

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE İLİ, BİGA İLÇESİ, KEMER KÖYÜ
OSMANLI MEZAR TAŞLARI

ELİF KELEŞ

DANIŞMAN
PROF.DR.AHMET ALİ BAYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2021

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “ÇANAKKALE İLİ, BİGA İLÇESİ, KEMER KÖYÜ OSMANLI MEZAR TAŞLARI” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadañ yazdığımı ve yararlandığımı kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/01/2021

Elif KELEŞ

17531300015

ÖNSÖZ

Türk tarihinin başlangıcından bu yana Türklerde ölümlerin defini ve mezar geleneği, değişik dönemlerde farklılıklar göstermiş olsa da ana hatları, izlerini uzun yıllar korumuştur. Türklerin geçmişine şahitlik eden birer belge özelliğini taşıyan mezar taşları, yapıldıkları dönemin inançları, sanat gelenekleri ile iktisadi ve sosyal şartlarının ortak eseridir.

Osmanlı mezar taşları Osmanlı İmparatorluğu'nun erken döneminden Türkiye Cumhuriyeti' nin başlangıç yılları arasında yaşamış insanların duygu, düşünce ve estetik zevkini dile getiren en önemli tarihi vesikalardan biridir. Anadolu'ya Müslüman Türklerle dikilen mezar taşları, Osmanlılar Dönemi'nde şekil ve muhteva olarak daha zenginleşmiştir.

Bölgenin tarihi ve arkeolojik önemi geçmişten beri bilinmesine rağmen, 2005' ten beri devam eden kazılarda 2012 yılında Prof. Dr. Cevat Başaran ve 2015 yılından itibaren Prof. Dr. Vedat Keleş tarafından devam ettirilen Parion Antik kenti kazılarında Kemer Köyü'nde yer alan Osmanlı mezar taşlarının da çalışılması gerekliliği sürekli dile getirilmiştir. Böylece biz de bu konuyu tez konusu olarak çalışmaya karar verdik.

Bu çalışmam da tezimi titizlikle değerlendiren, akademik yönden beni yönlendiren ve uyarıları ile çalışmamı belirli bir formata oturtan başta tez danışman hocam Prof.Dr.Ahmet Ali BAYHAN'a, Kemer Köyü'ndeki Osmanlı Dönemi Mezar taşlarını çalışmam konusunda beni cesaretlendiren ve ön ayak olan Kazı Başkanları Prof.Dr.Cevat BAŞARAN, Prof.Dr.Vedat KELEŞ'e, metinlerin Osmanlıca yazımlarında büyük yardımlarını gördüğüm Doç.Dr.Eyüp NEFES'e Kemer Köyü Muhtarı Sayın Veysel GÜLER'e çalışmalarımızda ilk tespit ve okumalarda bize yardımcı olan hattat Reşat KARABIYIK'a,, Arkeolog Hami GÖR'e, Çizimlerde desteklerini gördüğüm Sinan EKİNCİ ve Hasan ÖZTÜRK'e metindeki teknik konularda yardımlarını gördüğüm Aytekin KARABEKTAŞ ve Ahmet Levent KESKİN'e Kemer Köyü halkına, Parion kazı ekibi ve aileme teşekkür ederim

Elif KELEŞ
Ordu -2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
TABLOLAR DİZİNİ	x
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	xi
GÖRSELLER DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
Konunun Tanımı, Amacı, Önemi ve Sınırları	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KONUM VE TARİHÇE	4
1.1. KEMER KÖYÜ'NÜN COĞRAFYASI	4
1.2. KEMER KÖYÜ'NÜN TARİHÇESİ.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
TÜRKLERDE ÖLÜM, MEZAR VE MEZAR TAŞI	8
2.1.TÜRKLER'DE ÖLÜM OLGUSU	8
2.1.1. İslamiyet Öncesi Türklerde Ölüm Olgusu	8
2.1.2. İslamiyet Sonrası Türkler'de Ölüm Olgusu	10
2.2. TÜRKLER' DE MEZAR VE MEZAR TAŞI GELENEĞİ	11
2.2.1 Anadolu Öncesi Türkler' de Mezar ve Mezar Taşı.....	11
2.2.2. Anadolu Sonrası Türkler' de Mezar ve Mezar Taşı.....	14
2.2.2.1. Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mezar ve Mezar Taşı Geleneği	14
2.2.2.2. Osmanlı Dönemi Mezar ve Mezar Taşı Geleneği	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	20
KATALOG	20

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	174
KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	174
4.1.MEZAR TİPLERİ.....	174
4.1.1.Toprak Mezarlar.....	174
4.2. MEZAR TAŞLARI.....	175
4.2.1 Başlıklı Mezar Taşları	175
4.2.1.1. Başlıklı Erkek Mezar Taşları.....	176
4.2.1.1.1. Dikdörtgen Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar.....	176
4.2.1.1.2. Kare Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar	180
4.2.1.1.3. Yuvarlak (Silindirik) Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar	182
4.2.1.1.4. Sekizgen Gövdeli Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar	183
4.2.1.2. Başlıklı Kadın Mezar Taşları.....	184
4.2.1.2.1. Dikdörtgen Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar.....	184
4.2.1.2.2. Kare Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar	187
4.2.1.2.3. Yuvarlak (Silindirik) Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar	187
4.2.2. Başlıksız Mezar Taşları.....	188
4.2.2.1. Başlıksız Erkek Mezar Taşları.....	188
4.2.2.1.1. Yuvarlak (Silindirik) Gövdeli Olanlar.....	188
4.2.2.1.2. Sekizgen (Çokgen) Gövdeli Olanlar.....	190
4.2.2.1.3. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Üçgen Tepelikliler.....	192
4.2.2.2. Başlıksız Kadın Mezar Taşları	192
4.2.2.2.1. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Sivri Kemerli Tepelikliler.....	192
4.2.2.2.2. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Üçgen Tepelikliler.....	195
4.2.2.2.3. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Yuvarlak Kemerliler	197

4.2.2.2.4. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Bitkisel Tepelikliler.....	198
4.3. BAŞLIKLAR.....	200
4.3.1. Erkek Mezar Taşı Başlıkları.....	200
4.3.1.1. Sarıklar	201
4.3.1.1.1. Düşey Dilimli Oval Sarıklar	201
4.3.1.1.2. Kısa Başlıklı Düşey Dilimli Oval Sarıklar	202
4.3.1.1.3. Kısa Başlıklı Yatay Dilimli Oval Sarıklar	202
4.3.1.1.4. Kısa Başlıklı Çapraz Eğimde Dilimli Oval Sarıklar.....	202
4.3.1.1.5. Yuvarlak Başlıklı Çapraz Eğimde Düşey Dilimli Sarıklar.....	203
4.3.1.1.6. Tepe Bölümü Yuvarlak Başlıklı Çapraz Eğimde Dilimli Sarıklar.....	205
4.3.1.1.7. Yuvarlak Başlıklı Çapraz Şeritli Sarıklar	205
4.3.1.2. Kavuklar	206
4.3.1.2.1. Baklava Dilimli ve Kesik Çizgili Başlıklı Taşkın Sarıklı Kavuklar.....	206
4.3.1.2.2. Çubuk Başlıklı Kısa Sarıklı Kavuklar	207
4.3.1.2.3. Yıldız Desenli Kısa Sarıklı Kavuklar	208
4.3.1.2.4. Şeritli Kavuklar.....	209
4.3.1.3. Fesler	210
4.3.1.3.1. Mahmudi Kalıplı Fesler	211
4.3.1.3.2. Mecidiye Kalıplı Fesler	211
4.3.1.3.3. Aziziye Kalıplı Fesler	212
4.3.1.3.4. Hamidiye Kalıplı Fesler.....	213
4.3.2. Kadın Başlıkları	220
4.4. SÜSLEME	222
4.4.1. Geometrik Süslemeler.....	223
4.4.1.1. Mühr-ü Süleyman.....	223

4.4.1.2. Kabara.....	224
4.4.1.3. Zikzak	225
4.4.1.4. Dügüm	225
4.4.2. Bitkisel Süsleme.....	225
4.4.2.1. Gülbezek (Gölce).....	226
4.4.2.2. Gül	227
4.4.2.3. Karanfil.....	228
4.4.2.4. Nar	228
4.4.2.5. Buğday Başağı.....	230
4.4.2.6. Haşhaş.....	230
4.4.2.7. Akanthus Yaprığı, C, S Kıvrımları ve Soyut Yaprak	230
4.4.2.8. Çeşitli Yaprak Motifleri, Çiçekli Dal Motifleri.....	232
4.4.2.9. Selvi (Servi).....	233
4.4.3. Nesneli motifler.....	234
4.4.3.1. Vazo.....	234
4.4.3.2. Kâse (Meyve Tabacağı)	235
4.4.3.3. Perde	236
4.4.3.4. Takı.....	236
4.4.3.5. Tüy (Sorguç).....	237
4.4.3.6. Örgü.....	237
4.4.4. Mimari Süsleme	237
4.4.4.1. Sütunce	237
4.5. MEZAR TAŞLARINDA KİTÂBE	238
4.5.1. Serlevha (Başlangıç İfadeleri).....	238
4.5.2. İnsanlardan İstek	239
4.5.3. Allah'tan İstek.....	239
4.5.4. Durum ve Sebep Bildirme.....	240

4.5.5. İnsanlara Uyarı	241
4.5.6. Sülale İsimleri	242
4.5.7. Ünvan ve Meslekler	243
4.5.8. Akrabalık Bağları	243
4.5.9. Fatıha İsteği	243
4.5.10. İsimler	244
4.5.11. Tarih	245
4.6. MALZEME VE TEKNİK	246
4.7. YAZI	246
SONUÇ	250
KAYNAKÇA	257
GÖRSELLER	268
ÖZGEÇMİŞ	270

ÖZET

ÇANAKKALE İLİ, BİGA İLÇESİ, KEMER KÖYÜ

OSMANLI MEZAR TAŞLARI

Buldukları kent topraklarında yaşamış olan sülaleler ve ailelerin öldükten sonra dahi silinip gitmelerinin önüne geçen mezar taşlarının korunması, belgelendirilmesi ve Osmanlı Sanatı içinde yer edinmeleri oldukça önemlidir.

Çanakkale'nin Biga İlçesine bağlı Kemer Köyü'nde, Camii Haziresinde bir duvara istiflenmiş vaziyette bulunan mezar taşları ile Asri Mezarlıkta (Köy Mezarlığı), bazıları toprağa gömülü, birçoğu duvara yaslanmış durumdaki mezar taşları tezimizin konusunu oluşturmaktadır. Sadece baş şahidelerin ve birkaç ayaktaşlarının bulunduğu, kaliteli mermer malzemeden yapılmış eserlerin oturdukları kaide, lahit vb. taşlara rastlanmayıp bölgede arkeolojik malzemelerin birçoğunun maruz kaldığı son gibi kaybolmuştur. Hedefimiz daha önceden çalışılmayan bu mezar taşlarını tipoloji, malzeme, yazı, başlıklar süsleme ve semboller açısından ele alıp yakın bölge, Anadolu'nun diğer bölgeleri ve Balkan coğrafyasındaki örnekler ile karşılaştırarak detaylı bir şekilde ele almaktır.

Kendine has bir dili olan mezar taşlarının bilimsel olarak değerlendirilmesi önem taşımakta olup; dinsel, kültürel, sanatsal ve sosyal açıdan geçmişle günümüz arasındaki bağı incelemede önemli veriler sağlayacağı şüphesizdir.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarının incelenmesi bu konuda eksik kalmış bir dilimin tamamlanmasına fayda sağlayacağı gibi, zengin bir kültürel geçmişe sahip bölge ve Köyün Türk döneminin araştırılmasına da büyük katkı sağlayacağı şüphesizdir.

Anahtar Kelimeler: Biga, Ç.Kale, Kemer Köyü, Mezar Taşı, Cami Haziresi

ABSTRACT

OTTOMAN GRAVE STONES OF KEMER VILLAGE OF BİGA MUNICIPALITY ÇANAKKALE PROVINCE

Preserving, documenting and placing within Ottoman Art is of utmost importance for grave stones; which prevent the fading of the memories of the dynasties and families who lived in the city which they were found in even after death.

In Kemer Village of Biga Municipality in Çanakkale Province, grave stones found stacked against a wall located within the burial of the mosque, as well as some others in the Modern Cemetery (Village Cemetery) either buried in soil, though mostly stacked against walls form our thesis. Only headstones and few footstones fashioned from marble of high quality are found, while their bases, sarcophaguses etc. stones which they were fixed upon were not found, as the most archaeological material in the area have disappeared. The aim of our study is to evaluate in detail the previously unstudied graves stones in regards of typology, material, inscriptions, capital decorations and symbols and to compare with examples from adjacent areas, other areas in Anatolia as well as Balkan geography.

Studying of grave stones which has a language of their own is of importance; without any doubt important data will be revealed in regards to the relation between today and past in religious, cultural , artistic and social aspects.

The studying of Kemer Village Ottoman Grave Stones doubtlessly will aid in the completing of a missing part, as well as contribute to the researching of the Village's Turkish Era, and the area which has a rich cultural history.

Key Words: *Biga, Ç.Kale, Kemer Village, Grave Stones, Mosque Hazire*

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

C.	: Cilt
cm.	: Santimetre
Ed.	: Editör
Fot.	: Fotoğraf
H.	: Hicri
Kat.No.	: Katalog Numarası
Mad	: Madde
M.	: Miladi
No.	: Numara
Res.	: Resim
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vol.	: Volume
Vd.	: Ve devamı

TABLolar DİZİNİ

<i>Tablo 1.</i> Sarıklar.....	215
<i>Tablo 2.</i> Kavuklar	219
<i>Tablo 3.</i> Fesler	220
<i>Tablo 4.</i> İnsanlardan İstek.....	239
<i>Tablo 5.</i> Allah'tan İstek.....	240
<i>Tablo 6.</i> Durum ve Sebep Bildirme	240
<i>Tablo 7.</i> İnsanlara Uyarı	242
<i>Tablo 8.</i> Sülale İsimleri.....	242
<i>Tablo 9.</i> Kadın İsimler	244
<i>Tablo 10.</i> Erkek İsimleri	245

ÇİZİMLER DİZİNİ

<i>Çizim 1.</i> Mehmet Bin Ali'nin baş şahidesi	20
<i>Çizim 2.</i> El Hac Hüseyin'in baş şahidesi	21
<i>Çizim 3.</i> İsmail Efendi'nin baş şahidesi	22
<i>Çizim 4.</i> El Hacı Halil'in baş şahidesi	23
<i>Çizim 5.</i> Haydar Oğlu Musli ...'nin baş şahidesi	24
<i>Çizim 6.</i> Merhum Muhammed'in baş şahidesi	25
<i>Çizim 7.</i> Merhume Ümmühan'ın baş şahidesi	26
<i>Çizim 8.</i> Türkmen Hasan'ın baş şahidesi	27
<i>Çizim 9.</i> Mehmed Bin Muhammed'in baş şahidesi	28
<i>Çizim 10.</i> Kat. No. 10'un baş şahidesi	29
<i>Çizim 11.</i> Saliha Hatun'un baş şahidesi	30
<i>Çizim 12.</i> Merhum Halil'in baş şahidesi	31
<i>Çizim 13.</i> Ferhat Ağa'nın baş şahidesi	32
<i>Çizim 14.</i> Es Seyid İsmail'in baş şahidesi	33
<i>Çizim 15.</i> Rabiş Hatun'un baş şahidesi	34
<i>Çizim 16.</i> Saliha Kadın'ın baş şahidesi	35
<i>Çizim 17.</i> Hatice Hatun'un baş şahidesi	36
<i>Çizim 18.</i> Molla Numan'ın baş şahidesi	37
<i>Çizim 19.</i> Ayşe Kadın'ın baş şahidesi	38
<i>Çizim 20.</i> Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi	39
<i>Çizim 21.</i> Emetullah Kadın'ın baş şahidesi	40
<i>Çizim 22.</i> Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi	41
<i>Çizim 23.</i> Lehe Hanife'nin baş şahidesi	42
<i>Çizim 24.</i> Merhume Şerife'nin baş şahidesi	43
<i>Çizim 25.</i> Saliha Hatun'un baş şahidesi	44
<i>Çizim 26.</i> Seyyid Halil Ağa'nın baş şahidesi	45
<i>Çizim 27.</i> Şerife Hatice'nin baş şahidesi	46
<i>Çizim 28.</i> Ali Ağa'nın baş şahidesi	47
<i>Çizim 29.</i> Zeynep Kadın'ın baş şahidesi	48
<i>Çizim 30.</i> Bayrakdar ... Bey'in baş şahidesi	49
<i>Çizim 31.</i> Muhammed Ağa'nın baş şahidesi	50
<i>Çizim 32.</i> Musli Bin Ali'nin baş şahidesi	51

Çizim 33. Es Seyid Ahmed'in baş şahidesi.....	52
Çizim 34. Şerife Aişe Hatun'un baş şahidesi	53
Çizim 35. Zeyneb Hatun'un baş şahidesi.....	54
Çizim 36. Koca Kahveci Mehmet 'in baş şahidesi	55
Çizim 37. Solakzade Salih Ağa'nın baş şahidesi	56
Çizim 38. Memiş Ağa'nın baş şahidesi.....	57
Çizim 39. El Hac Ebubekir'in baş şahidesi	58
Çizim 40. Mustafa Efendi'nin baş şahidesi.....	59
Çizim 41. Hasan Ağa'nın baş şahidesi.....	60
Çizim 42. Seyid Selman'ın baş şahidesi	61
Çizim 43. Türkmen Hacı Çak... 'ın baş şahidesi.....	62
Çizim 44. Şerife Hatice Hatun'un baş şahidesi	63
Çizim 45. Mehmet Reşit Efendi'nin baş şahidesi	64
Çizim 46. Merhum Osman Efendi'nin baş şahidesi.....	65
Çizim 47. Seyid Hacı Ali'nin baş şahidesi.....	66
Çizim 48. Es Seyid Hasan Efendi'nin baş şahidesi.....	67
Çizim 49. Çelebizade Osman Efendi'nin baş şahidesi.....	68
Çizim 50. Saliha Hatun'un baş şahidesi.....	69
Çizim 51. Merhume Fatma'nın baş şahidesi	70
Çizim 52. Şerife Ayşe'nin baş şahidesi.....	71
Çizim 53. Mehmet Efendi'nin baş şahidesi.....	72
Çizim 54. Emrullah Ağa'nın baş şahidesi	73
Çizim 55. Halil Efendi'nin baş şahidesi	74
Çizim 56. Laleper Kadın'ın baş şahidesi.....	75
Çizim 57. Yusuf Ağa'nın baş şahidesi	76
Çizim 58. Seyid İbrahim'in baş şahidesi.....	77
Çizim 59. Hatice Kadın'ın baş şahidesi	78
Çizim 60. Şerife Fatma Kadın'ın baş şahidesi	79
Çizim 61. Merhum Ferhat'ın baş şahidesi.....	80
Çizim 62. Ahmed Ağa'nın baş şahidesi	81
Çizim 63. Salih Usta'nın baş şahidesi.....	82
Çizim 64. Hurşid Bin Ahmed'in baş şahidesi	83
Çizim 65. Fatma Hatun'un baş şahidesi.....	84
Çizim 66. Tosyalı Mustafa Ağa'nın baş şahidesi.....	85

<i>Çizim 67.</i> Sadullah Bey'in baş şahidesi	86
<i>Çizim 68.</i> Süreyya Kadın'ın baş şahidesi.....	87
<i>Çizim 69.</i> Ahmet Efendi'nin baş şahidesi	88
<i>Çizim 70.</i> Molla Hanım'ın baş şahidesi	89
<i>Çizim 71.</i> Mahmud Cemal Bey'in baş şahidesi	90
<i>Çizim 72.</i> Huriye Hatun'un baş şahidesi.....	91
<i>Çizim 73.</i> Emine Hanım'ın baş şahidesi	92
<i>Çizim 74.</i> Şerife Hanım'ın baş şahidesi	93
<i>Çizim 75.</i> Latife Hanım'ın baş şahidesi	94
<i>Çizim 76.</i> Feride Hanım Bintu Esmail'in baş şahidesi	95
<i>Çizim 77.</i> Hasan Efendi'nin baş şahidesi.....	96
<i>Çizim 78.</i> Eşref Birgi'nin baş şahidesi.....	97
<i>Çizim 79.</i> Kat. No. 79'un baş şahidesi	98
<i>Çizim 80.</i> Zaim Ferhat Ağa'nın baş şahidesi	99
<i>Çizim 81.</i> Merhum Mehmed'in baş şahidesi.....	100
<i>Çizim 82.</i> Hasan Ağa'nın baş şahidesi.....	101
<i>Çizim 83.</i> Merhume Hatice'nin baş şahidesi.....	102
<i>Çizim 84.</i> Kat. No. 84'ün baş şahidesi	103
<i>Çizim 85.</i> Kat. No. 85'in baş şahidesi	104
<i>Çizim 86.</i> Kat. No. 86'nın baş şahidesi.....	105
<i>Çizim 87.</i> Halil Efendi'nin baş şahidesi.....	106
<i>Çizim 88.</i> Merhume Fât[ıma]'nın baş şahidesi	107
<i>Çizim 89.</i> Hüseyin Ağa'nın baş şahidesi.....	108
<i>Çizim 90.</i> Memiş Ağa'nın baş şahidesi.....	109
<i>Çizim 91.</i> Merhume Gülbûy'un baş şahidesi	110
<i>Çizim 92.</i> El Hac Halil'in baş şahidesi.....	111
<i>Çizim 93.</i> Mehmet Emin'in baş şahidesi.....	112
<i>Çizim 94.</i> Merhume Aîşe'nin baş şahidesi.....	113
<i>Çizim 95.</i> Merhume Hadice'nin baş şahidesi.....	114
<i>Çizim 96.</i> Merhum Mehmed'in baş şahidesi.....	115
<i>Çizim 97.</i> Seyyid Mehmed'in baş şahidesi	116
<i>Çizim 98.</i> Sakızlı Ali Paşa'nın baş şahidesi	117
<i>Çizim 99.</i> Rüstem Başe'nin baş şahidesi.....	118
<i>Çizim 100.</i> Seyyid Ahmed'in baş şahidesi.....	119

<i>Çizim 101.</i> Hacı Abdurrahman'ın baş şahidesi.....	120
<i>Çizim 102.</i> Merhume Aişe'nin baş şahidesi.....	121
<i>Çizim 103.</i> Merhume Fatma'nın baş şahidesi	122
<i>Çizim 104.</i> Aişe Kadın'ın baş şahidesi	123
<i>Çizim 105.</i> Merhume Fatma'nın baş şahidesi	124
<i>Çizim 106.</i> Aynî Hatun'un baş şahidesi.....	125
<i>Çizim 107.</i> Meryem Hatun'un baş şahidesi	126
<i>Çizim 108.</i> Kadı Ali'nin baş şahidesi.....	127
<i>Çizim 109.</i> Monla İsmail'in baş şahidesi	128
<i>Çizim 110.</i> Mehmed Beşe'nin baş şahidesi.....	129
<i>Çizim 111.</i> Aşr Ağa'nın baş şahidesi	130
<i>Çizim 112.</i> Seyyid Ahmed'in baş şahidesi.....	131
<i>Çizim 113.</i> Merhume Hatice'nin baş şahidesi.....	132
<i>Çizim 114.</i> Rukiye Hatun'un baş şahidesi	133
<i>Çizim 115.</i> Rabia Hatun'un baş şahidesi.....	134
<i>Çizim 116.</i> Fatma Hatun'un baş şahidesi	135
<i>Çizim 117.</i> Kat. No. 117'nin baş şahidesi.....	136
<i>Çizim 118.</i> Merhum Ali'nin baş şahidesi.....	137
<i>Çizim 119.</i> Seyyid Mehmed'in baş şahidesi	138
<i>Çizim 120.</i> Zeliha Kadın'ın baş şahidesi.....	139
<i>Çizim 121.</i> Fatma Hatun'un baş şahidesi.....	140
<i>Çizim 122.</i> Es Seyyid Osman'ın baş şahidesi	141
<i>Çizim 123.</i> Merhum Şerife'nin baş şahidesi	142
<i>Çizim 124.</i> Ahmet Oğlu Halil'in baş şahidesi.....	143
<i>Çizim 125.</i> Leyla Kerimesi Şerife'nin baş şahidesi	144
<i>Çizim 126.</i> Ayşe Hatun'un baş şahidesi.....	145
<i>Çizim 127.</i> Monla Halil'in baş şahidesi	146
<i>Çizim 128.</i> Merhum Osman'ın baş şahidesi	147
<i>Çizim 129.</i> Es Seyyid Mahmud baş şahidesi	148
<i>Çizim 130.</i> Derviş Kerimesi Hatice'nin baş şahidesi.....	149
<i>Çizim 131.</i> Zeynep Hatun'un baş şahidesi.....	150
<i>Çizim 132.</i> Merhume Hanife'nin baş şahidesi	151
<i>Çizim 133.</i> Ahmet Ağa'nın baş şahidesi	152
<i>Çizim 134.</i> Azize Kadın'ın baş şahidesi	153

<i>Çizim 135.</i> Hoca Kadın Zeynep'in baş şahidesi	154
<i>Çizim 136.</i> Es Seyyid Hasan'ın baş şahidesi	155
<i>Çizim 137.</i> Şerife Zeyneb'in baş şahidesi	156
<i>Çizim 138.</i> Seyyid Ahmed'in baş şahidesi.....	157
<i>Çizim 139.</i> Merhume Hanif[e]'nin baş şahidesi	158
<i>Çizim 140.</i> Şerife Kezban'ın baş şahidesi.....	159
<i>Çizim 141.</i> İbrahim Ağa'nın baş şahidesi	160
<i>Çizim 142.</i> Seyyid Mehmed'in baş şahidesi	161
<i>Çizim 143.</i> Muhammed Ali Ağa'nın oğlu Hüseyin'in baş şahidesi.....	162
<i>Çizim 144.</i> Mehmet Ağa'nın baş şahidesi.....	163
<i>Çizim 145.</i> Fatıma Hatun'un baş şahidesi.....	164
<i>Çizim 146.</i> Mehmet Ağa'nın baş şahidesi.....	165
<i>Çizim 147.</i> Mehmet Şakir Efendi'nin baş şahidesi	166
<i>Çizim 148.</i> Zeybek Mehmet Çavuş Ağa'nın baş şahidesi.....	167
<i>Çizim 149.</i> Hafize Hanım'ın baş şahidesi	168
<i>Çizim 150.</i> Halil Ağa'nın baş şahidesi	169
<i>Çizim 151.</i> Fatma Hanım'ın baş şahidesi.....	170
<i>Çizim 152.</i> Kat. No. 152'nin baş şahidesi.....	171
<i>Çizim 153.</i> Seyyid Muhammed'in baş şahidesi	172
<i>Çizim 154.</i> Seyyid İsmail'in baş şahidesi	173

GÖRSELLER DİZİNİ

<i>Görsel 1.</i> Mehmet Bin Ali'nin baş şahidesi.....	20
<i>Görsel 2.</i> El Hac Hüseyin'in baş şahidesi.....	21
<i>Görsel 3.</i> İsmail Efendi'nin baş şahidesi.....	22
<i>Görsel 4.</i> El Hacı Halil'in baş şahidesi.....	23
<i>Görsel 5.</i> Haydar Oğlu Musli ...'nin baş şahidesi.....	24
<i>Görsel 6.</i> Merhum Muhammed'in baş şahidesi.....	25
<i>Görsel 7.</i> Merhume Ümmühan'ın baş şahidesi.....	26
<i>Görsel 8.</i> Türkmen Hasan'ın baş şahidesi.....	27
<i>Görsel 9.</i> Mehmed Bin Muhammed'in baş şahidesi.....	28
<i>Görsel 10.</i> Kat. No. 10'un baş şahidesi.....	29
<i>Görsel 11.</i> Saliha Hatun'un baş şahidesi.....	30
<i>Görsel 12.</i> Merhum Halil'in baş şahidesi.....	31
<i>Görsel 13.</i> Ferhat Ağa'nın baş şahidesi.....	32
<i>Görsel 14.</i> Es Seyid İsmail'in baş şahidesi.....	33
<i>Görsel 15.</i> Rabiş Hatun'un baş şahidesi.....	34
<i>Görsel 16.</i> Saliha Kadın'ın baş şahidesi.....	35
<i>Görsel 17.</i> Hatice Hatun'un baş şahidesi.....	36
<i>Görsel 18.</i> Molla Numan'ın baş şahidesi.....	37
<i>Görsel 19.</i> Ayşe Kadın'ın baş şahidesi.....	38
<i>Görsel 20.</i> Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi.....	39
<i>Görsel 21.</i> Emetullah Kadın'ın baş şahidesi.....	40
<i>Görsel 22.</i> Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi.....	41
<i>Görsel 23.</i> Lehe Hanife'nin baş şahidesi.....	42
<i>Görsel 24.</i> Merhume Şerife'nin baş şahidesi.....	43
<i>Görsel 25.</i> Saliha Hatun'un baş şahidesi.....	44
<i>Görsel 26.</i> Seyyid Halil Ağa'nın baş şahidesi.....	45
<i>Görsel 27.</i> Şerife Hatice'nin baş şahidesi.....	46
<i>Görsel 28.</i> Ali Ağa'nın baş şahidesi.....	47
<i>Görsel 29.</i> Zeynep Kadın'ın baş şahidesi.....	48
<i>Görsel 30.</i> Bayrakdar ... Bey'in baş şahidesi.....	49
<i>Görsel 31.</i> Muhammed Ağa'nın baş şahidesi.....	50
<i>Görsel 32.</i> Musli Bin Ali'nin baş şahidesi.....	51

Görsel 33. Es Seyid Ahmed'in baş şahidesi	52
Görsel 34. Şerife Aişe Hatun'un baş şahidesi.....	53
Görsel 35. Zeyneb Hatun'un baş şahidesi.....	54
Görsel 36. Koca Kahveci Mehmet 'in baş şahidesi	55
Görsel 37. Solakzade Salih Ağa'nın baş şahidesi	56
Görsel 38. Memiş Ağa'nın baş şahidesi	57
Görsel 39. El Hac Ebubekir'in baş şahidesi.....	58
Görsel 40. Mustafa Efendi'nin baş şahidesi	59
Görsel 41. Hasan Ağa'nın baş şahidesi.....	60
Görsel 42. Seyid Selman'ın baş şahidesi	61
Görsel 43. Türkmen Hacı Çak... 'ın baş şahidesi.....	62
Görsel 44. Şerife Hatice Hatun'un baş şahidesi.....	63
Görsel 45. Mehmet Reşit Efendi'nin baş şahidesi	64
Görsel 46. Merhum Osman Efendi'nin baş şahidesi	65
Görsel 47. Seyid Hacı Ali'nin baş şahidesi	66
Görsel 48. Es Seyid Hasan Efendi'nin baş şahidesi	67
Görsel 49. Çelebizade Osman Efendi'nin baş şahidesi	68
Görsel 50. Saliha Hatun'un baş şahidesi.....	69
Görsel 51. Merhume Fatma'nın baş şahidesi.....	70
Görsel 52. Şerife Ayşe'nin baş şahidesi	71
Görsel 53. Mehmet Efendi'nin baş şahidesi	72
Görsel 54. Emrullah Ağa'nın baş şahidesi.....	73
Görsel 55. Halil Efendi'nin baş şahidesi.....	74
Görsel 56. Laleper Kadın'ın baş şahidesi	75
Görsel 57. Yusuf Ağa'nın baş şahidesi.....	76
Görsel 58. Seyid İbrahim'in baş şahidesi	77
Görsel 59. Hatice Kadın'ın baş şahidesi	78
Görsel 60. Şerife Fatma Kadın'ın baş şahidesi	79
Görsel 61. Merhum Ferhat'ın baş şahidesi	80
Görsel 62. Ahmed Ağa'nın baş şahidesi.....	81
Görsel 63. Salih Usta'nın baş şahidesi.....	82
Görsel 64. Hurşid bin Ahmed'in baş şahidesi	83
Görsel 65. Fatma Hatun'un baş şahidesi.....	84
Görsel 66. Tosyalı Mustafa Ağa'nın baş şahidesi	85

<i>Görsel 67.</i> Sadullah Bey'in baş şahidesi.....	86
<i>Görsel 68.</i> Süreyya Kadın'ın baş şahidesi	87
<i>Görsel 69.</i> Ahmet Efendi'nin baş şahidesi.....	88
<i>Görsel 70.</i> Molla Hanım'ın baş şahidesi.....	89
<i>Görsel 71.</i> Mahmud Cemal Bey'in baş şahidesi	90
<i>Görsel 72.</i> Huriye Hatun'un baş şahidesi	91
<i>Görsel 73.</i> Emine Hanım'ın baş şahidesi	92
<i>Görsel 74.</i> Şerife Hanım'ın baş şahidesi.....	93
<i>Görsel 75.</i> Latife Hanım'ın baş şahidesi.....	94
<i>Görsel 76.</i> Feride Hanım Bintu Esmail'in baş şahidesi	95
<i>Görsel 77.</i> Hasan Efendi'nin baş şahidesi.....	96
<i>Görsel 78.</i> Eşref Birgi'nin baş şahidesi.....	97
<i>Görsel 79.</i> Kat. No. 79'un baş şahidesi.....	98
<i>Görsel 80.</i> Zaim Ferhat Ağa'nın baş şahidesi	99
<i>Görsel 81.</i> Merhum Mehmed'in baş şahidesi	100
<i>Görsel 82.</i> Hasan Ağa'nın baş şahidesi.....	101
<i>Görsel 83.</i> Merhume Hatice'nin baş şahidesi	102
<i>Görsel 84.</i> Kat. No. 84'ün baş şahidesi.....	103
<i>Görsel 85.</i> Kat. No. 85'in baş şahidesi.....	104
<i>Görsel 86.</i> Kat. No. 86'nın baş şahidesi.....	105
<i>Görsel 87.</i> Halil Efendi'nin baş şahidesi.....	106
<i>Görsel 88.</i> Merhume Fât[ıma]'nın baş şahidesi	107
<i>Görsel 89.</i> Hüseyin Ağa'nın baş şahidesi	108
<i>Görsel 90.</i> Memiş Ağa'nın baş şahidesi	109
<i>Görsel 91.</i> Merhume Gülbûy'un baş şahidesi.....	110
<i>Görsel 92.</i> El Hac Halil'in baş şahidesi	111
<i>Görsel 93.</i> Mehmet Emin'in baş şahidesi	112
<i>Görsel 94.</i> Merhume Aîşe'nin baş şahidesi	113
<i>Görsel 95.</i> Merhume Hadice'nin baş şahidesi	114
<i>Görsel 96.</i> Merhum Mehmed'in baş şahidesi	115
<i>Görsel 97.</i> Seyyid Mehmed'in baş şahidesi.....	116
<i>Görsel 98.</i> Sakızlı Ali Paşa'nın baş şahidesi.....	117
<i>Görsel 99.</i> Rüstem Başe'nin baş şahidesi	118
<i>Görsel 100.</i> Seyyid Ahmed'in baş şahidesi	119

Görsel 101. Hacı Abdurrahman'ın baş şahidesi	120
Görsel 102. Merhume Aişe'nin baş şahidesi	121
Görsel 103. Merhume Fatma'nın baş şahidesi.....	122
Görsel 104. Aişe Kadın'ın baş şahidesi	123
Görsel 105. Merhume Fatma'nın baş şahidesi.....	124
Görsel 106. Aynî Hatun'un baş şahidesi.....	125
Görsel 107. Meryem Hatun'un baş şahidesi	126
Görsel 108. Kadı Ali'nin baş şahidesi	127
Görsel 109. Monla İsmail'in baş şahidesi.....	128
Görsel 110. Mehmed Beşe'nin baş şahidesi	129
Görsel 111. Aşır Ağa'nın baş şahidesi.....	130
Görsel 112. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi	131
Görsel 113. Merhume Hatice'nin baş şahidesi	132
Görsel 114. Rukiye Hatun'un baş şahidesi	133
Görsel 115. Rabia Hatun'un baş şahidesi	134
Görsel 116. Fatma Hatun'un baş şahidesi.....	135
Görsel 117. Kat. No. 117'nin baş şahidesi.....	136
Görsel 118. Merhum Ali'nin baş şahidesi	137
Görsel 119. Seyyid Mehmed'in baş şahidesi.....	138
Görsel 120. Zeliha Kadın'ın baş şahidesi	139
Görsel 121. Fatma Hatun'un baş şahidesi.....	140
Görsel 122. Es Seyyid Osman'ın baş şahidesi.....	141
Görsel 123. Merhume Şerife'nin baş şahidesi	142
Görsel 124. Ahmet Oğlu Halil'in baş şahidesi	143
Görsel 125. Leyla Kerimesi Şerife'nin baş şahidesi.....	144
Görsel 126. Ayşe Hatun'un baş şahidesi	145
Görsel 127. Monla Halil'in baş şahidesi.....	146
Görsel 128. Merhum Osman'ın baş şahidesi	147
Görsel 129. Es Seyyid Mahmud baş şahidesi	148
Görsel 130. Derviş Kerimesi Hatice'nin baş şahidesi	149
Görsel 131. Zeynep Hatun'un baş şahidesi.....	150
Görsel 132. Merhume Hanife'nin baş şahidesi.....	151
Görsel 133. Ahmet Ağa'nın baş şahidesi.....	152
Görsel 134. Azize Kadın'ın baş şahidesi	153

<i>Görsel 135.</i> Hoca Kadın Zeynep'in baş şahidesi	154
<i>Görsel 136.</i> Es Seyyid Hasan'ın baş şahidesi	155
<i>Görsel 137.</i> Şerife Zeyneb'in baş şahidesi	156
<i>Görsel 138.</i> Seyyid Ahmed'in baş şahidesi	157
<i>Görsel 139.</i> Merhume Hanif[e]'nin baş şahidesi	158
<i>Görsel 140.</i> Şerife Kezban'ın baş şahidesi	159
<i>Görsel 141.</i> İbrahim Ağa'nın baş şahidesi	160
<i>Görsel 142.</i> Seyyid Mehmed'in baş şahidesi	161
<i>Görsel 143.</i> Muhammed Ali Ağa'nın oğlu Hüseyin'in baş şahidesi	162
<i>Görsel 144.</i> Mehmet Ağa'nın baş şahidesi	163
<i>Görsel 145.</i> Fatıma Hatun'un baş şahidesi	164
<i>Görsel 146.</i> Mehmet Ağa'nın baş şahidesi	165
<i>Görsel 147.</i> Mehmet Şakir Efendi'nin baş şahidesi	166
<i>Görsel 148.</i> Zeybek Mehmet Çavuş Ağa'nın baş şahidesi	167
<i>Görsel 149.</i> Hafize Hanım'ın baş şahidesi	168
<i>Görsel 150.</i> Halil Ağa'nın baş şahidesi	169
<i>Görsel 151.</i> Fatma Hanım'ın baş şahidesi	170
<i>Görsel 152.</i> Kat. No. 152'nin baş şahidesi	171
<i>Görsel 153.</i> Seyyid Muhammed'in baş şahidesi	172
<i>Görsel 154.</i> Seyyid İsmail'in baş şahidesi	173
<i>Görsel 155.</i> Kemer Köyü (Parion)	268
<i>Görsel 156.</i> Karesioğulları ve Biga	268
<i>Görsel 157.</i> Asri Mezarlık Kat. No. 90 Toprak Mezar	269
<i>Görsel 158.</i> Asri Mezarlık Kat. No. 145 Toprak Mezar	269

GİRİŞ

Konunun Tanımı, Amacı, Önemi ve Sınırları

Mezar Taşları bir toplumun öteki dünya inancını ve bununla ilgili kültürünü ortaya koyan en önemli kalıntıların başında gelmektedir. Türkler ilk zamanlardan itibaren bu konuya büyük önem vermişler gerek İslamiyet öncesi gerekse sonrasında mezar taşlarında çok önemli eserler ortaya koymuşlardır. Ancak hiçbirisi Osmanlı mezar taşları kadar açıklayıcı ve detaylı olmamıştır. Osmanlı mezar taşları sadece ölünün adı ve ölüm tarihini değil, mesleğini, varsa ait olduğu tarikatı, Allaha edilen dua, insanları uyarma gibi içeriklerin yanında dönemin süsleme özelliklerini ve ölen kişinin hayatta yaptığı birçok şeyi bizlere anlatan belgeler durumundadır.

Tez konumuzu oluşturan Çanakkale İli, Biga İlçesi, Kemer Köyü'nde yer alan Osmanlı Mezar Taşlarının incelenmesindeki amacımız şimdiye kadar çalışılmamış değerli malzemeyi çalışarak bu konuda bölgedeki akademik çalışmalara katkı sağlamak, bunun yanında oldukça köklü bir tarihi ve yakın zamana kadar bir göçmen köyü olan ve Rum ve Türk nüfusun uzun yıllar bir arada yaşadığı Köyün Türk kimliği hakkında bilgi sahibi olmak bir diğer amacımızı oluşturmaktadır. Kemer Köyü'nde Rumlara ait mezarlık günümüzde yok olmuşken Türklere ait mezar taşları Cami Haziresi ve Asri Mezarlıkta (Köy Mezarlığı'nda) yer almaktadır. Kemer Köyü'nde yer alan mezar taşları ne yazık ki gün geçtikçe zarar görmekte ve kaybolmaktadır. Burada yer alan Osmanlı mezar taşlarının incelenmesi oldukça önemli olan bu kültürel varlıklarımızın kayıt altına alınmasının sağlanması, Türkiye sınırları içerisindeki toplam mezartaşı envanterine katkı sunmak, özellikle de benzerlerine çokça rastladığımız Anadolu'daki mezar taşları zincirine yeni halkalar eklemektir. Bunlardan elde edilen bilgiler sayesinde köyün ve bölgenin çok fazla araştırılmamış Türk –İslam dönemine ait yeni veriler elde etmek ve Türk nüfusun yapısını anlamak da çalışmanın bir başka temel amacını oluşturmaktadır.

Tez konumuzu oluşturan materyal 154 adet Osmanlı mezar taşı olup bunlardan halen Kemer Köyü Camii Haziresi (86 adet) ve yine Kemer Köyü Asri Mezarlığında (Köy Mezarlığında) (68 adet) yer almaktadır. Bu

materyalden Kemer Köyü Camii Haziresinde yer alanlar malzeme ve teknik olarak Asri Mezarlıkta yer alanlardan daha kalitelidir. Bu materyalle ilgili çalışmalara Kemer Köyü Muhtarlığı ile gerekli görüşmeler yapıp izinler alınarak başlanmıştır. Çalışmamızda izlenen yöntemde ise, ilk olarak mezar taşlarının erkek ve kadın mezar taşları olarak bir tasnifi yapılmış, sonrasında mezar taşlarının fotoğraflık kayıtları alınıp teknik ölçümleri yapılmıştır. Teknik ölçümlerde yükseklik alınırken, taşın tüm (toprağa dikili olanlarda; toprak üstünde kalan kısımları) uzunluğu baz alınmış, en ölçümü yapılırken; Parelel uzanan taşlarda genişlik olduğu gibi, aşağıdan yukarıya doğru genişleyenlerde, kemerli olanlarda ve bitkisel tepeliklilerde taşın en geniş yeri, kare şahidelerde bir yüzün genişliği, sekizgen şahidelerde ise sekizgenin her bir köşesi ölçülerek sekizgenin toplamı alınarak ölçüm yapılmıştır. Silindirik şahidelerde; boy ve çap alınmıştır. Taşların üzerinde yer alan kitabelerin kayıtları alınarak envanteri düzenlenmiştir.

Mezar taşları, Kemer Köyü Camii Haziresi ve Asri Mezarlıkta olmak üzere iki bölgede çalışılmıştır. Baş şahideler, kesitlerine ve ön görünüşlerine bakılarak ; başlıklı ve başlıksız olmak üzere iki katogoriye ayrılarak, başlıklı olanlar ,başlıklı erkek mezar taşları ve başlıklı kadın mezar taşları, başlıksız olanlar, başlıksız erkek ve başlıksız kadın mezar taşları olarak iki ana bölüme,ve onlarda kendi içinde dikdörtgen, kare, yuvarlak ve çokgen olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır.

Her iki mezarlıkta bulunan baş taşları kendi içinde erken tarihli olandan geç tarihli olana doğru sıralanmıştır, ancak katalog numaralarında bir ayrıma gidilmemiştir. Daha sonra konu ile ilgili literatür çalışmasına geçilmiştir. Bu kapsamda, İstanbul Beyazıt kütüphanesi, Ankara Milli Kütüphane ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde konu ile ilgili kaynaklar taranarak literatür çalışması gerçekleştirilmiştir. Devamında mezar taşlarının dijital ortamdaki düzenlemeleri (corel draw, photoshop) yapıldıktan sonra tezin önce kataloğu ve sonrasında metnin yazım aşaması tamamlanmıştır.

Çanakkale İli, Biga İlçesi, Kemer Köyü'nde yer alan Osmanlı Mezar Taşları adlı çalışmamız bu zamana kadar bölgedeki mezar taşlarının çok fazla çalışılmamış olması bakımından bilime katkı sağlayacağı açık olup ayrıca

bölge ile ilgili bu konularda yapılan çalışmalara da katkı sağlayacağı ve önemli bir eksikliği gidereceğine inanıyoruz. Gün geçtikçe kaybolan bu önemli kültürel varlıklarımızın kayıt altına alınıp envanterinin yapılması da oldukça önem arz etmektedir. Kemer Köyü ve civarında yer alan köylerin büyük çoğunluğu göçmenlerin oluşturduğu köyler olup Kemer Köyü'nde Rum ve Müslüman nüfusun bir arada yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda Türklere ait mezar taşlarının incelenmesi köyün ve bölgenin Türk tarihine katkı sağlayacağı gibi köyde yürütülen arkeolojik bilgilere de yenisini ekleyecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONUM VE TARİHÇE

1.1. KEMER KÖYÜ'NÜN COĞRAFYASI

Çanakkale İli, Biga ilçesine bağlı bir köy olan Kemer Köyü'ne Bursa – Çanakkale Karayolu üzerinde yer alan Balıklıçeşme beldesinden kuzeye doğru ayrılan 14 km.lik bir yol ile ulaşılmaktadır (Görsel 155). Çanakkale Boğazının Marmara Denizi çıkışında Anadolu yakasında yer alan Kemer Köyü denize bir dil şeklinde uzanan Bodrum Burnunun (Tersane Burnu) hemen gerisinde fazla yüksek olmayan bir vadi üzerinde konumlanmıştır. İçinden Kemer Deresi'nin geçtiği köy, antik çağda olduğu gibi günümüzde de önemli bir liman ve balıkçılık merkezidir. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu köyde bitki örtüsü halk dilinde “pırnal olarak” adlandırılan bir bitki türüdür.

1.2. KEMER KÖYÜ'NÜN TARİHÇESİ

Kemer Köyü, Çanakkale İli Biga ilçesi sınırları içerisindedir. Osmanlı idaresinde bir sancak merkezi¹ olan Biga, Marmara denizine dökülen Kocabaş Çayı üzerinde kurulmuştur. Şehrin ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. Muhtemelen adının geldiği Pegae veya Pegai'nin antik bir iskân yeri olmadığı sanılmaktadır². Biga adının Latince kökenli bir sözcük olduğu ve “iki atla çekilen iki tekerlekli araba” anlamını taşıdığı bilinmektedir. Kent Bizans döneminde pınar anlamına gelen “Pegai” olarak adlandırılmıştır³. Bizans tarihçisi Anna Comnenus buradan Pigas olarak bahsederken Haçlı kaynaklarında ise Spiga olarak adlandırılmaktadır⁴.

Mezar taşlarının bulunduğu Kemer Köyü'nde yer alan Parion Antik Kenti MÖ 8. yüzyılın sonlarında kurulmuştur⁵. Kemer Köyü ismini Parion Antik Kentinde Roma Dönemi'nde inşa edilmiş olan su kemerinden

---

¹ Cevat Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2002, s. 22.

² Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, s. 165.

³ Mehmet Özkan, “Biga Üzerine” *Biga Değerleri Sempozyumu*, Akdemir, M., vd (Edts), Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakkale, 2008, s. 5.

⁴ Feridun Emecen, “Biga”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, C.6, 1992, s.136.

⁵ Vedat Keleş, “İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, S. 128, 2008, s. 47.

almaktadır. Parion, sırasıyla, İonlar, Lidyalılar, Persler, Büyük İskender, Pergamon Krallığı, Romalılar ve Bizanslılar tarafından yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır. Parion Roma Dönemi'nde ilki Julius Caesar ya da Augustus, ikincisi de Hadrianus Dönemi'nde olmak üzere iki kez koloni kenti olarak ilan edilmiştir⁶. Parion, Roma Döneminde olduğu gibi Bizans Dönemi'nde de önemli bir yerleşim olmaya devam etmiştir. Parion'un önemli bir piskoposluk merkezi olduğu, kente gönderilen rahiplerden anlaşılmaktadır. Bu rahiplerden adı bilinen üç tanesi MS. 312-330 yılları arasında Eustathis⁷, MS. 431 yılında Ephesos consülünün atadığı Hesychius ve MS. 451 yılında Khalkedon consülünün atadığı Thalassius'tur⁸. Ayrıca Parion İmparator Constantine Porphyrogenetos zamanında MS. 911-959 başpiskoposluk merkezi olmuştur⁹.

Bizans Dönemi'nde MS 1190'da Frederik Barbarosa, 1204'te de Venedikliler, Flamanlar ve ticaretle uğraşan İtalyan tüccarlar bu bölgede bulunmuşlardır. Bölgenin bir kısmı muhtemelen 14. yüzyıl başlarında Karasioğulları'nın hâkimiyetine girmiştir (Görsel 156). Ancak Karasioğulları, Marmara ve Çanakkale sahilindeki iyi korunan şehirleri sıkıştırmalarına rağmen ele geçirememişler nitekim Bizans İmparatoru 3. Andronikos 1328'de Çanakkale sahillerindeki Bizans kasabalarına akın yapılmamasını öneren Karesioğlu Demir Han ile bu bölgede bir antlaşma yapmıştır¹⁰.

Orhan Beyin Oğlu Gazi Süleyman Paşa, Gelibolu'ya geçmeden önce 1353'te Biga yöresini fethetmiş hatta Gelibolu'dan döndükten sonra Biga civarında atından düşerek vefat etmiştir. Aşıkpaşazâde'nin Düstûrnâmesi'nde, Kemer Köyü'nün de yer aldığı Biga'yı Süleyman Paşa'nın fethettiği ve daha

---

⁶Vedat Keleş, "Parion History from Coins", *XIV International Numismatic Congress Proceedings*, Glasgow 2009, Gutenberg Press, London 2011, s. 241; Vedat Keleş- Ersin Çelikbaş, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri" *Arkeoloji ve Sanat*, S. 145, İstanbul 2014, s. 77-78; Vedat Keleş- Alper Yılmaz- Kasım Oyarçin, "Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve sikke Buluntuları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, S. 147, 2014, s. 25.

⁷ Cevat Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, Aşiyen Yayınevi, Erzurum 1998, s. 350.

⁸William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev: M. Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960, s. 173.

⁹ Keleş-Yılmaz-Oyarçin, 2014, 25.

¹⁰ Engin Gürsu, *Biga-Pegai*, Biga Doğu Gazetecilik, Matbaacılık, Yayıncılık Ltd. Şti. 2001, s. 34-35.

sonra I. Murad'ın burayı ele geçirdiği anlaşılan Melik Nasır' dan satın alındığı ve sahildeki Biga'nın 1365'te zapt edildiği ancak büyük tahribata uğradığından iç taraftaki Biga'nın daha çabuk gelişmeye başladığı ve tahribat görüp yandığı için adını da Karabiga olarak ve aynı zamanda içerideki Biga'nın Deniz Limanı haline geldiğini yazmaktadır¹¹.

Osmanlı hâkimiyeti sırasında Kemer Köyü'nde bazı eşkıyalık hadiselerinden başka çok önemli bir olay meydana gelmemiştir. Ancak stratejik önemi sebebi ile Rumeli'ye ve Batı Anadolu'ya hareket eden Osmanlı kuvvetlerinin geçiş güzergahını teşkil etmiştir. Çelebi Mehmet'in vefatı sırasında İzmir Beyi Cüneyd Bey üzerine yürümek için Anadolu Beylerbeyleri kuvvetlerinin Biga'da toplanma kararı aldığı gibi, Düzmece Mustafa hadisesinde de yenilgiye uğrayan Mustafa kaçarak Biga suyuna (Kocabaş Çayı) gelmiş ve Biga kadısının yardımı ile buradan geçip Gelibolu'ya ulaşmış ancak onu takip eden 2. Murad tarafından, Biga'ya geldiğinde kadıyı yakalatarak idam ettirmiştir¹².

Otto Friedrich von Richter isimli bir gezgin Wallfahrten in Morgenlande (Doğudaki Hac Yolculuğu) adlı kitabında Kemer Köyü'ne de değinmiştir. Bursa'dan Gönen üzerinden Karabiga ve Örtülüce, Şakir Beyde, hayvanları sularken çeşmede gördüğü bir kitabeden Parion yani Kemer'e gelmiş ve Kemer'i o zamanki hali ile ve bir de Antik Parion'u çok güzel olarak tasvir etmiş, Kemer Limanının büyüklüğü ve burada Rumların da olduğunu çok güzel ve bilinçli olarak bize aktarmaktadır. Gezgin, Kostantiniyeden gelen bir yük yelkenlisiyle Kemer'den Dardanel'e yani Çanakkale'ye yolculuğuna devam etmiştir¹³.

Parion Antik Kentinin bulunduğu Kemer Köyü, İstiklal Savaşı yıllarında oldukça sıkıntılı günlere sahne olmuştur. 1920 Şubat ayında Anzavur kuvvetlerinin baskınına uğramış ve 24 Nisana kadar Anzavur işgalinde kalmıştır. Kuvay-i-Millîye kuvvetleri aldıktan sonra 4 Temmuz 1920

---

¹¹ Gürsu 2001, 37.

¹² Gürsu 2001, 375.

¹³ Otto Friedrichs Von Richter, *Wallfahrten im Morgenlande*, Berlin, 1822, s. 423-436.

Yunan ordusu tarafından işgal edilmiş ve 18 Eylül 1922’ de de işgalden kurtulmuştur.

Günümüzdeki Kemer Köyü ise, 1276 yılında Antik Parion kentinin yanına kurulmuş, eski bir Rum Köyüdür. 1925’teki mübadele ile Yunanistan’ın Selanik, Dedeğaç ve Vardar kentlerinden getirilen muhacirler Kemer Köyü’ne yerleştirilmiştir¹⁴.

Kemer Köyü’nde yer alan mezar taşlarının araştırılması, Osmanlı Dönemi ve erken Türk yerleşim tarihinin aydınlatılması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu mezar taşlarındaki bilgilerle Kemerin Osmanlı Dönemi’nde idari hizmetlerde görevli devlet memurlarının eşleri ve akrabaları ve sonra buraya yerleşenleri ölümlerinden sonra buraya gömülmüş olup, bu mezar taşları birer tarihi tapu senedi olarak zamanımıza kadar ulaşmıştır.

---

¹⁴ Gürsu, 2001, 385.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERDE ÖLÜM, MEZAR VE MEZAR TAŞI

2.1.TÜRKLER'DE ÖLÜM OLGUSU

2.1.1. İslamiyet Öncesi Türklerde Ölüm Olgusu

İslamiyet öncesi ölüm olgusu konusunda Türkler farklı din ve kültürlerin etkisine girdiklerinden farklı zaman ve coğrafyalarda değişik ölüm olgusuna sahip olmuşlardır. Ancak bunların temelini Tengricilik veya Tengrizm yada geleneksel Türk dini şekillendirmiştir¹⁵. Nitekim Bizans kaynaklarından birinde anlatılanlardan anlaşıldığı kadarıyla Türklerin toprağı, suyu, ateşi ve havayı kutsal saydıkları ve gökyüzü ile yeri yaratan tek bir tanrıdan başka kimseye tapmadıkları ve bu tek yaratıcıya çeşitli hayvanlar kurban ettiklerinden bahsedilmektedir¹⁶.

Çin kaynaklarına göre Gök tanrı inancını benimseyen Türkler bunun gereği olarak yılın belirli dönemlerinde Gök tanrıya at ve koç kurban ederlerdi. Bu inanç sisteminde üzerinde en fazla durulan kavram güneş olduğundan İslamiyet'in hâkim olmaya başladığı döneme kadar Türkler için kutsal yönün hep doğu olduğu ifade edilmektedir¹⁷. Bazı kaynaklarda da İslamiyet öncesi Türk dininin Şamanist bir din olduğu dile getirilmektedir. Bu konuda birçok araştırma yapılmış olup bir kısım araştırmacılar Şamanizm'in Türklerin eski dini olduğunu ileri sürerken bazıları ise, tersi yönde görüş bildirmişlerdir.¹⁸

Altay ve Yakut Türkleri, ruh-can kavramını “tın”, “süne” ve “kut” kelimeleri ile ifade etmişlerdir. Bunlardan *Tın* bütün canlılarda; Süne, sadece insanlarda; Kut ise, canlı cansız her şeyde bulunmakta ve bulunduğu şeye kutsallık kazandırmaktadır.¹⁹ Türkler hastalık sonucu ölümün vuku bulacağına inanmışlar, ancak bunun yanında ölmeyecekmiş gibi de hayata bağlı

---

¹⁵ Ruhi Ersoy, “Türklerde Ölüm ve Ölü İle İlgili Rit ve Ritüeller, Milli Folklor Dergisi, Y. 14, S. 54, 2003, s. 86.

¹⁶ Gazanfer İltar “Eski Türklerde Mezar Kültür ve Günümüze Yansımaları” *Hacı Bektaş Veli, Güz*, S. 27, 2003, s. 7.

¹⁷ İltar 2003, s.7.

¹⁸ Mehmet Mandaloğlu, “Türk Kültür Çevresinde Şamanizm ve Şamanlık Meselesi” *TSA*, Y. 15, S. 3, 2011, s. 119.

¹⁹ Ersoy, 2003, s.87.

kalmışlardır. Bunun sonucunda hastalara gereken tüm hassasiyet gösterilmiş, hastalar karantinaya (Hasta Çadırı) alınarak yanlarına kimse yaklaştırılmamıştır.²⁰

Orhun yazıtlarından anlaşıldığı kadarı ile Türkler sadece Tanrının ebedi olduğuna inanmakta, insanların ise fani olduklarını düşünmektedirler. Ölüm zamanını yine tanrının takdir ettiğini benimsemişlerdir. Bu ölüm olgusu çerçevesinde İslamiyet öncesi Türkler, ölüm olgusunu tip ve biçimlerine göre ayrı ayrı kelimeler kullanarak ifade etmişlerdir. Saygı duyulan şahsiyetlerin ölümünü “vefat etmek” anlamına gelen “kergek bolmak”²¹, düşmandan ya da halktan birinin ölümünü ise, “ölti”²² bazen de “adrılmak”²³ kelimeleri ile ifade etmişlerdir.

Geleneksel Türk dininde, sadece ölüm ve kötü olaylar, kötü ruhlar ile ilişkili olarak ele alınmamakta, Güneş veya ay tutulması gibi doğa olaylarının da iyi ruhlar ile kötü ruhların mücadelesi neticesinde ortaya çıktığına inanılmaktadır. Çünkü mitolojik bağlamda gökteki iyi ruhlar ile yer altındaki kötü ruhların yeryüzündeki insanları kendi etkileri altına almak için birbirleri ile mücadele halinde olduğuna inanılırdı. Ölünün ölüm sonrası yolculuğunda İslam’daki sırat köprüsü gibi kıl gibi incelikte olan bir köprü anlayışının da varlığı dikkat çekicidir²⁴. Burada gökyüzünün iyi, yer altının ise kötü olarak nitelendirilmesi çok ilginç olup birçok ölüm inancında da böyledir.

Sonuç olarak İslamiyet öncesi Türklerde ölüm “uçmak, yükselmek, göğe çıkmak, bedeni terk edip gitmek” fiillerine eşdeğer olarak ruhun bedenden ayrılması veya yükselerek gitmesi şeklinde tasavvur edildiği²⁵ Tek

---

²⁰ Ersoy, 2003, s. 87.

²¹ Ersoy,2003, s. 87; Gülden Sağol Yüksekaya, “Türklerde Ölümün -Algılanışı ‘Ölmek’ Karşılığı Kullanılan Kelimelerden Hareketle” *Uçmağa Varmak Kitabı*, E.G.Naskali-G.S.Yüksekkaya, (Edts.), Kitabevi Yayınları, 2009, s. 14-16.

²² Yaşar Şimşek, “Yenisey Yazıtlarında Ekler” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 3/1, 2014, s. 60.

²³ Mehmet Alparslan Küçük, “Geleneksel Türk Dini İnanışlarından Mitolojiye: Ölüm/Öbür Ruhlar” *Gazi Türkiyat*, Bahar, S. 20, 2017, s. 28.

²⁴ Küçük, 2017, s.38.

²⁵ Küçük, 2017, s.28.

tanrı inancının var olduğu ve bazı kavramlarında İslamiyet'inkine yakın kavramlar olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.2. İslamiyet Sonrası Türkler'de Ölüm Olgusu

Türklerin İslamiyet'le ilişkileri VIII. Yüzyılda Abbasi ordularına gönüllü giriş yapmalarıyla başladığı ve 751 yılındaki Talas Savaşıyla birlikte Karahanlı Çağının, Türklerin kitleler halinde İslamiyet'e geçiş çağı olduğu dile getirilmektedir²⁶. Türkler İslamiyet'i kabul etmeleri yanında ölüm ve mezar konusunda kendi gelenek ve düşünce tarzlarını İslamiyet normları ile bağdaştırmayı ve birleştirmeyi çok iyi bilmişlerdir. Örneğin Göktürk ve Uygurların inanç, düşünce ve deyimlerinin, özlerini koruyarak İslam normları ile kaynaşmış olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 11.yy. başlarında İslam dinini kabul etmeye başlayan ve 11.yy. sonlarında tamamen Müslüman olan Selçuklu Oğuzları da eski geleneklerinin birçoğunu devam ettirmiş ya da İslamiyet'e adapte etmişlerdir²⁷. Ancak İslam'ın kabul edilmesiyle birlikte ölüme bakış açısı köklü bir değişikliğin sonucu olarak Araplar gibi eski Türklerde de var olan yas törenlerindeki yüz yırtmak, saç yolma, elbise parçalamak vb. adetler de önemli ölçüde ortadan kalkmıştır. Çünkü İslam dininde bu tür uygulamalara yer yoktu ve bu tür uygulamalar Allah'ın takdirine karşı gelmek olarak yorumlanmıştı²⁸. Ancak bu tür uygulamaların günah olmadığı ifade eden hadislerin de olduğu söylenmektedir²⁹.

İslamiyet sonrasında ölüm diğer semavi dinlerde olduğu gibi Allah'ın takdirindedir ve insanlar için kesin bir son³⁰,ve ruhun bedenden ayrılışıdır. İslamiyet sonrasında ölümlerin özellikle Anadolu'da çoğu kez sık uğrak yeri olan cami kenarlarına ya da evlerin yakın çevresindeki arazilerin içine defnedildiklerine tanık olunur. Çünkü İslam'da ölüm olgusu yaşamın bir parçasıdır. İslam'da ölüm kavramı ile ilgili yaklaşımlar Kur'an'da oldukça çok karşımıza çıkar. Örneğin, ...*Artık onların ecelleri gelince ne bir an*

---

²⁶ İltar 2003, s. 10.

²⁷ İltar 2003, s. 10, 11.

²⁸Süleyman Uludağ, "Ağıt" *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.1, 1988., s. 471.

²⁹ Abdülhakim Koçin, "Ölüm Gerçeğinin Türk Kültürüne ve Anadolu Türk Şiirine Yansıması" *U.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Y. 4, S. 5, 2003/2, s. 143.

³⁰ Koçin, 2003, s. 138.

*gecikebilirler nede öne geçebilirler*³¹, yada ...*Her canlı ölümü tadacaktır*³². Bu gibi ayetlerin yanında Kur'an-ı Kerim'de ölümden sonra dirilmenin ve dirildikten sonra hiçbir ayırım yapılmadan hesaba çekilmenin kaçınılmaz bir gerçek olduğu da ayetlerle ifade edilmiştir. Bunların yanında İslam'da Hz. Peygamber de ölümü bir son olarak değil bu dünyadan ayrılış olarak değerlendirmiştir³³.

Sonuç olarak İslamiyet sonrası Türklerde ölüm inancında erken dönemin bazı gelenekleri devam ederken bazı geleneklerin ise terk edildiği, ölümün bir son değil bir başlangıç olarak kabul edildiği, ölen şeyin sadece bedeninin olduğu ruhun ise ölmediği anlayışı egemen olmuştur. Bu bağlamda ölü gömme ve mezar gelenekleri de bu anlayışa göre şekillenmiştir.

2.2. TÜRKLER' DE MEZAR VE MEZAR TAŞI GELENEĞİ

2.2.1 Anadolu Öncesi Türkler' de Mezar ve Mezar Taşı

Türkler Asya, Avrupa, Afrika gibi üç kıtaya yayılmış bir millet olduklarından mezar ve mezar taşları konusunda zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Asya'nın tarih öncesi dönemlerinden ve Yeni taş devrinden itibaren mezar mimarisini takip etmek mümkündür. Özellikle Bakır ve onu takip eden Maden devri, Türk kültürünün doğuş dönemi olarak kabul edilir. Orta Asya'nın Afanesyeva, Andronova ve Karasuk kültürlerinde etrafı bir taş duvarla çevrili mezar, taşla örülüp üstü yassı taşlarla kapatılır, mezarın toprak üstünde kalan kısmında ise küçük bir toprak yığını oluşturulurdu. Altaylar çevresinde toprak altındaki mezar odasının kütüklerden yapıldığına dair veriler mevcuttur. Bu tür mezarlarda ölülerin cenin, sırt üstü yatar şekilde ya da eller göğüs üstüne çapraz vaziyette bazılarında dizlerin bükülerek, bir kısmının sağ tarafına yatırılıp dizlerin karına doğru çekilmiş durumda olmak üzere farklı usullerde gömüldükleri ele geçen verilerden anlaşılmaktadır³⁴.

---

³¹ Koçin, 2003, s. 139.

³² Koçin, 2003, s. 139.

³³ Koçin,, 2003, s.139.

³⁴ Halit Çal, "Türklerde Mezar-Mezar Taşları" *Aile Yazıları.8.TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını*, 2015, s. 297.

Toprak altında birbirine geçmeli kütüklerden oluşan bir mezar odası, toprak üstünde ise, küçük boyutlu tepesi ile kurganlar, İskit, Hun ve Göktürk dönemlerinin en önemli mezarlarıdır. Mumyalanmış erkekler silahları, kadınlar takılarıyla elbiseleri giydirilmiş olarak ağaçtan oyulmuş sandukaya yatırılmışlardır. Mezar odasına günlük kullanım eşyaları içinde, yemek ve içecek bulunan kaplar bırakıldığına ele geçen mezarlardan tanık olunmaktadır.

En erken Türk topluluklarında ölen Alplerin, atlarının da mezara gömüldüğü kurganlardaki at cesetlerinden anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, atların eski Türk inancında yer alan ölüm sonrası hayatta, ölüünün beraberinde yanındaki arkadaşı olacağı ile ilgili inanıştır. 9. yüzyıl Kırgız ve Hazar mezarlarında terk edilen geleneğin yerine ahşaptan yapılan at heykelleri ya mezara gömülmekte, ya taşlara kazılmakta, ya da mezarın üzerine konulmaya başladığı görülmektedir.³⁵Cesedin toprağa gömülmesi yanında yakılması (Kremasyon) ve kül kabının mezara gömülmesi diğer bir uygulamadır³⁶.

Araştırmacılarından Kisilev, Gavrilova ve Clauson, bu kurganların Oğuzların atası olarak kabul ettikleri Wu-Huan'lara mal etmektedirler. Diğer pek çok araştırmacı tarafından Hunlara veya ataları olarak kabul edilen İskit-Sakalar'a mal edilen bu kurganlardan Pazırık, Berel, Noin Ula kurganlarından çıkan buluntular, Türk Tarihi ve medeniyeti için çok önemli bilgiler vermiştir. Bilhassa Türk mezar uslubu ve defin geleneği hakkında buluntuların verdiği bilgiler, sanat değeri çok yüksek olan bu malzemelerin tamamen göçebe bir kültüre ait olmayacağı ve yüksek bir medeniyetin bilinçli yansımaları olarak kabul edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Gerçekten de Orta Asya'da İvılga'nın Selenga nehrine aktığı yer olan Ulan Ude'de etrafı surlarla çevrili iskân izlerinin bulunması ve buradaki evlerin döşemeleri altında sıcak hava ve ısıtma için duman yollarının bulunması, Hunların yerleşik ve gelişmiş bir atlı bozkır medeniyetine sahip olduklarını göstermektedir³⁷.

---

³⁵ Yunus Berkli, "At Sembolizminin Türk Defin Geleneğindeki İzleri", *Ekev Akademi Dergisi*, Y. 11, S. 30, Kış-2007, s. 67.

³⁶ Çal, 2015, s. 297.

³⁷ İter İğit, *Tunceli'deki Mezar Taşları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van, 2012, s. 26.

Kurgan adı verilen Hun mezar yapıları genellikle dikdörtgen planlı, tek odalı ve bazen de çok odalı olmaktadır. Odanın içi ağaçla kaplanmakta buraya yatırılan ölü mumyalanıp başı doğuya çevrilmektedir³⁸. Kurgan içerisine, ölenin öteki dünyada ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik silahları ile yiyecek bırakılmakta ve mezarın üstü tekrar ağaçla kapatılıp içerden çıkarılan toprak üzerine yığılmaktadır³⁹. Kazakistan'daki Esik Kurganı (MÖ 5- 4 yy.) Pazırık Kurganları (MÖ 3,1 yy.) ve Noin Ula kurganları (MÖ 1.yy. başı) Hunlara ait en önemli mezar örneklerindedir.⁴⁰

Radlov ve Granö'nün tasnifine göre Göktürkler döneminde iki tip mezar görülür. Birinci tip; Tümsek mezarlardır. Taşlarla çevrili yirmi metre kare civarındaki kare, dikdörtgen veya daire bir alanın içinde ölünün içine yatırıldığı, taşlarla oluşturulmuş mezarın etrafı küçük bir tepe haline getirilir ve üstü taş kaplanır. Ölünün yanına veya mezarın bir tarafına atlar gömülür. Bu tip esasında Afenesyeva kültüründen beri görülen mezar tipinin devamı olup kurganlardan çok farklı değildir⁴¹.

İkinci Tip; Bozkır mezarlarıdır. Etrafı bazen hendekle kuşatılmış ve az yükseltilmiş bir alan içindedir. Her bir kenarı tek parça taştan, sandık biçimlidir. İçleri boş ve toprak dolu olabilir. Her yüzü insan, hayvan tasviri, geometrik ve bitkisel bezemelidir. Bu tip, Göktürk döneminde tek parça taştan oyularak da yapılmıştır. Bu mezarın içinde veya yanında ölünün heykeli, koyun, koç heykelleri bulunur. Kazısı yapılanlarda içlerinden insan kemiği çıkmadığı için bunların asıl mezar değil tören mezarı olduğu kabul edilir. Ancak içlerine ölünün kül kabının konulduğu da düşünülebilir⁴².

Üçüncü Tip; yine Göktürkler döneminde ortaya çıkan Bilge Kağan, Köl- Tigin ve Tonyukuk anıt mezarlarıdır. Doğu batı yönünde dikdörtgen planlı anıt kerpiçten bir duvarla çevrilidir. Anıtı duvarın dışında bir hendek

---

³⁸ Nejat Diyarbakirli, *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları, İstanbul, 1972, s. 99, 100.

³⁹ Hasan Bahar, "Avrasya'da Ölüm ve Türklerde Mezar Kültürü" *Prof.Dr.Nejat Göyünç Armağanı*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 272.

⁴⁰ İğit, 2012, s.28.

⁴¹ Bahaeddin Ögel, *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre, Türk Tarih Kurumu, 1984, s. 133; Çal, 2015, s. 297.

⁴² Ögel, 1984, s. 133; Çal, 2015, s. 297.

kuşatır, önünde karşılıklı birer koç heykeli olan giriş doğu duvarı ortasındadır. Girişten batıya doğru aynı eksende dizilmiş kaplumbağa kaideli yazılı taş içinde heykelin ve kül kabının bulunduğu bark ve en sonda sunak taşı yer alır. Girişten bark'a kadar olan yolun iki kenarında insan heykelleri dikilidir. Başka işlevleri de olmasına karşılık bir ölü için yapılması itibarıyla bu anıtları birer mezar olarak kabul edebiliriz⁴³.

Bu mezar anıtlarında doğrudan bugünkü mezar taşlarının karşılığı olarak kabul edilebilecek olan, anıtların içine veya yanına dikilen ölü heykelleridir. Doğu Avrupadan Çin'e kadar bütün Asya bozkırına yayılmışlardır. Genellikle ayaktadırlar, başlık, kaftan ve çizmeleriyle giyimlidirler. Bir eli silahı diğeri bir içki kabını tutar şekildedirler. Hiçbiri diğeriyle eş değildir⁴⁴.

Göktürkler döneminde Balbal kavramından söz etmek yerinde olacaktır. Balbal; Alplerin, kağanların, hanedan üyesi kişilerin düşmanlarının sayısı kadar öldürdüklerinde diktikleri mezar taşlarına verilen addır⁴⁵.

Ancak Prof. Kızlasov bu heykelleri kesinlikle Balbal kabul etmemektedir. Çünkü balbal düşmanları temsil eden taş ve başka materyaller olup üzerlerinde figür işlenmemiştir. Zaten bu heykellerin mezarda gömülü olan mı, yoksa düşmanlarını mı temsil ettiği hayli tartışmalıdır. Fakat Kızlasov bunları kesinlikle mezar sahibine ait kabul etmekte olup, onun görüşünün Türk kültürünün umumi akışı içinde olduğunu kabul etmek gerekir⁴⁶.

2.2.2. Anadolu Sonrası Türkler' de Mezar ve Mezar Taşı

2.2.2.1. Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mezar ve Mezar Taşı Geleneği

Orta Asya'dan Anadolu'ya yeni gelenlerin geçmişten kalan bu eserlerden etkilenmeleri kaçınılmazdır. Büyük Selçuklular zamanında Anadolu'ya Müslüman Türk akınlarının başlamasıyla birlikte, akın akın gelen Oğuz Türkmen Boyları, çok disiplinli bir şekilde Doğu Anadolu'dan başlamak

---

⁴³ Çal, 2015, s. 297.

⁴⁴ Çal, 2015, s. 298.

⁴⁵ Aslı Sağıroğlu Arslan, "Taşlar Konuşur : Türk Mezar Taşlarının Biçim Dili" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 6/3, 2017, s. 1926.

⁴⁶ Tuncer Baykara, "Asya Türk Kültürünün Bir Unsuru Olarak Mezar Taşı" *Vakıf Haftası Dergisi*, 10, 1993, s. 128

üzere batıya göç etmişlerdir. Yerleşim yerlerinde Anadolu'ya daha önceden gelmiş ama Hristiyanlaşmış Kuman, Peçenek Türkleri ile Karşılaşan Oğuz Türkmenleri, bölgeye çabuk adapte olmuşlardır.

11. yy'ın başlarında Oğuzların, Çağrı Bey aracılığı ile 1040 yılında kurdukları Selçuklu Devleti'nin çekirdeğinin ilk ürünleri bu topraklar üzerinde şekillenmeye başlamıştır. 11.yy'ın ikinci yarısından sonra ise artık Anadolu yeni bir kültüre kapılarını sonuna kadar açmıştır. Bu kültür, bölgesel özellikleri de benliklerinde eriterek mezar taşı geleneğinin tüm Anadolu'da yaygın bir hale gelmesine ve kendine özgü biçimlere ulaşmasına da öncülük etmiştir.⁴⁷ Türklerin Anadolu'ya gelmesi ve Anadolu'nun Türkleşmesi ile Selçuklular, beylikler ve son olarak Osmanlılar devrinde mezar anıtları oldukça gelişmiştir⁴⁸.

Anadolu'da Selçuklu döneminden itibaren görülen kabartmalı mezar taşlarının burada daha eskiden yaşamış kavimlere ait kabartmalı mezar stelleri ile benzerliği akla gelen ilk önemli husustur. Gerçekten de Türkler bu topraklarda, sonradan büyük çoğunluğunu, "taş kesilme" unsuru ile izah ettikleri heykel ve kabartmalarla karşılaşmışlardır. Bu nedenle Anadolu Selçukluları döneminden itibaren görülen kabartmalı mezar taşları, Anadolu'da daha eskiden yaşamış kavimlere ait rölyefli mezar stelleri ile benzerliği akla getirmektedir⁴⁹.

Anadolu mezarlıklarında tespit edilen en erken tarihli Türk mezar taşları, 11. Yüzyılın son çeyreği ile 12. yüzyıla aittir. İznik'in ilk fetih dönemine ait mezar taşı ile Erzurum ile Van gölü çevresindeki mezarlıklarda rastlanılan bir grup mezar taşı bu devre aittir⁵⁰. Büyük Selçuklular devrinde önemli bir yer tutan mezar anıtlarının zengin örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Mimari kuruluş içinde yer almayan mezar taşları ve mezarlar yerleşim yerleri yakınında, cami, medrese, türbe gibi dini yapılar çevresinde topluca bulunur.

---

⁴⁷ İğit, 2012, s. 36

⁴⁸ Serap Özkan, *Geç Dönem Osmanlı Adana Mezar Taşları 18-20. Yüzyıl*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 2007, s. 11.

⁴⁹ Sağıroğlu Arslan, 2017, s. 1930.

⁵⁰ Özkan, 2007, s. 11; İğit, 2012, s. 36.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler devrinde yapılan mezarlar; sanduka ve şahideli mezarlar olmak üzere iki ana tip oluşturur. 12. ve 15. yüzyılda en zengin örnekler Doğu Anadolu'dadır ve Orta ve Batı Anadolu'daki örneklerden ayrılır. Doğu Anadolu'da önemle ele alınması gereken koç ve at şeklindeki mezar taşları ile Ahlat, mezar taşlarıdır. Burada Ahlat mezar taşlarına ayrı bir parantez açacak olursak Ahlat da toplam 46 farklı mezarlık bulunmaktadır. İçerisinde kümbetler, tümülüsler, en yaygın olarak şahideli, şahidesiz toprak mezarlar, sanduka ve çakma lahit tipleri ile karşımıza çıkan bu mezarlıkların çoğu Selçuklu ve Ahlatşahlar dönemine aittir. Bu mezarlık Ahlat'ın ve Dünya'nın en büyük Türk-İslam Selçuklu meydan mezarlığıdır⁵¹. Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler dönemine ait önemli örnekler, Tokat, Konya, Akşehir, Erzurum, Malatya, Kırşehir, Aksaray, Van, Ahlat, Kayseri, Sivas, gibi şehirlerde bulunmaktadır.

Anadolu'daki Mezar Taşları İnsan heykelleri, Koç-Koyun ve At heykelleri ve çeşitli geometrik biçimli mezar taşları olarak 3 ana gruba ayrılmıştır. Bu üç ana gruptan heykel biçimli mezar taşlarına Anadolu'da Malatya Seyit Battal Gazi Mezarlığından alınan bugün kayıp olan heykel dışında Erzincan ve çevresinde az da olsa belden yukarısı kırık olan insan heykelleri bulunmaktadır. Bu tip örneklerin Anadolu'da Malatya'dan Manisa'ya çok sayıda örneği bulunmaktadır. Koç-Koyun ve At heykellerinden oluşan mezar taşları ise Göktürklerde mezarın bir parçası iken Anadolu'da doğrudan mezar taşı olarak ifade edilmiştir. Kitabeli örnekleri 1400 yılından başlar ve geç dönemlere kadar devam eder. Anadolu'da devlet kurmuş olan Akkoyunlu ve Karakoyunlu devletlerinden geldiği düşünülür⁵².

Çerçeveli mezarlar, Çatma Lahitler, Şahidesiz Yekpare gövdeli Prizmatik Sandukalar, Şahidesiz Gövdeli ve Kapaklı Sandukalar, Şahideli Mezarlar, Şahideli silindirik sandukalar, şahideli sütun biçiminde sandukalar Şahideli üç parçadan müteşekkil üzeri açık sandukalar, şahideli tekne biçimli yekpare sandukalar olarak dokuz tipe ayrılmıştır.

---

⁵¹ Yenal Ünal, "Ata Yedigari Ahlat", *Tarih Okulu*, S. X, Ağustos-2011, s. 229-230. Ahlat'ta son dönemde gerçekleşen kazı ve temizlik çalışmalarıyla ortaya çıkarılan mezar taşları için bkz. Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı ve Mezar Taşları (Ed. R. Karahan), Ankara, 2019.

⁵² Çal, 2015, s. 298, 299.

Şahideleri ise önce dikdörtgen başlığı altında; Dikdörtgen prizmal gövdeliler, Sivri kemerliler, basık kemerliler, dilimli tepelikliler, Taç tepelikliler olmak üzere 5 alt tipe ve dikdörtgen olanların yanında, sekizgen sütun biçimliler, silindirik gövdeliler, olmak üzere üç ana tipe ayrılmıştır⁵³. Çal'ın tipolojisinden anlaşıldığı kadarı ile bu tiplerden dikdörtgen olanlar en fazla kullanılan mezar taşları olarak dikkati çekmektedir.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi mezar taşlarında yazı konusunda 11. ve 15.yy.'larda yazı Arapça bazen de Farsçadır. Ölenin adı, öldüğü yıl ve Allah'ın ona rahmet etmesi istenilen belli kalıplar tekrarlanır. Bu dönem mezar taşlarında baş taşından başka ayrıca sanduka kısmında da Ayetü'l Kürsi, Ali -İmran gibi Kuran-ı Kerim'den sureler yazılıdır.

2.2.2.2. Osmanlı Dönemi Mezar ve Mezar Taşı Geleneği

Osmanlı döneminden günümüze ulaşan mezar taşları gerek biçim, gerek süsleme ve gerekse çeşitli hatlarla donanmış kitabelerin yanı sıra bu kitabelerin içerikleriyle üst düzeyde bir kültürün hem plastik hem de fonetik sanat değerlerini yansıtmaktadır⁵⁴. Erken Osmanlı döneminde Bursa'da oluşan üslup, iyi stilize edilmiş bitkisel ve hayvansal motiflerden meydana gelmektedir. Osmanlı mezar kültüründe mezar taşlarının boyutları küçülmüş, kitabeler ise daha temiz bir işçilikle şekillendirilmiştir. Osmanlılarda çok eski dönemlerden başlayarak sanat eseri kimliği kazanmaya başlayan ve daha sonraki dönemlerde mimari ve diğer sanat dallarına göre gelişim gösteren⁵⁵ Osmanlı mezar taşları özellikle İstanbul'da en güzel örneklerini ortaya koymuştur⁵⁶. Bu dönem mezar taşlarının en belirgin özellikleri figüratif elemanlara yer verilmemesi ve ölenin kimliği, sosyal konumu ve mesleğinin ne olduğunu gösteren sembollerin kullanılmasıdır⁵⁷.

---

⁵³ Çal, 2015, .299-303.

⁵⁴ Korkmaz Şen, *Eceabat'a Bağlı Merkezlerdeki Türk -İslam Dönemi Mezar Taşları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Çanakkale, 2010, s. 11, 12.

⁵⁵ Faruk Karaca, "Mezar Taşlarına Yansıyan Şekliyle' Türk Kültüründe Hayat ve Ölümle İlgili Bazı Değerlendirmeler" *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S. 3-4, 2001, s. 503.

⁵⁶ Şen, 2010, s. 12.

⁵⁷ Baykara, 1993, s. 128; Şen, 2010, s. 12; Sağıroğlu Arslan, 2017, s. 1931, 1932.

Özellikle 19.yy. Osmanlı mezar taşlarında çeşitli serpuşların yerini resmi başlık olarak kullanılmaya başlanan “fes”in alması mezar taşlarının sadece birer sanat yapıtı olmaları ve ölü ile ilgili kimlik bilgileri veren vesikalar olmalarının yanı sıra yapıldıkları dönemin sosyo-kültürel yaşamına ilişkin bazı ipuçları veren kaynaklar olarak değerlendirilebileceklerini ortaya koyar⁵⁸.

Osmanlıda batılı anlamda bir heykel geleneğinin olmaması nedeniyle insan ve hayvan figürlü mezar taşlarının yerine mimari unsurlarda çok farklı bezemelere sahip taş işçiliği kullanılmıştır. Genelde erkek ve kadın mezar taşları olarak iki genel grupta toplanan bu mezar taşları kendi içinde de farklılıklar göstermektedir⁵⁹.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi mezar taşlarını genel bir tipoloji içerisinde inceleyen Çal, Osmanlı mezar tipleri için de bir tipoloji oluşturmuştur. Çal’ın yapmış olduğu tipolojide Osmanlı mezar tipleri farklı tiplere ayrılmaktadır.

Toprak mezarlar: Bir mezar yapısı olmaksızın toprak üstüne baş ve ayak taşları dizilmiştir. Mezar yükseltilemez zamanla düzlendiği, baş ve ayak taşları da kaybolduğundabunların bir mezar olduğu da anlaşılmaz. Çerçeveli mezarların, zamanla toprak altında kaldığı için toprak mezar görüntüsünü alma ihtimali de yüksektir. En fazla görülen mezar tipi olup çalışmamızda ki tek mezar tipi de budur.

Çerçeveli mezarlar: Genellikle üstlerine baş ve ayak taşlarının dikildiği mezarların kısa kenarlarını oluşturan tek parça taşlar, yanlardan uzun kenarları oluşturan birer taş ile birleştirilir.

Kapak taşlı mezarlar: Genellikle 10-20 cm. yüksekliğinde tek parça mermerden yapılmıştır ve mezarın üstünü bütünüyle kapatır. Bazılarının üstünde küçük bir delik bulunur.

Sandukalı mezarlar: Bu tiplerin, ayak kısmından baş kısmına doğru genişleyen ahşap tabutlardan çıktığı açıktır. Üstleri üçgenin yan kenarları gibi iki eğimlidir. Düz veya çok kenarlı olanları da vardır.

---

⁵⁸ Karaca, 2001, s. 503.

⁵⁹ Şen, 2010, s. 12.

Sandık mezarlar: Tek parça taştan oyularak veya dört parça taşın bir araya getirilmesiyle bir sandık şeklinde yapılan mezarlara sembolik lahit de denilir.

Mezar taşları ise, erkek ve kadın olarak değil mezar taşlarının yatay kesitleri ve ön görünüşlerine bakılarak dikdörtgen, kare, yuvarlak ve çokgen olarak dört ana tipe ayrılmıştır. (D) olarak kodlanan dikdörtgen mezar taşları erkek ve kadın olmak üzere başlıklı ve başlıksız olmak üzere iki ana tipe bu tip içerisinde başlıklı olanlarda çeşitli tipte başlıklar görülürken başlıksız olanlar ; Üçgen tepelikli, gövdesi sivri kemerle biten, yuvarlak kemerliler, palmet tepelikli, güneş tepelikli, dilimli tepelikli olarak alt başlıklara ayrılmışlardır⁶⁰.

Osmanlı mezar taşlarında karşımıza çıkan önemli ayrıntılardan biri de başlıklardır. Mezar taşlarında 15.yy.da yapılmaya başlanan başlıklarda mücevveze, selimi, kallavi, örfi, dardağan, serdengeçti kuka ve simidi gibi sarıklar ile, kavuklar, fesler ve tarikat başlıkları yer almaktadır. Tarikat başlıkları ise, halveti tacı, Bektaşi tacı, kadiri tacı, Nakşibendi tacı, rıfai tacı gibi alt tiplere ayrılmaktadır⁶¹.

Osmanlı mezar taşlarında yazı oldukça önemli ve sanatsaldır. 16.yy.da Arapça ve Farsça geleneksel kalıplar az olsa da devam etmektedir. Osmanlı mezar taşlarında başlangıç ifadesi olarak genellikle Huvel-Bâki (sonsuz -kalıcı olan), Huve'l-Hallaku'l-Bâki (Allah yaratıcı ve sonsuzdur), Ya-Hu (Ya Allah) ve Huve'l Hayyu'l-Bâki (Allah diri ve sonsuzdur) gibi Tanrı'nın sıfatları ile başlamak bir gelenektir. Ah mine'l mevt (Ah ölümdendir) gibi serzeniş sonrasında insanlara uyarı, durum bildirme, sebep bildirme, Tanrı'dan istek, peygamberden istek, insanlardan istek bölümlerinden sonra meslek, sülale adı, dua ve tarih bölümleri gelmektedir⁶².

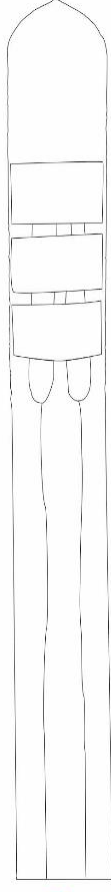
⁶⁰ Çal, 2015, s. 303-310.

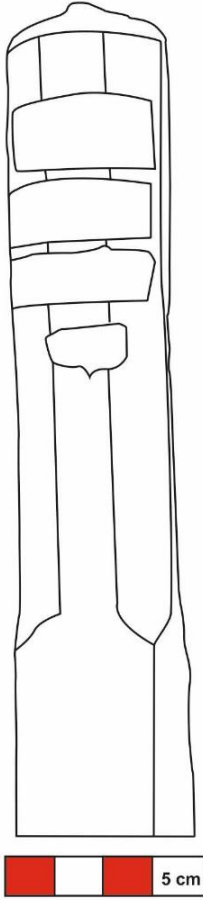
⁶¹ Çal, 2015, s. 311-315; Sağiroğlu Arslan, 2017, s. 1932.

⁶² Murat Çerkez, "Yozgat Cevheri Ali Efendi Camii Haziresi Mezar Taşları" *Milli Folklor*, Y. 25, S. 97, 2013, s. 184; Çal, 2015, s. 324-329.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

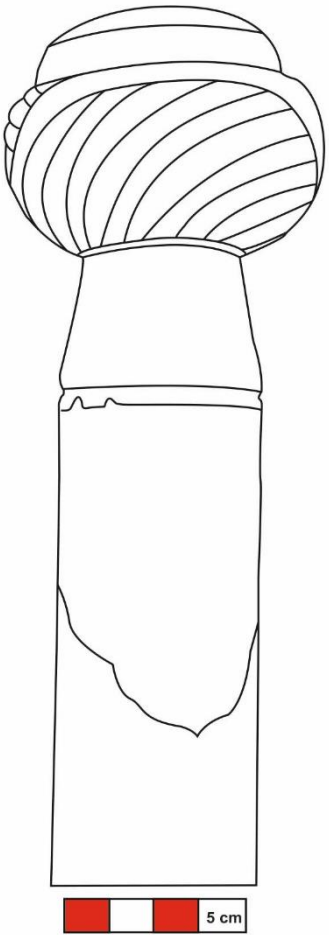
KATALOG

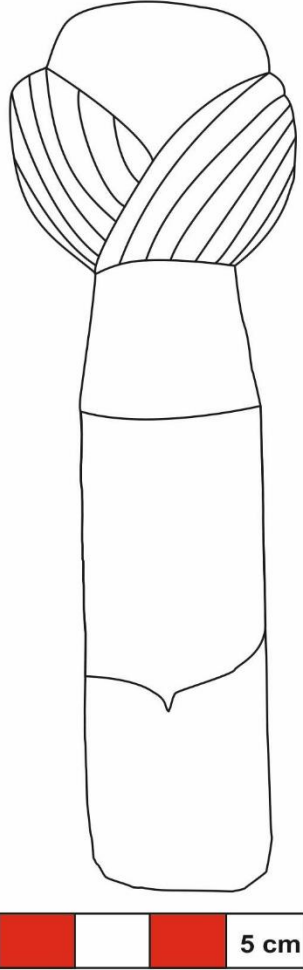
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	1
Kimliği	Mehmet Bin Ali
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	170x68 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1028 H. 1618/1619 M.
Tanım	Sekizgen gövdeli baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Sağlam olarak günümüze kadar gelmiştir. Gövdede pahlanmış dikey dikdörtgen alan üzerinde, sekizgenin üç yüzünü kaplayan geniş kartuşlardan oluşan üç satırlık kitabeye yer verilmiştir. Kemer Köyü Cami Haziresindeki en erken tarihli baş şahide olup sekizgeni oluşturan kenarlar yukarı doğru hafifçe uzatılarak merkezde konik şekilde birleşmiştir. Baş şahide üzerinde süslemeye yer verilmemiştir.
Kitabe	İntekale'l-merhûm Mehmed bin Ali fi rebî'ı l-evvel sene 1028
	انتقل المرحوم محمد بن علي في ربيع الاول سنة ١٠٢٨
Görsel ve Çizim	
	Görsel 1. Mehmet Bin Ali'nin baş şahidesi
	Çizim 1. Mehmet Bin Ali'nin baş şahidesi

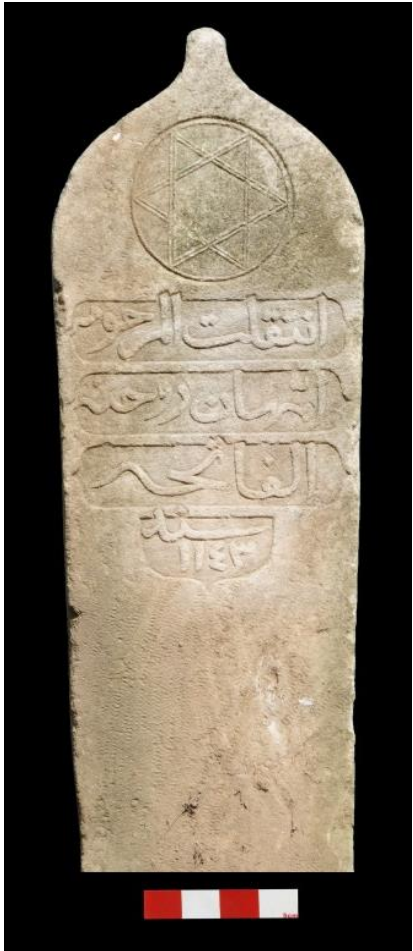
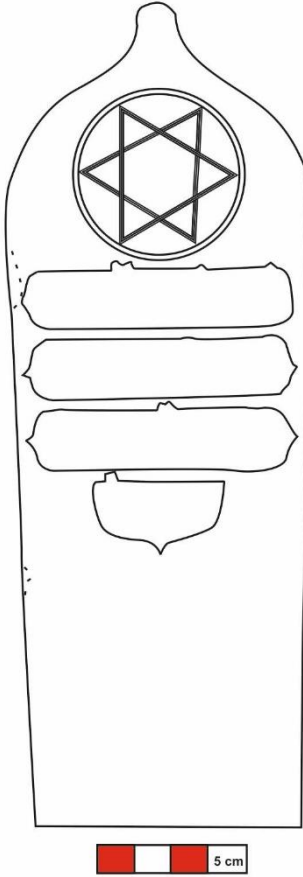
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	2	
Kimliği	Hüseyin	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	Boy:80 x Çap: 46 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1103 H. 1691/1692 M.	
Tanım	Sekizgen gövdeli baş şahide dört satır celi sülüs kitabeden oluşmaktadır. Sekizgenin üç yüzeyini kaplayan kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih'in yazıldığı satır aşağıya doğru kaç kemer şeklinde işlenmiştir. Bir önceki şahidede olduğu gibi sekizgeni oluşturan kenarlar yukarı doğru hafifçe uzatılarak merkezde konik şekilde birleşmiştir.	
Kitabe	İntekale'l-merhûm	انتقل المرحوم
	El Hac Hüseyin fi	الحاج حسين في
	Ruhiçün Fatiha	روحیچون فاتحه
	Sene 1103	سنة ١١٠٣
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 2. El Hac Hüseyin'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 2. El Hac Hüseyin'in baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	3	
Kimliği	İsmail	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	110 x 65 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1107 H. 1695/1696 M.	
Tanım	Silindik gövdeli baş şahidenin dört satırdan oluşan kitabesi bulunmaktadır. Gövdenin üstünde başlığa doğru daralan boyun kısmı, onun da üstünde, yuvarlak başlıklı çapraz şeritli sarık bulunur. Kitabenin birinci satırında mezbur (adı geçen) ifadesi kişinin camii hatibi olduğunu, son satırda bulunan “fi ramazan” ifadesi ise, ramazan ayının ilk günlerinde vefat ettiğini ifade etmektedir.	
Kitabe	İntekale'l-merhûm انتقل المرحوم	
	İsmail Efendi اسماعيل أفندي	
	El-Hatîb câmii mezbur الخطيب جامع مذبور	
	Fi ramazan sene 1107 في رمضان سنة ١١٠٧	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 3. İsmail Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 3. İsmail Efendi'nin baş şahidesi</p>

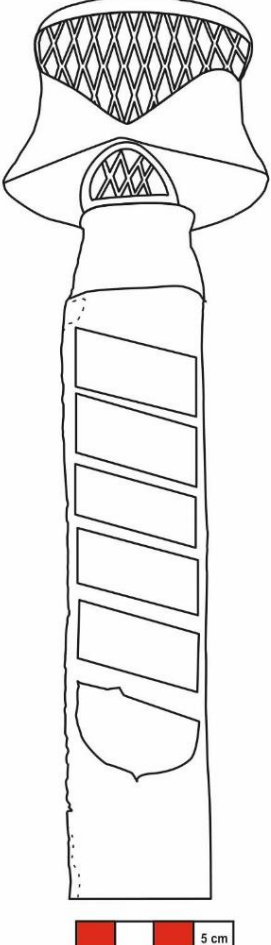
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Hazinesi		
Katalog No	4		
Kimliği	Halil		
İnceleme Tarihi	2018		
Boyutlar	90 x 45cm		
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma		
Yazı Tipi	Celi Sülüs		
Tarih	1125 H. 1713/1714 M.		
Tanım	<p>Silindirik gövdeli baş şahide aşağıdan yukarıya doğru daralmaktadır. Serlevha boyun üzerine, yarım daire içine yazılmıştır. Gövde üzerinde pahlanmış alan içine yazılmış dört sıra kitabe metni, tarihin yazıldığı kısma doğru mihrap formu verilmiştir.</p> <p>Başlık, alt tarafı dar, yukarıya doğru genişleyen bir başlık türüdür, önünde V şeklinde çatala yer verilmiştir. Bu tür başlığa Kalafat ismi verilmektedir.</p>		
Kitabe	Merhûm	مرحوم	
	El-Hacı Halil	الحاجي خليل	
	Rûhiçün fâtiha	روحیچون فاتحه	
	Sene 1125	سنه ۱۱۲۵	
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 4. El Hacı Halil'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 4. El Hacı Halil'in baş şahidesi</p> </div> </div>		

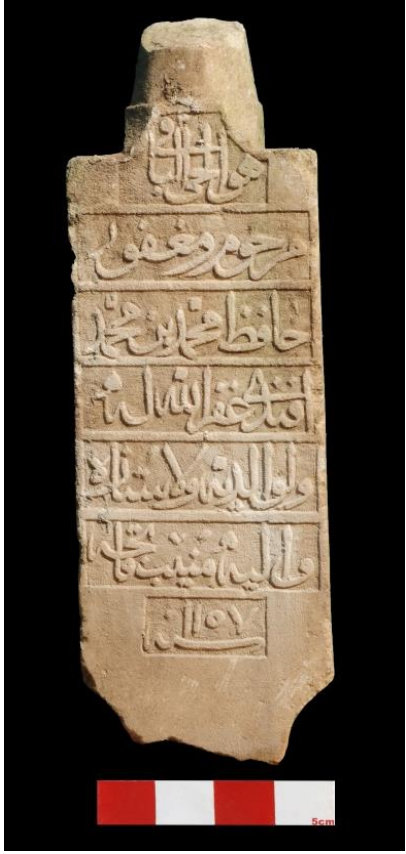
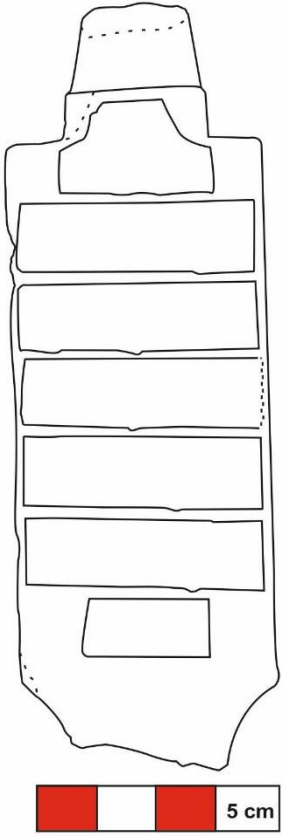
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	5
Kimliği	Haydar oğlu Musli ...
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	102 x 50 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1131 H. 1718/1719 M.
Tanım	Silindirik gövdeli baş şahidenin kitabe metni birbirinden silmelerle ayrılmamış, tarihin yazıldığı kısım ise, ters konumlandırılmış sivri kemer içine yazılmıştır. Gövdenin üzerinde başlığa doğru daralan boyun ve ona bağlanan kısa başlıklı, düşey dilimli oval sarık ile şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Merhûm Haydar Oğlu Muslî ... Rûhiçün fâtiha Sene 1131
	مرحوم حيدر اوغلو موصلی ... روحیچون فاتحه سنه ۱۱۳۱
Görsel ve Çizim	
	 <p>Görsel 5. Haydar Oğlu Musli ...'nin baş şahidesi</p>
	 <p>Çizim 5. Haydar Oğlu Musli ...'nin baş şahidesi</p>

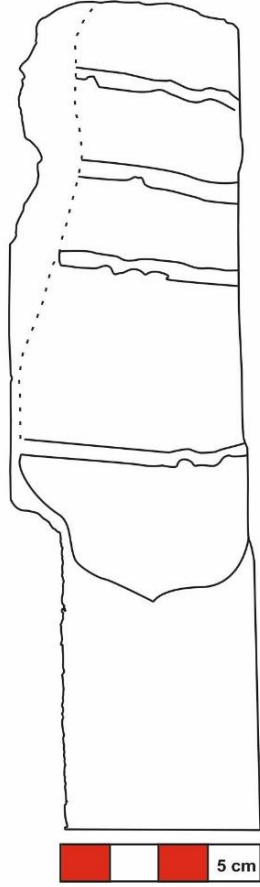
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	6	
Kimliği	Mehmet	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	102x50x9cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1134 H. 1721/1722 M.	
Tanım	<p>Silindirik gövdeli küçük boyutlu baş şahidenin üç satır kitabe metni silmelerle ayrılmadan düzlenmiş, pahlanmış satıh üzerine yazılmıştır. Gövdenin üstünde başlığa doğru daralan silindirik bir boyun bulunur.</p> <p>Başlık, alt tarafı dar, yukarıya doğru genişleyen bir başlık türüdür. Önünde V şeklinde çatala yer verilmiştir.</p>	
Kitabe	Merhum Muhammed	مرحوم محمد
	Rûhiçün El-	روحیچون ال
	Fâtiha sene 1134	فاتحه سنة ۱۱۳۴
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 6. Merhum Muhammed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 6. Merhum Muhammed'in baş şahidesi</p>

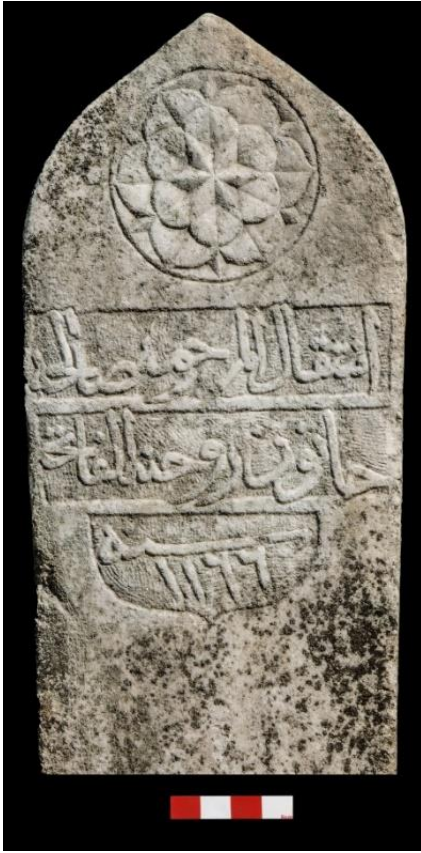
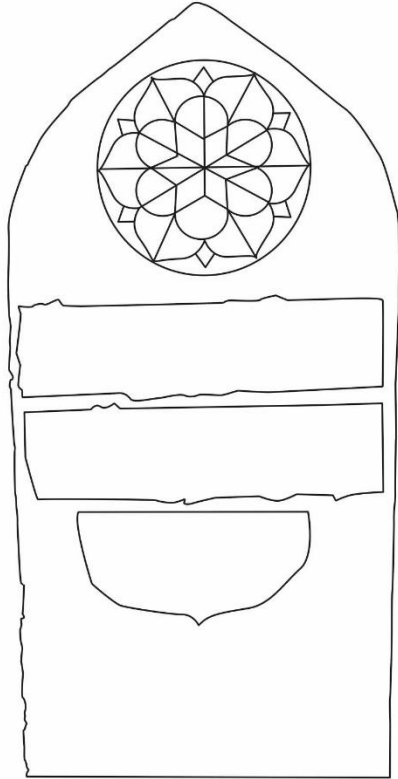
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	7	
Kimliği	Ümmühan	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	130 x 30 x 7cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1143H. 1730/1731 M.	
Tanım	<p>Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen düşey dikdörtgen baş şahide, sivri kemerli tepelikle sonlanmıştır. Gövde cephesine yayılmış dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış olup ilk üç satır yanlarda sivri kemer şeklinde işlenmiştir. Son satır daha küçük olup yarım daire formu içine yazılmıştır.</p> <p>Sivri kemerin içinde Mühr-ü Süleyman bezemesine yer verilmiştir.</p>	
Kitabe	İntekaleti'l-merhûme	انتقلت المرحومه
	Ümmühân ruhuna	امهان روحنه
	El-Fâtîha	الفاتحه
	Sene 1143	سنة ١١٤٣
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 7. Merhume Ümmühan'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 7. Merhume Ümmühan'ın baş şahidesi</p>

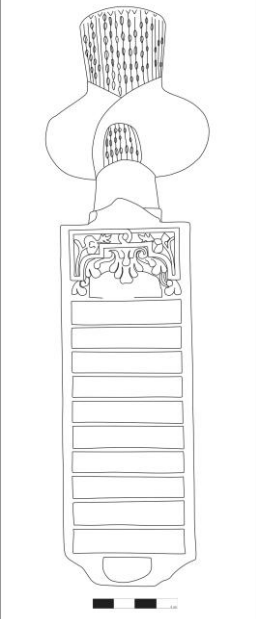
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	8	
Kimliği	Hasan	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	124 x 12 x 12 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1147H. 1734/1735 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde boyun ve başlıktan oluşur. Gövdeyi tamamen kaplayan altı satır kitabe metnine yer verilmiştir. Silmelerle birbirinden ayrılan satırlar soldan sağa eğimli biçimde düzenlenmiştir. Son satır kaş kemer biçiminde şekillenmiş alan içine yazılmıştır. Başlığa doğru incelen şahidenin boyun kısmı baklava dilimli kavukla son bulmaktadır.	
Kitabe	Merhûm مرحوم	
	Türkmen ترکمان	
	Hasan حسن	
	Bey Ruhiçün بک روحیجون	
	El-Fatiha الفاتحه	
	Sene 1147 سنه ۱۱۴۷	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 8. Türkmen Hasan'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 8. Türkmen Hasan'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	9	
Kimliği	Mehmed Bin Muhammed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	124 x 12 x 12 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1157 H. 1744/1745 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidesi başlık kısmı ve kaidenin sol tarafı kırıktır. Gövde cephesini kaplayan yedi satırlık kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha bölümü boyuna doğru daralan çerçevede içine, tarih satırı da daha dar dikdörtgen çerçeveye işlenmiştir. Baş şahide'nin başlık kısmı ve kaidenin sol bölümünün bir kısmı kırılmıştır.	
Kitabe	Hüve'l- Hayyü'l- Bâki	هو الحى الباقي
	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Hafız Mehmed bin Muhammed	حافظ محمد بن محمد
	Efendi ğafara'llahu leh	افندى غفر الله له
	Ve'l- valideynihi ve'l-üstazihi	والوالدينه والاستاذه
	Ve ileyhi münib fatiha	واليه منيب فاتحه
	Sene 1157	سنه ١١٥٧
Görsel ve Çizim		
	Görsel 9. Mehmed Bin Muhammed'in baş şahidesi	Çizim 9. Mehmed Bin Muhammed'in baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	10	
Kimliği	-	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	82x15x12 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1165 H. 1751/1752 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidede, gövdenin bir kısmı ve başlık kısmı kırıktır. Beş satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış, dördüncü satırda iki sıra yazı bir çerçeve içine sığdırılmıştır. Kitabe metni yüzeyi tamamen kaplamış olup tarih kaş kemer formundadır.	
Kitabe	(... kırık) ...	
	Merhume مرحومه	
	(okunmuyor) ...	
	(okunmuyor) El- Hatib ve li-valideynihi ... الحطیب ولوالدینہ	
	El Fatiha 1165 الفاتحة ١١٦٥	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 10. Kat. No. 10'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 10. Kat. No. 10'un baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	11	
Kimliği	Saliha Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	148 x 30 x 11 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1166 H.1752/1753 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal gövdeli baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan forma sahiptir. Gövde üzerinde üç satır kitabe metni, sivri kemerli alınlık kısmı ile son bulmaktadır.</p> <p>Alınlığın tam ortasını kaplayan gülbezek süslemesine yer verilmiştir. Tarihin yazıldığı bölüm diğer satırlardan daha küçük olup kaş kemer formundadır.</p>	
Kitabe	İntikale'l-merhume Saliha	انتقل المرحومه صالحه
	Hatun Ruhuna El Fatiha	حاتون روحنه الفاتحه
	Sene 1166	سنه ١١٦٦
Görsel ve Çizim		
	<p>Görsel 11. Saliha Hatun'un baş şahidesi</p>	<p>Çizim 11. Saliha Hatun'un baş şahidesi</p>

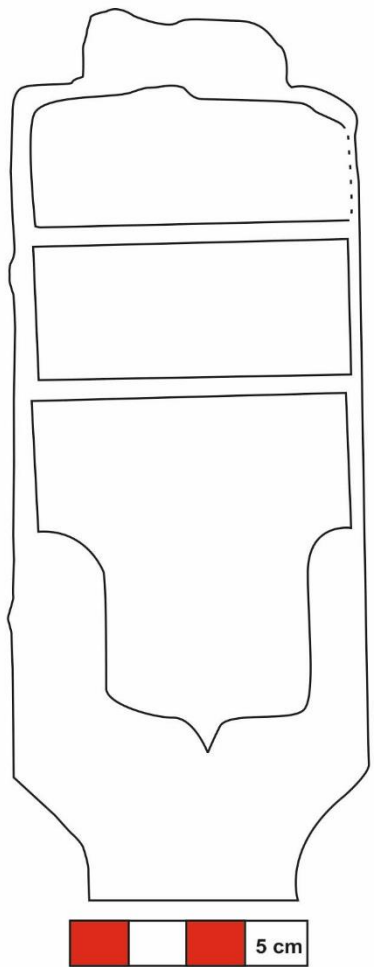
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi														
Katalog No	12														
Kimliği	Halil														
İnceleme Tarihi	2018														
Boyutlar	68 x 21 x 15 cm														
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma														
Yazı Tipi	Celi Sülüs														
Tarih	1166 H. 1752/1753 M.														
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyun kısmından oluşmaktadır. Başlık ve kaidenin sağ tarafı kırılmıştır. Yedi satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış olup, serlevha boyun üzerine yazılmışken, son satır ters yerleştirilmiş kaş kemer içine yazılmıştır.</p> <p>Boynun üst kısmında, yan yana gelmiş zikzak süsleme bütün boynu çevrelemektedir.</p>														
Kitabe	<table border="1"> <tr> <td>El Fatiha</td> <td>الفاتحه</td> </tr> <tr> <td>Gel ibretle nazar</td> <td>كل عبرتله ناظر</td> </tr> <tr> <td>Kıl bu mezarım taşına</td> <td>قل بو مزارم طاشنا</td> </tr> <tr> <td>Gafil olma akıbet</td> <td>غافل اولمه عاقیبت</td> </tr> <tr> <td>Senin de gelür başına</td> <td>سنکده کلور باشکه</td> </tr> <tr> <td>Merhum Halil ruhuna</td> <td>مرحوم خلیل روحنه</td> </tr> <tr> <td>Sene 1166</td> <td>سنه ۱۱۶۶</td> </tr> </table>	El Fatiha	الفاتحه	Gel ibretle nazar	كل عبرتله ناظر	Kıl bu mezarım taşına	قل بو مزارم طاشنا	Gafil olma akıbet	غافل اولمه عاقیبت	Senin de gelür başına	سنکده کلور باشکه	Merhum Halil ruhuna	مرحوم خلیل روحنه	Sene 1166	سنه ۱۱۶۶
El Fatiha	الفاتحه														
Gel ibretle nazar	كل عبرتله ناظر														
Kıl bu mezarım taşına	قل بو مزارم طاشنا														
Gafil olma akıbet	غافل اولمه عاقیبت														
Senin de gelür başına	سنکده کلور باشکه														
Merhum Halil ruhuna	مرحوم خلیل روحنه														
Sene 1166	سنه ۱۱۶۶														
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 12. Merhum Halil'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 12. Merhum Halil'in baş şahidesi</p> </div> </div>														

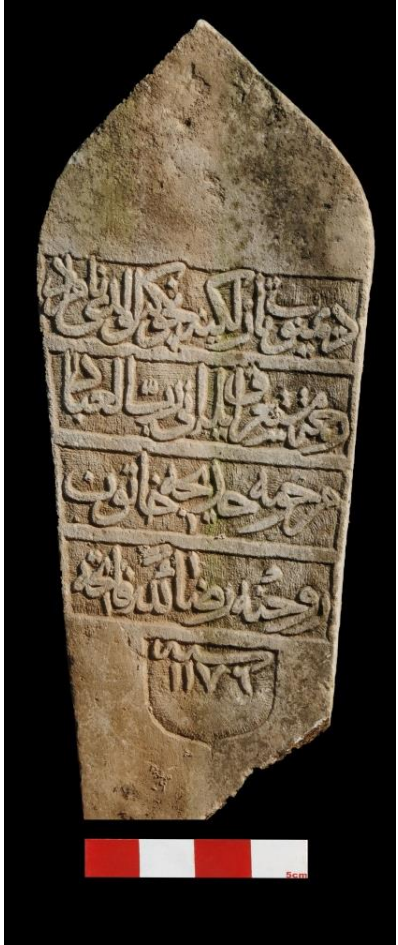
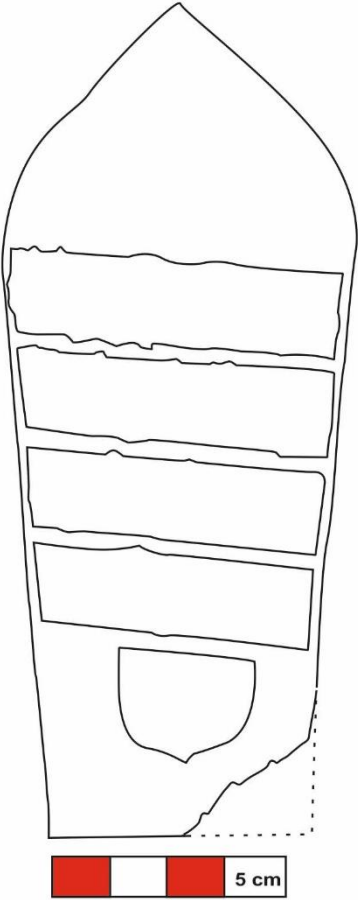
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	13
Kimliği	Ferhat Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	140 x 33 x 14 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1168 H. 1754/1755 M.
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki on iki satır sülüs kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı yarım daire kartuş içine yazılmış, etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Dikdörtgen gövdeyi dıştan çevreleyen iki sıra silme dıştan içe doğru incelmıştır. Serlevha kısmında Allah lafzının etrafını çevreleyen süslemeye yer verilmiş, onun üzerinde kalından inceye doğru silindirik boyun ve ona bağlanan üzerinde çubuk şeritli süsleme yer alan taşkın sarıklı kavuk türü bir başlıkla baş şahide sonlanmıştır.</p> <p>Serlevhada yazılan Allah lafzının üstünde ortada daha büyük yanlara doğru küçülen palmet, palmetin etrafını, ortasında düğüm olan Bursa kemeri formunda şerit ve iki yanındaki boşluklara ise birer dal haşhaş bitkisi, dal ve yapraklar işlenmiştir.</p> <p>Bunların dışında, kavuğun iki yanlarındaki şişkin bölgelerden, sağdakinin üzerinde bir güldalı yer almaktadır.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Hayyü'l- Bâki هوالحي الباقي</p> <p>Mecnun ile Leyla idi مجنون ايله ليلا ابيدي</p> <p>Ehli ile Ferhat ağa اهلى ايله فرهاد اغا</p> <p>Arzulayıp Şayanımı ارزوليوب شايانيمني</p> <p>Ferhat dahi gitti dela فرهاد دخى كئدى دلا</p> <p>Kanlar döküp oldu şehit قانلار دوکوپ اولدي شهيد</p> <p>Verdi ruhunu şahid küda ويردى روحن شاهد كدا</p> <p>Zehir gibi tahir ola زهر كيبى طاهر اوله</p> <p>Yevm-i şefaate hüda يوم شفاعتده خدا</p> <p>İhlas ile bir fatiha اخلاص ايله بر فاتحه</p> <p>Mahtlub olan ancak dua مطلوب اولان انجق دعا</p> <p>Sene 1168 سنه ۱۱۶۸</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 13. Ferhat Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 13. Ferhat Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

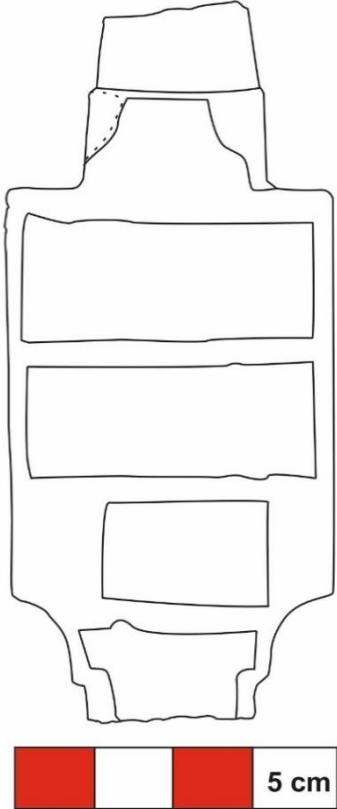
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi								
Katalog No	14								
Kimliği	Es-Seyid İsmail								
İnceleme Tarihi	2018								
Boyutlar	70 x 22 x 10 cm								
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma								
Yazı Tipi	Celi Sülüs								
Tarih	1171 H. 1757/1758 M.								
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam gelebilmiştir. Etek kısmından gövdeye geçiş iç bükey kavisle sağlanmıştır. Gövde yüzeyine yayılmış olan dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih'in yazıldığı satır diğerlerine göre daha küçük olup aşağıya doğru sivri kemer formu verilmiştir. Gövdenin üzerinde silindirik bir boyun ve makdem türü başlık ile baş şahide sonlanmıştır.								
Kitabe	<table border="0"> <tr> <td>İntikale'l-merhum</td> <td>انتقل المرحوم</td> </tr> <tr> <td>Es-Seyyid İsmail</td> <td>السيد اسماعيل</td> </tr> <tr> <td>Ruhiyçün Fatiha</td> <td>روحیچون فاتحه</td> </tr> <tr> <td>Sene 1171</td> <td>سنة ١١٧١</td> </tr> </table>	İntikale'l-merhum	انتقل المرحوم	Es-Seyyid İsmail	السيد اسماعيل	Ruhiyçün Fatiha	روحیچون فاتحه	Sene 1171	سنة ١١٧١
İntikale'l-merhum	انتقل المرحوم								
Es-Seyyid İsmail	السيد اسماعيل								
Ruhiyçün Fatiha	روحیچون فاتحه								
Sene 1171	سنة ١١٧١								
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 14. Es Seyid İsmail'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 14. Es Seyid İsmail'in baş şahidesi</p> </div> </div>								

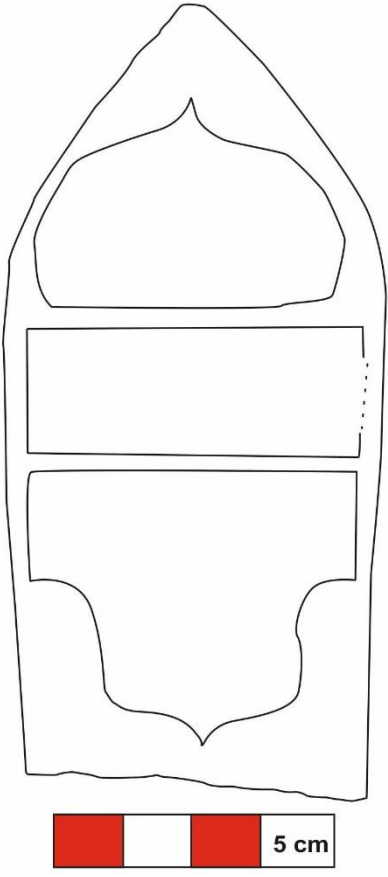
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	15	
Kimliği	Rabiş Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	130 x 30 x 8 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1175 H. 1761/1762 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen Prizmal gövdeli baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan düşey dikdörtgen forma sahiptir. Gövde üzerinde beş satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabenin üzerinde bir sıra süsleme motifi, içi süslemelerle bezenmiş sivri kemerle baştaşı sonlanır.</p> <p>Kitabe metninin üzerindeki süslemede, ortada oval motifin iki yanında birbirine geçmeli düğüm motifi yer verilmiştir. Sivri kemer içindeki süslemede ise, palmetlerin içe kıvrılarak oluşturduğu simetrik süsleme . Tarihin bulunduğu satır kademeli kaş kemer içine yazılmıştır.</p>	
Kitabe	Ziyaretten murad olan duadır	زيارتدن مراد اولان دعادر
	Bugün bana ise yarın sanadır	بوگون بکا ایسه یارین سکاادر
	Merhume ve mağfure Rabiş	مرحومه و مغفوره رابیش
	Hatun Ruhuna Fatiha	خاتون روحونه فاتحه
	Sene 1175	سنه ۱۱۷۵
Görsel ve Çizim		
	Görsel 15. Rabiş Hatun'un baş şahidesi	Çizim 15. Rabiş Hatun'un baş şahidesi

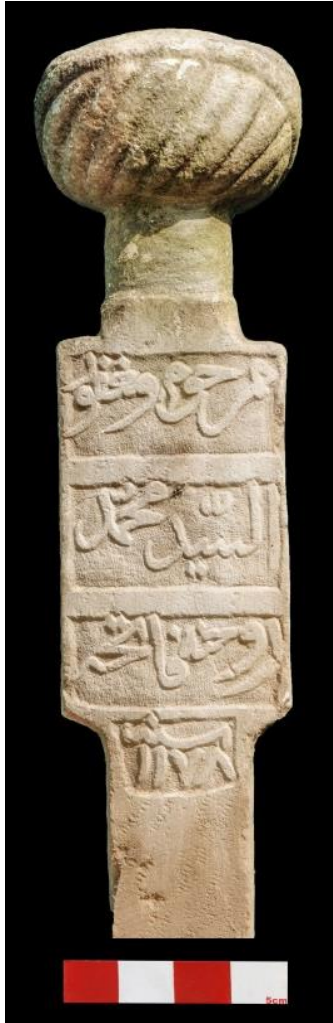
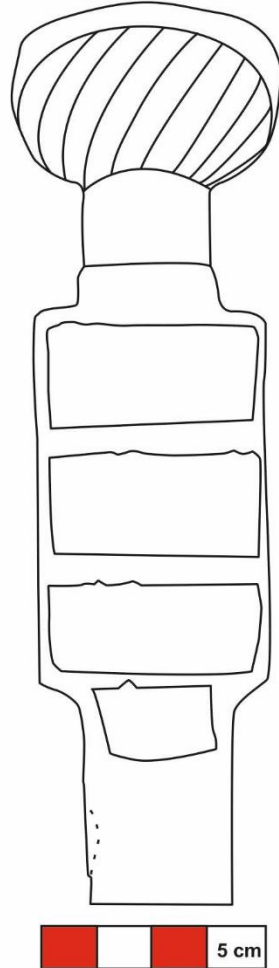

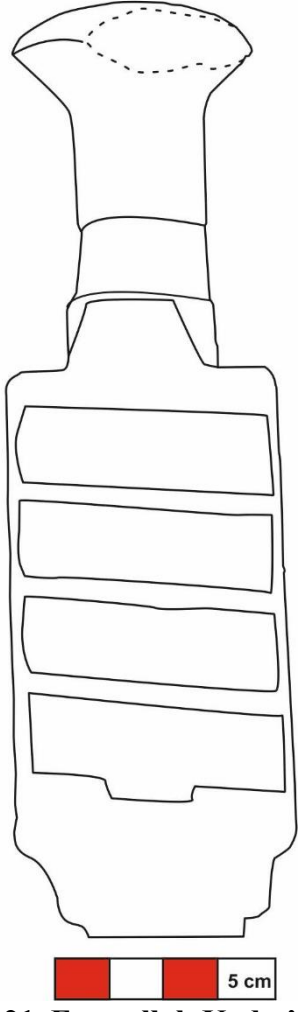
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	16
Kimliği	Saliha Kadın
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	77 x 20 x 12
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1176 H.1762/1763 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidesi'nde boynun yarısı ve başlık kısmı kırıktır. Yüzeğe yayılmış üç satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Üçüncü satırın kolları aşağıya doğru yumuşak bir geçişle daralarak kaideye doğru yay formunda işlenmiştir.
Kitabe	جامعی زاده نك اهلی مرحومه صالحه قادین روحونه فاتحه سنه ۱۱۷۶ Camcı Zadenin Ehli Merhume Saliha Kadın Ruhuna Fatiha Sene 1176
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 16. Saliha Kadın'ın başahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 16. Saliha Kadın'ın başahidesi</p> </div> </div>

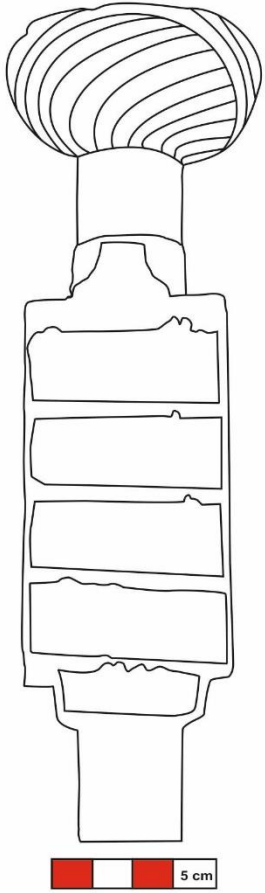
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	17	
Kimliği	Hatice Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	80x30x5 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1176 H. 1762/1763 M.	
Tanım	Dikdörtgen Prizmal gövdeli baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan düşey dikdörtgen forma sahiptir. Yüzeyi kaplayan beş satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazılı olduğu kitabe daha dar ve yarım daire formundadır, altta taşın bir kısmı kırıktır. Baş şahide, kitabe metninin üzerinde sivri kemerle son bulur.	
Kitabe	Doymayub tazeliğine çünkü oldu nâ-murâd	ديميوب تازلكينه چونكى اولدو نا مراد
	Rahmete müstağrak eyle ânı Rabbü'l-ibâd	رحمته مستغرق ايله انى رب العباد
	Merhume Hatice Hatun	مرحومه حديجه خاتون
	Ruhuna rızaen-lillahi'l-fatiha	روحنه رضا ء لله الفاتحه
	Sene 1176	سنه ١١٧٦
Görsel ve Çizim		
	Görsel 17. Hatice Hatun'un baş şahidesi	Çizim 17. Hatice Hatun'un baş şahidesi

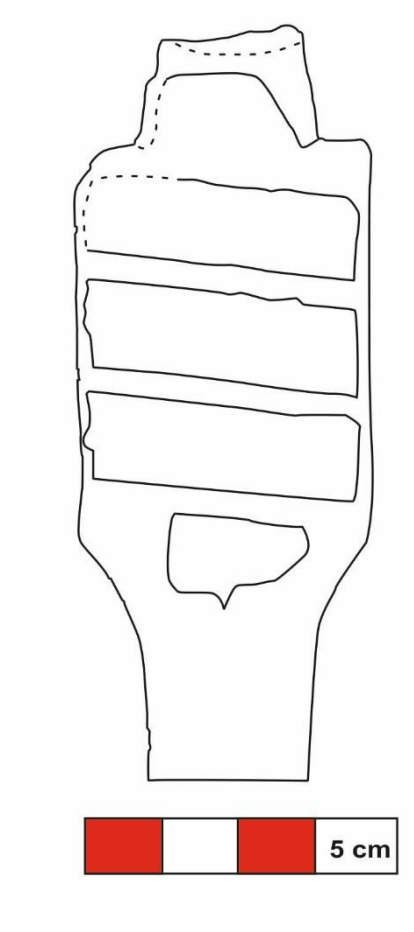
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	18	
Kimliği	Molla Numan	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	36x16x9	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1176 H. 1762/1763 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen formlu baş şahide küçük boyutludur. Dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Son iki satır daha küçük kartuş içine yazılmıştır. Küçük boyutlu baş şahidenin başlık kısmı ve kaidenin bir kısmı kırılmıştır.	
Kitabe	Merhum Molla	مرحوم مولا
	Numan Ruhuna	نعمان روحنه
	Fatiha	فاتحه
	Sene 1176	سنه ١١٧٦
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 18. Molla Numan'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 18. Molla Numan'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	19	
Kimliği	Ayşe Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	48x23x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1176 H. 1762/1763 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen Prizmal gövdeli baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan, sivri kemerle son bulan düşey dikdörtgen forma sahiptir. Üç satır sülüs kitabe metninin birinci satırı şeritlerle ayrılmayıp iki sıra olarak yazılmıştır.</p> <p>Son satırın yazıldığı kitabe dikdörtgen başlayıp kaideye doğru kaş kemer şekli verilmiş alan içine yazılmıştır.</p>	
Kitabe	Hamamcı El Hac Mehmed Ağanın çırağı	حمامی الحاج محمد اغانك چراغی
	Ayşe Kadın ru	عایشه قدین رو
	huna Fatıha sene 1176	حنه فاتحه سنه ۱۱۷۶
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 19. Ayşe Kadın'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 19. Ayşe Kadın'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	20	
Kimliği	Es-Seyid Muhammed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	88x17x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1178 H. 1764/1765 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide, gövde boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerinde dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı daha küçük kartuş içine şekillendirilmiştir. Gövde üzerinde boyun ve ona bağlanan makdem türü başlıkla şahide son bulur.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Es- Seyid Muhammed	السيد محمد
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1178	سنة ١١٧٨
Görsel ve Çizim		
	Görsel 20. Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi	Çizim 20. Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi

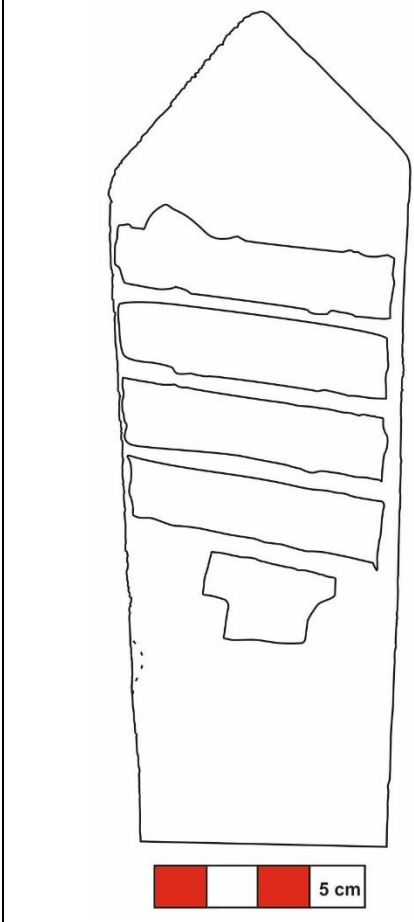
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	21
Kimliği	Emetullah Kadın
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	90x17x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	CeliSülüs
Tarih	1181 H. 1767/1768 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde, uzun bir boyun, ona bağlanan başlıktan oluşur. Gövdeyi kaplayan dört satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Boyun kalından başlayıp incelmektedir. Başlık ise kadın baş şahidelerinde sık görülen Hotoz türündedir. Boyun bölümünün uzun tutulması uzun boylu kadın şahidesi olduğunu gösterir
Kitabe	Merhum ve mahfur Emetullah kadın Ruhuna fatiha Sene 1181
	مرحوم و مخفور امة الله قادين روحنه فاتحه سنه ۱۱۸۱
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 21. Emetullah Kadın'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 21. Emetullah Kadın'ın baş şahidesi</p> </div> </div>

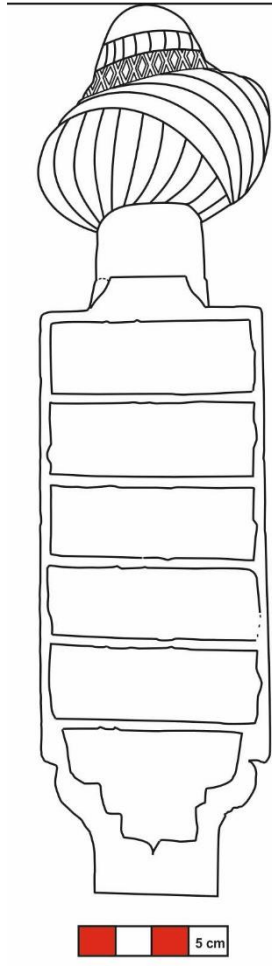
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	22	
Kimliği	Es-Seyid Muhammed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	108x18x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1182 H. 1768/1769 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun, başlıktan oluşur. Beş satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış, harfler yer yer dışarı taşıntı yapmıştır. Tarihin yazıldığı beşinci satır daha küçük bir kartuş içine yazılmıştır. Uzun bir boyun ve ona bağlanan makdem türü başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Ziyaret eyle icabım unutmayan Muradına gecub hüdadan Olsa idi hemen her kuluna Es-Seyid Muhammed ruhuçün Fatiha Sene 1182	
	زیارت ایله ایجابیم اونوتمایان مرادینه کجوب خدادان اولسا ایدی همن هر کولونا السید محمد روحیچن فاتحه سنه ۱۱۸۲	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 22. Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 22. Es Seyid Muhammed'in baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Camii Haziresi	
Katalog No	23	
Kimliği	Lehe Hanife	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	62x16x10cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1182 H. 1768/1769 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide üzerinde dört satır kitabe metni inceli kalınlı şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih'in bulunduğu satır daha küçük tutulmuştur. Başlık kısmı kırıktır.	
Kitabe	Merhumetün ve mağfuretün	مرحومه و مغفوره
	Lehe Hanife Ruhuna	لها حنيفه روحنه
	El Fatiha Sene	الفاتحه سنه
	1182	١١٨٢
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 23. Lehe Hanife'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 23. Lehe Hanife'nin baş şahidesi</p>

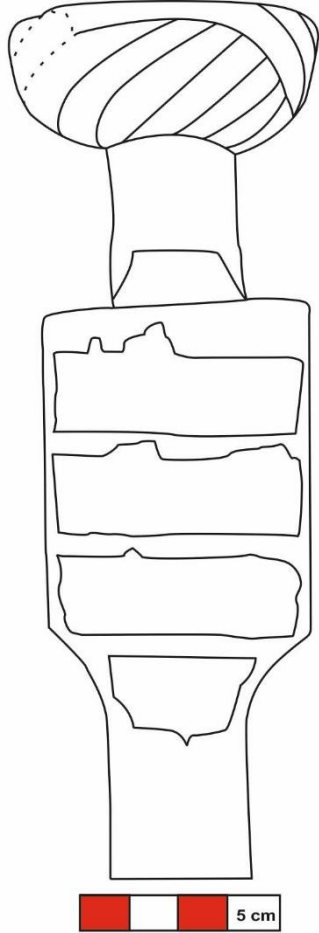

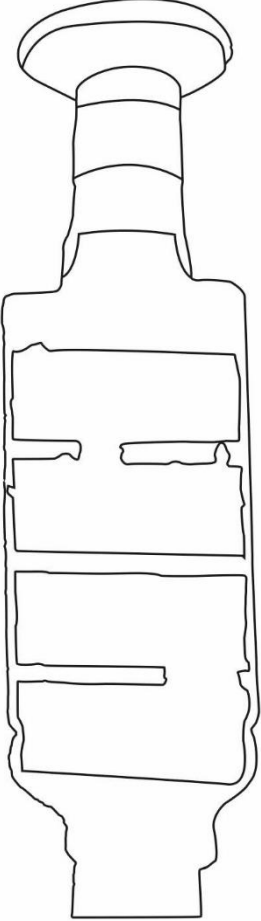
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	24	
Kimliği	Merhume Şerife	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	68x16x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1182H. 1768/1769 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Yüzeğe yazılmış üç satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin bulunduğu satır daha dar bir çerçeve içine yazılıp aşağıya doğru sivri kemer formu verilmeye çalışılmıştır. Boyun bölümü uzun tutulup ona bağlanan hotoz türü başlıkla şahide son bulur.	
Kitabe	Merhume Şerife	مرحومه شريفه
	Ruhuna Fatiha	روحونه فاتحه
	Sene 1182	سنه ۱۱۸۲
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 24. Merhume Şerife'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 24. Merhume Şerife'nin baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	25
Kimliği	Saliha Hatun
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	87x24x5 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1184 H. 1770/1771 M.
Tanım	<p>Dikdörtgen Prizmal gövdeli baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan, sivri kemerle son bulan düşey dikdörtgen bir forma sahiptir. Beş satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış, tarihin yazıldığı metin ise daha küçük bir çerçeve içine yazılmıştır.</p> <p>Baş şahide üzerinde süslemeye yer verilmemiştir. Yer yer harfler şerit üzerine taşınmıştır. Bu şahide üzerinde imla yanlışlığına rastlanır. Üçüncü satırda merhum yerine merhume yazılmış olmalı idi.</p>
Kitabe	<p>Ziyaretten Murad olan duadır زيارتدن مراد اولان دعادر</p> <p>Bugün bana ise yarın sanadır بوگون بکا ايسه يارين سکادير</p> <p>Merhum(e) Saliha Hatun مرحوم صالحه خاتون</p> <p>Ruhuna Fatiha روحونه فاتحه</p> <p>Sene 1184 سنه ۱۱۸۴</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 25. Saliha Hatun'un baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 25. Saliha Hatun'un baş şahidesi</p> </div> </div>

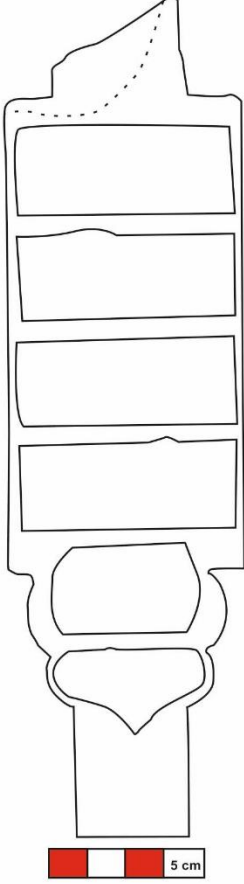
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	26
Kimliği	Seyyid Halil Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	140x25x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1184 H. 1770/1771 M.
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam olarak gelmiştir. Altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Baş şahide, dikdörtgen gövde, onun üstünde boyun ve başlıkla son bulur. Fatiha ve tarih metni etekden gövdeye geçişte içbükey kademelendirilmiş alana uyum sağlayan kartuş içine yazılmıştır.</p> <p>Gövde üzerinde bir süsleme bulunmayıp, başlık ;çapraz eğimli ve dilimli bir tür olan serdengeçti başlık türüne girmektedir.</p>
Kitabe	<p>Tarihim tahrir olundu تاریخم تحریر اولندی</p> <p>Bu mezarım taşına بو مزارم طاشنه</p> <p>Bir fatiha okuyan بر فاتحه اوقیان</p> <p>Olsun resule âşına اولسون رسوله آشنا</p> <p>Merhum Seyyid Halil Ağa مرحوم سید خلیل آغا</p> <p>Ruhiçün Fatiha sene 1184 روحیچون فاتحه سنه ۱۱۸۴</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 26. Seyyid Halil Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 26. Seyyid Halil Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziyesi
Katalog No	27
Kimliği	Şerife Hatice
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	63x18x8 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1184 H. 1770/1771 M.
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyundan ibarettir. Başlık kısmı kırılmıştır. Dört satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış. Tarih kitabesi daha dar olup altta kaş kemer formu verilmiştir.</p> <p>Süsleme tezeynatı olarak boyundaki ziynet eşyasını gösterebiliriz. Yuvarlakların birbirine eklenmesi ile oluşmuş gerdanlık benzeri kabartmadan ibarettir. Başlık kısmı bulunmayan baş şahide kitabedeki isim ve boyundaki gerdanlıktan dolayı bir kadına ait olduğunu anlamaktayız.</p>
Kitabe	<p>Merhum ve mağfur مرحوم و مغفور</p> <p>Şerife Hatice شريفة خديجة</p> <p>Ruhuna Fatiha روحونه فاتية</p> <p>Sene 1184 سنه ١١٨٤</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 27. Şerife Hatice'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 27. Şerife Hatice'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

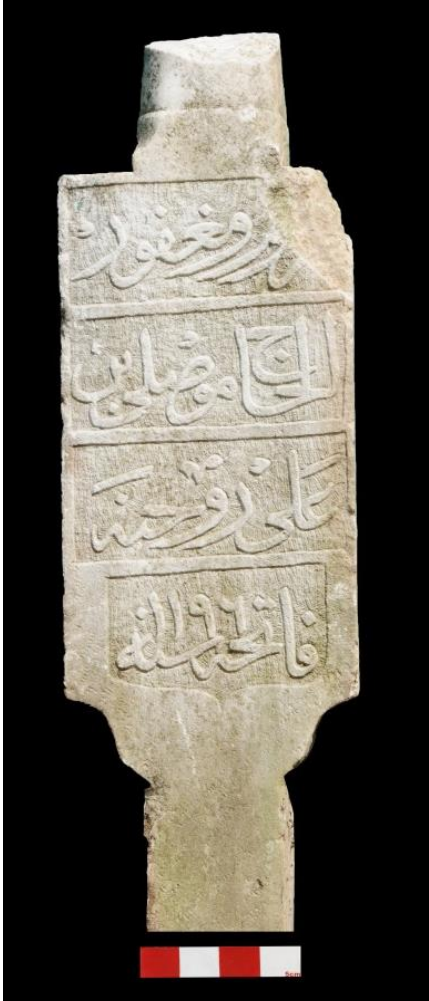
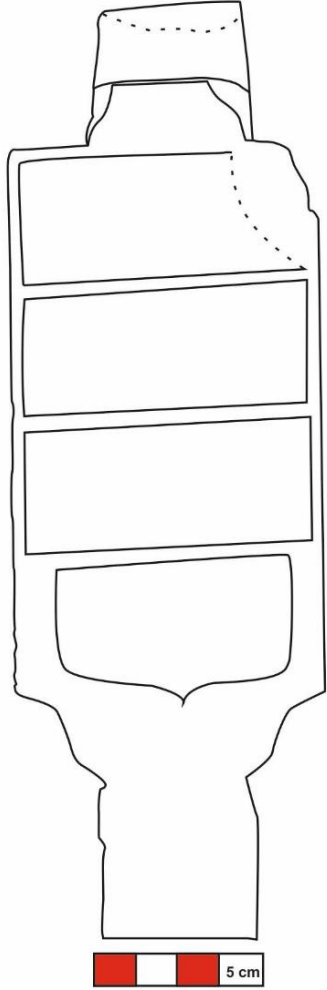
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	28	
Kimliği	Es Seyid Ali Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	100x20x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1186 H. 1772/1773 M.	
Tanınım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde ,boyun ve başlıktan ibarettir. Gövde üzerinde, dört satır sülüs kitabe metnine yer verilmiştir. Satırlar şeritlerle birbirinden ayrılmış, bazı harfler taşıntı yaparak işlenmiştir. Gövde üzerinde ince bir boyun ve "makdem" türü bir başlık bulunmaktadır.	
Kitabe	Merhum Osman Çelebi مرحوم عثمان چلبی	
	Oğlu es-seyid Ali Ağa r اوغلی السید علی آغار	
	uhiçün fatiha وحيچون فاتيحه	
	Sene 1186 سنه ۱۱۸۶	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 28. Ali Ağa'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 28. Ali Ağa'nın baş şahidesi</p>

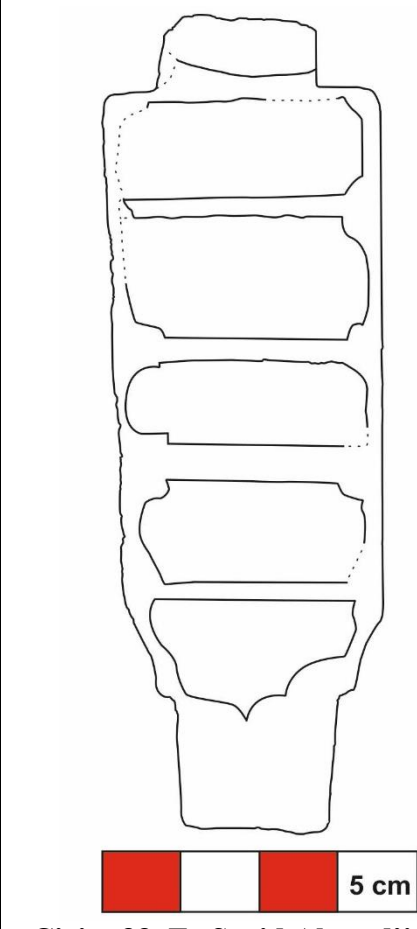
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	29	
Kimliği	Zeynep Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	124x22x12 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1188 H. 1774/1775 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan ibarettir. Gövde üzerindeki dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Uzun ve ince bir boyun onun da üzerinde "Hotoz" adı verilen kadın başlığı yer almaktadır. Boynun uzun tutulması uzun boylu kadına ait bir şahide olduğunu göstermektedir.	
Kitabe	Merhume	مرحومه
	Zeynep Kadın	زينب قادين
	Ruhiyçün	روحیچون
	Fatiha Sene 1188	فاتحه سنه ۱۱۸۸
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 29. Zeynep Kadın'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 29. Zeynep Kadın'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	30
Kimliği	Bayrakdar (... kırık) Bey
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	140x33x12 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1189 H. 1775/1776 M.
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide üzerinde altı satır kitabe metnine yer verilmiştir. Her satır şeritlerle birbirinden ayrılmış olup serlevhanın yazıldığı kartuş daha dar ve çerçeve dışı doğru yarım yuvarlak şeklinde işlenmiştir. Fatiha ve tarihin bulunduğu kitabe altta yuvarlatılmıştır.</p> <p>Süslemesi bulunmayan mezar taşında silindirik bir boyun, onun üzerinde ise çapraz eğimli, dilimli bir tür olan serdengeçti başlık türü ile şahide sonlanmaktadır.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l Hayyü'l-Baki هو الحى الباقي</p> <p>Tarihim tahrir olundu bu mezarım تاريخم تحرير اولندى بو مزارم طاشنه</p> <p>Bir fatiha okuyan olsun Rasüle âşina بر فاتحه اوقيان اولسون رسوله اشنا</p> <p>Merhum ve mağfur Bayrakdar مرحوم ومغفور بايرقدار</p> <p>(... Kırık) Bey ruhiçün ... بك روحیچون</p> <p>El-Fatiha Sene 1189 الفاتحه سنه ١١٨٩</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 30. Bayrakdar ... Bey'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 30. Bayrakdar ... Bey'in baş şahidesi</p> </div> </div>

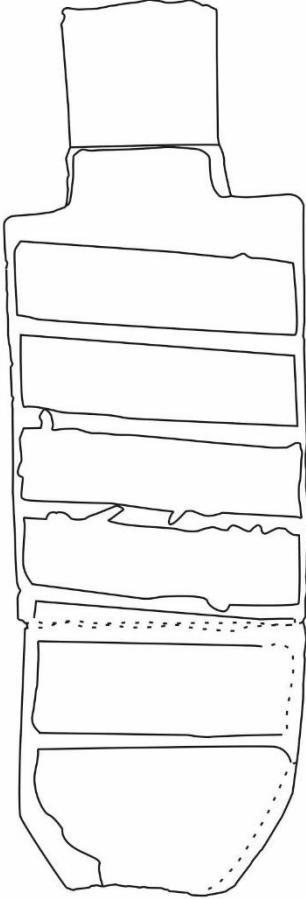
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	31	
Kimliği	Hamamcı Muhammet Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	106x18x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1192 H.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze başlık kısmı kırılmış olarak ulaşmıştır. Gövde üzerindeki altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. İlk dört satır gövde üzerinde bulunurken, fatiha isteği ve tarih'in yazıldığı satırlar, Kaideye doğru yanları dışbükey kavisle şekillendirilmiş alan içine yazılmıştır.	
Kitabe	Merhum ve Mahfur مرحوم و مغفور	
	Hamamcı Muhammed Ağa حمامی محمد آغا	
	Dar-ı dünyadan Dâr-ı دار دنیا دن دار	
	Bekaya gecüb ruhuna بقایه کجوب روحنه	
	el-Fatiha الفاتحه	
	Sene 1192 سنه ۱۱۹۲	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 31. Muhammed Ağa'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 31. Muhammed Ağa'nın baş şahidesi</p>

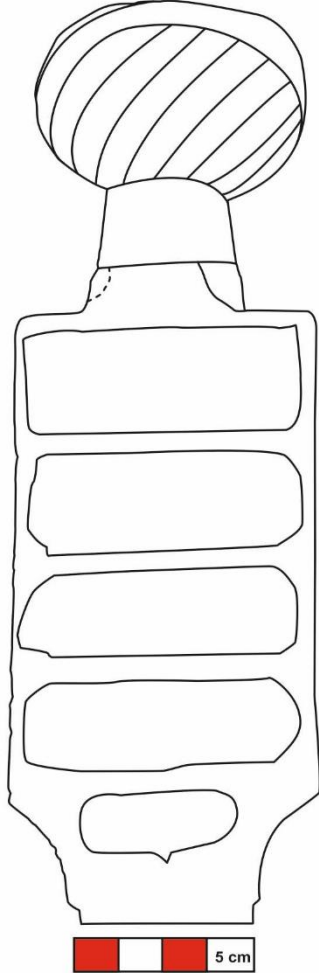

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	32	
Kimliği	El-Hac Musli Bin Ali	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	122x27x13 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1196 H. 1781/1782 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal gövdeli baş şahide gövde ve boyundan oluşur. Başlık ve birinci satırın sağ tarafı kırılmıştır. Yüze yayılmış dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dördüncü satır altta yay formunu almıştır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	El-Hac Musli bin	الحاج مصلى بن
	Ali Ruhuna	على روحه
	Fatiha Sene 1196	فاتحه سنة ١١٩٦
Görsel ve Çizim		
	Görsel 32. Musli Bin Ali'nin baş şahidesi	Çizim 32. Musli Bin Ali'nin baş şahidesi

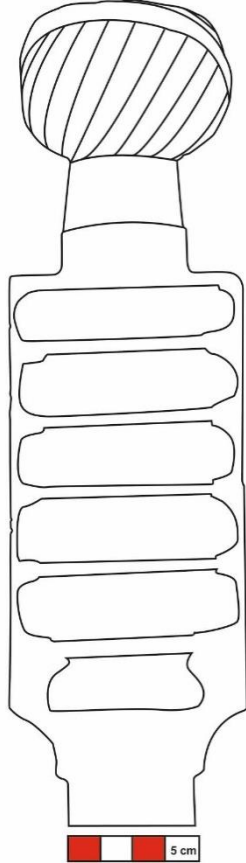
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	33	
Kimliği	Osman Çelebizade Es-Seyid Ahmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	47x17x8 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1196 H. 1781/1782 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin başlık bölümü kırılmıştır. Gövde üzerindeki beş satır kitabe metni inceli kalınlı şeritlerle birbirinden ayrılmış, kitabe kartuşları yanlarda yuvarlatılmıştır. Tarih kitabesi ise altta yay formu çerçeve içine yazılmıştır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Osman Çelebizâ-	عثمان جلیبی زا
	de es-Seyyid Ahmed	ده السيد احمد
	Ruhiyçün	روحیچون
	Fatiha sene 1196	فاتحه سنه ۱۱۹۶
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 33. Es Seyid Ahmed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 33. Es Seyid Ahmed'in baş şahidesi</p>

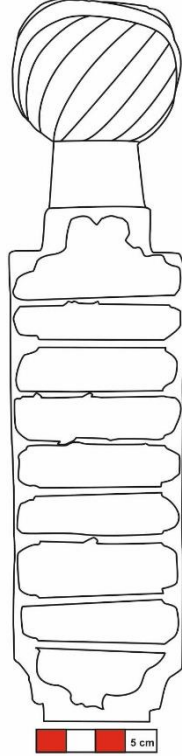
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	34
Kimliği	Şerife Aişe Hatun
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	108x23x12 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1198 H. 1783/1784 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyun bölümünden oluşur. Gövde üzerinde şeritlerle birbirinden ayrılan altı satır sülüs kitabe metni bulunur. Tarih kitabesi yay formulu bir çerçeve içine yazılmıştır. Boyun altta kalın yukarıya doğru daralan silindirikdir. Baş kısmı kırılmıştır. Boyunda dışa az taşınmış tasma benzeri bir takı olabilir.
Kitabe	Ziyaretden murad olan زيارتدن مراد اولان Du'âdır bugün bana ise دعادر بوگون بکا ايسه Yarın sanadır merhume يارين سکا در مرحومه Ve mağfure Şerife Aişe و مغفوره شريفه عائشه Hatun Ruhuna Fatiha خاتون روحنه فاتحه Sene 1198 سنه ۱۱۹۸
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 34. Şerife Aişe Hatun'un baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 34. Şerife Aişe Hatun'un baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	35	
Kimliği	Zeyneb Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	69x22x10 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/ Sülüs Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1201H. 1786/1787 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyundan oluşur. Başlık kısmı kırılmıştır. Yüze yayılmış altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Baş şahide kitabenin dördüncü satırından ve sağ alt köşeden kırılmıştır.	
Kitabe	Ziyaret eyleyen ahbâb	زیارت ایلین احباب
	Beni unutmayın her dem	بنی اونوتمیون هر دم
	Ki cürmüm hadden aşmıştır	که جورمم خدن اشمشدر
	Ola ki afv ide rahman	اولا کی عفو ایده رحمان
	...	...
	Ehli merhume Zeyneb	اهلی مرحومه زینب
	Hatun Ruhuna Fatıha Sene 1201	خاتون روحنه فاتحه سنه ۱۲۰۱
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 35. Zeyneb Hatun'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 35. Zeyneb Hatun'un baş şahidesi</p>

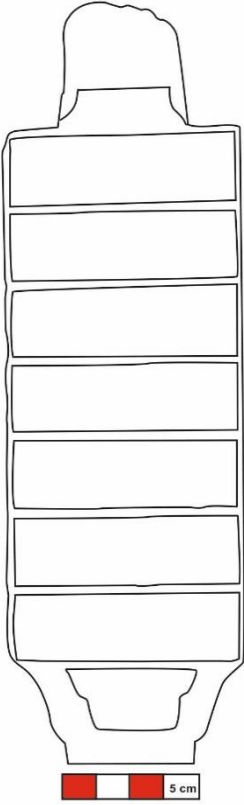
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	36	
Kimliği	Koca Kahveci Mehmet	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	104x24x11 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1202 H. 1787/1788 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlık kısmından oluşur. Gövde üzerinde yüzeyi kaplayan beş satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Birinci satır dikdörtgen kartuş içine yazılmış iken diğer üç satır kenarları yuvarlatılmış dikdörtgen satır içine, beşinci satır olan ise daha küçük bir alana işlenmiştir. Kitabe metninin üzerinde silindirik bir boyun onun üzerinde makdem türü bir başlık ile baş şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Hüve'l-Hallaku'l-Baki	هو الخلاق الباقي
	Merhum ve mağfur leh	مرحوم و مغفور له
	Koca Kahveci Mehmet	قوجه قهوجى محمد
	Ruhiçün Fatiha	روحیچون فاتحه
	Sene 1202	سنه ١٢٠٢
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 36. Koca Kahveci Mehmet 'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 36. Koca Kahveci Mehmet 'in baş şahidesi</p>

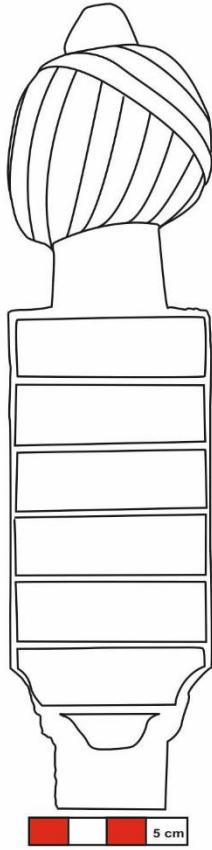
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	37	
Kimliği	Solakzade Salih Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	96x21x7 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1202H. 1787/1788 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide üzerine yazılmış yedi satır sülüs kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha boyun üzerine yazılmıştır, tarih satırı ise kaideye doğru yay formunda işlenmiştir. Silindir boyun üzerinde makdem türü bir başlıkla baş şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Fatiha فاتحه	
	Ziyaretden murad o- زیارتدن مراد او	
	lan duadır bugün لان دعادر بو کون	
	Bana ise yarın sanadır بکا ایسه یارین سکا در	
	Merhum Solakzade مرحوم صولق زاده	
	Salih ağa ruhiçün صالح اغا روحیچن	
	Sene 1202 سنه ۱۲۰۲	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 37. Solakzade Salih Ağa'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 37. Solakzade Salih Ağa'nın baş şahidesi</p>

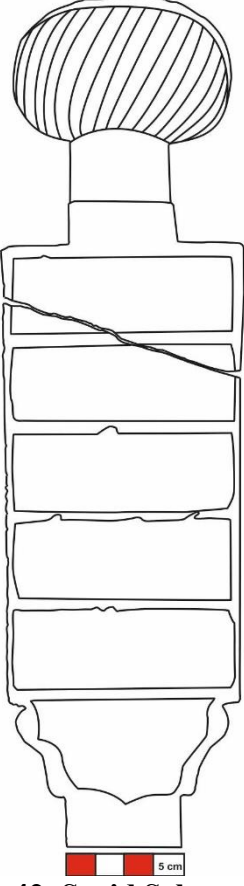
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	38	
Kimliği	Memiş Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	130x27x11 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1204 H. 1789/1790 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide günümüze kadar sağlam gelmiştir. Altı satır sülüs kitabe metni, yanlardan yuvarlatılmış kartuşlar içine yazılmıştır. Silindirik bir boyun ve onun üzerinde makdem türü bir başlığa yer verilmiştir. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavis ile sağlanmıştır. Yazı karakteri, sülüs yazıya göre daha küçük harflerle yazılmıştır.	
Kitabe	Hüve'l-Hallaku'l- Baki ...	هو الخلاق الباقي...
	Ziyaretinden murad olan duadır	زيارتدن مراد اولان دعادر
	Bugün bana ise yarın sanadır	بو کون بکا ایسه یارین سکا در
	Merhum ve mahfur es-seyyid Memiş	مرحوم و مغفور السید ممش
	Ağa ruhiyçün Fatiha	اغا روحیجن فاتحه
	Sene 1204	سنه ۱۲۰۴
Görsel ve Çizim		
	Görsel 38. Memiş Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 38. Memiş Ağa'nın baş şahidesi

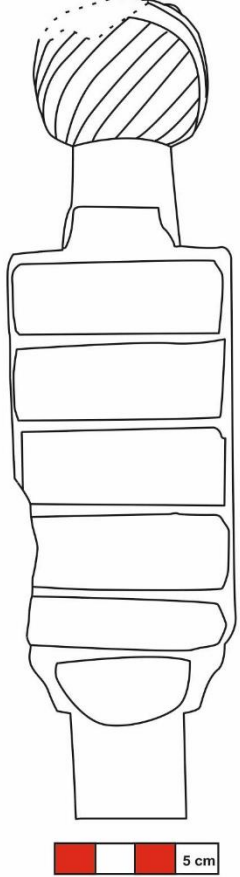
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	39
Kimliği	El Hac Ebubekir
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	114x27x11 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1207 H. 1792/1793 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze kadar sağlam gelebilmiştir. On satır sülüs kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış, dikdörtgen kartuşlar yanlarda yuvarlatılmıştır. Serlevhanın bulunduğu kartuş dikdörtgen olmayıp boyun kaidesine doğru uzatılmış, dilimli- dir. Tarihin bulunduğu satır aşağıya doğru kemer formuna dönüşür. Baş şahide silindirik bir boyun ve ona bağlanan makdem türü başlık ile sonlanmaktadır.
	Hu El-Hallâku'l Bâki هو الخلاق الباقي
	Azmi dünya metândan عزم دنيا متاعندن
	Hemen iman etmiş ancak همان ایمان ایتمش انجق
	Gel varin sonun bildim كل وارین صوکن بلدم
	Harab vıran imiş ancak حاراب ویران ایمش انجق
	Merhum ve Mağfur مرحوم ومغفور
	El-Hac Ebubekir ru الحاج ابوبکر رو
	hiçün fatiha هیچون فاتحه
	Sene 1207 سنه ۱۲۰۷
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 39. El Hac Ebubekir'in baş şahidesi</p>
	 <p>Çizim 39. El Hac Ebubekir'in baş şahidesi</p>

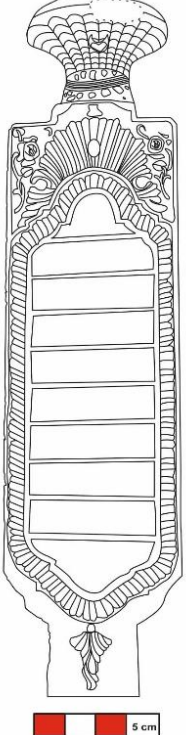

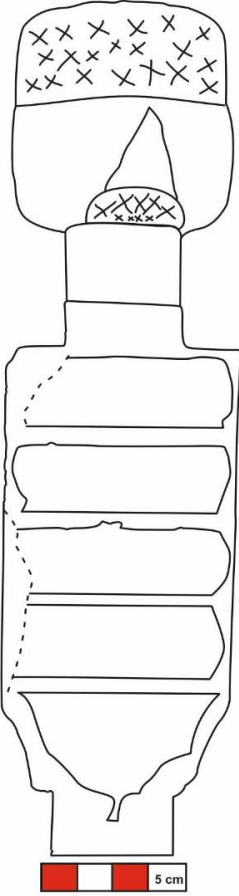
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	40
Kimliği	El Hac Mustafa Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	110x29x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1208 H. 1793/1794 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyun kısmından ibarettir. Başlık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerinde sekiz satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Etek kısmından gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır, tarih satırı da bu alan içine yazılmıştır. Gövde üzerinde boyun ile şahide sonlanır Başlık bölümü bulunmayan şahidenin kitabe metninden de anlaşıldığına göre erkek baş şahidesidir.
Kitabe	Zindeyim deyu fenaya زنده یم دیوفنایه Eyleme sakın gurur ایلمه صاقین غرور Her ne kadar yaşarsın هر نقدر یاشارسین Meskenin olur kubur مسکنین اولور قبور Merhum ve mağfur leh مرحوم و مغفور له el-Haci Mustafa Efendi الحاجی مصطفی افندی Ruhîçün el-fatıha روحیچون الفاتحه Sene 1208 سنه ۱۲۰۸
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 40. Mustafa Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 40. Mustafa Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

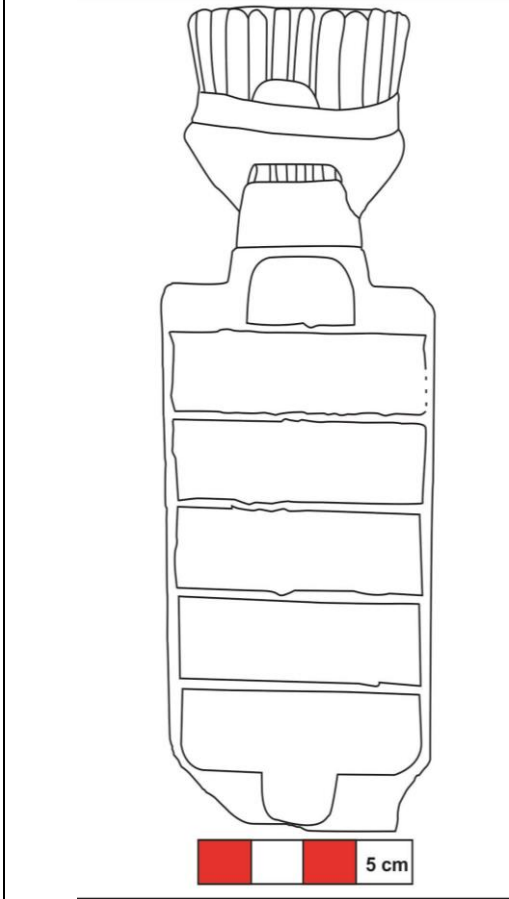
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	41	
Kimliği	Hasan Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	127x27x11 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1212 H. 1797/1798 M.	
Tanım	Günümüze sağlam gelebilmiş düşey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlık bölümünden oluşur. Gövde üzerinde yüzeye yayılmış yedi satır kitabe metnine yer verilmiştir. Etek bölümünden gövdeye geçiş, içbükey kavisle sağlanmıştır. Son iki satır etek kısmının içine yazılmış olup diğer kartuşlara göre daha dardır. Tarih satırı yay formundadır. Gövde üzerinde, kalın silindirik bir boyun ve sivri külahlı başlığın üzerine iki yöne sarılmış çapraz destarları ile dardağan türü başlıkla şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Tazelikde erdi mevtim	تازلیکده ایردی موتم
	Doymadım dünyaya ben	دویمادم دونیایه بن
	Can bedenden ayrılmcak	جان بدنن ایریلینجق
	Düştü toprağa bu ten	دوشدی طبراعه بو تن
	Merhum Emin Ağa'nın oğlu	مرحوم امین آغانک اوغلی
	Hasan Ağanın ruhuna fatiha	حسن آغانک روحونه فاتحه
	Sene 1212	سنه ۱۲۱۲
Görsel ve Çizim		
	Görsel 41. Hasan Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 41. Hasan Ağa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	42	
Kimliği	Seyid Selman	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	115x85x12 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1215 H. 1800/1801 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde kısmından kırılmıştır. Gövde üzerinde altı satır sülüs kitabe metnine yer verilmiştir. Kitabe birinci satırın sonundan ikinci satırın başına doğru kırıktır. Etek kısmından gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır.Tarihin yazıldığı satır kavisli alanın içine yazılmıştır. Gövde üzerinde, silindirik bir boyun ve ona bağlanan makdem türü başlık ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Gel ibret eyle nazar	كل عبرت ايله نظر
	Kıl mezarım taşına	قيل مزاريم طاشينا
	Gafil olma bir gün olur	غافيل اولمه بر کون اولور
	Senin de gelir başına	سنکده کلور باشیکه
	Merhum Seyid Selman Ruhiçün	مرحوم سيدسلمان روحیچون
	Fatiha Sene 1215	فاتحه سنه ۱۲۱۵
Görsel ve Çizim		
	Görsel 42. Seyid Selman'ın baş şahidesi	Çizim 42. Seyid Selman'ın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	43	
Kimliği	Türkmen Hacı Çak...	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	109x25x10 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1217 H. 1802/1803 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan ibarettir. Yüzeyi kaplayan altı satır sülüs kitabe metni dikdörtgen şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı ise yarım yuvarlak form içine yazılmıştır. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Gövdeye bağlanan silindirik bir boyun ve onun da üzerinde yeniçeri başlığı olan makdem türü başlığa yer verilmiştir. Dördüncü satırın bir kısmı kırık olduğundan mevtanın ismi tam okunmamaktadır.	
Kitabe	Ziyaretten murad duadır زیارتدن مراد دعادر	
	Bugün bana yarın sanadır بوگون بکا یارین سکاادر	
	Merhum ve mahfur leh مرحوم و مغفور له	
	Türkmen Hacı Çak (...kırık) تورکمان حاجی چاق...	
	Ruhuna Fatiha روحنه فاتحه	
Sene 1217 سنه ۱۲۱۷		
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 43. Türkmen Hacı Çak...’ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 43. Türkmen Hacı Çak...’ın baş şahidesi</p>

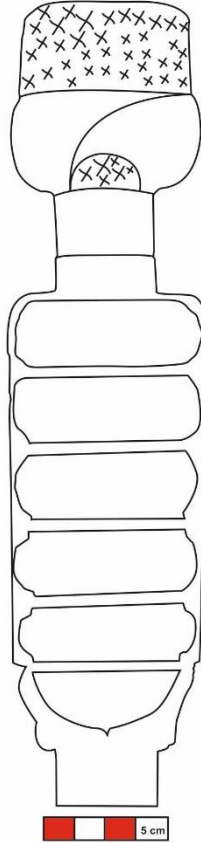
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	44
Kimliği	Şerife Hatice Hatun
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	116x23x6 cm
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1219 H. 1804/1805 M.
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahidesi gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Günümüze sağlam gelmiş şahidenin başlık kısmında biraz kırıklar bulunur. Gövde üzerinde on satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha ve tarih kitabelerinin yazıldığı satırlar yay formunda diğerleri dikdörtgen kartuşlar içinde işlenmiştir.</p> <p>Şahide üzerindeki süslemeler, kitabe metninin etrafı, boyun ve başlıkta yer alır. Bunlar, kitabe metninin etrafını tek sıra dolanan silme ve onu çevreleyen akantus benzeri tek sıra yaprak süslemesi, serlevhanın üstünde taç formunda işlenmiş daha büyük akantus yaprakları , onun ortasında ve iki yanlarda yumurta kabartması, köşelerde kalan boşluklara işlenmiş gonca gül kabartmaları ve etrafında kıvrık dallar bulunur.</p> <p>Boyun üzerindeki süslemelerde ise kadın ziynet eşyalarını hatırlatan üç sıra zincir onun da iki yanında yuvarlak para kabartmaları, onu takiben balık puluna benzer süsleme tezyinatına yer verilmiştir. En üstte hotoz adı verilen kadın başlığı ile başşahide sonlanmaktadır.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Baki هو الباقی</p> <p>Bu bağ-ı gülşende bir gonca iken بو باغ کولشنده بر غونجه ايکن</p> <p>Bâd-ı ecel beni eyledi Hazan باد اجل بنی ایلدی حزان</p> <p>Bir gül-i zibade nâzenin iken بر کلی زباده نازه ايکن</p> <p>Eyledi beni Hakk hakle yeksan ایلدی بنی حق حاکله يکسان</p> <p>Hacı Ramazan oğlu حاجی رمضان اوغلو</p> <p>Hacı Memiş Ağanın kerimesi حاجی ممش اغانک کریمسی</p> <p>Merhume Şerife Hatice مرحومه شریفه خدیجه</p> <p>Hatun ruhuna Fatiha خاتون روحونه فاتحه</p> <p>Sene 1219 سنه ۱۲۱۹</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 44. Şerife Hatice Hatun'un baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 44. Şerife Hatice Hatun'un baş şahidesi</p> </div> </div>

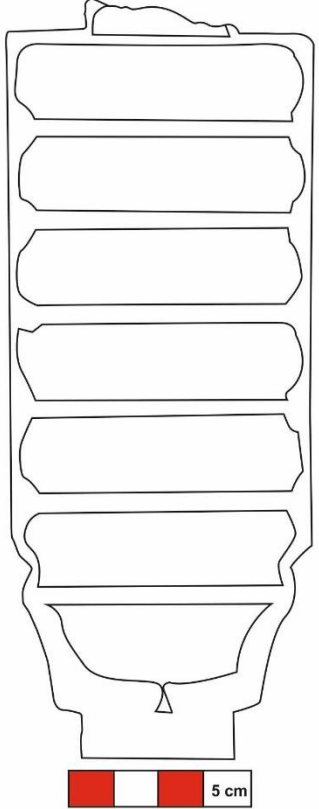
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	45
Kimliği	Mehmet Reşid Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	120x25x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1223 H. 1808/1809 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Günümüze sağlam gelebilmiştir, ancak üçüncü ve dördüncü satırın sol tarafında biraz tahribat bulunmaktadır. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavis ile sağlanmıştır. Son satır, aşağıya doğru daralan kartuş içine yazılmıştır. Gövde üzerinde, boyun ve Nezkep türü bir başlığa yer verilmiştir.
Kitabe	Tarihim tahrir olundu bu mezar تاريخيم تحرير اولندي بو مزار
	Taşına okuyanlar bir Fatiha طاشنه اوقيانلر بر فاتحه
	Olsun Resul'e âşina Merhum اولسون رسوله اشنا مرحوم
	Ve mağfur Mehmet Reşid Efendi'nin و مغفور محمد رشيد افندي نك
	Ruhiçün Fatiha Sene 1223 روحیچون فاتحه سنه ۱۲۲۳
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 45. Mehmet Reşid Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 45. Mehmet Reşid Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	46
Kimliği	Osman Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	68x25x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1225H. 1810/1811 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha daha küçük yarım daire formunda işlenmiştir. Fatiha ve tarihin bulunduğu satırda kişinin hangi ay ve günde öldüğünü gösteren yazılar vardır. Tarih satırında solda bulunan (cim) harfi cemaziyelâhir ay adını, Gurre ise,ayın ilk gününde öldüğünü ifade eder. Şahidenin alt tarafında kırıklar vardır. Kalın bir boyun onun üzerinde "katibi" kavuk'a yer verilmiştir.
Kitabe	El- Bâki Gonca gülüm uçdu cennet bağına Fırakı kaldı valideynin canına el-Hac Ömer Ağa zade Merhum Osman Efendinin ruhiçün El-Fatiha Sene 1225
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 46. Merhum Osman Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 46. Merhum Osman Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

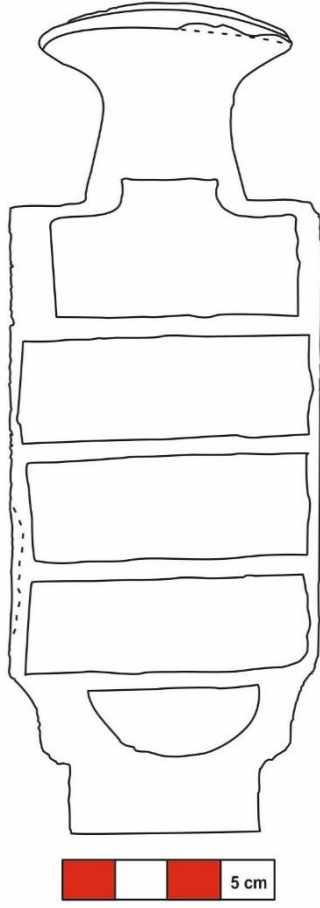
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	47	
Kimliği	Seyid Hacı Ali	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	70x25x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1226 H. 1811/1812 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam gelebilmiştir. Şahide yüzeyinde altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Son satır, gövdenin yanlardan daralmasından dolayı daha küçük ve aşağıya doğru kaç kemer formundadır. Gövde üzerinde kalın bir boyun ve "Dardağan" başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	El- Baki الباقى	
	Fenadan bekaya eyledi rihlet فنادن بقايه ايلدى رحلت	
	İde kabrini hak Ravza-i Cennet ايده قبرنى حق روضه جنت	
	Çakır oğlu merhum چاقير اوغلو مرحوم	
	Seyyid Hacı Ali ruhuna سيد حاجى على روحونه	
	Fatiha Sene 1226 فاتحه سنه ۱۲۲۶	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 47. Seyid Hacı Ali'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 47. Seyid Hacı Ali'nin baş şahidesi</p>

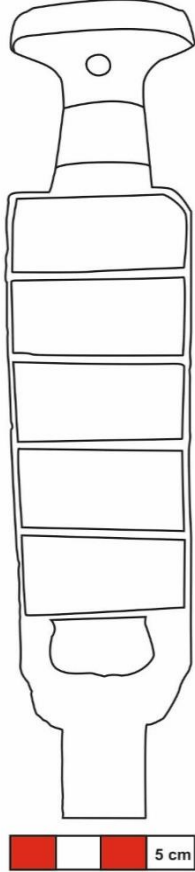

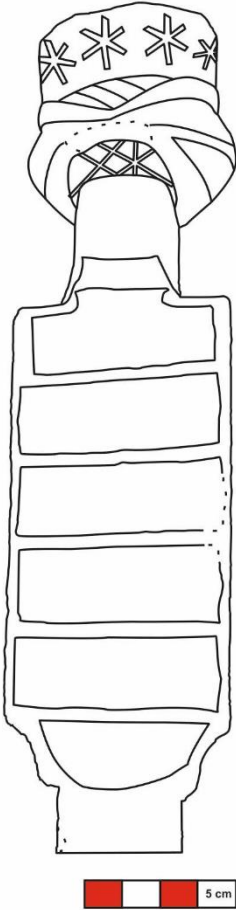
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	48
Kimliği	Es Seyid Hasan Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	132x25x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1227 H. 1812/1813 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde, boyun ve başlıktan ibarettir. Gövde yüzeyinde altı satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış, dikdörtgen çerçeveler köşelerde yuvarlatılmıştır. Etekten gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Tarih kitabesi, bu kavisin oluşturduğu alan içine yazılmıştır. daha . Gövdeye bağlanan silindirik ince bir boyun onun da üzerinde “Nezkep” tarzı bir başlık bulunur.
Kitabe	Tarihim tahrir olundu mezarım taşına تاریخ تحریر اولندی مزارم طاشنه
	Fatiha okuyan olsun فاتحه او قیان اولسون
	Resule âşina merhum رسوله آشنا مرحوم
	Ve mağfur leh es-Seyid Hasan و مغفور له السيد حسن
	Efendi ruhuna fatiha افندی روحنه فاتحه
	Sene 1227 سنه ۱۲۲۷
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 48. Es Seyid Hasan Efendi'nin baş şahidesi</p>
	 <p>Çizim 48. Es Seyid Hasan Efendi'nin baş şahidesi</p>

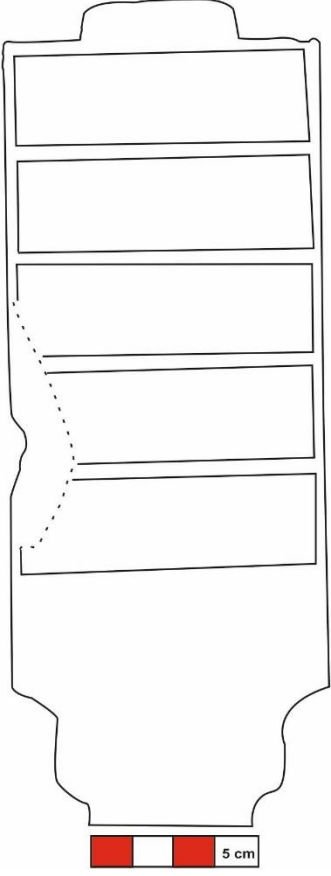
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	49
Kimliği	Çelebizade Osman Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	80x27x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1229 H. 1813/1814 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin gövdesi sağlamdır. Boyun ve baş kısmı kırık olarak günümüze gelebilmiştir. Gövde üzerindeki yedi satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış olup yanlarda yuvarlatılmış kartuşlar içine yazılmıştır. Kırık olan boyun üzerinde yazılı serlevha olduğu anlaşılmaktadır. Etek kısmından gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Tarih'in yazıldığı kartuş, kavislerle daralan bu alanın içine yazılmış, aşağıya doğru çanak altına benzetmektedir.
Kitabe	<p>Zinde deyu etme fenaya sakın gurur زنده ديو اتمه فنايه صاقين غرور</p> <p>Her ne kadar yaşarsan mekânın kubur هر نقدر يشرسن مكانك قبور</p> <p>Merhum ve mağfur el muhtaç مرحوم و مغفور المحتاج</p> <p>İla rahmet-i rabbihi'l-gafur es-seyid hatib الى رحمت ربه الغفور السيد خطيب</p> <p>Osman Çelebi Zade Efendi عثمان چلبى زاده عثمان افندى</p> <p>Ruhiçün Fatiha روحیچون فاتحه</p> <p>Sene 1229 سنه ۱۲۲۹</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 49. Çelebizade Osman Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 49. Çelebizade Osman Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	50	
Kimliği	Saliha Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	107x27x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Tâ'lik	
Tarih	1229H. 1813/1814 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde bölümünden oluşmaktadır. Üzerinde kırık tesbit edilmeyen baş şahidenin boyun ve başlık kısmı tamamlanmamış olmalı. Gövde üzerinde altı satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Etek kısmından gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Son satır yarım daire formundadır. Osmanlıca yazı karakteri küçük harflerle işlenmiştir. Fatiha istekleri bu tarihlerde, "Rızaen lillahi'l-Fatiha diye zikredilmeye başlanmıştır."	
Kitabe	Hüve'l-Hallaku'l-Bâki هو الخلاق الباقي	
	Merhume ve mağfure مرحومه و مغفوره	
	Salih Ağa'nın zevcesi صالح أغانك زوجسى	
	Saliha Hatun Ruhuna صالحه خاتون روحنه	
	Rızâen lillâhi'l-Fatiha رضاء لله الفاتحة	
	Sene 1229 سنه ١٢٢٩	
Görsel ve Çizim		
	Görsel 50. Saliha Hatun'un baş şahidesi	Çizim 50. Saliha Hatun'un baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	51
Kimliği	Fatıma
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	107x27x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Tâ'lik
Tarih	1229 H. 1813/1814 M.
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki beş satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Son satır, yarım daire kartuş içine yazılmıştır. Serlevha boyna doğru köşeleri yuvarlatılmış bir alan içine, tarih kitabesi ise yarım yuvarlak kartuş içine yazılmıştır. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır.</p> <p>Silindirik bir boyun ona bağlanan "Hotoz" adı verilen kadın başlığı ile şahide sonlanmaktadır. Yazı, küçük harflerle gövde üzerine işlenmiştir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هو الباقي</p> <p>Salih Ağa'nın kerimesi صالح اغانك كريمه سي</p> <p>Merhume ve mağfure مرحومه و مغفوره</p> <p>Fatıma Ruhuna fatiha فاطمه روحه فاتحه</p> <p>Sene 1229 سنه ١٢٢٩</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 51. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 51. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	52	
Kimliği	Şerife Ayşe	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	105x20x10 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1230 H. 1814/1815 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal gövdeli baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan formdadır. Gövde üzerinde altı satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı, daha küçük olup aşağıya doğru kaş kemer formunda işlenmiştir. Etek bölümünden gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır.</p> <p>Gövdenin üzerinde silindirik ve uzun bir boyun ona bağlanan “Hotoz” başlığa yer verilmiştir. Süsleme, başlığın altında, dışarıya taşıntı yapan “kabara” şeklindedir.</p>	
Kitabe	Telek oğlu İbrahim	تلك اوغلو ابراهيم
	Ağa Kerimesi cennet	اغا كريمه سي جنت
	Mekan merhume	مکان مرحومه
	Şerife Ayşe	شريفه عايشه
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1230	سنه ۱۲۳۰
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 52. Şerife Ayşe'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 52. Şerife Ayşe'nin baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	53	
Kimliği	Mehmet Efendi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	120x25x11 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Tâ'lik	
Tarih	1231 H. 1815/1816 M.	
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Günümüze kadar sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerinde altı satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. İlk Satırın yazılı olduğu kartuş boyun kısmına taşıntı yapmıştır. Tarihin yazılı olduğu satır da yarım daire kartuş içine yazılmıştır.</p> <p>Gövdeye bağlanan silindirik boyun ve onun üzerinde "Nezkep" türü başlığa yer verilmiştir.</p>	
Kitabe	Hüve'l –Halkû'l-Bâki	هو الخلاق الباقي
	Merhum Mağfur el-Hac	مرحوم مغفور الحاج
	Mustafa Ağanın oğlu	مصطفى اغانك اوغلو
	Mehmet Efendi ruhuna	محمد افندی روحنه
	Rızâen lillâhi'l-Fatiha	رضاءً لله الفاتحه
	Sene 1231	سنه ١٢٣١
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 53. Mehmet Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 53. Mehmet Efendi'nin baş şahidesi</p>

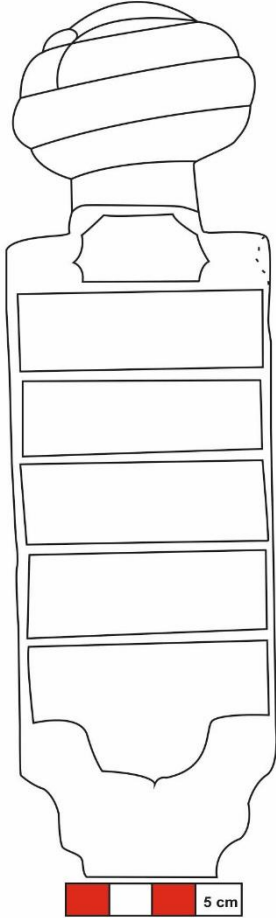
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	54
Kimliği	Emrullah Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	120 x 25 x11 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1233H. 1817/1818 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide sadece gövde kısmından oluşur. Başlık ve boyun kısmı kırılmıştır. Yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Gövde üzerinde, dördüncü ve beşinci satırların birkisim tahrip olmuştur. Tarihin yazıldığı kartuş, diğer kartuşlardan farklı olup, aşağıya doğru kaş kemer formu verilmiştir.
Kitabe	<p>Huve'l- Hällaku'l-Bâki هو الخلاق الباقي</p> <p>Merhum ve mağfur ilâ rahmeti Rabbihi مرحوم و مغفور الى رحمت ربه</p> <p>El-Gafur Üsküp Sancağından الغفور اوسكوب سناغندن</p> <p>Koca kazasına tabi (... kırık) قوجه قضااسنه تابع ...</p> <p>Karyesinden İbrahim Ağa ibn-i قر به سندن ابراهيم آغا ابن</p> <p>Emrullah Ağa ruhuna fatiha امرالله اغا روحنه فاتحه</p> <p>Sene 1233 Ra سنه ١٢٣٣ را</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 54. Emrullah Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 54. Emrullah Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	55	
Kimliği	Halil Efendi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	83x21x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1235 H. 1819/1820 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin boyun ve başlık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerindeki beş satır kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin bulunduğu satır, baş taşının gövdeden kaideye geçişte daraldığı alana istiflenerek, dilimli formun içine yazılmıştır.	
Kitabe	Timur Çelebi Bey تیمور چلبی بك	
	Zade Emin Ağa زاده امین آغا	
	Mahtumu Merhum مختومی مرحوم	
	Halil Efendi خلیل افندی	
	Ruhiçün Fatıha Sene 1235 روحیچن فاتحه سنه ۱۲۳۵	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 55. Halil Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 55. Halil Efendi'nin baş şahidesi</p>

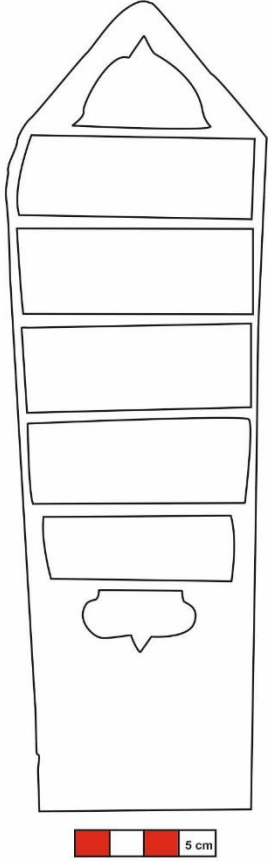

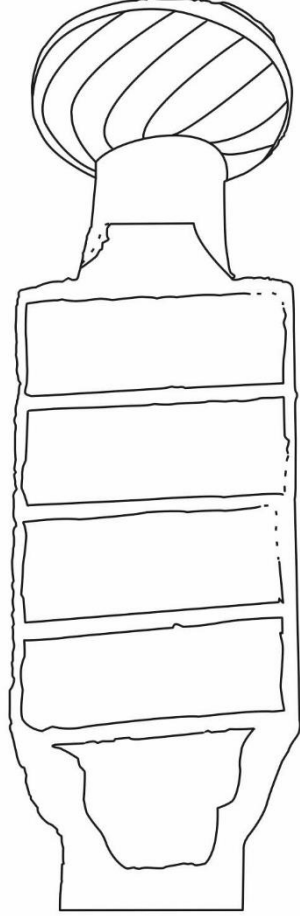
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	56	
Kimliği	Laleper Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	129x49x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1235 H. 1819/1820 M.	
Tanım	<p>Baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan dikdörtgen prizmal gövdeli, bitkisel tepeliklidir. Gövde cephesindeki on satır kitabe metni ince silmelerle birbirinde ayrılmıştır. Dokuzuncu satır ve onuncu satır yanlarda yuvarlatılan ve kademeli küçülen kartuş içine işlenmiştir. Gövde üzerinde, kitabe metninin hemen üstünden bitkisel tepelik başlamaktadır.</p> <p>Süsleme kompozisyonu, serlevha bölümünü içine alan ilki kalın ikincisi daha ince kademeli kemer ve aşağıya doğru sutüncelerle, üçüncü satırın sonuna kadar inmektedir. Sutüncelerin üzerinde toplanan yoğunluk, perde görünümünü akla getirir. Dıştaki silmenin iki yanında oluşan boşluklara dal ve yaprakları ile gonca gül motifi işlenmiştir.</p> <p>Bunun üzerindeki bordürde, gövdesi istiridye kabuğu şeklinde vazo, vazunun iki yanında, perde süslemesi, onların arasına yerleştirilmiş yaprak motifleri bulunur.</p> <p>Tepelik bölümünde vazodan dışarıya çıkan dört adet açmış gül, iki tomurcuk gül dal ve yaprakları ile işlenmiştir. Vazoyu çevreleyen bitkisel motifte, en tepede akantus yaprağı onun da iki yanından fişkırın içte örük motif, dışta S, C kıvrımlarına yer verilmiştir.</p>	
	Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هو الباقي</p> <p>Ah ile zar kılarak tazeliğime doymadım أه ايله زار قيله راق تازه لغمه دويمدم</p> <p>Çün ecel peymanesi dolmuş muradım چون اجل پيمانه سي طولمش مرادم المدم</p> <p>Hasretâ fani cihanda tul-i ömür sürmedim حسرتا فاني جهانده طول عمر سوردم</p> <p>Furkatâ takdir bu imiş ta ezelden bilmedim فرقتا تقدیر بو ايميش تا ازلدن بلمدم</p> <p>Kara Osman Zadelerden Hacı Ömer قره عثمان زاده لردن حاجي عمر</p> <p>Ağa Zade El-Hac Hüseyin Ağanın آغا زاده الحاج حسين آغانك</p> <p>Cariyesi Merhume Laleper Kadın جاريسی مرحومه لاله پر قاديں</p> <p>Ruhiçün el-fatiha روحیچن الفاتحه</p> <p>Sene 1235 سنه ۱۲۳۵</p>
Görsel ve Çizim		
		
	<p>Görsel 56. Laleper Kadın'ın baş şahidesi</p>	
	<p>Çizim 56. Laleper Kadın'ın baş şahidesi</p>	

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	57
Kimliği	Yusuf Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	90x24x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1236 H. 1820/1821 M.
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide üçüncü satırdan itibaren ortadan kırılmıştır, dördüncü satırın sağ tarafı, beşinci ve altıncı satırın ise sol tarafı tahrip olmuştur. Yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış olup, harfler oldukça sıkıştırılmış dikdörtgen kartuşlar içine yazılmıştır. Serlevha, küçük ve dilimli bir kartuş içine, etek kısımdan gövdeye geçiş içbükey kavisle sağlanmıştır. Yedinci satır ise üstte düz alta yarım daire formundadır.</p> <p>Serlevhanın üzerinde silindirik bir boyun ve onun üzerinde kâtibi kavuk'a yer verilmiştir. Kavuğun etrafına beyaz tülbent sarılmasıyla ortata çıkmıştır. Başlık üzerinde tüy süslemesi de Katibi kavuk üzerinde yer alan süsleme unsurlarındadır.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هوالباقى</p> <p>Uçtu bağ-ı cennete nevcivanım اوچدی باغ جنته نوجوانم</p> <p>Valideyni Hasret koydu gül fidanım والدینى حسرت قويدى گل فدانم</p> <p>(...Kırık) Osman Zadelerden Hacı ... عثمان زاده لردن حاجى</p> <p>Ömer Ağa Zade Hacı Hüseyin Ağanın mahdumu عمر آغا زاده حاجى حسين آغانك مخدومى</p> <p>Merhum Yusuf Ağa'nın ruhuna fatiha مرحوم يوسف آغانك روحنه فاتحه</p> <p>Sene 1236 Muharrem 23 سنه ۱۲۳۶</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 57. Yusuf Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 57. Yusuf Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	58
Kimliği	Seyid İbrahim
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	98x23x 9 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1236H. 1820/1821 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Altı satır sülüs kitabe metni ince silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha daha küçük kartuş içine, Fatiha ve tarih metni, üstte düz altta kaş kemer formunda aynı kartuş içindedir. Gövdeye bağlanan silindirik bir boyun ve başlıkla şahide sonlanmaktadır. Başlık, dilimli oval sarıklardan oluşur.
Kitabe	Mine'l-Mevt من الموت Gençliğine doymayan كنجلكنه طويميان Muradına ermeyen مرادينه ايرميان Kemerli İbrahimin Oğlu كمرلى ابراهيمك اوغلى Merhum Seyid İbrahim مرحوم سيد ابراهيم Ruhuna Fatiha Sene 1236 روحنه فاتحه سنه ١٢٣٦
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 58. Seyid İbrahim'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 58. Seyid İbrahim'in baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	59	
Kimliği	Hatice Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	132x43x7 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1236 H. 1820/1821 M.	
Tanım	<p>Baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan dikdörtgen prizmal gövdeli, bitkisel tepelikli kadın mezar taşıdır. Gövde cephesindeki dokuz satır sülüs kitabe metni ince silmelerle birbirinde ayrılmıştır. Serlevha ve sonraki kartuş diğer kartuşlara göre daha küçüktür. Dokuzuncu satırda, fatiha isteği, ortaya istiflenmiştir, son satır en küçük kartuş olup, üstte düz, aşağıya doğru kaş kemerşekli verilmiştir.</p> <p>Süsleme kompozisyonu, kitabe metninin hemen üzerinden başlamaktadır. Birinci ve ikinci satırı yuvarlak kemer şeklinde çevreleyen stilize edilmiş akantus yaprakları, kemerin iki ucunda üçüncü satıra kadar inen sütünceler, üzerinde akantus yaprakları ile işlenmiştir. Kemer formulu akantus yapraklarının üzerinde üç gonca gül, yaprak ve dalları ile, üzerinde daha büyük, taşın en üst noktasını oluşturan akantus yaprağı, iki yanında iç bükey ve dış bükey kıvrılan S C kıvrımlı motifler, saç örgüsü motifine yer verilmiştir.</p>	
Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هوالباقی</p> <p>Meskenim kıl lütfunla ya huda daru's-selam مسکنم قیل لطفکله یاخدا دار السلام</p> <p>Eyle handan bu fakiri çakırk روز قیام ایله خندان بو فقیری چاکرک روز قیام</p> <p>Cürmümü af et ilahî cümleden sensin rahim جرممی عفو ایت الهی جملدن سن سین رحیم</p> <p>Şol zaman kim ümmetî der çağırır Fahrü'l-enam شولزمانکم امتی در چاغرر فخر الانام</p> <p>Kara Osman Zade Hacı Ömer Ağa قره عثمان زاده حاجی عمر آغا</p> <p>Cariyesi merhume Hatice Kadının جاریه سی مرحومه خدیجه قادنک</p> <p>Ruhiçün Fatiha روحیچون فاتحه</p> <p>Sene 1236 سنه ۱۲۳۶</p>	
Görsel ve Çizim		
	Görsel 59. Hatice Kadın'ın baş şahidesi	Çizim 59. Hatice Kadın'ın baş şahidesi

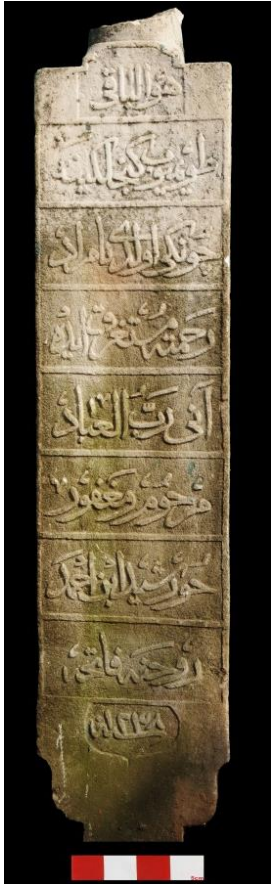
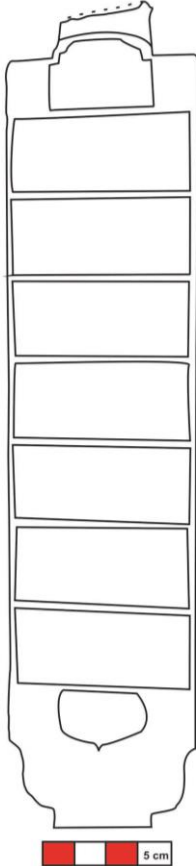
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	60
Kimliği	Şerife Fatma Kadın
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	124x28x5 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1236H. 1820/1821 M.
Tanım	Baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan, dikdörtgen prizmal gövdeli, sivri kemerli başlıkla son bulur. Gövde üzerinde yedi satır sülüs kitabe metnine yer verilmiştir. Serlevha sivri kemerin tam ortasında ortası sivriltilmiş sivri kemerli niş içine yazılmıştır. Yukarıdan aşağıya doğru daralan kitabe metni, tarihin yazıldığı alanda daha da küçülmüştür ve kaideye doğru sivrilmiştir.
Kitabe	Hâza Kabir هذا قبر Diyar-ı gurbette kalan دیار غربتد ه قلان Memleketine hasret giden مملکتنه حسرت کیدن Çakmakçı karısı چقمق چی قریسی Merhume Şerife Fatıma Kadın مرحومه شریفه فاطمه قادین Ruhuna Fatıha روحونه فاتحه Sene 1236 سنه ۱۲۳۶
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 60. Şerife Fatma Kadın'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 60. Şerife Fatma Kadın'ın baş şahidesi</p> </div> </div>

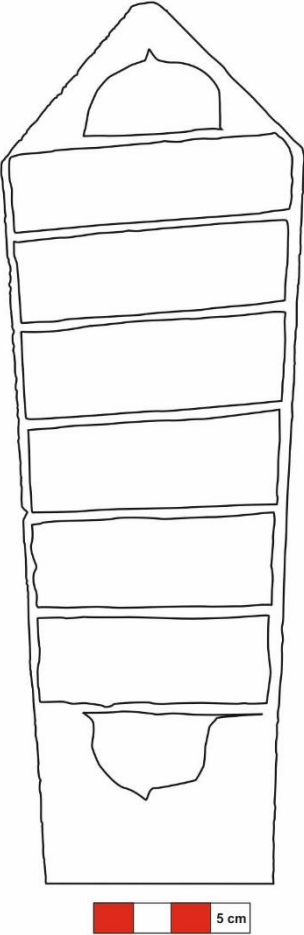
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	61
Kimliği	Ferhat
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	118x25x12 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1237 H. 1821/1822 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazıldığı satır daha dar ve kap formu şeklinde işlenmiştir. Düz bir başlığın üzerine, düşey dilimli destarların sarılmasıyla oluşan, makdem türü başlık ile şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Aykırı Oğlu عيقيرى اوغلو
	Hasan Beşe'nin حسن بشه نك
	Oğlu Merhum اوغلو مرحوم
	Ferhat Ruhiçün فرحات روحیچون
	El-Fatiha Sene 1237 ۱۲۳۷ سنه الفاتحه
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 61. Merhum Ferhat'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 61. Merhum Ferhat'ın baş şahidesi</p> </div> </div>

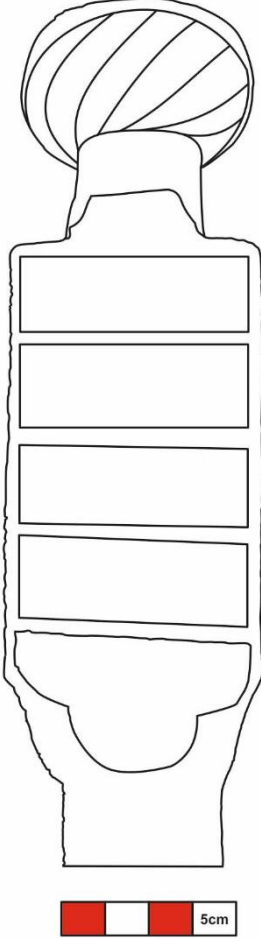
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	62
Kimliği	El Hac Ahmet Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	110x31x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1237 H. 1821/1822 M.
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze kadar sağlam gelmiş gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövdenin sağ köşesinde küçük bir kırık vardır. Gövde cephesindeki yedi satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha gövde ile boyun arasında kalmış üstte şekilsiz altta düz kartuş içine yazılmıştır. Fatiha isteği ve tarih ise aynı kartuş içine, kaideye doğru kaş kemer ile sonlanmıştır.</p> <p>Gövdeye geçişte kalın silindirik kısa bir boyun, kâtibi kavuk ile baş şahide tamamlanmıştır. Dilimli kavuğun etrafının sarılması ile oluşmuş bir başlıktır.</p> <p>Başlığın tam ortası, tüy (divit) süslemesi işlenmiştir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l- Bâki هوالباقى</p> <p>Ah ile zar kılarak tazeliğime doymadım أه ايله زار قيله راق تازه لغمه دويمدم</p> <p>Çün ecel peymanesi dolmuş muradım چون اجل پيمانه سى طولمش مرادم المدم</p> <p>Hasreta fani cihanda tuli ömür sürmedim حسرتا فانى جهانده طول عمر سورمدم</p> <p>Fırkata takdir bu imiş ta ezelden bilmedim فرقتا تقدير بو ايمش تا ازلدن بلمدم</p> <p>Alemdar Oğlu Merhum El-Hac Ahmet علمدر اوغلو مرحوم الحاج احمد</p> <p>Ağa ruhiçün El- Fatiha Sene 1237 اغا روحين الفاتحه سنه ١٢٣٧</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 62. Ahmed Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 62. Ahmed Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

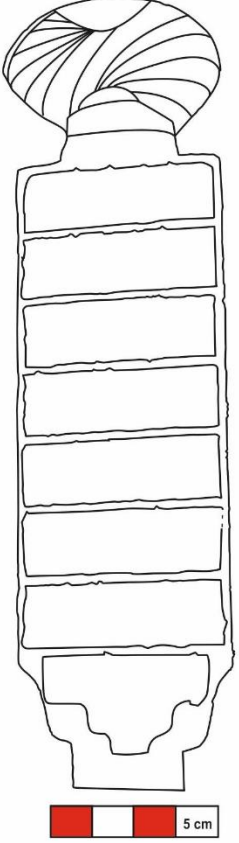
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	63	
Kimliği	Salih Usta	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	100x24x12 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1237 H. 1821/1822 M.	
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide , gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Fatiha isteği ve tarih aynı kartuşta yer almış olup etek kısmına geçişte daralan alan içine yazılmıştır.</p> <p>Gövdenin üzerinde kalın bir boyun ve ona bağlı, düşey dilimli destarların sarılmasıyla oluşan, makdem türü başlıkla baş şahide sonlanmıştır.</p>	
Kitabe	Karadeniz Ereğlili	قره دنیز ایریللی
	Diyar-ı gurbette vefat	دیاری قربته وفات
	İden Merhum Salih	ایدن مرحوم صالح
	Usta ruhiçün	استا روحیچون
	El-Fatiha Sene 1237	الفاتحه سنه ۱۲۳۷
Görsel ve Çizim		
	Görsel 63. Salih Usta'nın baş şahidesi	Çizim 63. Salih Usta'nın baş şahidesi

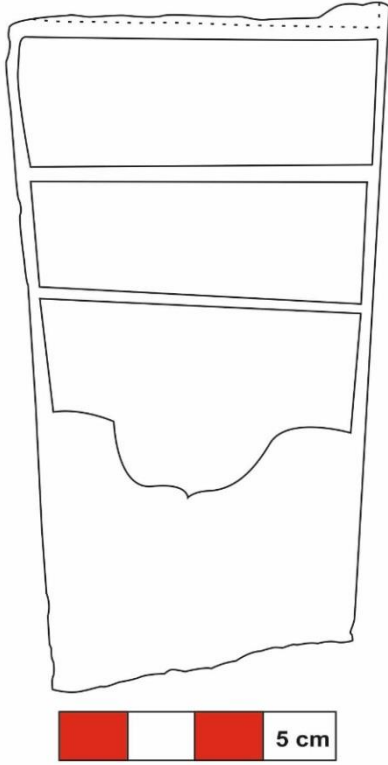

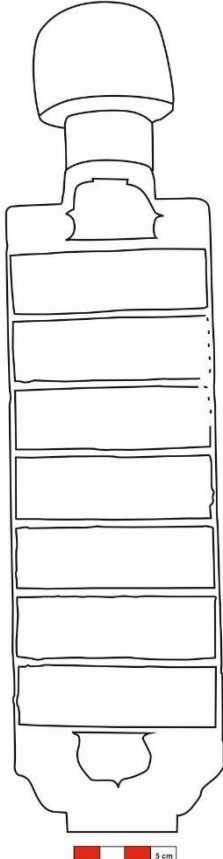
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	64	
Kimliği	Hurşid bin Ahmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	125x30x10 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1238 H. 1822/1823 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin gövde kısmı günümüze kadar gelebilmiş, boyun bölümünün büyük kısmı ve başlık kırılmıştır. Gövde üzerindeki dokuz satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha'nın ve tarih'in yazıldığı kartuş daha küçük tutulmuştur. Tarih satırı ise küçük ve yarım daire şeklinde ele alınmıştır.	
Kitabe	Hüve'l- Bâki هو الباقي	
	Doymayıb gençliğine ديمويوب كنجلكنه	
	Çünkü oldu nâ- murad جنكى اولدو نا مراد	
	Rahmete müstağrak ide رحمته مستغرق ايده	
	Ânı Rabbû'l-ibâd انى رب العباد	
	Merhum ve mağfur مرحوم و مغفور	
	Hurşid bin Ahmed حورشيد ابن احمد	
	Ruhuna Fatiha روحنه فاتحه	
	Sene 1238 سنه ١٢٣٨	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 64. Hurşid bin Ahmed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 64. Hurşid Bin Ahmed'in baş şahidesi</p>

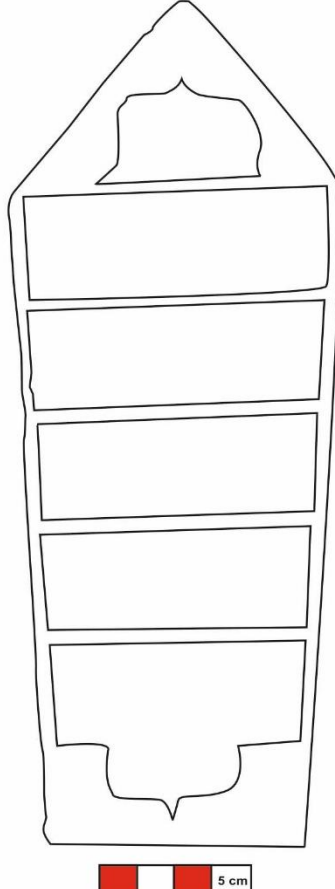
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	65	
Kimliği	Fatıma Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	120x34x5 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1240 H. 28 Ekim 1824	
Tanım	Dikdörtgen prizmal gövdeli, üçgen tepelikli baş şahide günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerinde sekiz satır sülüs kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Üçgen tepeliğin ortasındaki serlevha, kaş kemerli, derin olmayan niş içine işlenmiştir. Tarih satırı ise üstte düz altta kaş kemer formunda işlenmiştir.	
Kitabe	Hüve-1 Bâki هو الباقى	
	Nuş idüb cam'ı kazâdan şerbeti نوش ايدوب جام قضادن شربتى	
	Eyledim fani cihandan uzleti ايلدم فانى جهاندىن عزلتى	
	Kalmadı vaktim vasiyyet itdim قالمدى و قتم وصيت ايندم	
	Virdi hak bana şehadet devleti ويردى حق بكا شهادت دولتى	
	Hacı Molla'nın Halilesi merhume حاجى مولانك حليله سى مرحومه	
	Fatma Hatun ruhuna Fatıha فاطمه خاتون روحنه فاتحه	
	Sene 1240 /Fi 5 Ra سنه ١٢٤٠ / فى ٥ را	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 65. Fatma Hatun'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 65. Fatma Hatun'un baş şahidesi</p>

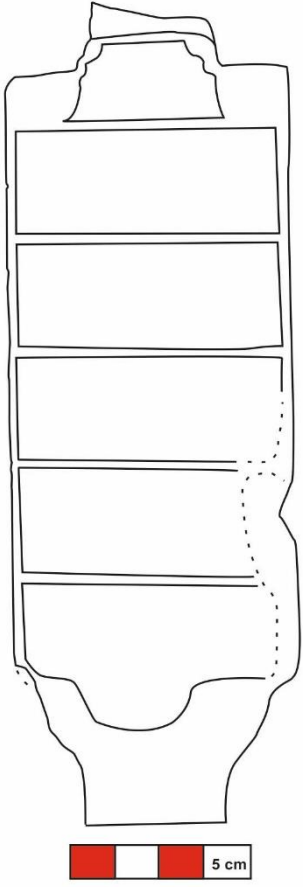
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	66
Kimliği	Tosyalı Mustafa Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	110x45x22 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1244 H. 1828/1829 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidesi gövde, boyun ve başlık kısmı ile günümüze kadar sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Baş şahide, fatiha isteği ve tarihin bulunduğu satırda üstte düz altta üç dilimli form kazanmıştır. Gövdeye bağlı silindirik bir boyun ve düşey dilimli destarların sarılmasıyla oluşan Makdem adı verilen başlık ile şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Kara Osman Zade قره عثمان زاده Hacı Hüseyin Ağa حاجی حسین آغا Etbâ'sından اتباعی سندن Tosyalı merhum Mustafa طوسیالی مرحوم مصطفی Ağa ruhiçün Fatiha Sene 1244 آغا روحیچون فاتحه سنه ۱۲۴۴
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 66. Tosyalı Mustafa Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 66. Tosyalı Mustafa Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziyesi	
Katalog No	67	
Kimliği	Sadullah Bey	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	102x19x10 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1246 H. 10 Ekim 1826 M.	
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki sekiz satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Son satır üstte düz altta kademeli bir forma dönüşür.</p> <p>Gövdeye bağlanan kalın silindirik bir boyun onun üzerinde, çapraz dilimli ,oval sarık ile baş şahide sonlanmaktadır.</p>	
Kitabe	Anadolu Hanedanından	آناتولى خانە دانندن
	Dergah-ı Ali kapıcı başlarından	درگاه آلى قپوچى باشيلرنندن
	Kara Osman Zade El Hac	قره عثمان زاده الحاج
	Hüseyin Ağanın mahdumu	حسين آغانك مخدومى
	Esbak Saruhan Sancağı	اسباق صاروخان سنجاغى
	Mütesellimi Hacı Mehmed Ağa	متسلمى حاجى محمد آغا
	Hafidi Cennetmekan Sadullah	حفيدى جنتمكنان سعد الله
	Bey Ruhiçün Fatiha Sene1246 Ra 8	بگ روحيچن فاتحه سنه ۱۲۴۶ را ۸
Görsel ve Çizim		
	Görsel 67. Sadullah Bey'in baş şahidesi	Çizim 67. Sadullah Bey'in baş şahidesi

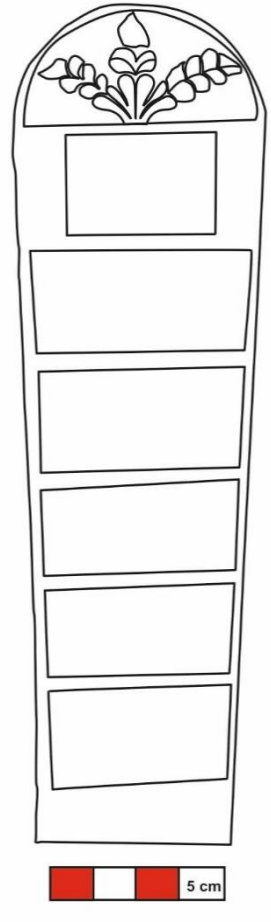
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	68	
Kimliği	Süreyya Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	46x27x7 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1245 H. 1829/1830 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide günümüze kırık olarak gelebilmiştir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan şahidenin son üç satırı günümüze gelebilmiştir. Silmelerle birbirinden ayrılan kitabe metni son satırda üstte düz altta yanlardan daralarak kaş kemer formunda işlenmiştir.	
Kitabe	Hüseyin Ağanın Arab cariyesi	حسين آغانك عرب جاريه سي
	Merhume Süreyya Kadın	مرحومه سوريًا قادين
	Ruhuna Fatiha Sene 1245	روحنه فاتحه سنه ١٢٤٥
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 68. Süreyya Kadın'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 68. Süreyya Kadın'ın baş şahidesi</p>

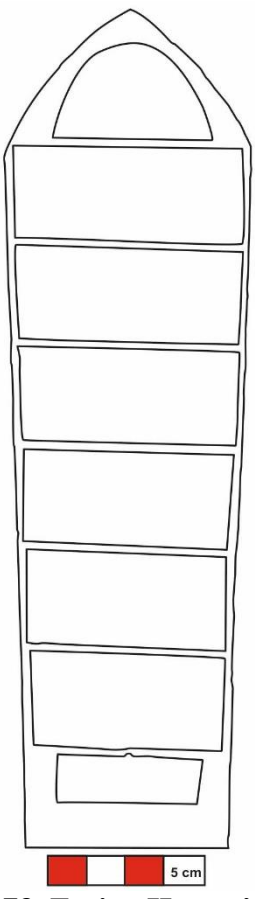
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	69
Kimliği	Ahmet Efendi
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	177x31x12 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1246 H. 3 Ekim 1830 M.
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen baş şahide üzerinde dokuz satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar tarihin yazıldığı satırda, üstte düz altta kaş kemer formuna dönüşmüştür. Kitabenin başladığı yerin üzerinde silindirik bir boyun ve Mahmudi fes'e yer verilmiştir.</p> <p>Tarih, mevtanın ölüm yılının yanında, ay ve gün de belirtilerek yazılmıştır. Kitabede adı geçen Arapgir Malatya'ya bağlı bir merkezdir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l- Bâki هو الباقي</p> <p>Beni kıl mağfired ey Rabb-i Yezdan بنی قیل مغفرت ای رب یزدان</p> <p>Bi-Hakk-ı arş-ı a'zâm nuru Kuran بحق عرش اعزم نوری قران</p> <p>Gelüb kabrim ziyaret eden ihvan کلوب قبرم زیارت ایدن اخوان</p> <p>İdeler ruhuma bir fatiha ihsan ایدله لر روحمه بر فاتحه احسان</p> <p>Merhum ve mağfur leh Arapgiri مرحوم و مغفور له عرب کیرلی</p> <p>Kemer Voyvodası Es-Seyid El-Hac کمر ویواده سی السید الحاج</p> <p>Ahmet Efendi'nin ruhuna fatiha احمد افندی روحنه فاتحه</p> <p>Sene 1246 re 15 فی سنه ۱۲۴۶ ر ۱۵</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 69. Ahmet Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 69. Ahmet Efendi'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

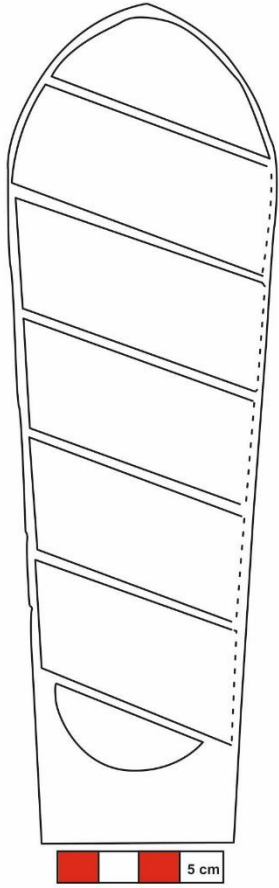
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	70	
Kimliği	Molla Hanım	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	124x30x6 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1247 H. 1831/1832 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide, üçgen tepeliği olan, yukarıdan aşağıya doğru daralan formdadır. Serlevha kısmı üçgen tapeliğin ortasına yerleştirilmiştir. Altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazılı olduğu kartuş yanlardan daraltılarak aşağıya doğru kaş kamer formu verilmiştir.	
Kitabe	Hüve'l-Bâki هو الباقي	
	Kemer voyvodası Benderli كمر ويواده سي بندرلى	
	Said Ağanın validesi سعيد آغانك والده سي	
	Merhume ve mağfure مرحومه و مغفوره	
	Molla Hanım'ın ملا حانمك	
	Ruhuna Fatiha sene 1247 روحونه فاتحه سنه ١٢٤٧	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 70. Molla Hanım'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 70. Molla Hanım'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	71
Kimliği	Mahmud Cemal Bey
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	100x26x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1264H. 1847/1848 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin başlık kısmı kırıktır, dördüncü, beşinci ve altıncı satırın sağ tarafı tahrip olmuştur. Altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış olup serlevha küçük bir kartuş içine yazılmıştır. Tarihin yazıldığı satır ise üstte düz aşağıya doğru yuvarlanmıştır. Tarih, gün ve ay olarak yazılmıştır. (Lam) harfi Şevval ayını işaret etmektedir.
Kitabe	Hüve'l-Bâki هو الباقي Enderun Hümayundan muhrac اندرون همایوندن مخرج El-Hac Mustafa Bey mahdumu الجاج مصطفى بك مخدومي Cennetmekân Firdevs-i âşiyân جنتمکان فردوس اشیان Merhum Es-Seyid Mahmud Cemal مرحوم السيد محمود جمال Bey Ruhuna El- Fatiha بك روحونه فاتحه Sene 1264 lam 15 سنه ١٢٦٤ ل ١٥
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 71. Mahmud Cemal Bey'in baş şahidesi</p> <p>Çizim 71. Mahmud Cemal Bey'in baş şahidesi</p>

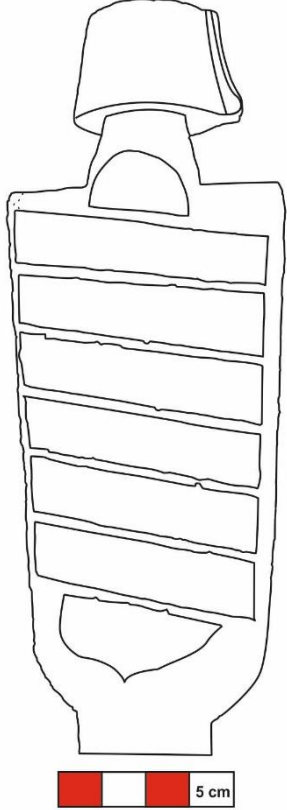
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	72
Kimliği	Huriye Hatun
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	116x24x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Tâ'lik
Tarih	1272 H. 1855/1856 M. Fi Gurre 5
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide,y uvarlak kemerli, yukarıdan aşağıya doğru daralan bir formdadır. Altı satır ta'lik yazı ile yazılmış kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha, diğer kartuşlardan daha küçük tutulmuştur.</p> <p>Yuvarlak kemerin ortasındaki süslemeye göre, ortadan ve iki yanlardan çıkan buğbay başağını hatırlatan süslemeye yer verilmiştir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l- Bâki هو الباقي</p> <p>Kemer kazası müdürü كمر قضا سي مديري</p> <p>Mehmet Ağanın محمد آغانك</p> <p>Kerimesi Huriye Hatun كريمه سي حوريه خاتون</p> <p>Ruhuna Fatiha رحيجون فاتحه</p> <p>Sene 1272 Fi Gurre B سنه ١٢٧٢ في غره ب</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 72. Huriye Hatun'un baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 72. Huriye Hatun'un baş şahidesi</p> </div> </div>

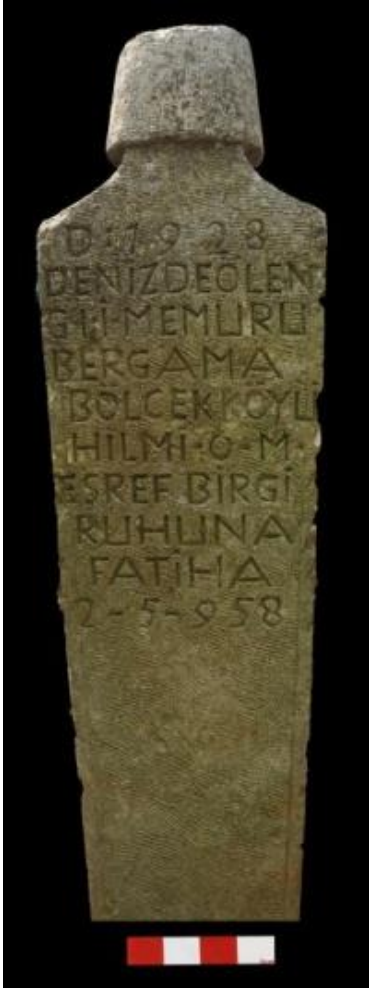
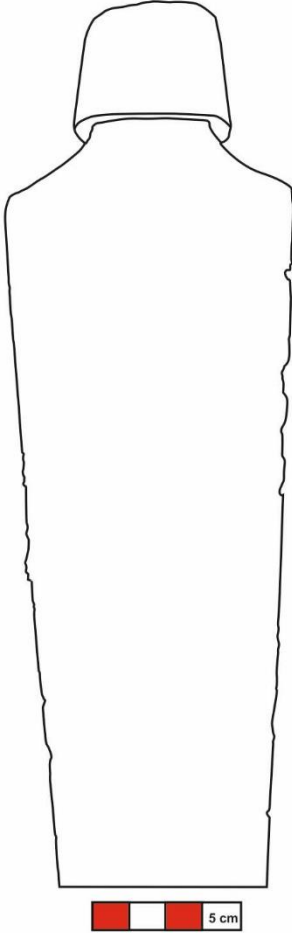
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi																
Katalog No	73																
Kimliği	Emine Hanım																
İnceleme Tarihi	2018																
Boyutlar	120x22x5 cm.																
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma																
Yazı Tipi	Celi Sülüs																
Tarih	1277 H. 1860/1861 M.																
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide, sivri kemerli tepelikli, yukarıdan aşağıya doğru daralan bir formdadır. Sekiz satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha sivri kemerin ortasında altta düz üstte kubbe formunda alan içine yazılmıştır. Tarihin yazıldığı kartuş diğerlerinden daha küçük tutulmuştur.																
Kitabe	<table border="1"> <tr> <td>Hüve'l- Bâki</td> <td>هو الباقي</td> </tr> <tr> <td>Fenadan bekaya eyledi rihlet</td> <td>فنادن بقايه ايلدى رحلت</td> </tr> <tr> <td>İde kabrini Hak Ravzâ-i Cennet</td> <td>ايده قبرنى حق روضة جنت</td> </tr> <tr> <td>Ahmet Behlivan Ağa Zade Hüseyin Ağa'nın</td> <td>احمد بهلوان آغا زاده حسين آغانك</td> </tr> <tr> <td>Zevcesi merhume</td> <td>زوجه سى مرحومه</td> </tr> <tr> <td>Ve mağfure Emine Hanım</td> <td>و مغفوره امينه حاتم</td> </tr> <tr> <td>Ruhiçün Fatiha</td> <td>روحچون فاتحه</td> </tr> <tr> <td>Sene 1277 هـ</td> <td>سنه ١٢٧٧ هـ</td> </tr> </table>	Hüve'l- Bâki	هو الباقي	Fenadan bekaya eyledi rihlet	فنادن بقايه ايلدى رحلت	İde kabrini Hak Ravzâ-i Cennet	ايده قبرنى حق روضة جنت	Ahmet Behlivan Ağa Zade Hüseyin Ağa'nın	احمد بهلوان آغا زاده حسين آغانك	Zevcesi merhume	زوجه سى مرحومه	Ve mağfure Emine Hanım	و مغفوره امينه حاتم	Ruhiçün Fatiha	روحچون فاتحه	Sene 1277 هـ	سنه ١٢٧٧ هـ
Hüve'l- Bâki	هو الباقي																
Fenadan bekaya eyledi rihlet	فنادن بقايه ايلدى رحلت																
İde kabrini Hak Ravzâ-i Cennet	ايده قبرنى حق روضة جنت																
Ahmet Behlivan Ağa Zade Hüseyin Ağa'nın	احمد بهلوان آغا زاده حسين آغانك																
Zevcesi merhume	زوجه سى مرحومه																
Ve mağfure Emine Hanım	و مغفوره امينه حاتم																
Ruhiçün Fatiha	روحچون فاتحه																
Sene 1277 هـ	سنه ١٢٧٧ هـ																
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 73. Emine Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 73. Emine Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> </div>																

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	74	
Kimliği	Şerife Hanım	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	104x28x4 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1277 H. 1860/1861 M.	
Tanım	Baş şahide, dikdörtgen prizmal gövdeli ve sivri kemerlidir. Yedi satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış olup, kitabe metni soldan sağa eğimli yerleştirilmiştir. Tarihin yazıldığı satır, yarım yuvarlak şeklindedir	
Kitabe	Hüve'l-Halâku'l-Bâki هو الخلاق الباقي	
	Fenadan bekaya eyledi rihlet فنادن بقايه ايلدى رحلت	
	Eyledi kabrini Hak ravza-i Cennet ايده قبرنى حق روضة جنت	
	Merhume ve mağfure Çakır مرحومه وه مغفوره جافر	
	Emin Ağa'nın zevcesi امين آغانك زوجه سي	
	Şerife Hanım Ruhuna Fatiha شريفه حانم روحونه فاتحه	
	Sene 1277 سنه ١٢٧٧	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 74. Şerife Hanım'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 74. Şerife Hanım'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	75
Kimliği	Latife Hanım
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	144x39x5 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1290H. 1873/1874 M.
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide bitkisel tepeliklidir. Dokuz satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha bitkisel tepeliğin ortasında yarım yuvarlak formdadır. Son satır iki sıra olup tarihin yazıldığı bölüm aşağıya doğru daralarak kaş kemer formundadır.</p> <p>Tepelikteki bitkisel süsleme, kitabenin hemen üzerinde, taç formu oluşturan palmet yaprakları ile işlenmiştir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هوالباقى</p> <p>Aldanma sakın dehri dünya ... الدانمه صاقين دهر دنبا...</p> <p>Baldır deyü zehri içirdi sana canım بالدير ديو زهرى ايچيردى سكا جانم</p> <p>Güldüresi hemen bir kere bin ağlatacaktır كلديره سى همان بر كره بين اغله ده جقدر</p> <p>Bir gonca idim şimdi görün bir ... بر غنجه ايدم شمدي كورك بر...</p> <p>Maderle peder haşre değin ... مادرله پدر خشره دكين...</p> <p>Bu sekiz mısrayla vefat tarih-i cevher بو سکز مصر عله وفات تاريخ جوهر</p> <p>Latife Hanım cennette azm eyledi canım لطيفه خانم جنته عزم ايلدى جانم سنه ۱۲۹۰</p> <p>sene 1290</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 75. Latife Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 75. Latife Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> </div>

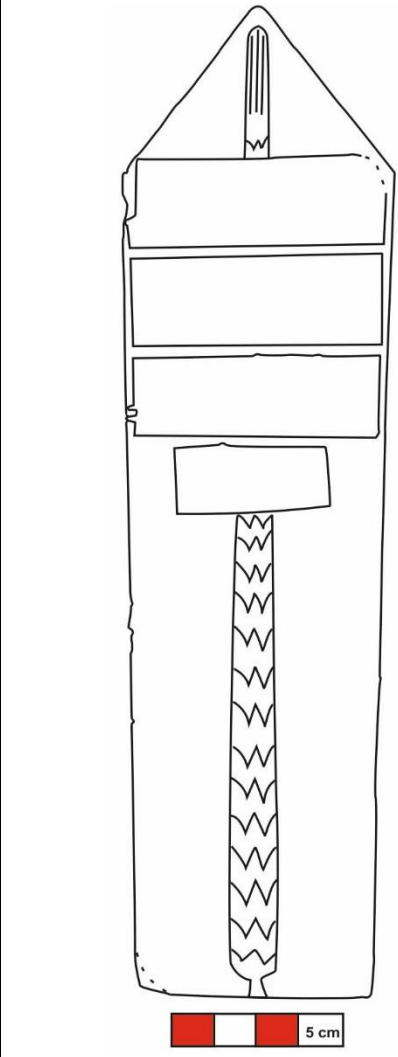
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	76	
Kimliği	Esmail	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	112x24x10 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1295 H. 1878 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide, aşağıdan yukarıya doğru daralan bitkisel tepelikli kadın şahidesidi. Serlevha, altta düz üstte yukarıya doğru sivrilmektedir. Baş şahide bitkisel tepelikle son bulmaktadır.</p> <p>Süslemeye, ortada açmış bir gül, üstte stilize edilmiş yapraklarla, yanlara doğru kıvrılan dallar, ortadan tutturularak buket oluşturmuştur. Kaidesinden anlaşıldığı kadarı ile bir mezara oturduğu anlaşılan baş şahidenin, mezarı bulunamamıştır</p> <p>Mevtanın ölüm tarihinin yanında, ay ve gün de yazılmıştır.</p>	
Kitabe	Hüve'l- Bâki	هوالباقی
	Kemer karantina memuru	کمر قرانتینه ماموری
	Hasan Ağa zevcesi	حسن آغا زوجسی
	Merhume ve mağfüre	مرحومه و مغفوره
	Feride Hanım bintu	فریده حاتم بنت
	Esmail ruhiçün fatiha	اسماعیل روحیچن فاتحه
	Sene 1295	سنه ۱۲۹۵
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 76. Feride Hanım Bintu Esmail'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 76. Feride Hanım Bintu Esmail'in baş şahidesi</p>

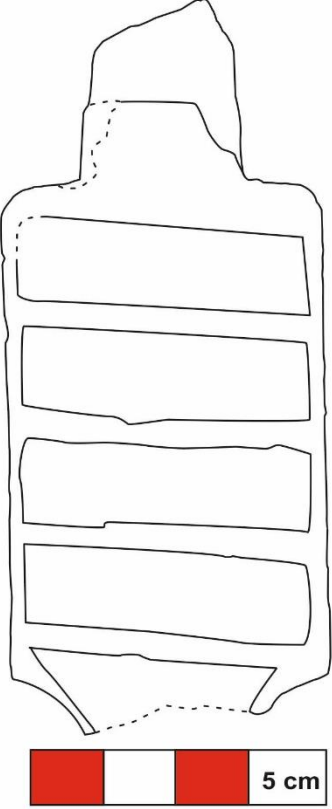
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	77	
Kimliği	Hasan Efendi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	90x27x6 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Tâ'lik	
Tarih	1328 M. 1910/1911 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde, boyun ve başlıktan oluşmaktadır. Gövde üzerindeki sekiz satır tâlik hatla yazılmış kitabe metni soldan sağa doğru eğimli biçimlendirilmiş, ince silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha boyna doğru yarım yuvarlaktır, tarih ise üstte düz altta kaş kemer formundadır. Gövdenin üzerinde silindirik boyun onun üzerinde hamidi fes ile şahide sonlanır.	
Kitabe	Hüve'l-Bâki هو الباقى	
	Beni kıl mağrifet ey Rabb-i Yezdân بنى قيل مغفرت اي رب يزدان	
	Bi hakk-ı 'Arş-ı a'zam nûr-ı Kur'an بحق عرش اعزم نورى قران	
	Gelüb kabrim ziyaret iden ihvan كلوب قبرم زيارت ايدن اخوان	
	İdeler rûhuma bir Fatiha ihsan ايدده لر روحمه بر فاتحه احسان	
	Dimetokalı Duyun-u Umumiye memuru ديمتوقه لى ديون عموميه مامورى	
	Hasan Efendi ruhiçün fatiha حسن افندى روحیچن فاتحه	
	Sene 1328 سنه ۱۳۲۸	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 77. Hasan Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 77. Hasan Efendi'nin baş şahidesi</p>

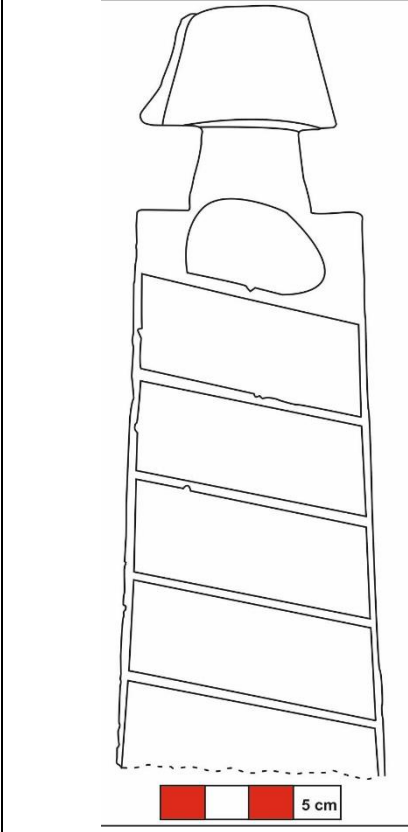
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	78	
Kimliği	Eşref Birgi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	120x33x8 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Latin Alfabetesi	
Tarih	2.5.1958M.	
Tanınım	Dikdörtgen prizmal baş şahide yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Gövde üzerindeki on satır latin alfabetesi ile yazılmış kitabe taş üzerine kazınmıştır. Kitabenin başladığı yerde bir boyun ve üzerinde Hamidi fes ile sonlanmaktadır. Kullanılan malzeme mermer değildir.	
Kitabe	D. 1928 Denizde Ölen	
	G. L. İ. Memuru Bergama	
	Bölcek köyü Hilmi. O. M. Eşref Birgi	
	Ruhuna Fatiha	
	2. 5. 958	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 78. Eşref Birgi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 78. Eşref Birgi'nin baş şahidesi</p>

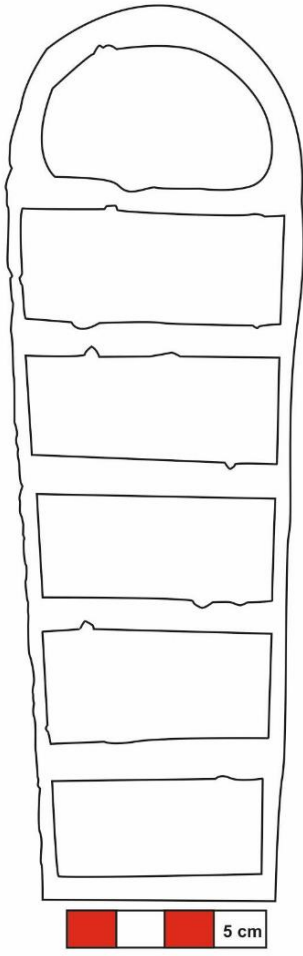
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	79	
Kimliği	-----	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	107x52x9 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	CeliSülüs	
Tarih	...Kırık	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide altıncı satırın yarısından itibaren kırılmıştır. Bitkisel tepelikli şahide yukarıdan aşağıya doğru daralmakta, serlevha yarım yuvarlak daire içine, gövde üzerindeki altı satır sülüs kitabe metni dikdörtgen kartuşlar içine biçimlendirilmiştir, satırlar silmelerle birbirinden ayrılmaktadır. Gövdenin hemen üzerinde bitkisel tepelikle şahide sonlanır</p> <p>Süsleme kompozisyonu, kitabe metnini çevreleyen ince silmenin etrafı ve serlevhanın iki yanında kıvrılan dal ve yapraklarla biçimlenmiştir. Tepeliğin ortasında meyve kâsesi üzerinde üç nar betimine yer verilmiştir. En tepede taç formunda konumlandırılmış akantus yaprakları, yine aynı yerden iki yana uzayan akantus yaprakları, daha altta içbükey kıvrım yapan yapraklar, bu kıvrımlardan çıkarak kâseye doğru uzayan dal ve yapraklardan oluşmaktadır.</p> <p>Kitabede İbrahim Hakkı Hazretlerine ait arapça bir duaya yer verilmiştir.</p>	
Kitabe	Hüve'l-Hâllaku'l-Bâki	هو الخلاق الباقي
	İlahi abdüke'l-âsî etâke	الهي عبدك العاصي اتاكا
	Mukirran bi'z-zünûbi kad deâke	مقرًا بالذنوب قد دعاكا
	Fein te'ğfir fe-ente ehlün lizâke	فان تغفر فانت اهل لذاكا
	Fein tenzur femen yerham sivâke	فان تنظر فمن يرهم سواكا
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 79. Kat. No. 79'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 79. Kat. No. 79'un baş şahidesi</p>

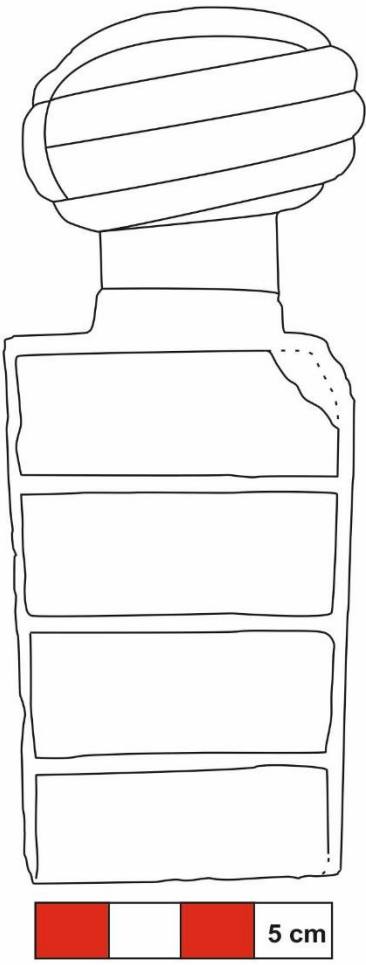

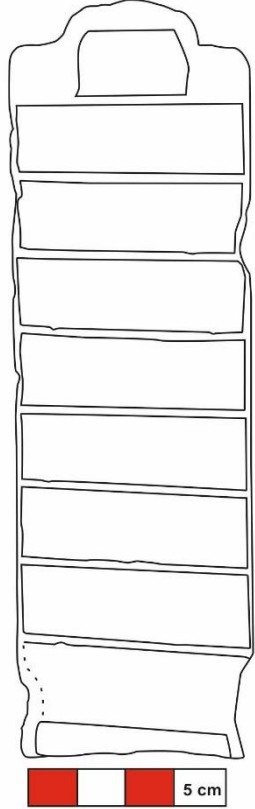
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	80
Kimliği	Zaim Ferhat Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	125x35x8 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	Yazılmamış
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide üçgen tepeliklidir. Yukarıdan aşağıya daralan gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dördüncü satır daha dar bir kartuş içine biçimlendirilmiştir. Tarih belirtilmemiştir, ancak (H) harfine yer verilmiştir.</p> <p>Kitabenin bittiği yerden taşın sonuna kadar ortada dar bir bordür şeklinde servi ağacı süslemesine yer verilmiştir.</p>
Kitabe	<p>Çalık Mustafa Ağa'nın چالیک مصطفی اغانک</p> <p>Oğlu Merhum Zaim اوغلی مرحوم زاعم</p> <p>Ferhat Ağa ruhiçün فرهاد آغا روحیچون</p> <p>El-Fatiha الفاتحه</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 80. Zaim Ferhat Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 80. Zaim Ferhat Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

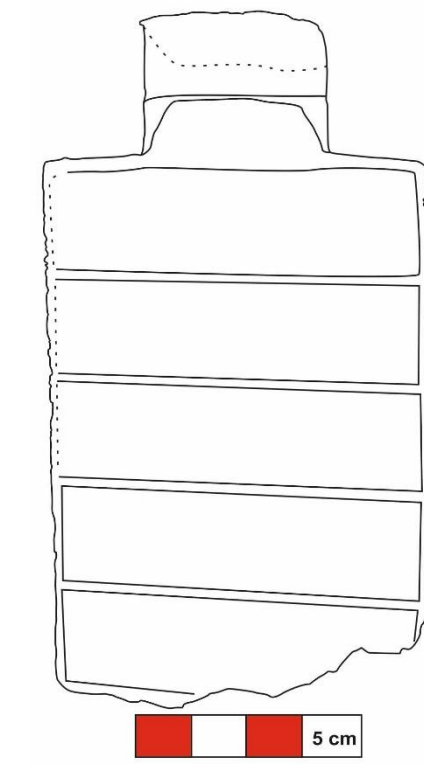
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	81	
Kimliği	Mehmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	36x16x9 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	...Kırık	
Tanınım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze başlık bölümü ve tarih satırı kırık olarak gelebilmiştir. Beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Gövde üzerinde silindirik boyundan sonrası kırıktır.	
Kitabe	Merhum ve مرحوم و	
	Mağfur مغفور	
	Mehmed ruhiçün محمد روحیچون	
	Fatiha فاتحه	
	Sene, (kırık)... سنه	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 81. Merhum Mehmed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 81. Merhum Mehmed'in baş şahidesi</p>

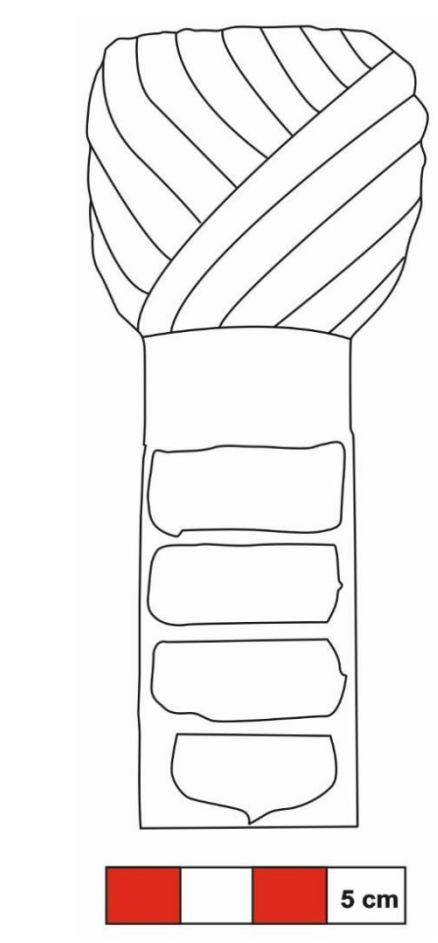
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	82
Kimliği	Hasan Ağa
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	76x25x6 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	...Kırık
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide, gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Altıncı satırdan sonrası kırılmıştır. Aşağıdan yukarıya doğru daralan şahidenin gövde yüzeyinde, soldan sağa doğru eğimli yazılmış altı satır kitabe metnine yer verilmiştir. Serlevha yarım yuvarlak daire içine biçimlendirilmiştir.</p> <p>Gövdeye bağlı silindirik bir boyun ve Aziziye kalıplı fes türü başlığa yer verilmiştir.</p>
Kitabe	<p>Hüve'l-Bâki هوالباقى</p> <p>Fenadan bekaya eyledi rihlet فنادن بقايه ايلدى رحلت</p> <p>İde hak kabrini ravzâ-i cennet ايده قبرنى حق روضة جنت</p> <p>Dimetukalı Hüseyin ağa'nım ديمتوقه لى حسين اغانك</p> <p>Mahdumu Hasan ağa مخدومى حسن اغا</p> <p>Ruhiçün el-Fatiha روحىچون الفاتحه</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 82. Hasan Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 82. Hasan Ağa'nın baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	83	
Kimliği	Hatice	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	88x30x7 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	... Yazılmamıştır	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide yukarıdan aşağıya daralan yuvarlak kemerlidir. Gövde üzerinde altı satır sülüs kitabe metnine yer verilmiş olup satırlar silmelerle birbirinden ayrılmışlardır. Serlevha bölümü yuvarlak kemerin ortasına biçimlendirilmiştir. Fatiha isteği ile son bulan şahidenin bu satırında alışlagelmiş olan tarih bilgisine yer verilmemiş ancak Osmanlıca (H) harfine yer verilmiştir.	
Kitabe	Hüve'l-Hâyyü'l-Bâki	هو الحي الباقي
	Merhume ve mağfure	مرحومه و مغفوره
	Abdullah ağa	عبد الله اغا
	Kerimesi Hatice	كريمه سي حديجه
	Hatun ruhiçün	خاتون روحچون
	Fatiha	فاتحه
Görsel ve Çizim		
	Görsel 83. Merhume Hatice'nin baş şahidesi	Çizim 83. Merhume Hatice'nin baş şahidesi

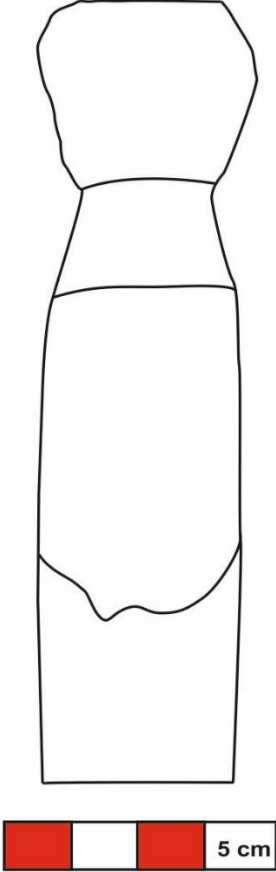
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi
Katalog No	84
Kimliği	...
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	57x25x10 cm.
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	... Kırık
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin dördüncü satırdan sonrası ve gövdenin sağ üst köşesi de kırılmıştır. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabenin başladığı yerin üstünde silindirik bir boyun ve çapraz eğimde dilimli oval sarık ile şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Merhum ve mağfur مرحوم و مغفور İla rahmeti rabbihi'l-gafur الى رحمت ربه الغفور Uzun oğlu cennet اوزن او غلو جنت mekan es-seyit مكان السيد ... ...
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 84. Kat. No. 84'ün baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 84. Kat. No. 84'ün baş şahidesi</p> </div> </div>

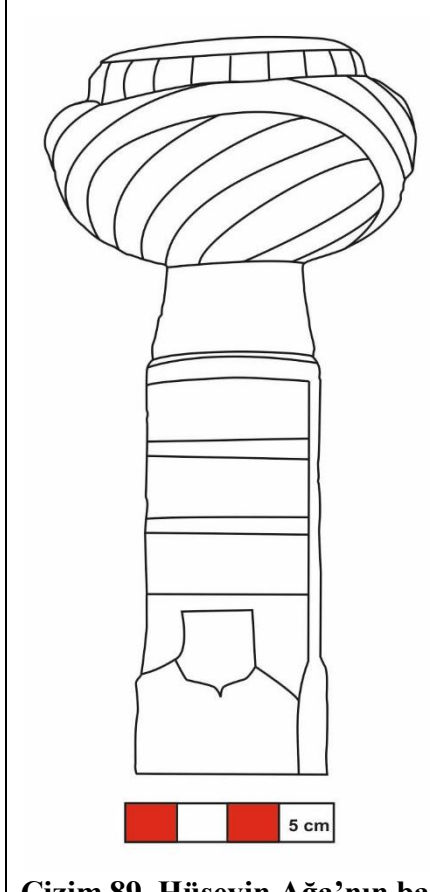
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	85	
Kimliği	... Kırık	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	74x24x12 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	Kırık	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide' nin başlık, gövde, ve onuncu satırdan sonrası, gövde üzerinde de bazı köşeleri tahrip olmuştur. Gövde cephesindeki dokuz satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha daha dar bir çerçeve içine yazılmıştır.	
Kitabe	Hüve'l- Bâki	هو الباقي
	Devletlü Osman Paşa Efendimizin	دولتو عثمان پاشا افنديمزيك
	Ahiretliği Fitnat molla validesi	آخيرتلكي فطناد منلا والده سي
	Öksüz koyan gençliğine doymayan	او كسوز قويان كنجلكنه دويميان
	Diyar-ı gurbette kalan fakirler içinde	ديار غربتده قلان فقيرلر ايجينده
	Merhum olan cümle ahbabına hasret	مرحوم اولان جمله احبابنه حسرت
	Giden malı mülkü eller alan anasına	كيدن مالي ملكي اللر الان اناسنه
	Hasret kalan gurbet elde hayrı hasenata	حسرت قلان غربت الده خيرى حسناته
	Muhtaç olan Ramazanı ...	محتاج اولان رمضانى...
	...	...
Görsel ve Çizim		
	Görsel 85. Kat. No. 85'in baş şahidesi	Çizim 85. Kat. No. 85'in baş şahidesi

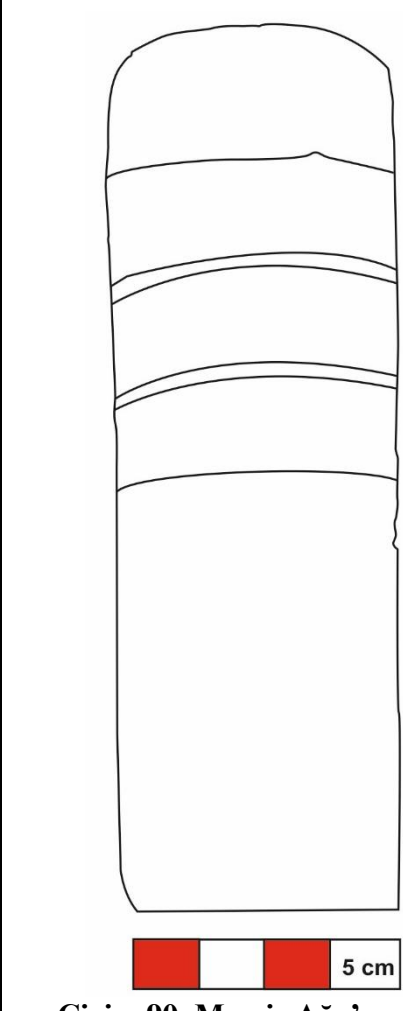
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Cami Haziresi	
Katalog No	86	
Kimliği	...	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	52x30x11 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	...Kırık	
Tanın	Düsey dikdörtgen baş şahidesinin başlık kısmı ve alt tarafı kırıktır. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Gövde üzerinde yarısı kırık olan boyun ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Dar-ı dünyada civan iken gezerdim bir zaman	دار دنیاده جوان ایکن کزردم بر زمان
	Nagehan erdi ecel itdi yerim bağ-ı cinan	ناکھان ایردی اجل ایندی یرم باغ جنان
	Fani dünyada murad almadan terk eyledim	فانی دنیاده مراد المدن ترک ایلیدیم
	Valideynim eylediler bir zaman âh-u figan	والدینم ایلیدیلر بر زمان اه فغان
	(Merhum) ve mağfur divan	(مرحوم) م و مغفوردیوان
Görsel ve Çizim		
	Görsel 86. Kat. No. 86'nın baş şahidesi	Çizim 86. Kat. No. 86'nın baş şahidesi

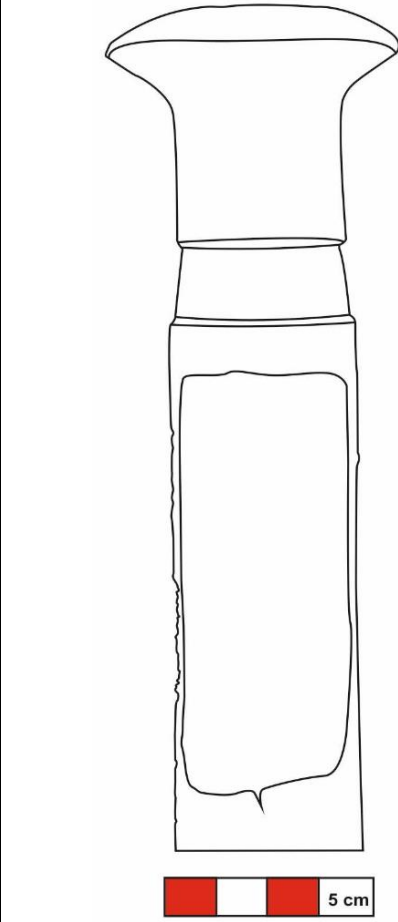
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	87	
Kimliği	Halil Efendi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	60x15x15	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1108 H. 1696/1697 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide toprağa gömülü halde günümüze kadar gelmiştir. Günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerinde, dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır, nerdeyse gövde kalınlığında boyun, ona bağlanan kalafat türü başlıkla şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	İntekale'l-merhûm انتقل المرحوم	
	İbrâhim bin ابراهيم بن	
	Hasan fi حسن في	
	Sene 1108 سنه ١١٠٨	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 87. Halil Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 87. Halil Efendi'nin baş şahidesi</p>

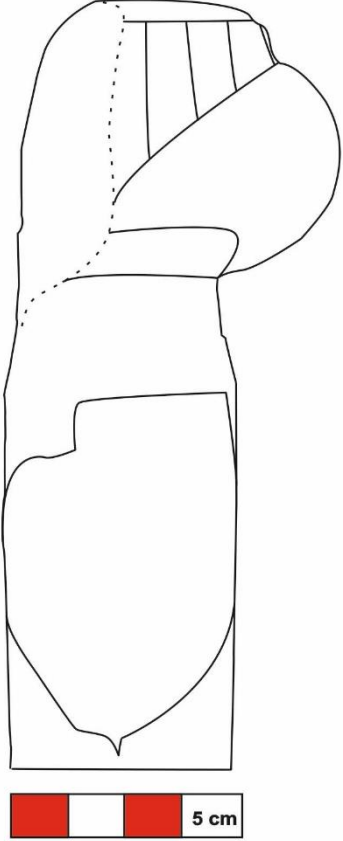

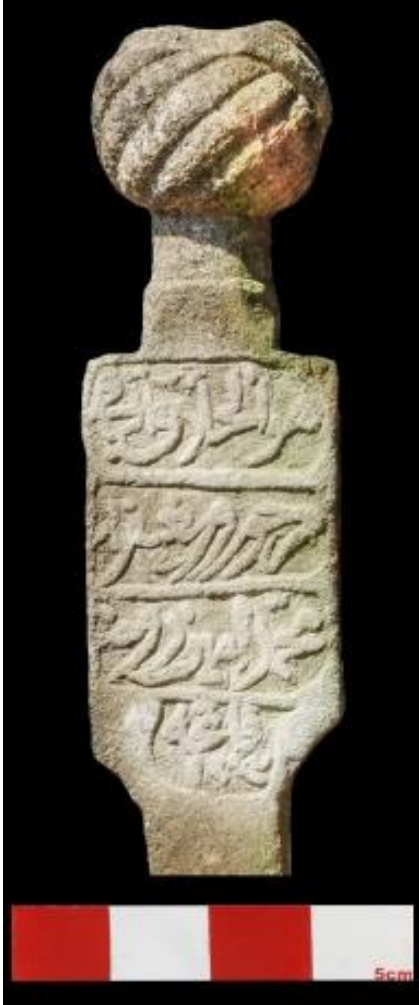
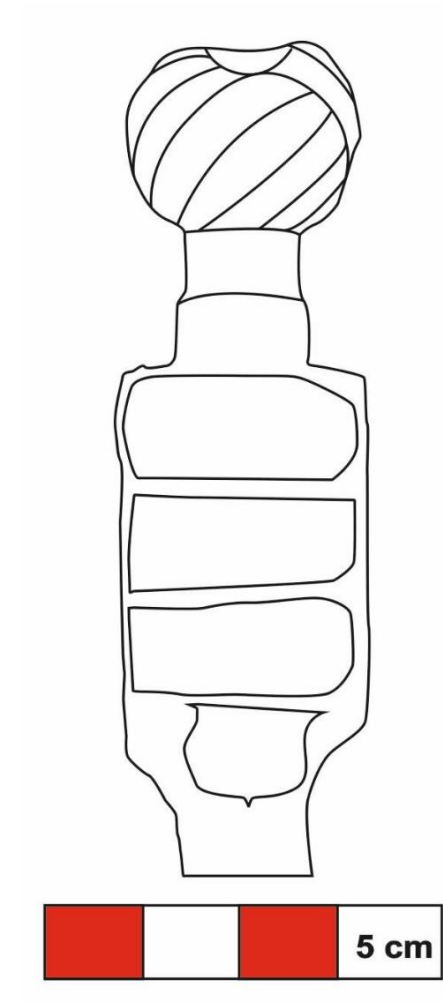
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	88	
Kimliği	Fât[ıma]	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	Boy. 89 Çap. 17 cm	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1108 H. 1696/1697 M.	
Tanım	Baş şahide, silindirik gövdeli başlıklıdır. Gövde üzerinde pahlanmış satıh üzerinde, harflerin yer yer silindiği üç sıra kitabe metnine yer verilmiştir. Kitabe metninin üzerinde başlığa doğru daralan silindirik boyun ve tahrîp olmuş Hotoz kadın başlığı bulunur.	
Kitabe	Merhûme Fât[ıma]...	مرحومه فاطمه
	Ruhiçün fatiha	روحیچون فاتحه
	Sene 1108	سنه ۱۱۰۸
Görsel ve Çizim		
	Görsel 88. Merhume Fât[ıma]'nın baş şahidesi	Çizim 88. Merhume Fât[ıma]'nın baş şahidesi

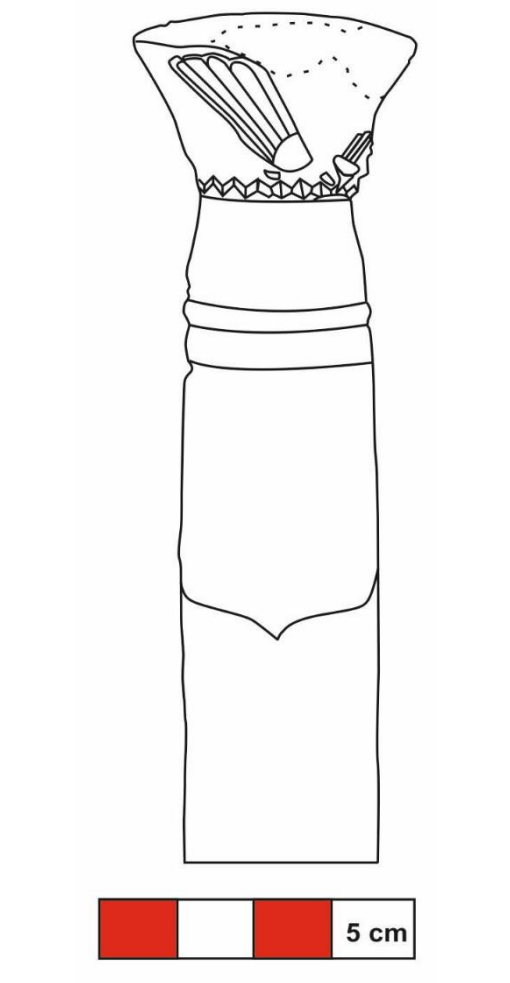
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	89	
Kimliği	Hüseyin Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	95x48(13x13cm alt kısım)	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1118H. 1706/1707 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide'nin gövdesi sekizgen şeklinde biçimlendirilmiştir. Gövde cephesindeki dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır, tarihin yazıldığı satır daha küçük tutulmuş üstte düz altta kaş kemer formundadır. Kitabenin başladığı yerin hemen üzerinde silindirik bir boyun ve kavuk tarzlı başlıkla son bulmaktadır.	
Kitabe	Merhûm Serdâr	مرحوم سردار
	Hüseyin Ağa rû	حسین آغارو
	hiyçün fâtiha	حیچون فاتحه
	Sene 1118 H.	سنه ۱۱۱۸
Görsel ve Çizim		
	Görsel 89. Hüseyin Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 89. Hüseyin Ağa'nın baş şahidesi

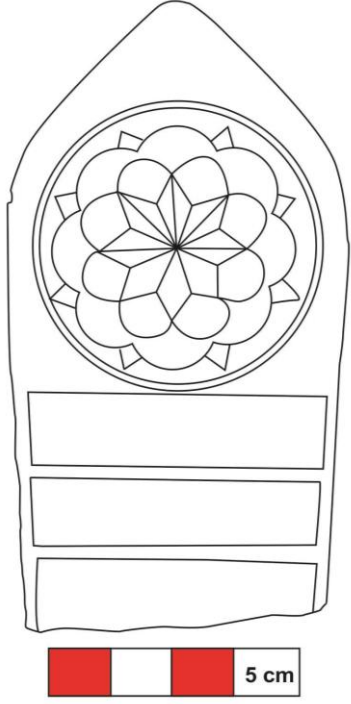
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	90	
Kimliği	Memiş Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	Boy.72 Çap.40 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1120 H. 1708/1709 M.	
Tanın	Silindirik baş şahide toprağa gömülü haldedir. Gövde üzerinde pahlanmış kare alan içine yazılmış üç satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır.	
Kitabe	İntekale'l-merhûm	انتقل المرحوم
	Memiş Ağa rûhiyçün	ممش آغا روحیچون
	El-Fâtiha Sene 1120	الفاطحه سنه ۱۱۲۰
Görsel ve Çizim		
	Görsel 90. Memiş Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 90. Memiş Ağa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	91	
Kimliği	Gülbûy	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	91x10x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1120 H. 1708/1709 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerine kazınan düz satıhta beş sıra kitabe metnine yer verilmiştir Satırlar birbirinden silmelerle ayrılmadan biçimlendirilmiştir. Kaideye doğru kaş kemer formu verilmiştir. Gövde üzerinde kısa bir boyun ve ona bağlanan Hotoz türü kadın başlığı ile baş şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Merhûme	مرحومه
	Gülbûy	كولبوی
	Rûhuna	روحینه
	Fâtiha	فاتحه
	Sene 1120	سنه ۱۱۲۰
Görsel ve Çizim		
	Görsel 91. Merhume Gülbûy'un baş şahidesi	Çizim 91. Merhume Gülbûy'un baş şahidesi

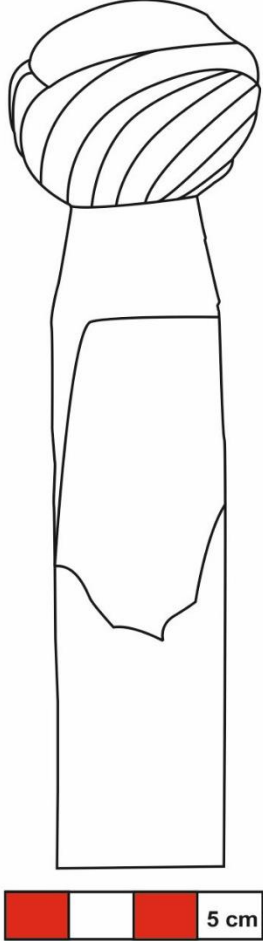
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	92	
Kimliği	El-Hac Halil	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	Boy.70 Çap.13	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1125 H. 1713/1714 M.	
Tanım	Gövdeye kazınmış dikdörtgen bir satıh üzerine dört sıra kitabe metni silmelerle ayrılmadan biçimlendirilmiştir. Kitabenin hemen üzerinde silindirik, başlığa doğru daralan bir boyun ve yarısı kırılmış formu çizgilerle belirlenmiş başlıkla son bulmaktadır.	
Kitabe	El-Hâcî Halîl	الحاجي خليل
	Rûhiyçün	روحیچون
	Fâtiha	فاتحه
	1125	۱۱۲۵
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 92. El Hac Halil'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 92. El Hac Halil'in baş şahidesi</p>

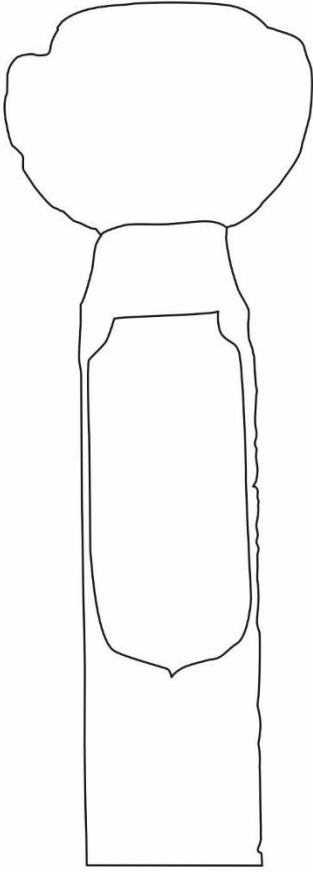
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	93	
Kimliği	Mehmet Emin	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	60x14x5 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1133 H. 1720/1721 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşmaktadır. Gövde üzerindeki dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih, küçük bir kartuş içine yazılmıştır. Kitabenin başladığı yerin üzerinde silindirik boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Hüve'l-Hällaku'l-Bâki	هو الخلاق الباقي
	Merhûm ve mağfûr	مرحوم و مغفور
	Muhammed Emîn ruhuna	محمد امين روحينه
	Fâtiha Sene 1133	فاتحه سنه ١١٣٣
Görsel ve Çizim		
	Görsel 93. Mehmet Emin'in baş şahidesi	Çizim 93. Mehmet Emin'in baş şahidesi

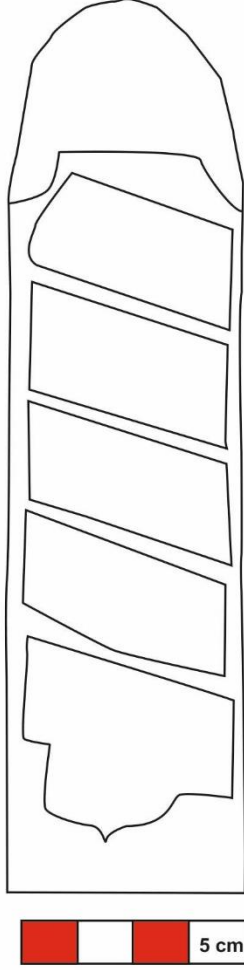
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	94
Kimliği	Aişe
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	62x17
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1134 H. 1720/1721 M.
Tanım	<p>Silindirik baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerinde pahlanmış alan içine yazılmış kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmamış, kaideye doğru kaç kemer formunda biçimlendirilmiştir. Kitabenin başladığı yerin hemen üzerinde şahidenin etrafını dolanan bir sıra bilezik şeklinde kabartmaya yer verilmiştir., silindirik bir boyun ve ona bağlı hotoz türü kadın başlığı ile sahide sonlanmaktadır.</p> <p>Hotoz üzerindeki süsleme; başlığın alt tarafında zikzaklardan oluşan bir saçak, kitabe ile aynı cephede, karşılıklı dörder sıra kumaş kıvrımlarının işlendiği, hotozun altına uzanan duvak türü süslemeye yer verilmiştir.</p>
Kitabe	<p>مرحومه عائشه روحينه فاتحه سنه ١١٣٤</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 94. Merhume Aişe'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 94. Merhume Aişe'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

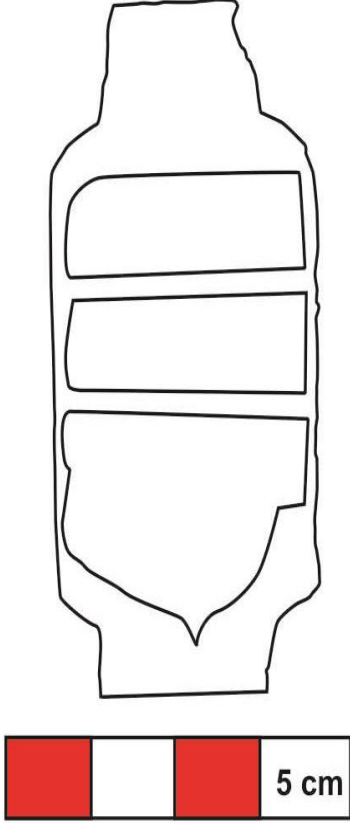
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	95	
Kimliği	Hadice	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	100x25x10	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1134 H. 1720/1721 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan sivri kemerli formdadır. Gövde üzerindeki üç satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Sivri kemerin tam ortasında gülbezek süslemesine yer verilmiştir.</p> <p>Süsleme, merkezde sekiz kollu bir yıldız, etrafını iki sıra yarım dairelerle dolanan motif ve aralarındaki yarım baklava dilimleri ile son bulmaktadır.</p>	
Kitabe	Merhûme Hadîce	مرحومه خديجه
	Bintu Ahmed Rûhuna	بنت احمد روحينه
	El-Fâtiha Sene 1134	الفاحه سنه ١١٣٤
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 95. Merhume Hadice'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 95. Merhume Hadice'nin baş şahidesi</p>

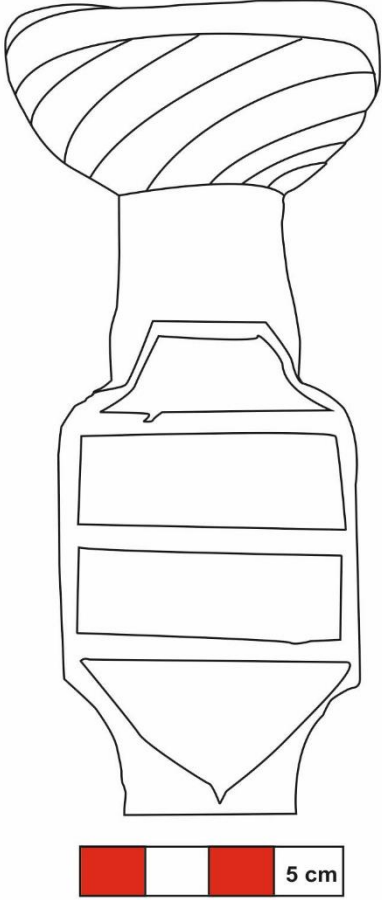

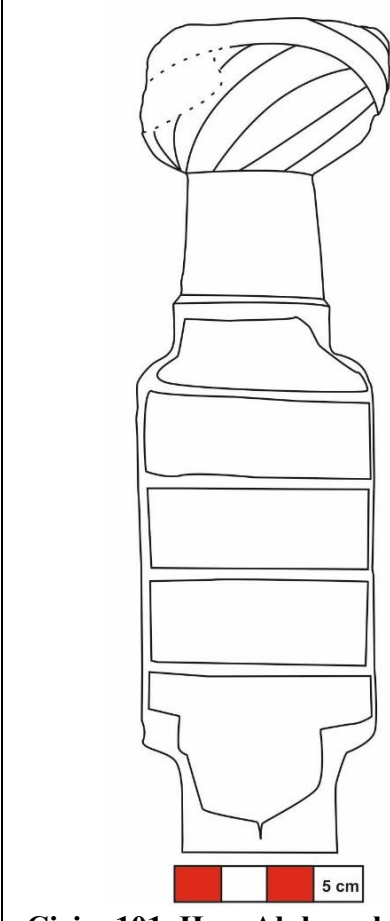
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	96
Kimliği	Mehmed
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	63x12
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1134 H. 1720/1721 M.
Tanım	Baş şahide silindirik gövde, boyun ve başlık bölümlerinden oluşur. Dört satır kitabe metni pahlanmış dikdörtgen yüzey içine yazılmıştır. Silmelerle birbirinden ayrılmayan kitabe metni tarihin yazıldığı kısımda kaideye doğru kaç kemer formu ile biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde başlığa doğru daralan bir boyun ve çapraz eğimde düşey dilimli sarıklardan oluşan Kuka türü başlık ile şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Merhûm مرحوم
	Mehmed Rû محمد رو
	hiyçün fâtiha حيچون فاتحه
	Sene 1134 سنه ۱۱۳۴
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 96. Merhum Mehmed'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 96. Merhum Mehmed'in baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	97
Kimliği	Seyyid Mehmed
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	91x16 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1139H. 1726/1727
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide başlık kırık olarak günümüze gelmiştir. Gövde üzerine pahlanmış alan içine yazılan kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmamış olup beş satır yazılmıştır. Kitabenin üzerinde kısa bir boyun ve başlığa yer verilmiştir.</p> <p>Başlık, yarısı kırılmıştır, ancak diğer yarısından anlaşıldığı kadarıyla, düşey dilimli oval sarık şeklindedir.</p>
Kitabe	<p>Merhûm مرحوم</p> <p>Seyyid Mehmed سید محمد</p> <p>Rûhiyçün روحیچون</p> <p>Fâtiha فاتحه</p> <p>Sene 1139 سنه ۱۱۳۹</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 97. Seyyid Mehmed'in naş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 97. Seyyid Mehmed'in naş şahidesi</p> </div> </div>

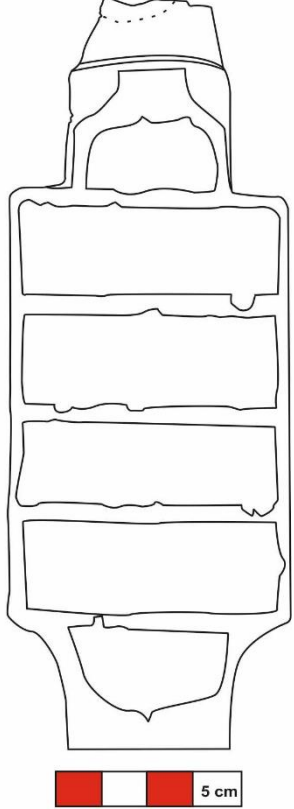
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	98	
Kimliği	Sakızlı Ali Paşa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	92x14x14 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1146 H. 1733/1734 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin gövde ve boynu mevcuttur, başlık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerinde beş satır sülüs kitabe metni soldan sağa doğru hafif eğimli silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazılı olduğu satır kaideye doğru kaş kemer formunda biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Merhum	مرحوم
	Sakızlı	صاقزلی
	Ali Paşa	علی پاشا
	Rûhiyçün	روحیچون
	Fâtiha sene 1146	فاتحه سنه ۱۱۴۶
Görsel ve Çizim		
	Görsel 98. Sakızlı Ali Paşa'nın baş şahidesi	Çizim 98. Sakızlı Ali Paşa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	99	
Kimliği	Rüstem Başe	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	56x17x12 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1160 H. 1747/1748 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin başlık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerindeki dört satır kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihi'in yazıldığı satır daha küçük tutulmuştur.	
Kitabe	Merhum	مرحوم
	Rüstem Başe	رستم باشی
	Ruhiçün Fatiha	روحیچون فاتحه
	Sene 1160	سنه ۱۱۶۰
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 99. Rüstem Başe'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 99. Rüstem Başe'nin baş şahidesi</p>

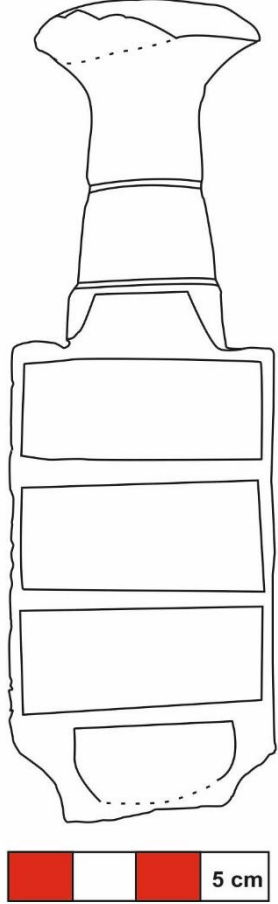
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	100
Kimliği	Seyyid Ahmed
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	66x15x10 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer / Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1163 H. 1749/1750 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Başlığın önünde hafif tahribat vardır. Gövde cephesinde dört satır sülüs kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. İlk satır boyun kaidesi üzerine işlendiğinden daha küçük tutulmuştur. Tarih satırı da kaideye doğru daralan alan içine işlenmiştir. Kitabenin başladığı yerin üzerinde silindirik bir boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.
Kitabe	Merhum مرحوم Seyyid Ahmed سید احمد Ruhîyün Fatîha رحیون فاتحه Sene 1163 سنه ۱۱۶۳
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 100. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 100. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi</p> </div> </div>

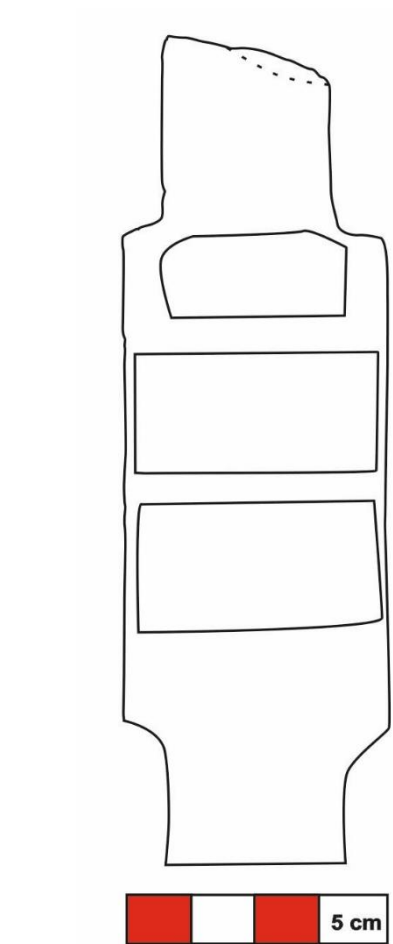
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	101
Kimliği	Hacı Abdurrahman
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	89x17x11 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1163 H. 1749/1750 M.
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Başlık üzerinde hafif tahribatlar vardır. Gövde cephesindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Silmeler harflerin taşması ile yer yer kesilmiştir. Gövde üzerinde silindirik uzun bir boyun ve makdem başlığa yer verilmiştir.
Kitabe	<p>Kabrime bak قبريمه باق</p> <p>Dua eyle el hac دعا ايله الحاج</p> <p>Bir gün olursun duaya بر کون اولرسن دعايه</p> <p>Muhtac merhum kahve محتاج مرحوم قهوه</p> <p>ci Abdurrahman Ruhuna Fatiha Sene 1163 جی عبدالرحمان روحينه فاتحه سنه ۱۱۶۳</p>
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 101. Hacı Abdurrahman'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 101. Hacı Abdurrahman'ın baş şahidesi</p> </div> </div>

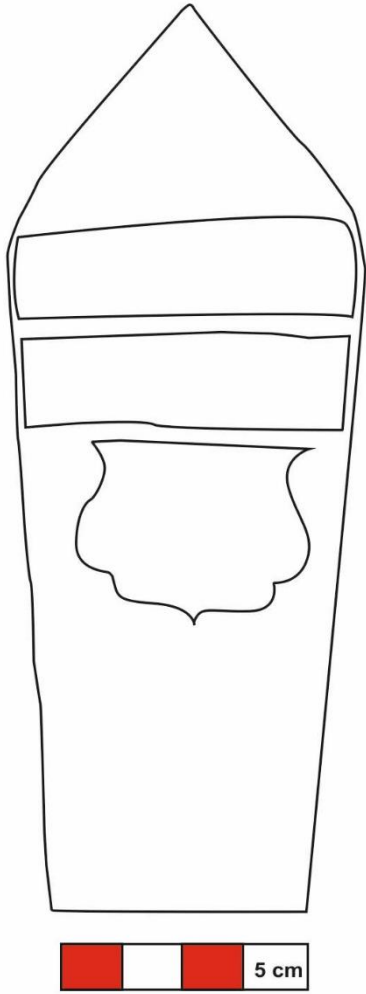
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	102	
Kimliği	Aişe	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	66x21x12	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1167 H. 1753/1754 M.	
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide başlık kısmı kırık olarak günümüze ulaşmıştır. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar serlevha ve tarihin bulunduğu satır daha küçük biçimlendirilmiştir. Serlevhanın üzerinde silindirik bir boyun ile şahide sonlanmıştır. Boyuna kadın ziyet eşyası işlenmiştir.</p> <p>Süsleme unsuru boyunda yer alıp, çift sıra kolye ortada büyük yanlara doğru küçülen para (beşibiryerde) şeklindedir.</p>	
Kitabe	El- Fatiha	الفتاحه
	Gençliğine doymayan anasız	کنچلیکینه دویمایان اناسیز
	Babasız öksüz konan	باباسیز اوکسوز قونان
	Merhume Aişe ruhuna	مرحومه عایشه روحینه
	Sene 1167	سنه ۱۱۶۷
Görsel ve Çizim		
	Görsel 102. Merhume Aişe'nin baş şahidesi	Çizim 102. Merhume Aişe'nin baş şahidesi

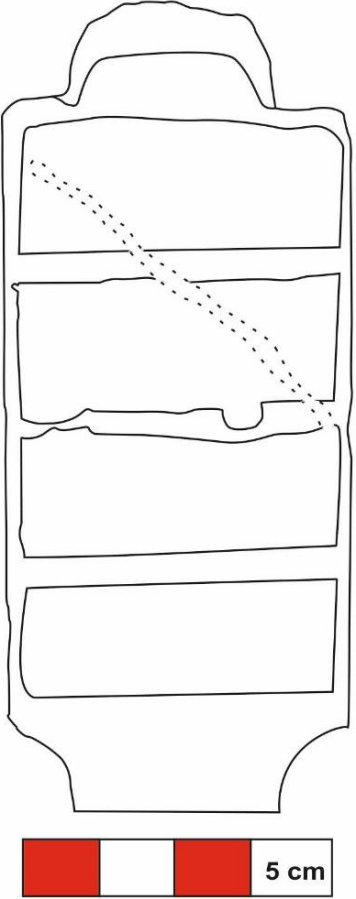
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	103	
Kimliği	Fatma	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	86x18x10 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1168 H. 1754/1755 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin gövde ve boyun kısmı günümüze kadar gelebilmiştir, başlık kırıktır. Gövde üzerindeki altı satır sülüs kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar serlevha ve tarih kısmında daha küçük biçimlendirilmiş olup serlevhada boyna doğru tarih satırında kaideye doğru kaş kemer formu verilmiştir. Başlık günümüze ulaşmamıştır.	
Kitabe	Fatiha فاتحه	
	Ziyaretten murad olan زیارتدن مراد اولان	
	Duadır bugün bana دعادر بو کون بکا	
	İse yarın sanadır ایسه یارن سکاادر	
	Merhume Fatma ruhuna مرحومه فاطمه روحنه	
	Sene 1168 سنه ۱۱۶۸	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 103. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 103. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p>

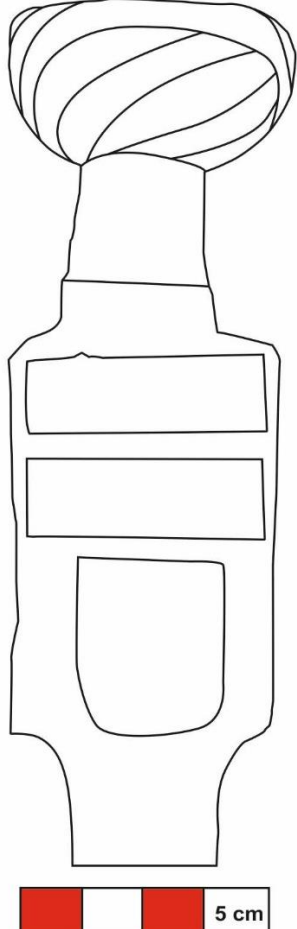

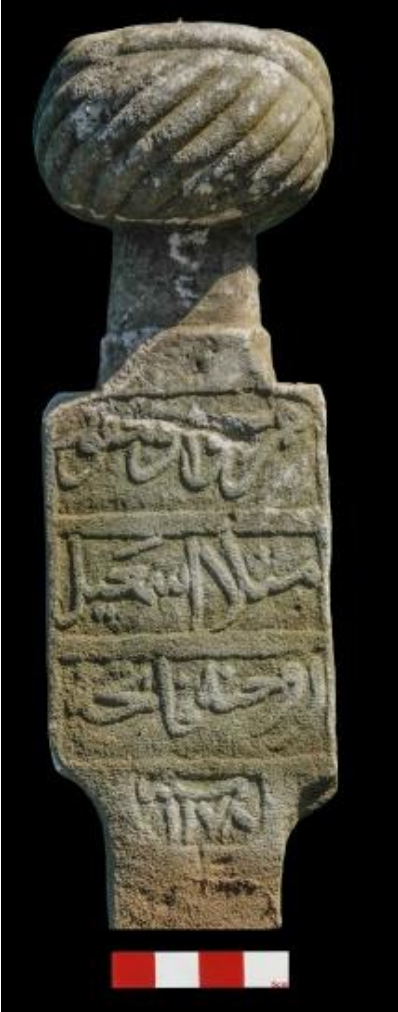
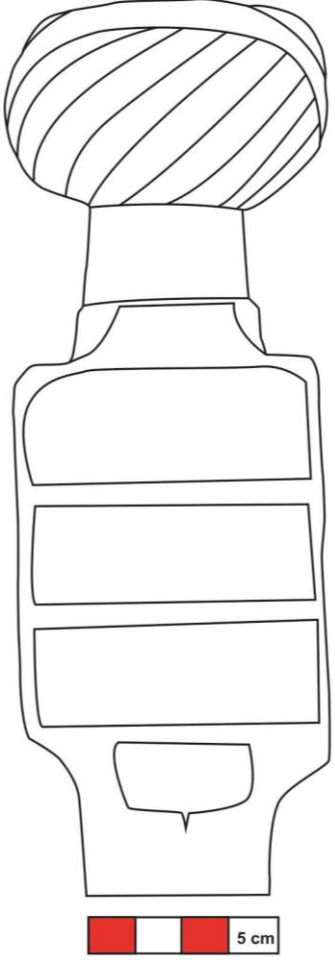
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	104	
Kimliği	Aişe Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	67x21x5 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1171 H. 1757/1758 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık olarak günümüze gelmiştir. Başlık kısmı biraz tahrip olmuştur. Gövde üzerinde dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış, tarihin yazıldığı kartuş daha küçük olup üstte düz altta yarım daire formunda biçimlendirilmiştir. Kitabenin hemen üzerinde uzun silindirik boyun ve hotoz türü kadın başlığına yer verilmiştir.	
Kitabe	Merhume ve mağfure مرحومه و مغفوره	
	Aişe Kadın عائشه قاديين	
	Ruhuna Rızâen lillâhe'l-Fatiha روحنه رضاء لله الفاتحه	
	Sene 1171 H. سنه ١١٧١	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 104. Aişe Kadın'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 104. Aişe Kadın'ın baş şahidesi</p>

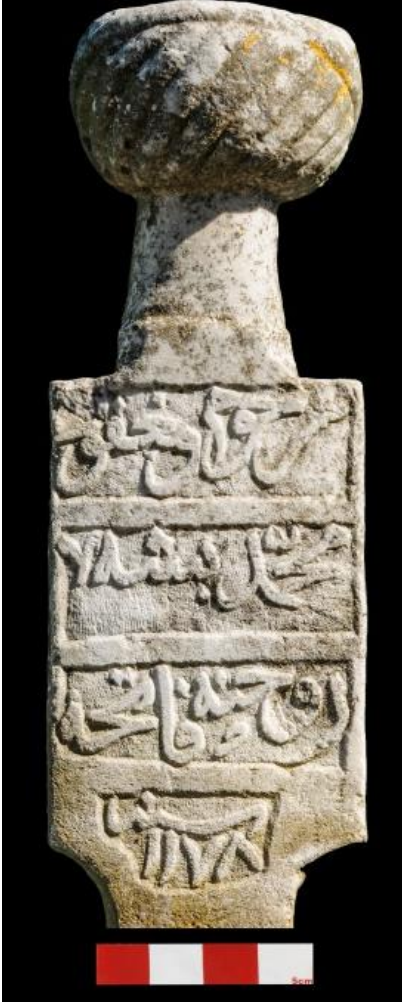
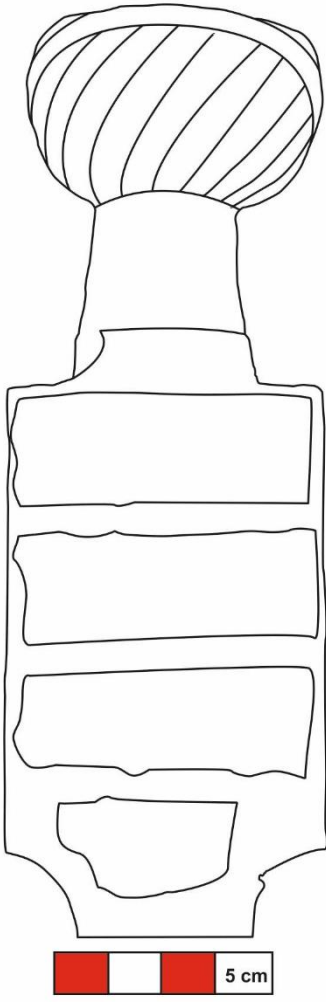
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	105	
Kimliği	Fatma	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	82x27x10cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1172 H. 1758/1759 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide başlık kısmı kırık olarak günümüze gelmiştir. Gövde üzerine dört kartuştan üçüne kitabe metni yazılmış en sondaki kartuş boş bırakılmıştır. İlk kartuş daha dar diğerleri daha geniştir. Kitabe metninin üzerinde silindirik boyun vardır, başlık kırılmıştır.	
Kitabe	Merhume	مرحومه
	Fatma Ruhuna	فاطمه روحنه
	Fatiha Sene 1172 H.	فاتحه سنه ۱۱۷۲
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 105. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 105. Merhume Fatma'nın baş şahidesi</p>

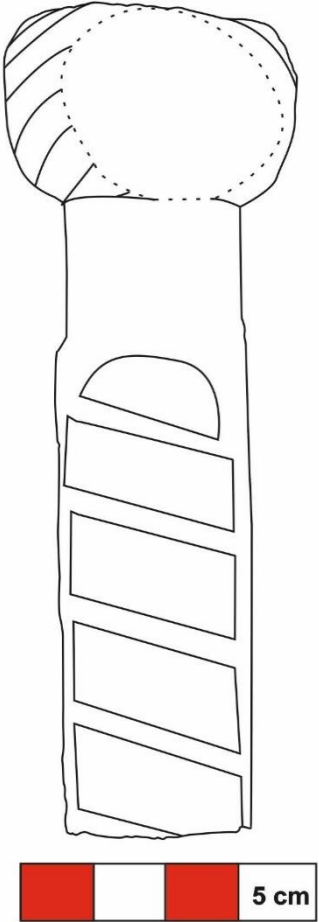
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	106	
Kimliği	Aynî Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	86x29x10cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1172 H.1758/1759 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide sivri kemerli tepeliklidir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan şahidenin gövdesi üzerinde üç satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Fatiha ve tarihin yazıldığı satır üstte düz yanlarda kase formunda, altta ise kaş kemer formunda biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Merhume ve mağfure	مرحومه و مغفوره
	Aynî Hatun ruhuna	عینی خاتون روحنه
	El fatiha Sene 1172 H.	الفتاحه سنه ١١٧٢
Görsel ve Çizim		
	Görsel 106. Aynî Hatun'un baş şahidesi	Çizim 106. Aynî Hatun'un baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	107	
Kimliği	Meryem Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	57x17x 9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1173 H. 1759/1760 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyundan oluşur. Başlık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Birinci ve ikinci satırın üzeri çizilmiştir.	
Kitabe	Merhume	مرحومه
	Meryem Hatun	مریم خاتون
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1173	سنه ۱۱۷۳
Görsel ve Çizim		
	Görsel 107. Meryem Hatun'un baş şahidesi	Çizim 107. Meryem Hatun'un baş şahidesi

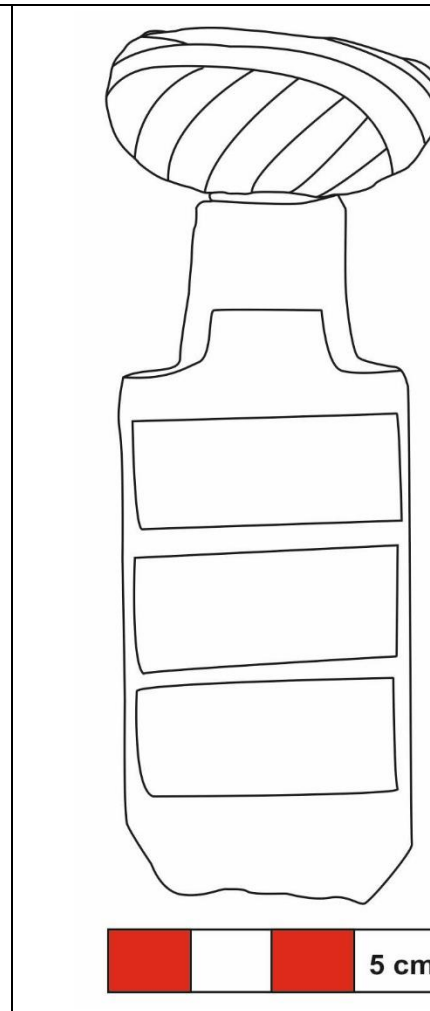
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	108	
Kimliği	Kadı Ali	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	67x18x11cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1173 H. 1759/1760 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam gelmiştir. Gövde cephesindeki üç satır sülüs kitabenin ilk iki satırı dikdörtgen kartuş içine tarihin yazıldığı satır üstte düz alta (U) şeklinde alana yazılmıştır.	
Kitabe	Merhum Kara	مرحوم قره
	Ali ruhuna	علی روحنه
	Fatiha	فاتحه
	Sene 1173	سنه ۱۱۷۳
Görsel ve Çizim		
	Görsel 108. Kadı Ali'nin baş şahidesi	Çizim 108. Kadı Ali'nin baş şahidesi

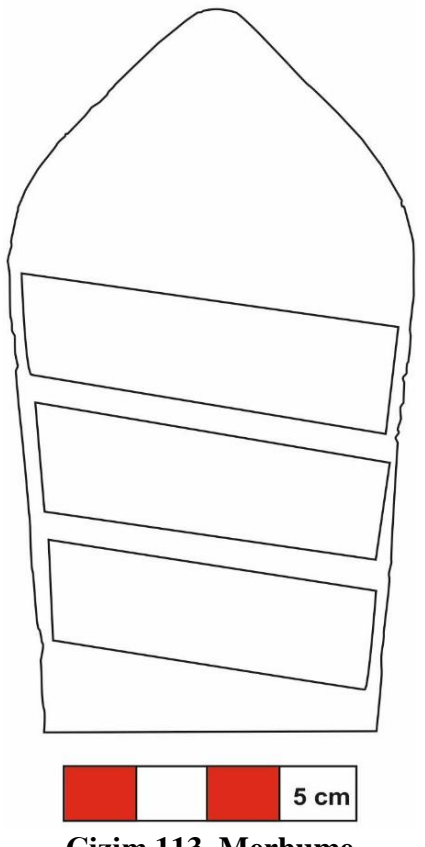
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	109	
Kimliği	Monla İsmail	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	101x22x11 cm.	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1178 H. 1764/1765 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde boyun ve başlıktan oluşur. Gövde cephesindeki dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabenin üstünde bir boyun onunda üstünde makdem türü bir başlığa yer verilmiştir. Birinci satır kitabede tahribat vardır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Monla İsmail	منلا اسمعيل
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1178	سنه ١١٧٨
Görsel ve Çizim		
	Görsel 109. Monla İsmail'in baş şahidesi	Çizim 109. Monla İsmail'in baş şahidesi

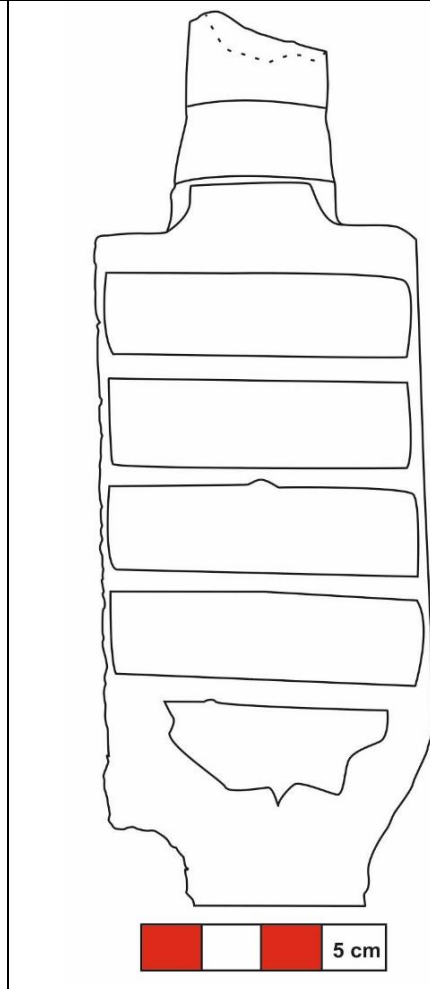
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	110	
Kimliği	Mehmed Beşe	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	89x20x9	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1178 H. 1764/1765 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide, gövde boyun ve başlıktan oluşur. Gövde cephesindeki dört satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabenin üstünde bir boyun onunda üstünde makdem türü bir başlığa yer verilmiştir	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Muhammed Beşe	محمد بشة
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1178	سنه ۱۱۷۸
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 110. Mehmed Beşe'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 110. Mehmed Beşe'nin baş şahidesi</p>

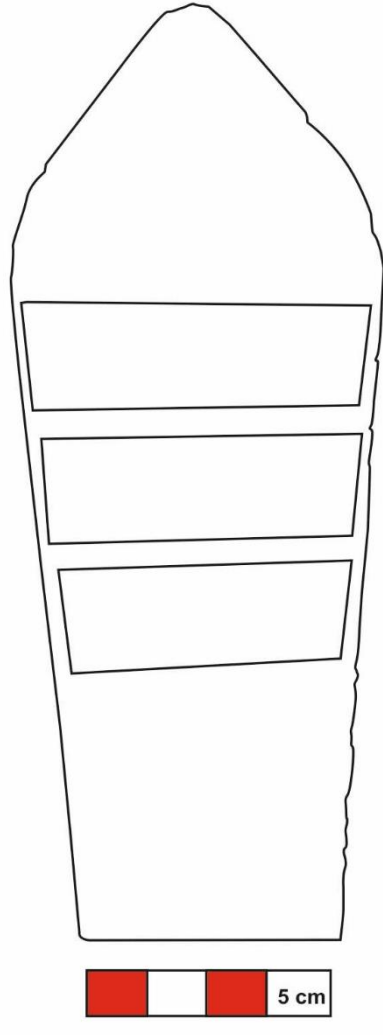
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	111	
Kimliği	Aşır Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	55x13x13	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1181 H. 1767/1768 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide toprağa gömülü halde bulunur. Gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki kitabenin yazılı olduğu satırlar soldan sağa eğimli biçimlendirilmiştir. Kitabenin başladığı yerin üzerinde silindirik bir boyun ve yarısı kırık bir başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Fatiha	فاتحه
	Merhum Aşır Ağa	مرحوم عشر آغا
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1181	سنه ۱۱۸۱
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 111. Aşır Ağa'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 111. Aşır Ağa'nın baş şahidesi</p>

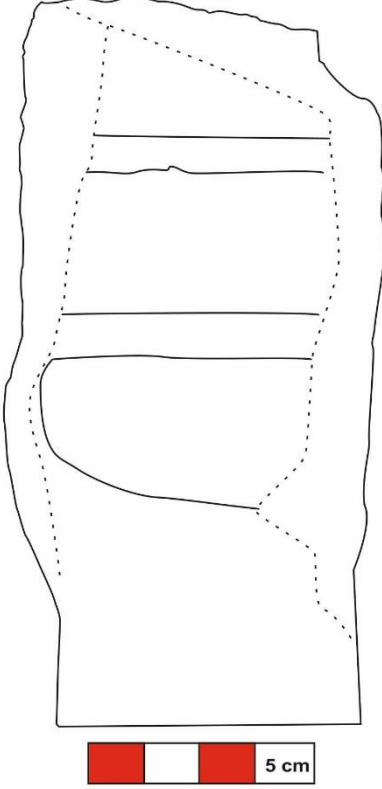
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	112	
Kimliği	Seyyid Ahmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	51x17x 13cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1182 H. 1768/1769 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki üç satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış olup dikdörtgen kartuşlar içine biçimlendirilmiştir. Gövdeye bağlı silindirik bir boyun ve makdem türü başlıktan oluşur.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Seyyid Ahmed Ruhıyçün	سید احمد روحیچون
	El Fatiha Sene 1182	الفاتحه سنه ۱۱۸۲
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 112. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 112. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi</p>

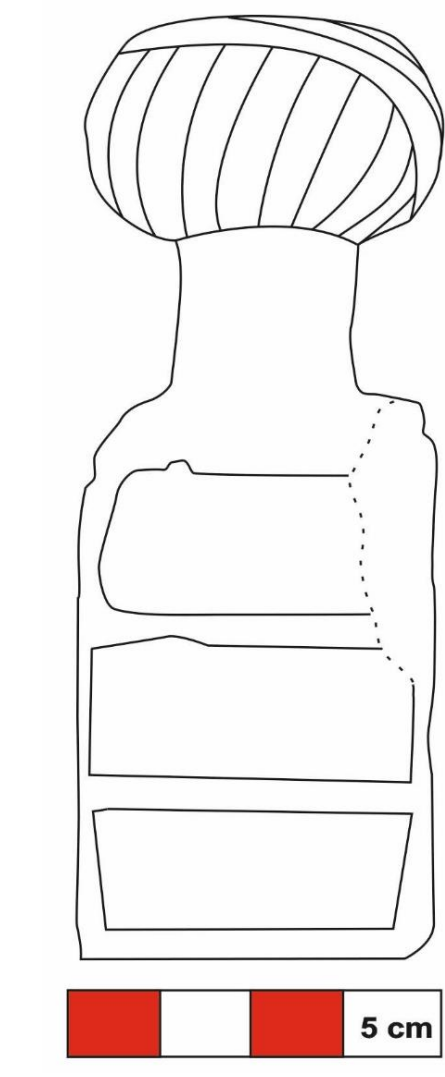
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	113	
Kimliği	Hatice	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	44x24x8	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1184 H. 1770/1771 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide sivri kemerli tepeliklidir. Köy mezarlığında, toprağa gömülü durumdadır. Yukarıdan aşağıya daralan gövde üzerinde üç satır kitabe metni soldan sağa eğimli biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Merhume Hatice	مرحومه خديجه
	Bintu Muhammed ruhuna	بنت محمد روحنه
	Fatiha Sene 1184	فاتحه سنه ١١٨٤
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 113. Merhume Hatice'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 113. Merhume Hatice'nin baş şahidesi</p>

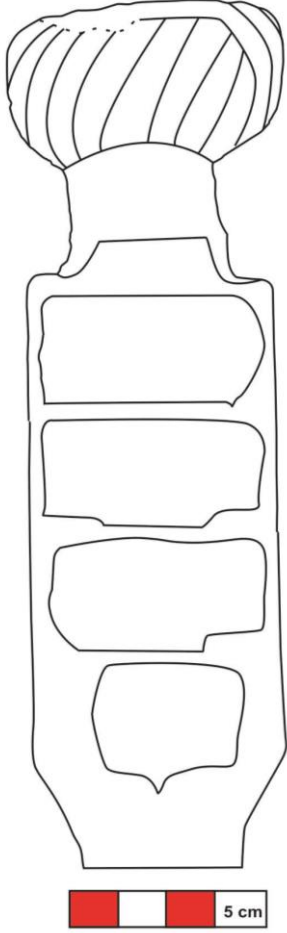
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	114	
Kimliği	Rukiye Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	70x23x10	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1186 H. 1772/1773 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde ve boyundan oluşur. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metninden anlaşıldığına göre bayan şahidesidir. Kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Bazı harfler silmelerin dışına taşırılarak işlenmiştir. Şahide, gövdenin üzerinde silindirik bir boyunla devam etmiştir. Başlık kısmı kırılmıştır. Merhumedeki –e harfinin yazılmamasını yazım yanlışlığı olarak gösterebiliriz	
Kitabe	Civanım gitti, cennet bağına جو انم كبتدى جنت باغينه	
	Firak-ı kaldı valideyn Canan فراقى قلدی والدین جانان	
	Merhum[e] Rukiye Hatun مرحوم روقیه خاتون	
	Ruhuna Fatiha روحنه فاتحه	
	Sene 1186 سنه ۱۱۸۶	
Görsel ve Çizim		
	Görsel 114. Rukiye Hatun'un baş şahidesi	Çizim 114. Rukiye Hatun'un baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	115	
Kimliği	Rabia Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	92x23x	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1187 H. 1773/1774 M.	
Tanım	Yukarıdan aşağıya doğru daralan dikdörtgen prizmal baş şahide sivri kemerli tepelikle son bulmaktadır. Gövde üzerindeki üç satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kemerin içi boş bırakılmıştır.	
Kitabe	Merhum Rabia	مرحوم رابعه
	Hatun Ruhuna	خاتون روحنه
	Fatiha Sene 1187	فاتحه سنه ۱۱۸۷
Görsel ve Çizim		
	Görsel 115. Rabia Hatun'un baş şahidesi	Çizim 115. Rabia Hatun'un baş şahidesi

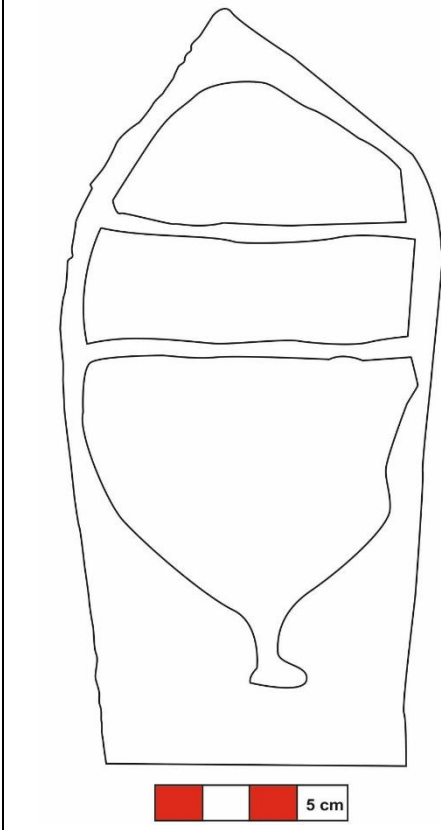
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	116	
Kimliği	Fatma Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	101x30x5	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1190 H. 1776/1777 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide sivri kemerlidir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde üzerinde üç satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Üçgen tepeliğin ortası boştur.	
Kitabe	Merhume Fatma	مرحومه فاطمه
	Hatun Ruhıyçün	خاطون روحیچون
	El Fatiha Sene 1190	الفاطحه سنة ١١٩٠
Görsel ve Çizim		
	Görsel 116. Fatma Hatun'un baş şahidesi	Çizim 116. Fatma Hatun'un baş şahidesi

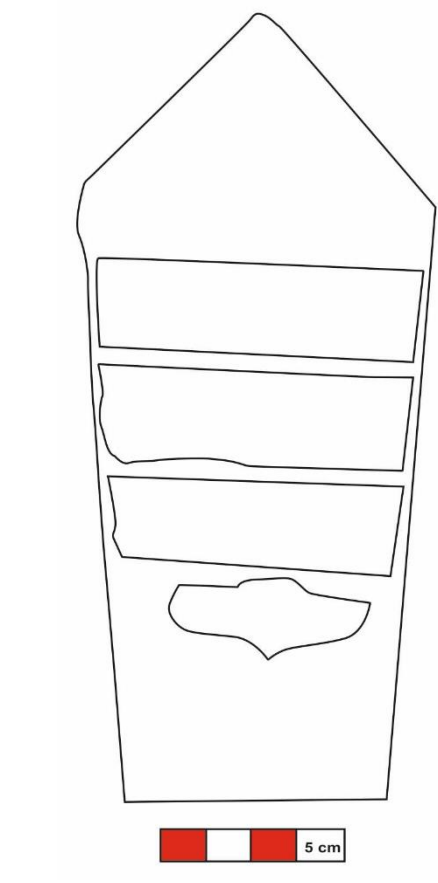
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	117	
Kimliği	Kırık	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	61x11x11 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1191H. 1777/1778 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin yanları, üstü ve başlık kısmı kırılmıştır. Kitabe satırından ancak iki satırı okunmaktadır	
Kitabe	Ruhuna elfa (tiha)	روحنه الفا (تحة)
	Sene 1191	سنة ١١٩١
Görsel ve Çizim		
	Görsel 117. Kat. No. 117'nin baş şahidesi	Çizim 117. Kat. No. 117'nin baş şahidesi

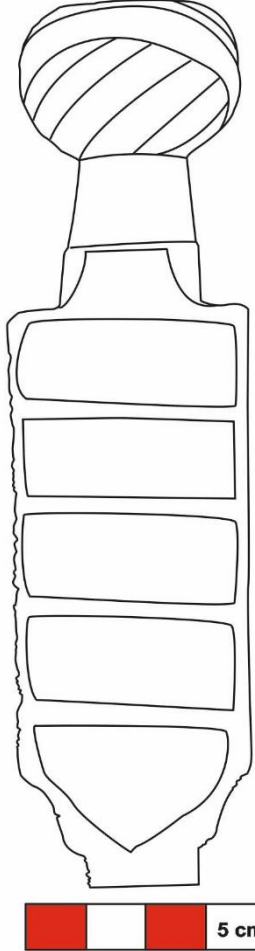
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	118	
Kimliği	Ali	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	45x16x8 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1195 H. 1780/1781 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövdenin sağ tarafı kırık olarak günümüze gelmiştir. Kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Şahide silindirik bir boyun, ona bağlı makdem tarzı bir başlıkla son bulmaktadır.	
Kitabe	Merhum Ali	مرحوم علی
	Ruhiyçün Fatiha	روحیچون فاتحه
	Sene 1195	سنه ۱۱۹۵
Görsel ve Çizim		
	Görsel 118. Merhum Ali'nin baş şahidesi	Çizim 118. Merhum Ali'nin baş şahidesi

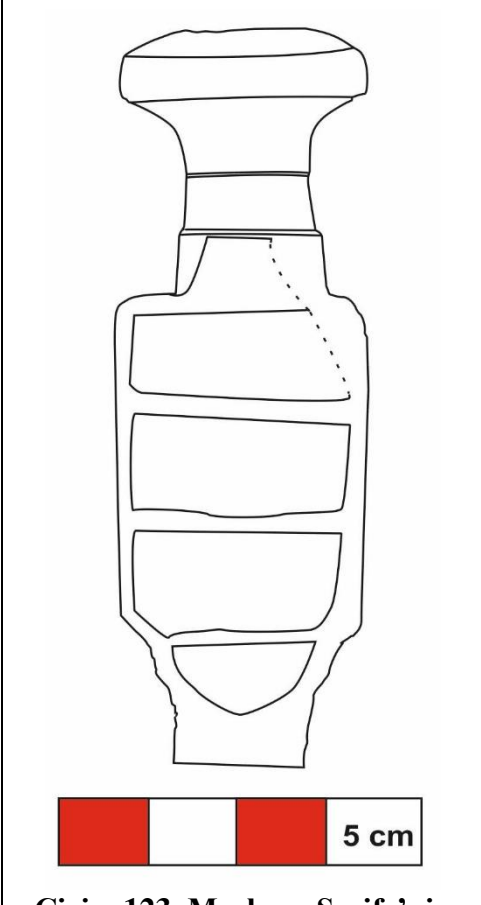
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	119	
Kimliği	El Seyyid Mehmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	93x17x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1198 H. 1783/1784 M.	
Tanınım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazıldığı satır diğerlerinden daha küçük, kaideye doğru kaş kemer formunda biçimlendirilmiştir. Baş şahide makdem türü bir başlık ile sonlanmaktadır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur leh مرحوم و مغفور له	
	El Seyyid Mehmed السيد محمد	
	Ruhiyçün روحیچون	
	Fatiha فاتحه	
	Sene 1198 سنه ۱۱۹۸	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 119. Seyyid Mehmed'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 119. Seyyid Mehmed'in baş şahidesi</p>

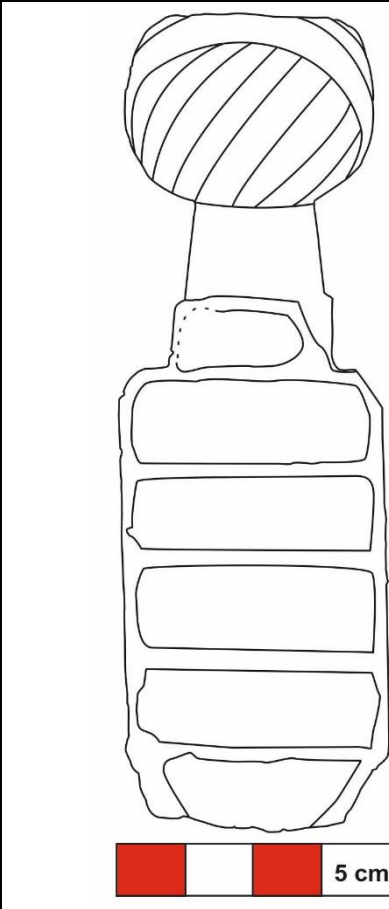

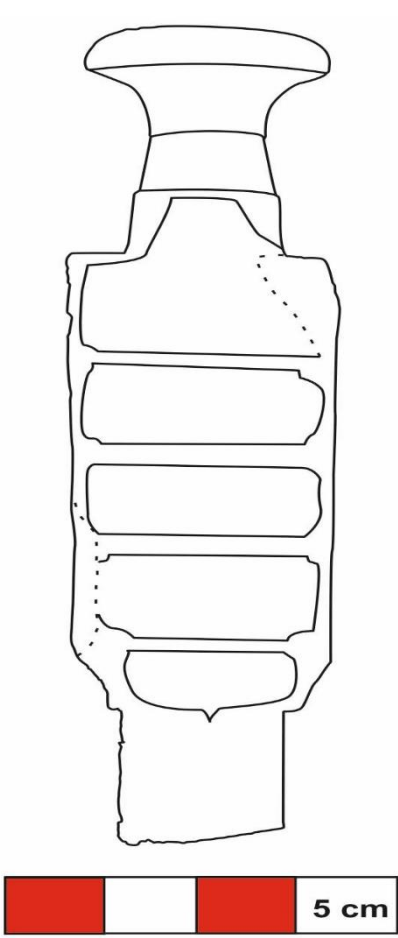
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	120	
Kimliği	Zeliha Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	83x28x8	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1199 H. 1784/1785 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide sivri kemerlidir. Gövde üzerindeki üç satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabe kemerin içinden başlamıştır. Malzemesi mermer değildir.	
Kitabe	Merhume	مرحومه
	Zeliha Kadın	زلیحه قادین
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1199	سنه ۱۱۹۹
Görsel ve Çizim		
	Görsel 120. Zeliha Kadın'ın baş şahidesi	Çizim 120. Zeliha Kadın'ın baş şahidesi

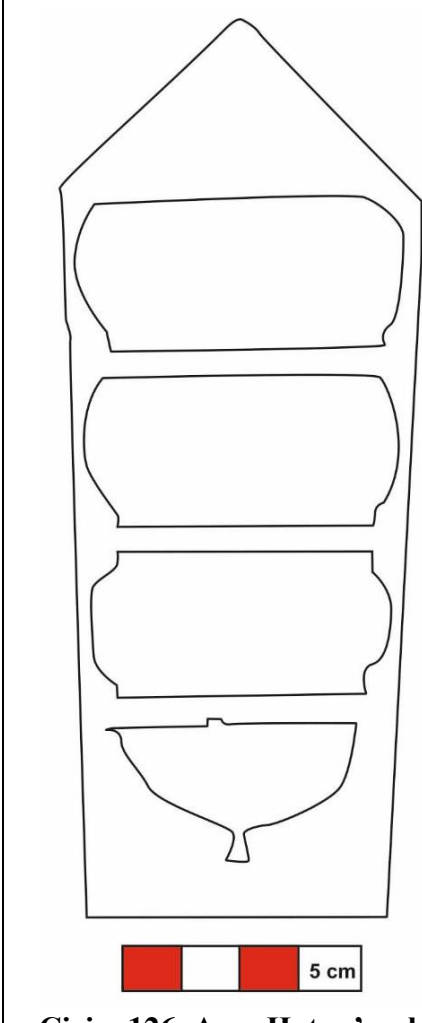
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	121	
Kimliği	Fatma Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	83x28x8	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1199 H. 1784/1785 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide sivri kemerlidir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde cephesinde dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış, dördüncü satır daha küçük tutulmuş ve kaideye doğru kaş kemer formu ile biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Merhum ve Mağfure	مرحوم و مغفوره
	Fatma Hatun	فاطمه خاتون
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	Sene 1199	سنه ۱۱۹۹
Görsel ve Çizim		
	Görsel 121. Fatma Hatun'un baş şahidesi	Çizim 121. Fatma Hatun'un baş şahidesi

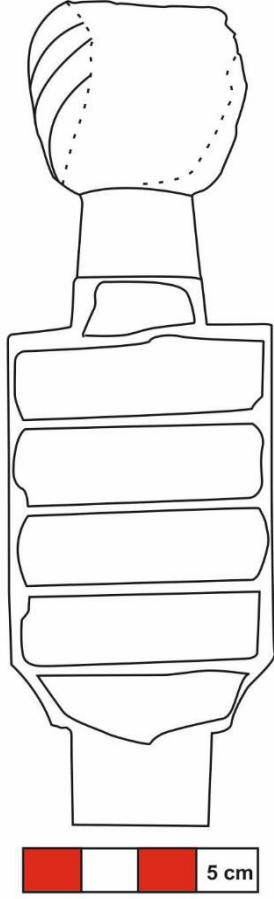
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	122	
Kimliği	Es Seyyid Osman	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	77x15x8	
Malzemesi ve İşlenişi	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1203 H. 1788/1789 M.	
Tanınm	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze kadar sağlam gelmiştir. Gövde cephesinde beş satır sülüs kitabe silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar tarih satırında kaideye doğru sivri kemerli biçimlendirilmiştir. Gövdenin üzerinde uzun silindirik bir boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Merhum Osman مرحوم عثمان	
	Ağa'nın Oğlu آغانیک اوغلی	
	Es Seyyid Osman السید عثمان	
	Ruhiçün Fatiha روحچون فاتحه	
	Sene 1203 سنه ۱۲۰۳	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 122.Es Seyyid Osman'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 122.Es Seyyid Osman'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	123	
Kimliği	Şerife	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	77x15x8	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1204 H. 1789/1790 M.Tekrar bak??	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide küçük boyutlardadır. Üç satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Fatiha ve tarihin yazıldığı satır kaideye doğru sivri kemer şeklinde biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde silindirik bir boyun ve hotoz türü kadın başlığına yer verilmiştir.	
Kitabe	Merhume	مرحومه
	Şerife	شریفة
	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه
	1204	١٢٠٤
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 123. Merhume Şerife'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 123. Merhum Şerife'nin baş şahidesi</p>

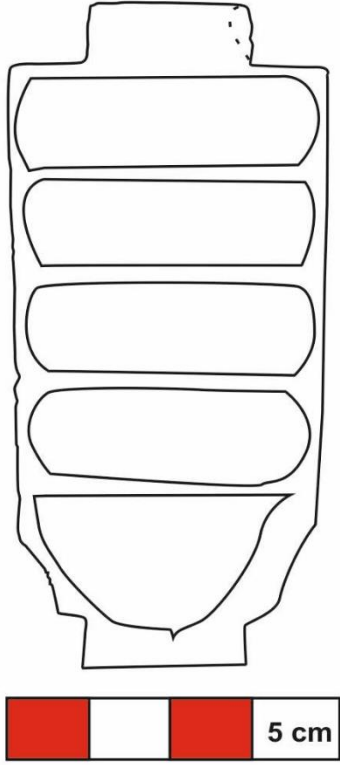
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	124	
Kimliği	Ahmet Oğlu Halil	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	54x18x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1207 H. 1792/1793 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahidenin kaidesi kırık olarak günümüze ulaşmıştır. Altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Silindirik bir boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Hüve'l-Hallâ	هو الخلا
	Ku'l- Bâki merhum	ق الباقي مرحوم
	Ve mağfur emir/Emîn	ومغفور امين
	Ahmet oğlu Halil	احمد اوغلى خليل
	Ruhiyçün el Fatiha	روحیچون الفاتحه
	Sene 1207	سنه ١٢٠٧
Görsel ve Çizim		
	Görsel 124. Ahmet Oğlu Halil'in baş şahidesi	Çizim 124. Ahmet Oğlu Halil'in baş şahidesi

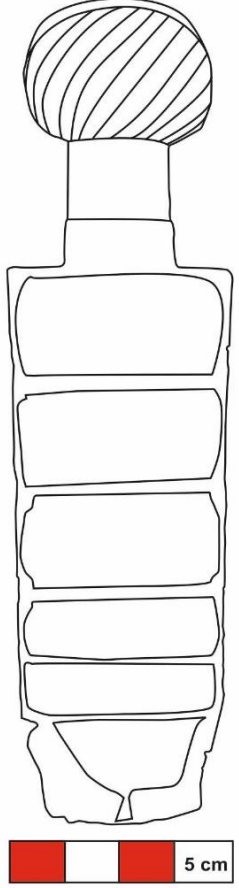
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	125
Kimliği	Leyla Kerimesi Şerife
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	56x14x 6 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	1212H. 1797/1798 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövdenin sağ köşesi tahrip olmuştur. Cephedeki beş satır kitabe metni kalın silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevhanın hemen üzerinde bitkisel süslemeye yer verilmiştir. Şahide silindirik bir boyun ve hotoz türü başlıkla sonlanmaktadır. Süsleme kompozisyonu, çiçek açmış iki adet gül dal ve yaprakları ile biçimlendirilmiştir.
Kitabe	Hüve'l-Bâki هو الباقي
	...
	Leyla Kerimesi Şerife لیلی کریمه سی شریفه
	Merhume ve mağfure ruhiyçün مرحومه و مغفوره روحیچون
	Fatiha sene 1212 فاتحه سنه ۱۲۱۲
Görsel ve Çizim	
	<p>Görsel 125. Leyla Kerimesi Şerife'nin baş şahidesi</p> <p>Çizim 125. Leyla Kerimesi Şerife'nin baş şahidesi</p>

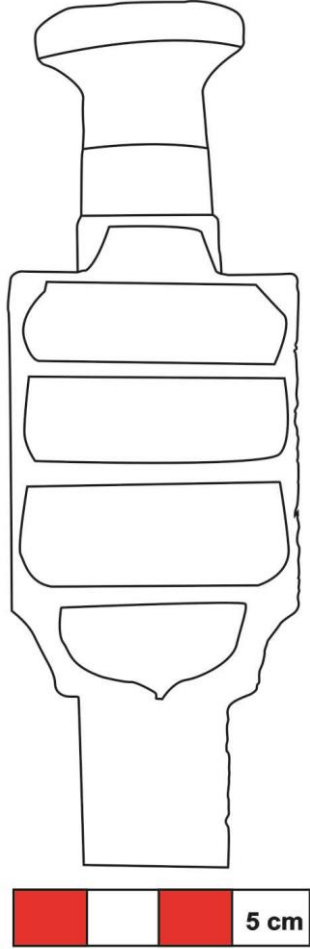
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	126	
Kimliği	Berber Ahmet validesi Ayşe Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	82x22x5 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1214 H. 1799/1800 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde ve sivri kemerli başlık kısmından oluşur. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni, dikdörtgen kenarları yuvarlatılmış kartuşlar içine, tarihin yazıldığı satır ise kaideye doğru yarım yuvarlak daire içine yazılmıştır.	
Kitabe	Merhume Berber Ahmed مرحومه بربر احمد	
	Validesi Aişe والده سي عايشه	
	Hatun ruhuna Fatiha خاتون روحنه فاتحه	
	Sene 1214 سنه ١٢١٤	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 126. Ayşe Hatun'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 126. Ayşe Hatun'un baş şahidesi</p>

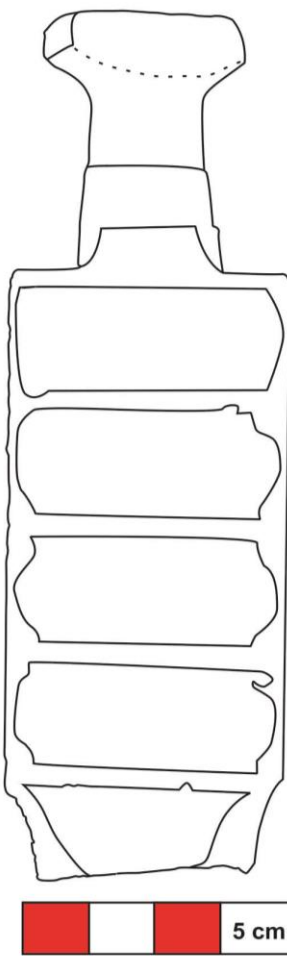
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	127
Kimliği	Monla Halil
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	91x25x9 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Tâlik
Tarih	1215 H. 1800/1801 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide başlığın yarısı günümüze kırık olarak gelmiştir. Gövde üzerindeki altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih kitabesi üstte düz, kaideye doğru kaç kemer formundadır. Serlevhanın üzerinde silindirik bir boyun ve formu anlaşılamayan kırık bir başlıkla şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Hüve'l- Bâki هوالباقى Sevgiliyi aldı mağfret سوکولویى آدی مغفرت ...Berber Hasan oğlu ...بربر حسن اوغلى Monla Halil merhum ve منلا خليل مرحوم و Mağfur ruhiyçün مغفور روحیچون Fatıha Sene 1215 فاتحه سنه ۱۲۱۵
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 127. Monla Halil'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 127. Monla Halil'in baş şahidesi</p> </div> </div>

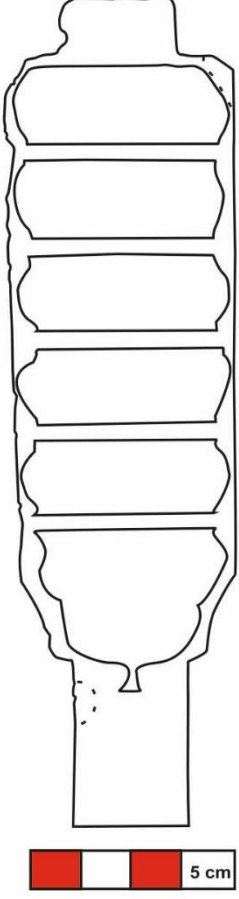
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	128	
Kimliği	Osman	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	71x24x?***	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1217 H. 1802/1803 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide günümüze baş kısmı kırık olarak gelmiştir. Gövde üzerinde beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı üstte düz kaideye doğru yarım daire içine yazılmıştır. Baş şahide kitabenin üzerinde silindirik bir boyun ile sonlanmıştır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur	مرحوم و مغفور
	Osman	عثمان
	Ruhuna	روحنه
	Fatiha	فاتحه
	Sene 1217	سنه ١٢١٧
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 128. Merhum Osman'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 128. Merhum Osman'ın baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	129	
Kimliği	Es- Seyyid Mahmud	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	80x22x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1218 H. 1803/1804 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide, gövde ,boyun ve başlık ile günümüze kadar sağlam ulaşmıştır. Yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde üzerindeki altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı kaideye doğru yarım yuvarlak biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde silindirik boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Ziyaretten murad olan	زیارتدن مراد اولان
	Duadır bugün bana ise	دعادر بوگون بکا ایسه
	Yarın sanadır merhum	یارین سکا در مرحوم
	Koca Memişoğlu Es- Seyyid	قوجه ممش اوغلی السید
	Mahmud ruhiyçün Fatiha	محمود روحیچون فاتحه
	Sene 1218	سنه ۱۲۱۸
Görsel ve Çizim		
	Görsel 129. Es Seyyid Mahmud baş şahidesi	Çizim 129. Es Seyyid Mahmud baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi
Katalog No	130
Kimliği	Derviş Kerimesi Hatice
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	70x22x9 cm
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1219 H. 1804/1805 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır, tarihin yazıldığı satır üstte düz, kaideye doğru kaç kemer şekli verilmiştir. Gövdeye bağlanan silindirik uzun bir boyun ve hotoz tarzı başlığa yer verilmiştir.
Kitabe	Moralzâde derv موره لی زاده درو
	İş kerimesi یش کریمه سی
	Hatice ruhuna Fatiha حدیجه روحینه فاتحه
	Sene 1219 H. سنه ۱۲۱۹
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 130. Derviş Kerimesi Hatice'nin baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 130. Derviş Kerimesi Hatice'nin baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	131
Kimliği	Zeynep Hatun
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	66x22x9 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Celi Sülüs
Tarih	1221H. 1806/1807 M.
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin, başlığın yarısı ve son satırdan sonrası kırılmıştır. Gövde cephesindeki beş satır sülüs kitabe metni kenarları yuvarlatılmış kartuşlar içine yazılmış, tarih satırı da yarım yuvarlak şekil içine biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde silindirik bir boyun ve hotoz türü kadın başlığı ile baş şahide sonlanmaktadır.
Kitabe	Ziyaretden murad olan duadır Eğer bugün bana ise yarım Sanadır merhume Zeynep hatun ruhuna Fatıha 1221
	زیارتدن مراد اولان دعادر اگر بوگون بکا ایسه یارن سکادر مرحومه زینب خاتون روحنه فاتحه ۱۲۲۱
Görsel ve Çizim	
	<p>Görsel 131. Zeynep Hatun'un baş şahidesi</p> <p>Çizim 131. Zeynep Hatun'un baş şahidesi</p>

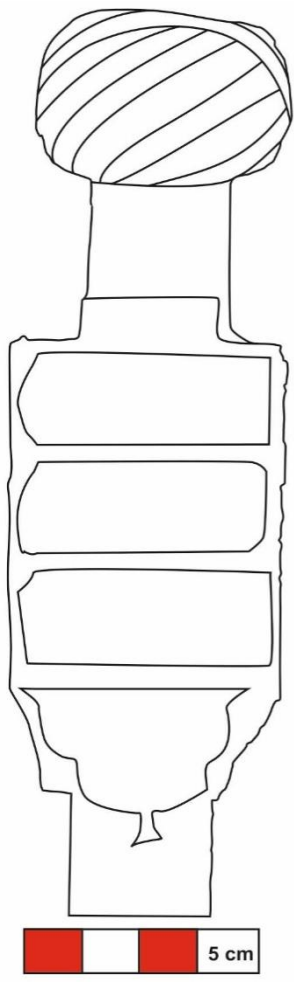
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	132	
Kimliği	Merhume Hanife	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	76x20x9 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1222 H. 1807/1808 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşmaktadır. Son satır alttan kırılmıştır. Gövde cephesinde altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Silindirik bir boyun ve Hotoz türü kadın başlığı ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Tarihim tahrir olundu تاریخ تحریر اولندی	
	Vademiz bu güne وعدمز بوگونه	
	Ya Rabbi mağfiret eyle kulune یا ربی مغفرت ایله قولوکه	
	Merhume ve mağfure Hanife مرحوم و مغفور حنیفه	
	Ruhuna Fatiha روحنه فاتحه	
	Sene 1222 سنه ۱۲۲۲	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 132. Merhume Hanife'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 132. Merhume Hanife'nin baş şahidesi</p>

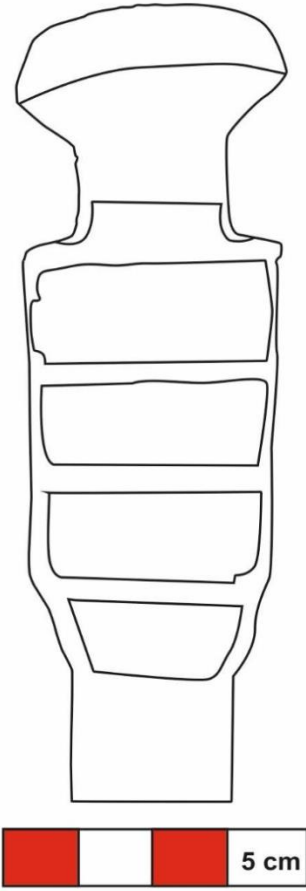
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	133	
Kimliği	Sarıcakızıklı Es Seyyid Ahmet Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	118x23x12 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Sülüs	
Tarih	1223 H. 1808/1809 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide başlık kısmı kırık olarak günümüze gelmiştir. Gövde üzerindeki altı satır kitabe metni tarih satırına kadar dikdörtgen ve yanlar yuvarlatılmış şekilde, tarih satırı ise kaideye geçişte içbükey kavis yapan kısmın ortasına üstte düz altta yarım daire formu verilerek biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde silindirik bir boyun ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Tarihim tahrir olundu	تاریخ تحریر اولندی
	Bu mezarım taşına Okuyan	بو مزارم طاشنه اوقیان
	bir Fatiha Olsun Resule	بر فاتحه اولسون رسوله
	aşına Sarıcakızıklı	اشنا صاریجه قزیقلى
	Es- Seyyid Ahmed Ağa	السید احمد آغا
	Ruhiyçün Fatiha, Sene 1223	روحیچون فاتحه سنه ۱۲۲۳
Görsel ve Çizim		
	Görsel 133. Ahmet Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 133. Ahmet Ağa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	134	
Kimliği	Azize Kadın	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	102x31x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1225 H. 1810/1811 M.	
Tanım	Dikdörtgen prizmal şahide yukarıdan aşağıya doğru daralan üçgen tepeliklidir. Gövde üzerine yazılmış altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmış, dikdörtgen kartuşlar içine yerleştirilmiştir, tarih satırı ise kaideye doğru yarım daire şeklinde biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Tarihim tahrir oldu bu meza رم طاشينه اوقيانلر فا	
	rım taşına Okuyanlar Fa تحة اولسون رسوله آشنا	
	tiha olsun Resule aşına مرحومه مغفوره زاده عثمان	
	Merhume mağfure zade Osman آغانك كريمه سي عزيزه قادن	
	Ağanın kerimesi Azize Kadın روحنه فاتحه سنه ۱۲۲۵	
	Ruhuna Fatiha Sene 1225	
Görsel ve Çizim		
	Görsel 134. Azize Kadın'ın baş şahidesi	Çizim 134. Azize Kadın'ın baş şahidesi

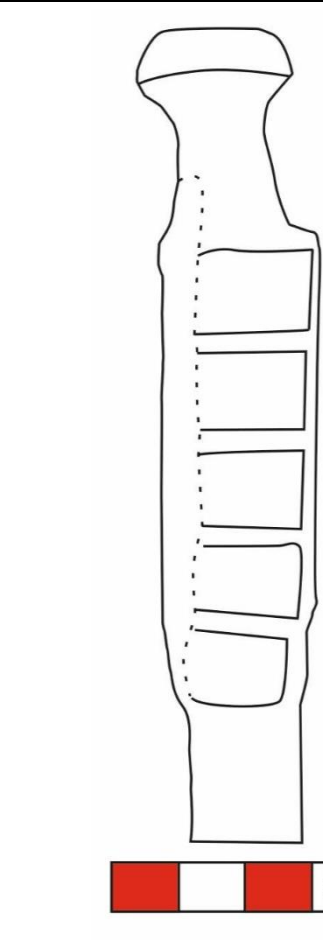
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	135	
Kimliği	Havace (Hoca) Kadın Zeynep	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	97x19x7 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1225 H. 1810/1811 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövdenin sağ tarafı tahrip olmuştur. Beş satır sülüs kitabe metni şeritlerle birbirinden ayrılmış, tarih satırı ise, üstte düz, kaideye doğru yarım yuvarlak biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde uzun, iki kademeli incelen silindirik bir boyun ve hotoz kadın başlığı ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Merhum ve mağfur leha Hoca kadın Zeynep ruhiyçün Fatıha 1226	
	مرحوم و مغفور لها خواجه قادن زينب روحيچون فاتحه ١٢٢٦	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 135. Hoca Kadın Zeynep'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 135. Hoca Kadın Zeynep'in baş şahidesi</p>

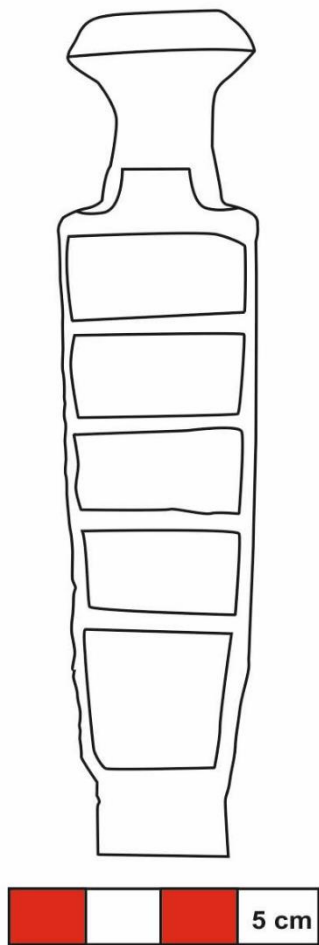

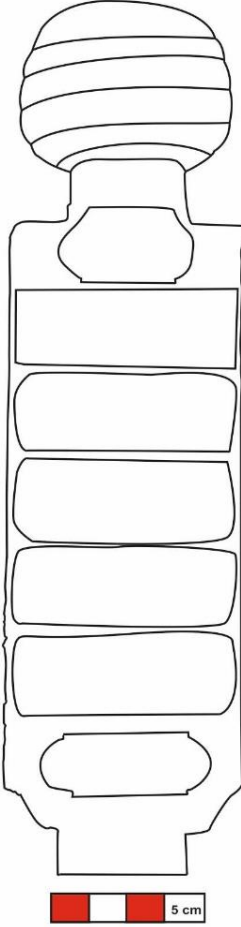
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	136	
Kimliği	Es Seyyid Hasan	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	74x19x 9cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1228 H. 1813 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlıktan oluşur. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar içine yerleştirilen kitabe metni tarih satırında, üstte düz, kaideye doğru yarım yuvarlak biçimlendirilmiştir. Gövde üzerinde silindirik ince bir boyun ve Makdem türü bir başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Merhum ve mağfur leh	مرحوم و مغفور له
	es-Seyyid Hasan	السيد حسن
	Ruhuna Fatiha	روحينه فاتحه
	Sene 1228	سنه ١٢٢٨
Görsel ve Çizim		
	Görsel 136. Es Seyyid Hasan'ın baş şahidesi	Çizim 136. Es Seyyid Hasan'ın baş şahidesi

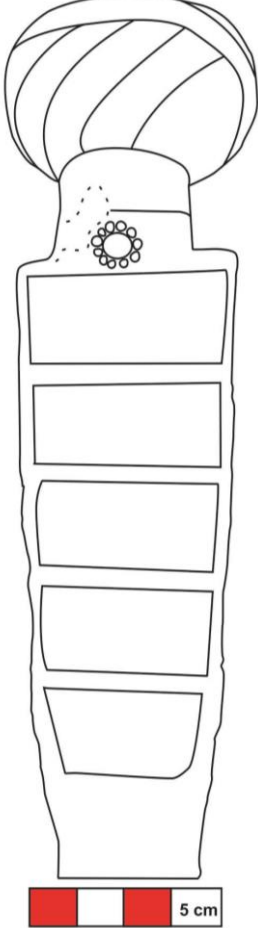
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	137	
Kimliği	Şerife Zeyneb	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	64x16x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1245H. 1829/1830 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık ile günümüze kadar gelmiştir. Gövde üzerinde dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Baş şahide silindirik bir boyun devamında hotoz türü başlıkla şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Merhume ve mağfure	مرحومه و مغفوره
	Şerife Zeyneb	شریفة زینب
	Ruhuna Fatiha	روحینہ فاتحہ
	Sene 1245	سنہ ۱۲۴۵
Görsel ve Çizim		
	Görsel 137. Şerife Zeyneb'in baş şahidesi	Çizim 137. Şerife Zeyneb'in baş şahidesi

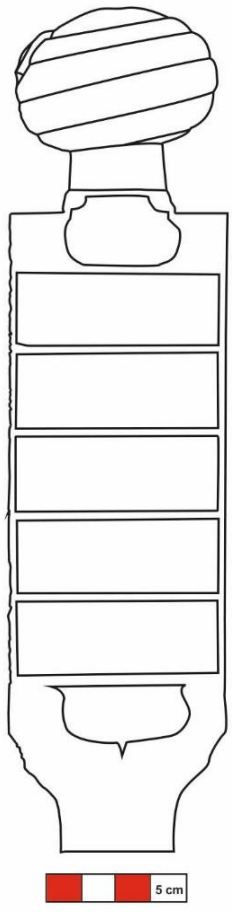
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	138	
Kimliği	Seyyid Ahmed	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	101x22x15	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1245H. 1829/1930 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide sağlam olarak günümüze gelmiştir. Gövde üzerindeki dört satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin yazıldığı satır üstte düz,alta üç dilimli biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Bey Obalı Ali	بی عوبالی علی
	Ağanın Oğlu	آغانک اوغلی
	Merhum Seyyid Ahmed	مرحوم سید احمد
	Ruhiyçün Fatiha, sene 1245	روحیچون فاتحه سنه ۱۲۴۵
Görsel ve Çizim		
	Görsel 138. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi	Çizim 138. Seyyid Ahmed'in baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	139	
Kimliği	Hanif[e]	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	78x113x9	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1246 H. 1830/1831 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık ile günümüze kadar gelmiştir, ancak gövdenin sol yanı kırıktır. Yukarıdan aşağıya doğru daralan şahidenin cephesinde beş satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Gövde üzerinde silindirik bir boyun ve hotoz türü kadın başlığı ile şahide son bulmuştur.	
Kitabe	Merhume ve (kırık)	مرحومه و ...
	Şeri... (kırık)	شری ...
	Hanif...(kırık)	حنیف ...
	Ruhuna Fa...(kırık)	روحنه فا ...
	Sene 1246	سنه ۱۲۴۶
Görsel ve Çizim		
	Görsel 139. Merhume Hanif[e]'nin baş şahidesi	Çizim 139. Merhume Hanif[e]'nin baş şahidesi

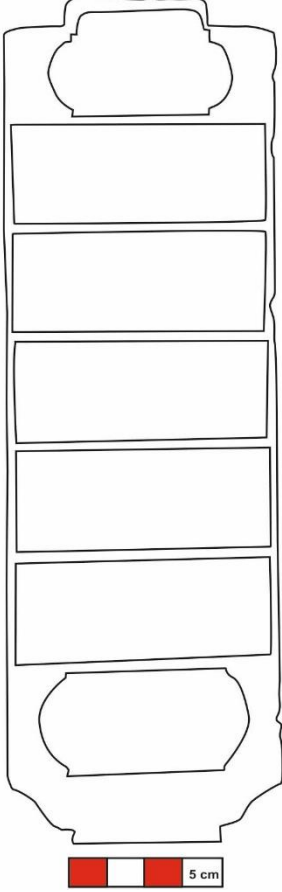
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	140	
Kimliği	Şerife Kezban	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	84x14x10	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1249H. 1833/1834 M.	
Tanım	Düsey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık olarak günümüze sağlam gelmiştir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde üzerinde beş satır kitabe metnine yer verilmiştir. Silindirik bir boyun ve hotoz türü kadın başlığına yer verilmiştir.	
Kitabe	Merhume ve mağfure	مرحومه و مغفوره
	Şerife	شريفه
	Kezban	كزبان
	Ruhuna	روحنه
	Fatiha Sene 1249	فاتحه سنه ۱۲۴۹
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 140. Şerife Kezban'ın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 140. Şerife Kezban'ın baş şahidesi</p>

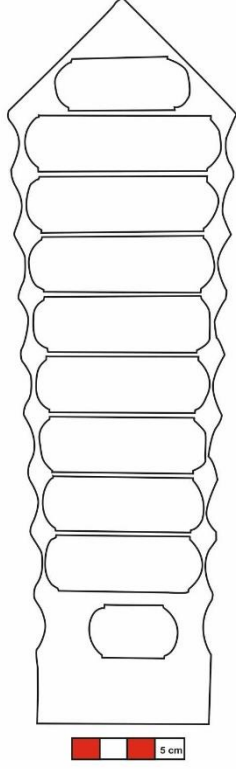
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	141	
Kimliği	El Hac İbrahim Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	130x27x13 cms	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1250 H. 1834/1835 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahidenin gövde boyun ve başlık bölümü günümüze sağlam gelebilmiştir. Gövde cephesindeki yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Dikdörtgen kartuşlar içine yazılan yazılar, serlevha ve tarih satırında; daha küçük yanlar yuvarlatılmış şekilde biçimlendirilmiştir.. Gövdeye bağlanan silindirik kalın bir boyun ve Mahmudi fes ile şahide sonlanmaktadır.	
Kitabe	Hüve-l Baki هو الباقي	
	Kemer karyesi sakinlerinden كمر قرية سى ساكنلرندن	
	Merhum ve mağfur مرحوم و مغفور	
	El Hac İbrahim Ağa ruhiyçün Rızaen الحاج ابراهيم آغا روحیچون رضاء	
	Lillâh El Fatiha لله الفاتحه	
Sene 1250 . سنه ۱۲۵۰		
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 141. İbrahim Ağa'nın baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 141. İbrahim Ağa'nın baş şahidesi</p>

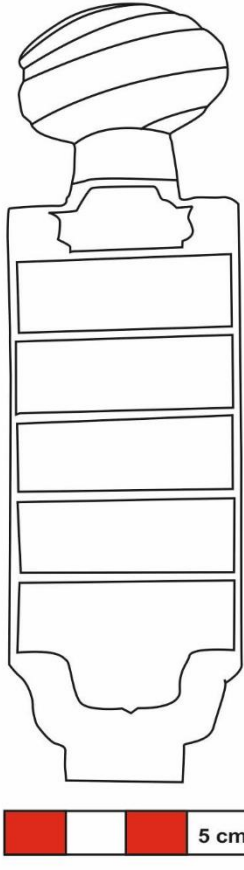
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık										
Katalog No	142										
Kimliği	Seyyid Mehmed										
İnceleme Tarihi	2018										
Boyutlar	85x16x10 cm										
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma										
Yazı Tipi	Celi Sülüs										
Tarih	1251H. 1835/1836 M.										
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide, yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır. Gövde üzerindeki beş satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarih satırı daha küçük biçimlendirilmiştir. Kitabenin üzerinde silindirik bir boyun ve makdem türü başlığa yer verilmiştir.</p> <p>Süsleme olarak, boyun kısmının altında, dairelerden oluşmuş takı benzeri süslemeye yer verilmiştir.</p>										
Kitabe	<table border="0"> <tr> <td>Ali Ağa'nın</td> <td>على آغاك</td> </tr> <tr> <td>Oğlu merhum</td> <td>اوغلى مرحوم</td> </tr> <tr> <td>Seyyid Mehmed</td> <td>سيد محمد</td> </tr> <tr> <td>Ruhuna Fatiha</td> <td>روحنه فاتحه</td> </tr> <tr> <td>Sene 1251</td> <td>سنه ١٢٥١</td> </tr> </table>	Ali Ağa'nın	على آغاك	Oğlu merhum	اوغلى مرحوم	Seyyid Mehmed	سيد محمد	Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه	Sene 1251	سنه ١٢٥١
Ali Ağa'nın	على آغاك										
Oğlu merhum	اوغلى مرحوم										
Seyyid Mehmed	سيد محمد										
Ruhuna Fatiha	روحنه فاتحه										
Sene 1251	سنه ١٢٥١										
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 142. Seyyid Mehmed'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 142. Seyyid Mehmed'in baş şahidesi</p> </div> </div>										

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	143	
Kimliği	Muhammed Ali Ağanın Oğlu Hüseyin	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	108x24x8 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1256 H. 1840/1841 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde boyun ve başlıktan oluşur. Şahidenin ön yüzündeki yedi satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha,yanları yuvarlatılmış kartuş içine daha küçük işlenmiştir. Tarihin işlendiği satır ise üstte düz, kaideye doğru kaş kemer formunda biçimlendirilmiştir. Gövdeye bağlanan silindirik bir boyun ve mahmudi fes ile şahide sonlanır.	
Kitabe	Hüve-1 Baki هوالباقى	
	Bakacak kariyesinde بقاجق قريه سنده	
	Mumammed Ali Ağanın oğlu محمد على آغائك اوغلى	
	Merhum ve mağfur Hüseyin مرحوم و مغفور حسين	
	Ruhiçün Rızaen روحیچون رضاء	
	Lillah el Fatiha لله الفاتحه	
	Sene 1256 سنه ١٢٥٦	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 143. Muhammed Ali Ağa'nın oğlu Hüseyin'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 143. Muhammed Ali Ağa'nın oğlu Hüseyin'in baş şahidesi</p>

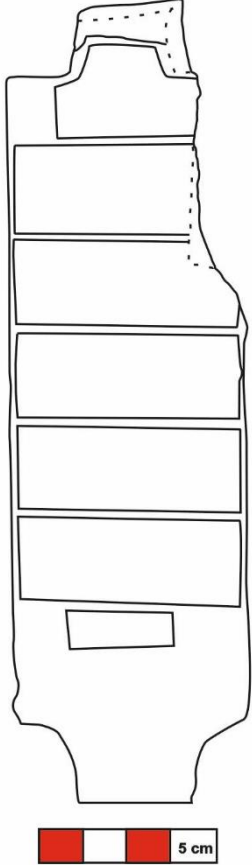

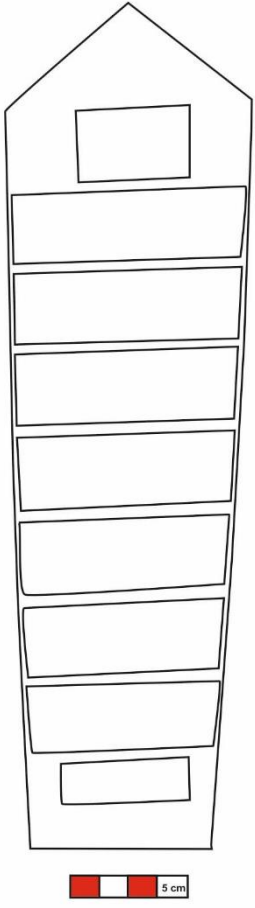
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	144	
Kimliği	Mehmet Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	115x24x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1256 H. 1840/1841 M.	
Tanım	Başlık kısmı kırık olarak günümüze gelen baş şahidenin gövdesi üzerindeki yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha ve tarihin yazıldığı satır yanlarda yuvarlanmış ve daha dar kartuş içine biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Hüve-1 Baki	هوالباقى
	Emir eyledi Haliki müruru (...okunmuyor)	امر ایله دی خالقى مرورى...
	Hak ile yeksan eyledi (...okunmuyor)	حاک ایله یکسان ایله دی...
	Tensamurur merhum Ali	تنسه مرور مرحوم علی
	Bey oğlu merhum ve mağfur	بک اوغلى مرحوم و مغفور
	Mehmet ağa ruhuna Fatiha	محمد آغا روحنه فاتحه
	Sene 1256	سنه ۱۲۵۶
Görsel ve Çizim		
	Görsel 144. Mehmet Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 144. Mehmet Ağa'nın baş şahidesi

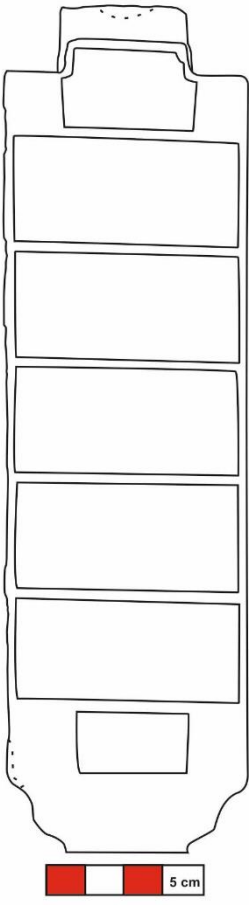
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	145	
Kimliği	Fatıma Hatun	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	138x41x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1257 H. 1841/1842 M.	
Tanım	<p>Dikdörtgen prizmal baş şahide, üçgen tepelikli, toprağa gömülü olarak ayaktaşı ile beraber günümüze sağlam ulaşmıştır. Yukarıdan aşağıya doğru daralan gövde üzerinde dokuz satır kitabe metni ince silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevhaüçgen tepeliğin ortasında yanlar yuvarlatılmış kartuş içerisine yazılmıştır, tarih satırı ise, daha küçük yanlar yuvarlatılmış kartuş içine biçimlendirilmiştir.</p> <p>Şahidenin dış çeperi her satırın yanında hilal şeklinde iç bükey şekillendirilmiş iken, dikdörtgen kartuşlar yanlarda dışa doğru yuvarlanmıştır. Tarih gün ve ay olarak da belirtilmiştir.</p>	
Kitabe	<p>Hüve-1 Hallaku'ı Bâki هو الخلاق الباقي</p> <p>Beni kıl mağfiret ey rabbi Yazdan بني قيل مغفرت اي يزدان</p> <p>Bi hakki arş-ı azamı nur kılan بحق عرش اعظامي نور قيلان</p> <p>Gelüb kabrimi ziyaret eden ihvan كلوب قبرمي زيارت ايدن اخوان</p> <p>Eyleyeler ruhuma bir fatiha ihsan ايليه لر روحمه بر فاتحه احسان</p> <p>Valide kethüdasının والده كدخداسينك</p> <p>Ağası Murad ağa zevcesi آغاسي مراد آغا زوجة سي</p> <p>Merhume ve mağfure Fatıma مرحومه و مغفوره فاطمه</p> <p>Hatun Ruhıyçün Fatıha خاتون رحيچون فاتحه</p> <p>Sene 1257 سنه ۱۲۵۷</p>	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 145. Fatıma Hatun'un baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 145. Fatıma Hatun'un baş şahidesi</p>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	146	
Kimliği	Hamamcı Mehmet Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	87x20x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1263 H. 1846/1847 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık olarak günümüze sağlam gelmiştir, ancak beşinci satırın sağ tarafı biraz tahrip olmuştur. Altı satır sülüs kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Tarihin bulunduğu satır kaideye doğru kaş kemer formunda biçimlendirilmiştir. Kitabenin üzerinde silindirik boyun ve oval bir başlığa yer verilmiştir.	
Kitabe	Hüvel baki	هو الباقى
	Fenadan bekaya eyledi	فنادن بقايه ايلدى
	Rihlet ide kabrini	رحلت ايدى قبرينى
	Hak ravza-yi cennet	حق روضة جنت
	Hamamcı Mehmet Ağanın	حما مجى محمد اغانك
	Ruhuna Fatiha, Sene 1263	روحينه فاتحه سنه ١٢٦٣
Görsel ve Çizim		
	Görsel 146. Mehmet Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 146. Mehmet Ağa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	147	
Kimliği	Mehmet Şakir Efendi	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	145x30x13 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1264 H. 1847/1848 M.	
Tanım	<p>Düşey dikdörtgen baş şahide gövde, boyun ve başlık olarak günümüze sağlam gelmiştir, gövde cephesini tamamen doldurmuş on satır kitabe metni özenle yazılmış dikdörtgen kartuşlar silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha ve tarihin yazıldığı satırlar daha küçük yanlar yuvarlatılmış şekilde biçimlendirilmiştir.</p> <p>Başlık, mecdiye kalıplı fes gurubuna girer. Tarih, senenin yanında, Cemaziyel evvel ayını işaret eder.</p>	
Kitabe	<p>Hüve-1 Baki هو الباقي</p> <p>Ah! Ehliziyaret kılarak taze gençliğime آه اهل زیارت قیلارق تازه کنچلکمه طویمان</p> <p>doymadan</p> <p>Çün ecel peymanesi dolmuş muradım چون اجل پیمانہ سی طولمش مرادم</p> <p>Almadım hasretâ fani cihanda ألمادم حسرتا فانی جهانده</p> <p>Tul-i ömür sürmedim طول عمر سورمه دم</p> <p>fırkatâ takdir bu imiş ta فرقتہ تقدیر بو ایمش تا</p> <p>Ezelden bilmedim Kemahlı Adnan ازلدن بیلمه دم کماحلی عدنان</p> <p>Zadelerden merhum ve mağfur زاده لردن مرحوم و مغفور</p> <p>Mehmet Şakir Efendinin Ruhuna محمد شاکر افندیگ روحنه</p> <p>Fatiha Sene 1264 فاتحه سنه ۱۲۶۴</p>	
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 147. Mehmet Şakir Efendi'nin baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 147. Mehmet Şakir Efendi'nin baş şahidesi</p>

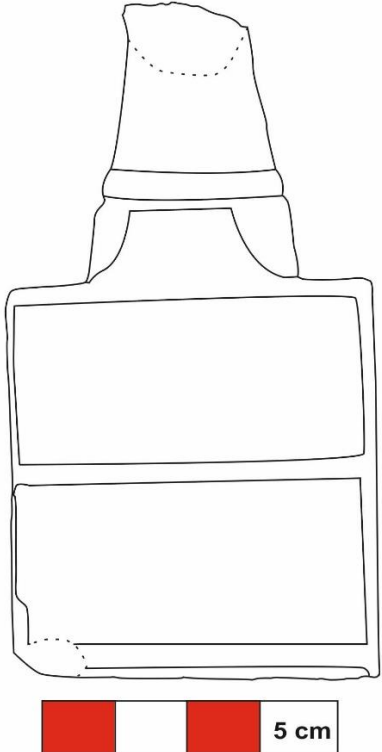
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Hazinesi	
Katalog No	148	
Kimliği	Zeybek Mehmet Çavuş	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	100x25x10 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Rik'a	
Tarih	1272 H. 1855/1856 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide gövdenin sağ tarafı ve başlık kırık olarak günümüze gelmiştir. Gövde cephesindeki yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha diğer satırlardan daha küçük ele alınmışken tarih satırı ise daha da daraltılmıştır.	
Kitabe	Hüve'l- Baki	هوالباقى
	(...Kırık)Ferman	...فرمان
	(...Kırık)ecel vermedi eman	...أجل ويرمدى امان
	Merhum ve mağfur Aydınlı	مرحوم و مغفور ايدىنلى
	Zeybek Mehmet Çavuş	زيبك محمد چاووش
	Ağa'nın Ruhuna Fatiha	أغائك روحينه فاتحه
	Sene 1272 H.	سنه ١٢٧٢
Görsel ve Çizim		
	Görsel 148. Zeybek Mehmet Çavuş Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 148. Zeybek Mehmet Çavuş Ağa'nın baş şahidesi

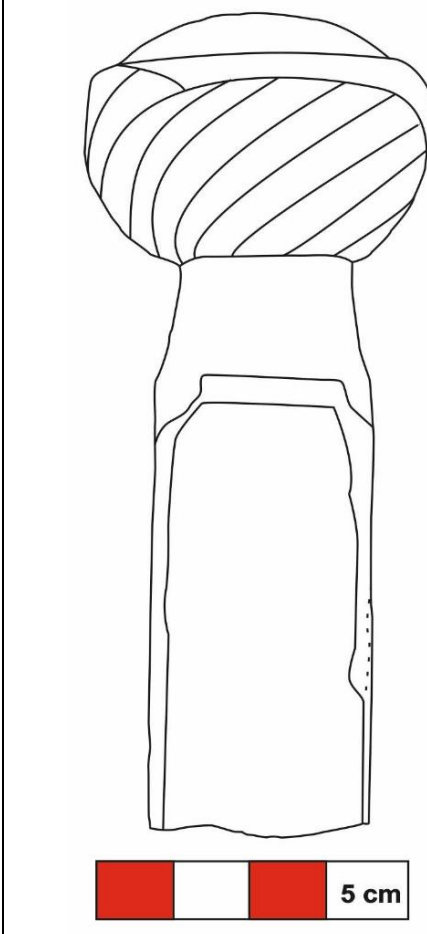
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	149	
Kimliği	Hafize Hanım	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	186x36x13 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1272 H. 1855/1856 M.	
Tanım	Yukarıdan aşağıya doğru daralan dikdörtgen prizmal baş şahide üçgen tepeliklidir. Büyük boyutlu şahidenin gövdesi üzerinde dokuz satırdan oluşan kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Bunlardan serlevha kemer içinde ve tarih daha küçük kartuşlar içine biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Hüvel Baki	هوالباقى
	Ah! İderim ağlıyarak tazeliğime doymadım	أه ایدرم آغلیارق تازه لکمه
	Çün ecel peymanesi dolmuş muradımı almadım	چون آجل پیمانہ سی طولمش مرادمی المادم
	Vâ hasretâ fani cihanda tulu ömür sürmedim	وا حسرتا فانی جهانده طول عمر سورمه دم
	Vâ firkatâ takdir bu imiş ta ezelden bilmedim	وا فرقتا تقدیر بو ایمش تا ازلدن بیلمه دم
	Sabık Kemer .... Ahmet Efendinin	سابق کمر ... احمد افندیکنک
	Zevcesi merhume ve mağfure Hafize Hanım	زوجسی مرحومه و مغفوره حافظه خانم
	Ruhu için rızaen lillah Fatiha	روحیچون رضاء لله فاتحه
	Sene 1272	سنه ۱۲۷۲
Görsel ve Çizim		
	Görsel 149. Hafize Hanım'ın baş şahidesi	Çizim 149. Hafize Hanım'ın baş şahidesi

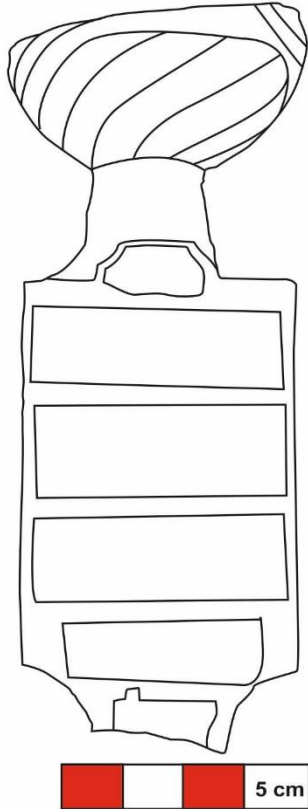
Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	150	
Kimliği	Halil Ağa	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	110x25x13	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	1275 H. 1858/1859 M.	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide başlık kısmı kırık olarak günümüze gelmiştir. Baş şahidenin gövde cephesinde yedi satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Serlevha ve tarihin yazıldığı kartuş diğer satırlara göre daha küçük biçimlendirilmiştir.	
Kitabe	Hüvel Baki	هوالباقى
	Fenadan Bekaya eyledi rihlet	فنادن بقايه ايلدى رحلت
	İde kabrini hak ravza-i cennet	ايدنه قبرينى حق روضة جنت
	Merhum ve mağfur Ali Bey Zade	مرحوم و مغفور على بك زاده
	Halil Ağa'nın ruhiyçün	خليل آغانك روحىچون
	Rızâen-lillah Fatiha	رضاء لله فاتحه
	Sene 1275 H.	سنه ١٢٧٥
Görsel ve Çizim		
	Görsel 150. Halil Ağa'nın baş şahidesi	Çizim 150. Halil Ağa'nın baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık														
Katalog No	151														
Kimliği	Fatma Hanım														
İnceleme Tarihi	2018														
Boyutlar	112x26x10 cm.														
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma														
Yazı Tipi	Celi Sülüs														
Tarih	1277 H. 1860/1861 M.														
Tanım	<p>Düsey dikdörtgen prizmal gövde üzerinde yuvarlak kemerli tepelikli baş şahide günümüze sağlam gelmiştir. Yuvarlak kemerin ortasından başlayan kitabe metni soldan sağa hafif eğimli kartuşlar içine biçimlendirilmiştir.</p> <p>Yukarıdan aşağıya daralarak gelen şahidenin serlevha bölümü yuvarlak kemerli tepeliğin içine yarım yuvarlak biçimlendirilmişken tarih satırı da daha küçük alan içine yazılmıştır.</p>														
Kitabe	<table border="0"> <tr> <td>Hüve-l Hällaku'l- Bâki</td> <td>هو الخلاق الباقي</td> </tr> <tr> <td>Emir etti hüdâ eyledi ferman</td> <td>امر ايتدى خدا ايلدى فرمان</td> </tr> <tr> <td>Erişdi ecel virmedi aman</td> <td>ايرشدى اجل ويرمدى امان</td> </tr> <tr> <td>Karakullu? Hüseyin Ağanın Zevcesi</td> <td>قره قوللا حسين آغانك زوجه سى</td> </tr> <tr> <td>Merhum ve mağfur Fatma Hanım</td> <td>مرحوم و مغفور فاطمه خانم</td> </tr> <tr> <td>Ruhiyçün Fatiha</td> <td>روحیچون فاتحه</td> </tr> <tr> <td>Sene 1277</td> <td>سنه ۱۲۷۷</td> </tr> </table>	Hüve-l Hällaku'l- Bâki	هو الخلاق الباقي	Emir etti hüdâ eyledi ferman	امر ايتدى خدا ايلدى فرمان	Erişdi ecel virmedi aman	ايرشدى اجل ويرمدى امان	Karakullu? Hüseyin Ağanın Zevcesi	قره قوللا حسين آغانك زوجه سى	Merhum ve mağfur Fatma Hanım	مرحوم و مغفور فاطمه خانم	Ruhiyçün Fatiha	روحیچون فاتحه	Sene 1277	سنه ۱۲۷۷
Hüve-l Hällaku'l- Bâki	هو الخلاق الباقي														
Emir etti hüdâ eyledi ferman	امر ايتدى خدا ايلدى فرمان														
Erişdi ecel virmedi aman	ايرشدى اجل ويرمدى امان														
Karakullu? Hüseyin Ağanın Zevcesi	قره قوللا حسين آغانك زوجه سى														
Merhum ve mağfur Fatma Hanım	مرحوم و مغفور فاطمه خانم														
Ruhiyçün Fatiha	روحیچون فاتحه														
Sene 1277	سنه ۱۲۷۷														
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 151. Fatma Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 151. Fatma Hanım'ın baş şahidesi</p> </div> </div>														

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık Haziresi	
Katalog No	152	
Kimliği	Kırık	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	67x21x13 cm	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	Kırık	
Tanım	Başlık ve gövdenin yarısı kırık olan şahide dikdörtgen formludur. Gövdeye bağlı silindirik boyuna geçişte kadın mezar taşlarında bulunan, boynun etrafını dolanan silme bulunur.	
Kitabe	Merhume ve mağfure	مرحومه و مغفوره
	Kara Hüseyin'in Ehli	قره حسينك اهلى
Görsel ve Çizim		
	Görsel 152. Kat. No. 152'nin baş şahidesi	Çizim 152. Kat. No. 152'nin baş şahidesi

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık
Katalog No	153
Kimliği	Seyyid Muhammed
İnceleme Tarihi	2018
Boyutlar	48x12x12 cm.
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma
Yazı Tipi	Rik'a
Tarih	Kırık
Tanım	Dikdörtgen prizmal baş şahide gövdenin altı kırık günümüze gelmiştir. Pahlanmış ön yüzün üç yönü silme ile çevrelenmiştir. Kırık şahidenin dört satır kitabe metni alt alta yazılmıştır. Kitabe metninin hemen üzerinde boyun ve makdem türü başlık ile baş şahide son bulmaktadır. Tarih bölümü kırık olan baş şahide kesit ve boyutundan erken tarihli olduğu anlaşılmaktadır.
Kitabe	Merhum مرحوم Seyyid Muhammed سید محمد Ruhîyçün روحیچون El Fatiha الفاتحه
Görsel ve Çizim	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>Görsel 153. Seyyid Muhammed'in baş şahidesi</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Çizim 153. Seyyid Muhammed'in baş şahidesi</p> </div> </div>

Mezarlık Adı	Kemer Köyü Asri Mezarlık	
Katalog No	154	
Kimliği	Seyyid İsmail	
İnceleme Tarihi	2018	
Boyutlar	60x22x9 cm.	
Malzemesi ve İşleniş	Mermer/Alçak Kabartma	
Yazı Tipi	Celi Sülüs	
Tarih	Kırık	
Tanım	Düşey dikdörtgen baş şahide tarih bölümü kırık olarak günümüze gelmiştir. Gövde cephesindeki altı satır kitabe metni silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Kitabenin hemen üzerinde silindirik bir boyun ve ona bağlı makdem türü başlığa yer verilmiştir. Tarih satırı diğerlerine göre daha küçük kartuş içine işlenmiştir.	
Kitabe	Fatiha فاتحه	
	Ziyaretinden murat olan زيارتدن مراد اولان	
	Duadır bugün bana ise ya- دعادر بوگون بکا ايسه يا	
	rın sanadır Merhum Seyyid رن سکاډر مرحوم سيد	
	İsmail Ruhuna اسماعيل روحينه	
Sene (...Kırık) سنه		
Görsel ve Çizim	 <p>Görsel 154. Seyyid İsmail'in baş şahidesi</p>	 <p>Çizim 154. Seyyid İsmail'in baş şahidesi</p>

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Çalışma konumuzu oluşturan mezar taşları Çanakkale İli, Biga ilçesi Kemer Köyü'nde, 86'sı Camii Haziresinde 68'i asri mezarlıkta olmak üzere toplam 154 adet baş şahideden oluşmaktadır. Camii haziresinde yer alan mezar taşlarının bir çoğunun yeni defin alanları açmak için asri mezarlıktan cami haziresine getirildiğini yine buradaki diğer mezar taşları ile gelişigüzel duvarlara dizildiği düşünülmektedir.

Camii haziresinde mevcut baş şahidelerden 51 erkek, 30 kadın, 5 adet de kimliği tespit edilemeyen mezar taşı bulunmaktadır. En erken tarihli baş taşı Kat. No.1 (1028 H. 1619 M.) iken, en geç tarihli Kat. No.77 olup, (1328 H. 1911 M.) yılına tarihlenmektedir. Bu mermer şahidelerin arasında kopmuş erkek ve kadın başlıkları ile 10 adet ayak taşı da dikkati çekmektedir. Çoğu sivri kemerli ayaktaşlarından 6 tanesi bezemeli diğerleri ise bezemesizdir. Baştaşlarından hangilerinin ayaktaşlarına ait olduğu tespit edilemediği için ayak taşları çalışmamızda değerlendirilmemiştir.

Asri mezarlıkta ise 37 si Erkek, 28 si Kadın, 3 adet ise kimliği tespit edilemeyen baştaşı olmak üzere 68 adet mezar taşı yer almaktadır.

Günümüzde köy halkının halen kullandığı Osmanlı döneminde de Müslüman halkın defnedildiği mezarlık olan Kemer Köyü Asri mezarlığında, en erken mezar taşları iki tane olup, Kat. No. 87 ve 88 iken (1108H. 1696/1697M), en geç tarihli olanı ise, Kat. No.151 dir (1277H.1860/1861M). Burada bulunan mezartaşları da tıpkı camii haziresinde olduğu gibi yerinden çıkarılıp duvarlar boyunca yerleştirilmiş haldedir.

4.1.MEZAR TİPLERİ

Çalışmamızdaki iki mezarlıktan biri olan cami haziresinde, herhangi bir mezar yapısına rastlanılmamakla birlikte, Asri mezarlıkta ise üç adet Toprak mezar tesbit edilmiştir.

4.1.1.Toprak Mezarlar

Asri mezarlıkta yer alan 68 adet baş şahideden 5 tanesi toprak mezar olarak yerinde durmakta ve bunlardan 3 adet baş şahidenin karşısında ayaktaşı da, orijinal yerinde durmaktadır. Buradaki ayak taşları da cami haziresindekiler gibi çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Bu tipteki mezarlarda taşlar, mezarın baş ucuna ya da hem baş hem ayak ucuna doğrudan toprağa dikilmekte ve mezarın üzeri toprakla hafif tümsek yapılmaktadır. En çok kullanılan mezar tipi olan toprak mezarlar genellikle orta halli kişilerce tercih edilmiş olup⁶³ Kemer Köyü Asri Mezarlıkda (Köy Mezarlığı) Kat. No. 87, 90, 111, 113 ve 145 korunabilen toprak mezar tipindedir. Bunlardan Kat. No. 90 (Görsel 157) , 111 ve 145 (Görsel 158) ‘in ayak şahideleri de mevcut iken diğer iki tanesinin mevcut değildir. Günümüzde değeri bilinmeyen bu tarihi eserlerin yeni ölenlere mezar yapımı için yerlerinden sökülmesi bu mezarların da zamanla burada kalmayacaklarını göstermektedir.

Çok yaygın tercih edilen toprak mezarlara, Giresunda 88 adet⁶⁴, Kastamonuda 89 adet ayak taşlı ve ayak taşsız toprak mezara⁶⁵ rastlanılmaktadır. Kemer Köyü’nde gördüğümüz toprak mezar tiplerine ayrıca Malatya Sancaktar Mezarlığında⁶⁶ ve Kütahya Arguniye Mevlevihanesi (Dönenler Camii) Haziresindeki⁶⁷ mezarlarda da rastlamaktayız. Oldukça sık kullanılan bu mezar tipine Anadolu dışında da karşılaşılmaktadır. Kemer Köyü’nde görülen basit toprak mezarların Anadolu dışındaki yakın benzerlerine Makedonya’da Ohri’de yer alan Ali Paşa Camii Haziresi’ndeki⁶⁸ mezarlar da da rastlanılmaktadır.

4.2. MEZAR TAŞLARI

4.2.1 Başlıklı Mezar Taşları

---

⁶³ İltar, 2005, s.351

⁶⁴ İltar, 2005, s.351

⁶⁵ Halit Çal, “Ah min-el Mevt Kastamonu Şehrindeki 14-20.Yüzyıl Mezar Taşları” Seymen, L, (Ed.), *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 2008, s.6

⁶⁶ Emine Güzel, “Malatya Sancaktar Mezarlığı’ndaki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.10, 2017, s.137, Res.10

⁶⁷ Ahmet Çaycı-Latife Durmuş, “Kütahya Arguniye Mevlevihanesi (Dönenler Camii) Haziresi’ndeki Mezar Taşları” *İSTEM*, Y.5, S.10, 2007, s.217, Res.18

⁶⁸ Cengiz Alyılmaz, “Kosova ve Makedonya’daki Osmanlı Mezar Taşlarının Bugünkü Durumu” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, s.5/1, 2016, s.70, Fot.11.

Tez konusunu oluşturan mezar taşlarını öncelikle başlıklı ve başlıksız olmak üzere iki ana gruba, sonrasında başlıklı mezar taşlarını, başlıklı erkek ve başlıksız erkek, başlıklı kadın ve başlıksız kadın mezar taşları olarak alt kategoriye ayırdık. Başlıklı ve başlıksız erkek ve kadın mezar taşlarının da gövde kesitlerine göre dikdörtgen yatay kesitli, kare yatay kesitli, silindirik (yuvarlak) yatay kesitli ve çokgen (sekizgen) kesitli olmak üzere dört grupta inceledik. Bu tipolojiyi hazırlarken Halit Çal'ın 2007 Göynük çalışmasından esinlendik⁶⁹

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşları adlı çalışmamızda başlıklı mezar taşları erkek ve kadın olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Bu iki grupta hem Kemer Köyü Camii Haziresi hem de Asri mezarlıktan örnekler mevcuttur. Başlıklı mezar taşlarından ilk grubumuz, Başlıklı Erkek Mezar taşlarıdır.

4.2.1.1. Başlıklı Erkek Mezar Taşları

Çalışmamızda başlıklı erkek mezar taşları gövde kesitlerine ve ön görünüşlerine göre dikdörtgen yatay kesitli erkek başlıklılar, kare yatay kesitli erkek başlıklılar ve yuvarlak (silindirik) yatay kesitli erkek başlıklılar olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir. Bu grubun ilk alt grubunu dikdörtgen yatay kesitli erkek başlıklı mezar taşları oluşturmaktadır.

4.2.1.1.1. Dikdörtgen Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar

Bu tip mezar taşları, Kemer Köyü'nde en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Bunların arasında, yukarıdan aşağıya doğru daralan tip, sayıca oldukça fazladır. Boynu kırık olanlar da muhtemelen başlıklı olduğu için bu gruba dâhil edilmiştir. Bu grubu oluşturan örneklerden Kemer Köyü Cami Haziresinde olanlar, Kat. No.9, 12, 13,14, 18, 20, 22, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 36-43, 45-49, 53, 54, 57, 58, 61-64, 66, 67, 69, 71, 77, 81, 82, 84-86 nolu örneklerdir. Bu gruba dahil olan ancak boyun, baş ve gövdenin bir kısmı olan Kat. No.10 ile boyun ve başlık kısmı kırık olan Kat. No. 55, yine aynı gruba dahil olan ve cami haziresinde tek Latin alfabeli Kat. No. 78 nolu şahide de bu grupta incelenmiştir.

---

⁶⁹ Halit Çal,“ Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları” *Vakıflar Dergisi*, S. 30, 2007 s. 307-395.

Asri mezarlıkta ise bu gruba dâhil olan şahideler ise, Kat. No. 93, 99, 100, 101, 108-110, 112, 118, 119, 122, 124, 127-129, 133, 136, 138, 141-144, 146-148, 150, 154 nolu örneklerdir.

Bu gruba dahil olduğunu düşündüğümüz Kat. No.117 nolu şahide yanlardan ve boyun kısmından kırık olmasına rağmen bu gruba dahil edilmiştir. Dikdörtgen yatay kesitli erkek başlıklı mezar taşlarının benzerleri gerek bölgede ve gerekse Anadolu'nun diğer yerlerinde yer alan mezarlıklar ve hazirelerde en sık rastlanılan tipi oluşturmaktadır.

Bölgeye en yakın mezarlık konumundaki Çanakkale, Çardak Gazi Yakup Bey aile mezarlığındaki 18. ve 19. yy'a ait erkek şahidelerden dört tanesi bu grubun yakın bölgedeki benzerlerini oluşturmaktadır⁷⁰. Yine yakın bir yer olan Lapseki merkezde yer alan 18 ve 20. yy. arasını kapsayan 18 şahide de yine Çardak örneklerinde olduğu gibi bu grubun yakın benzerleridir⁷¹. Çanakkale'de Biga'nın güneyinde yer alan Bayramiç İlçesinin en eski köyleri olan Pınarbaşı, Saçaklı, Türkmenli Köyü, Yahşielî Köyü, Pıtreli Köyü ve Işıklar Köyü mezarlıklarında yine aynı tipolojide benzer örneklerle şahit olmaktayız⁷².

Çanakkale Gelibolu'da da bu tipin birçok örneğine tanık olmaktayız. Piri Reis Müzesinde⁷³, kent içindeki hazirelerden Gazi Süleyman Paşa Haziresinde⁷⁴ ve Gelibolu Yazıcı Zade Camii Haziresi'ndeki örnekler⁷⁵ oldukça yakın benzerlerdir. Bunların dışında Gelibolu'da Tekke Mezarlığı, Çilehane (Mağara Dergahı), Eski Zaviye Mezarlığı, Bahşi-Zade Haziresi ve büyük bir mezarlık olan Alaaddin Kalfa Mezarlığı'nda bu tipin bir çok örneğini görmek mümkündür⁷⁶. Çanakkale Merkezde yer alan eski Arkeoloji Müzesi

---

⁷⁰ Şen, 2016, s. 55 vd., no. 1, 3, 15, 17.

⁷¹ Şen, 2018, s.515 vd., no. 2, 11, 13, 20, 22, 30, 34, 41.

⁷² Güray Gümüş, *Bayramiç'in En Eski Köylerinde Osmanlı Dönemi Türk Mezar Taşları*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Ödevi, Çanakkale -2018, s.34, R, 001, 005, 12; SCK001, 6, 12,15; YHS002; PTR001,007;ISI001.

⁷³ Hamit Arbaş-Gülgün Yazıcı-Mesut Yazıcı, *Çanakkale Kitabeleri-I, Gelibolu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara-2014, s. 97, Kat. No. 20.

⁷⁴ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 127, Kat. No. 47.

⁷⁵ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 151, Kat. No. 69.

⁷⁶ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 163 vd.

bahçesinde bulunan 3 nolu mezar taşı hariç başlıklı erkek mezar taşlarının büyük çoğunluğu dikdörtgen kesitli baş şahideleri olup çalışmamızdaki örneklerle benzerdir⁷⁷.

Eceabat'ta Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresi'nde yer alan bazı örnekler de yine bölgedeki bu tipin güzel örneklerini oluşturmaktadır⁷⁸.

Ayvacık İlçesi Yeşilyurt Köyü Cami Haziresi'nde de yine dikdörtgen kesitli başlıklı Kemer Köyü'ndekilere benzer erkek baş şahideleri dikkati çekmektedir⁷⁹. Çanakkale'ye yakın konumda olan Yalova Altınova İlçesinde yer alan Hersek Mezarlığı'nda⁸⁰ aynı tipolojiye sahip örneklerin varlığına tanık olmaktadır.

Sakarya Taraklı Yunus Paşa Camii Haziresi, Kemaller Köyü Mezarlığı, Pamukova Karaoğlan Zaviyesi, Erenler Mezarlığı, Kocaeli Caferiye Mezarlığı ve Adapazarı Dağdibi Mezarlığı'nda⁸¹ yine dikdörtgen kesitli başlıklı erkek baş şahideleri bu tipin bölgede ne kadar yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Sakarya'dan Bolu'ya gidildiğinde yine aynı tipteki baş şahidelerinin varlığına tanık olunmaktadır. Bolu Müzesi teşhir ve depolarında çok sayıda benzer örneklerle karşılaşmaktadır⁸².

İstanbul Osmanlı mezar taşlarının en anıtsal en kaliteli örneklerinin bulunduğu yerdir. İstanbul'un çeşitli yerlerinde çok çeşitli tipolojide sayısız örnek bulunmaktadır. Kemer Köyü'nde yer alan dikdörtgen kesitli başlıklı

---

⁷⁷ Hamit Arbaş, “ Kavuklu Osmanlı Şahideleri : Çanakkale Arkeoloji Müzesi Örneği” *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S.1, 2012, s. 27 vd.

⁷⁸ Yusuf Acioğlu, “Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresindeki Mezar Taşları”, Karpuz, H.,- Eravşar, O., (Ed.), *Konya Kitabı X*, Konya Ticaret Odası, Konya, 2007, Res. 12, s. 39; Şen, 2010, s. 19, Kat.No. 3, Res. 15; s. 25, Kat.No. 9, Res. 21; s. 79, Kat.No. 63, Res. 75; s. 145, Kat.No. 129, Res. 141.

⁷⁹ Yusuf Acioğlu, “Yeşilyurt Köyü Camii Haziresindeki Mezar Taşları” *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XVII/2, 2008, s. 19 vd. Res. 6, 7, 8, 16.

⁸⁰ Lütfi Şeyban, “ Yalova'nın Altınova İlçesindeki Osmanlı Mezar Taşları ve Kitabeleri” *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. V, S. 2, 2010, s. 11, no. 9; s. 17, no. 21; s. 21, no. 32.

⁸¹ Lütfi Şeyban, “Sakarya'da Osmanlı Mezar Taşları”, Eriş, M., (Ed.), *Sakarya*, Sakarya Valiliği, 2013, s. 75, 79, 81.

⁸² Azize Aktaş Yasa-Bilge Kaya Yiğit-Turgay Yazar, “Bolu Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”, Yaman, A.,- Yasa, A.A.,- Öztrük, E.,- Yiğit, B.K., (Ed.), *21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, AİBÜ BAMER Yayınları, No. 9, Bolu, 2011, s. 107, no. 5-7; s.105, no. 12, 13, 14, 16.

erkek baş şahidelerinin büyük ihtimalle etkilendiği yer olan İstanbul'da yer alan örneklerden Üsküdar Ayazma Camii⁸³, Üsküdar Selim Efendi Tekkesi⁸⁴, Üsküdar Çingene Fırını (Karakadı Camii)⁸⁵, Zeytinburnu Merkez Efendi, Tahir Efendi ve Dedeler Mezarlığı⁸⁶, Beşiktaş Yahya Efendi Külliyesi⁸⁷ ve Rum Mehmet Paşa Camii Haziresinde⁸⁸ çok sayıda benzer örnek yer almaktadır.

Benzer tipteki örnekleri Karadeniz Bölgesinde de görmekteyiz; Örneğin, Kastamonu Atabey Gazi Camii, Şeyh Şaban-ı Veli Camii ve Hepkebirler Camii'nde⁸⁹ aynı tipolojiye sahip örnekler ile Giresun Görele İsmail Beyli Köyü Mezarlığı ve Çavuşlu Beldesi Mezarlığı'nda⁹⁰, Rize Ulu Camii Haziresi, Portakallık Mahallesi Camii Haziresi ve Rize Müzesindeki örnekler⁹¹, bu tipin Doğu Karadeniz bölgesinde de tercih edildiğini göstermektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde Erzurum Derviş Ağa Camii Haziresinde Hafız Nafiz Efendinin mezarının baş şahidesi⁹² malzemesi farklı olmakla birlikte Kemer Köyü'ndeki örneklerle aynı tipolojiyi yansıtmaktadır.

---

⁸³ Sahure Yariş, "Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki Mezar Taşları" *STD*, S. 1., Nisan-2018, s. 242, no.1,8; s. 246, no. 33, 34; s. 247, no. 40,

⁸⁴ Zeynep Emel Ekim, "Üsküdar Selim Efendi Tekkesi Haziresi ve Mezar Taşları", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu IX*, C. II, Yılmaz, C., (Ed.), Üsküdar Belediyesi Yayını, 2017, s. 347-353, no. 1,8,10,17

⁸⁵ Sahure Yariş-Zülcüf Yariş, "Üsküdar Çingene Fırını (Karakadı Camii) Haziresindeki Mezar Taşları Üzerine Bir Değerlendirme" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, s. 44, 2016, s. 753, no. 6,10; s. 755, no. 22.

⁸⁶ Süleyman Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*, Zeytinburnu Belediyesi Yayını, No. 8, İstanbul, 2006, s. 62, no. 417; s.75, no.795; s. 92, no. 10; s. 105, no. 49.

⁸⁷ Tuba Ruhengiz Dikbiyık, *Yahya Efendi Kabristanı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim dalı İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, İstanbul, 2009, s. 475, no. 273.

⁸⁸ Sahure Yariş, "Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii Haziresindeki Mezar Taşları", *Turkish Studies*, Vol.12/13, 2017, s. 639, Res. 43, no. 28, Res. 44, no. 29, Res. 45, no. 30.

⁸⁹ Çal, 2008, s. 9.

⁹⁰ Gazanfer İltar, *Giresun İli Sahil Şeridindeki Osmanlı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 323, fot.no.205; İltar, 2005, s. 213, no. 195.

⁹¹ Canan Hanoğlu, *Batılılaşma Dönemi Rize Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum, 2015, s. 525, Kat. No. 255; s. 545, Kat. No. 265; s. 1493, Kat. No. 838.

⁹² Canan Hanoğlu, *Erzurum Merkez'de Camii Hazirelerinde Bulunan XVIII.-XIX.yy. Mezar Taşları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanata Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum, 2006, s. 335, Res. 118.

Güney Ege Bölgesine bakıldığında Muğla'daki mezar taşları malzeme ve teknik açıdan Kemer Köyü'ndeki örneklerimize benzer yapıdadır. Muğla Ortakent mezarlığındaki örnekler⁹³ hem benzer yapıda olup, hem de bu tipin ne kadar yaygın olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Balkan Coğrafyasında Saraybosna'da yer alan Osmanlı mezar taşları genellikle kare kesitli olmakla beraber Saraybosna İsa Bey Camii Haziresindeki bir mezar taşı aynı dikdörtgen kesitli başlıklı erkek mezar taşıdır⁹⁴.

Yukarıda tanımlayıp benzer örneklerini ortaya koymaya çalıştığımız Dikdörtgen Kesitli Başlıklı Erkek Mezar taşı baş şahideleri erkek mezar taşları içerisinde en yaygın tiplerden birini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Çeşitli başlıkları bünyesinde barındıran bu tip bazı bölgelerde malzeme farklılıkları göstermektedir.

Çanakkale'de birçok yerde karşımıza çıkan bu tip olasılıkla yakın olması bakımından İstanbul'dan etkilenmiş ve yine İstanbul'a yakın olması bakımından gerek Kemer Köyü'nde gerekse Çanakkale'deki diğer yerlerde sıkça kullanılmıştır. Tipin sadece Çanakkale ve civarında değil Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yer alan mezarlıklarda da sıkça kullanıldığı anlaşılmıştır.

4.2.1.1.2. Kare Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar

Kemer Köyü'ndeki Osmanlı mezar taşları içerisinde bir diğer erkek şahide türü kare yatay kesitli erkek başlıklı tiptir. Kemer Köyü Camii Haziresinde Kat.No. 8 Asri Mezarlıkta ise Kat.No. 87, 97, 98, 111 ve 153 nolu örnekler bu tipe girmektedir. Genel olarak 16-17. yy. larda yaygın olan bu tipin Balkanlarda 19. yy'a kadar varlığını sürdürdüğü bilinmektedir⁹⁵. Anadolu'da ise çok azalmakla birlikte varlığını az da olsa devam ettirdiği ifade edilmektedir⁹⁶. Kare yatay kesitli erkek başlıklı şahidelerin Çanakkale

---

⁹³ Hür Kamil Biçici, Muğla Ortakentte Bulunan Osmanlı Dönemi Süslemeli Mezar Taşları II" *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, Vol. 6, S. 2, 2013, s. 1416, fot.11, 12; s.1417, fot.18.

⁹⁴ Eyüp Utlü-Mustafa Yıldırım, "Saraybosna İsa Bey Camii ve Haziresindeki Bir Grup Mezar Taşı", *İstem*, S. 28, 2016, s. 243, fot.3, 4.

⁹⁵Çal, 2008, s. 10; Hanoğlu, 2015,s. 1883.

⁹⁶ Hanoğlu, 2015, s. 1883.

civarındaki benzerlerine Eceabat Yalova Köyü Mezarlığı ve şehitliği ile Büyük ve Küçük Anafartalar mezarlığında birer örnekte karşımıza çıkmaktadır⁹⁷. Buradaki örnekler Kemer Köyü'ndeki örneklere oranla daha uzun yapıdadırlar. Çanakkale Arkeoloji Müzesi Bahçesinde 381 envanter numaralı Hacı Osman isimli kişinin mezar taşı yine aynı tipi yansıtmaktadır⁹⁸. Örneklerden de anlaşıldığı kadarıyla bu tip bir önceki tip gibi Çanakkale'de çok yaygın değildir. Çanakkale dışında kare yatay kesitli erkek başlıklı şahide tipinin benzerine Bolu Göynük Akşemsettin Cami haziresinde iki örnekte rastlamaktayız⁹⁹. Çal da bu tip için Göynük'te sadece iki mezar bulunduğunu ve 16- 17. yy. larda yaygın olduğunu ayrıca Giresun'da da az sayıda mezar taşında tercih edildiğini ifade etmektedir¹⁰⁰. Dolayısıyla az önce ifade ettiğimiz üzere bu tip sadece Çanakkale'de değil diğer bölgelerde de çok yaygın değildir. Bu tiple ilgili diğer benzer örneklerden bazıları Karadeniz'de Rize'de karşımıza çıkmaktadır. Hanoğlu doktora çalışmasında Rize'de incelediği çok sayıda mezar taşından sadece 10 tanesinin bu tipe girdiğini söylemektedir¹⁰¹. Aydın Kuşadası Adalızade Mezarlığında 18.yy'a ait tek örnek bu tipe girmektedir¹⁰². Varol da Ege bölgesinde bu tipin kullanım oranının düşük olduğunu dile getirmektedir¹⁰³. Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesindeki¹⁰⁴ mezar taşlarında da aynı tür baş şahidesinden örnekler görmekteyiz.

Çanakkale'ye yakın bir yer olan Edirne'de Beylerbeyi Camii Haziresinde yer alan mezar taşlarından iki mezar şahidesi bu tipe

---

⁹⁷ Şen, 2010, s. 73, Kat.No.57; s. 126, Kat.No.110.

⁹⁸ Arbaş, 2012, s. 30, no.3.

⁹⁹ Halit Çal, "Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları" *Vakıflar Dergisi*, S. 30, 2007, s. 329, no.22, 23.

¹⁰⁰ Çal, 2007, s. 301.

¹⁰¹ Hanoğlu, 2015, s. 1883.

¹⁰² Abdül Halim Varol, *Kuşadası Adalızade Mezarlığı Osmanlı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019a, s. 1158.

¹⁰³ Varol, 2019, s. 1158.

¹⁰⁴ Hüseyin Muşmal-İbrahim Kunt-Mustafa Çetinaslan, "Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesindeki Yer Alan Mezar Taşları" *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 35, 2014, s. 190, Kat.No.E-19.

girmektedir¹⁰⁵. Ancak buradaki kare yatay kesitli erkek başlıklı şahidelerin boyun kısmına geçişte ters mukarnaslar ile pahlanmış olması Kemer Köyü'ndeki örneklerden farklı bir uygulamayı ortaya koyar. Ayrıca kullanılan malzeme ve şahidenin üzerindeki yazı düzenlenişi de farklıdır. Kare Yatay Kesitli Başlıklı Erkek Mezar taşlarına benzer örneklerin görüldüğü bir yer de Malatya'dır. Malatya Sancaktar Mezarlığında¹⁰⁶ bu tipe çok rastlanılmaktadır.

Kare yatay kesitli erkek başlıklı mezar şahidelerini en yaygın biçimde Balkanlarda görmekteyiz. Saray Bosna'da İsa Bey Camii Haziresindeki mezar taşlarının neredeyse büyük çoğunluğu bu tipe girmektedir¹⁰⁷. Yine Saray Bosna'nın Mostar kentinde Mostar Kethüda Camii Haziresinde 11 baş şahidesi bu tipte olup Kemer Köyü örneklerine benzemektedir¹⁰⁸. Kosova'da Melike Köyü Merkez Camii Haziresindeki tek örnek de yine kare yatay kesitli erkek başlı tipin Balkanlardaki bir diğer uygulamalarıdır¹⁰⁹. Örneklerden ve dağılımlarından bu tipin Anadolu'da fazla yaygın olmadığı buna karşın Balkanlarda daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Bu tip mezar taşlarının Kemer Köyü'nde görülmesi köyün balkan göçmeni nüfusu barındırması ve oradan gelen bir etkiyle kullanıldığı söylenebilir.

4.2.1.1.3. Yuvarlak (Silindirik) Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar

Kemer Köyü Camii Haziresinde Kat. No. 3-4-5-6, Asri Mezarlıkta ise, Kat. No. 92 ve 96 nolu şahideler bu grubu oluşturan örneklerdir. Bu gruptaki en erken tarihli baş şahide M.1695 tarihli, en geç olanı ise, M. 1721 tarihli olan örnektir. Bu tipin Kemer Köyünde 18. yy'ın ikinci yarısından sonra kullanılmadığı anlaşılmaktadır. En çok benzer örneğinin Edirne'de karşımıza çıktığı bu grup diğer hazirelerde de genelde 16-17. ve az da olsa 18. yy.'larda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu grubu oluşturan örneklerin benzerlerine

---

¹⁰⁵ Emine Baş, *Edirne Beylerbeyi Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2009, s. 482, fot. 197a, 197b; s. 488, fot.198a, 198 b.

¹⁰⁶ Güzel, 2017, s. 133, Res.7,no.2, Res.8, no.3, s. 134, res.12, no.5, s. 135, Res.17, no.7, res.20, no.8,

¹⁰⁷ Utlü-Yıldırım, 2016, s. 238 vd.

¹⁰⁸ Saliha Tanık, "Mostar Kethüda Camii Haziresi Mezar Taşları", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, C. 1, S. 1, 2017, s. 215 vd.

¹⁰⁹ Alyılmaz, 2016, s. 68, fot.8

Çanakkale’de Eceabat Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresinde yer alan örnek verilebilir, ancak tarih olarak biraz geç olup 19. yy. dandır¹¹⁰.

Silindirik gövdeli olup 19. yy. ’a ait bir başka örnek, Bolu Müzesi’nde yer alan Bolu Sancağı mutasarrıfı Ebu Seyyid Muhammed Nuri Paşa’ya ait baş taşıdır.¹¹¹ Bu tipin 19. yy. ’a ait örneklerinin daha iri gövdeli ve batı etkisiyle şahidenin alt kısımları plastik kabartmalarla süslenmiştir. Kemer Köyü’nde yer alan Osmanlı mezar taşları silindirik gövdeli başlıklı erkek mezar taşlarının gerek tarih ve gerekse form olarak en yakın benzerlerine Edirne’de rastlamaktayız. Edirne Arkeoloji Müzesi’nde yer alan bir örnek 17. yy. ’ait olup, gövde formunun inceliği ile Kemer Köyü örneklerine yakın benzerlik göstermektedir¹¹². Bu grubun mihraplı olanları da mevcut olup¹¹³ bu örneklerden Kemer Köyü’nde yer almamaktadır. Edirne’de bu tipin en çok örneği Gazi Mihal Camii Haziresinde yer almaktadır. Bu hazirede yer alan örneklerden 3 tanesi 17.yy.’ın ikinci yarısına, 25 tanesi ise, 18. yy. ikinci yarısına tarihlenmektedir¹¹⁴. Akşehir, Nasreddin Hoca Camii Haziresinde de benzer bir örnek yer almaktadır¹¹⁵. Bu örnekler gerek form gerekse tarih olarak Kemer Köyü örneklerine yakın benzerlik göstermesi bakımından dikkate değerdir.

4.2.1.1.4. Sekizgen Gövdeli Yatay Kesitli Erkek Başlıklılar

Bu tip Kemer Köyü Asri Mezarlıkta sadece Kat. No. 89 ile temsil edilmektedir. 1706/1707 tarihli baş şahide örneğinin benzerine Çanakkale çevresinde ve yakın illerde rastlanmamıştır. Sarıklı sekizgen gövdeli en erken tarihli olanlardan bir örnek de Fatih döneminden sekbanbaşı mezar taşı olarak

---

¹¹⁰ Şen, 2010, s.45, Kat.no.29, res.41.

¹¹¹ Yasa-Yiğit-Yazar, 2011, s. 43, Çiz.23.

¹¹² Gülay Apa Kurtişoğlu, “Sadelikten Gösterişe Edirne Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 16, C. 8, Temmuz-2018, s. 51, res.20.

¹¹³ Kurtişoğlu, 2018, s. 39.

¹¹⁴ Burcu Doğan, *Edirne Gazi Mihal Camii Haziresindeki Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Edirne 2009, s. 811.

¹¹⁵ Razan Aykaç, “Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı Bir Grup Mezar Taşı” Duranlı, M.-Haykiran, R.K.-Demir, G.K. (Ed.) *I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi*, Bildiriler Kitabı, Yeni Fikir Dergisi, Aydın, s. 40, Aydın, 2018, Kat.No.11, fot.17-18.

gösterilmiştir.¹¹⁶ H. 1141 tarihli Üsküdar'daki Şemsi Ahmet Paşa cami haziresindeki Defter Emini El-Hac Mustafa Efendiye ait başşahide de benzer bir örnektir¹¹⁷ .

4.2.1.2. Başlıklı Kadın Mezar Taşları

4.2.1.2.1. Dikdörtgen Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar

Bu grup Kemer Köyü Osmanlı başlıklı kadın şahidelerinin ilk grubudur. Kat. No. 16, 21, 23, 24, 27, 29, 34, 35, 44, 50-52 nolu örnekler Kemer Köyü Cami haziresinde yer alan ve bu gruba giren örneklerdir. Cami Haziresinden Kat. No. 68 nolu şahide başlık ve birkaç satır kitabesi kırık olmasına rağmen bu gruba dâhil edilmiştir. Kat. No. 102-105, 107, 123, 125, 130-132, 135, 137, 139, 140 ve 152 nolu örnekler de Asri Mezarlıktaki örnekleri oluşturmaktadır. Kat.No. 152 nolu başlık ve kitabenin yarısı kırık olmasına rağmen ince bir boyuna sahip olduğu için kadın başlıklı mezar taşı olarak ele alınmış ve bu grupta değerlendirilmiştir. Bir tanesi kırık olmakla beraber 28 baş şahide bu guruba dahil edilmiştir. Bu grup incelediğimiz Kemer Köyü Osmanlı mezar taşları içinde ikinci kalabalık gurubu oluşturmaktadır. Başlığı kırık olan Saliha kadına ait 1762/1763 tarihli Kat. No. 16 en erken, Şerife Kezban'a ait Kat. No. 140 olan baş şahide ise bu gurubun en geç tarihli olup yukarıdan aşağıya doğru daralan bir gövdeye sahiptir.

Osmanlı mezar taşlarında kadın başlıklarına hotoz adı verilmektedir. Etimolojik olarak kotaz ya da diğer adıyla kaytaz denilen Türkistan'a ait bir cins uzun kıllı öküz kuyruğundan yapılan tuğ ile at gerdanlarına süs olarak takılan püsküle verilen isimdir¹¹⁸. Çağatayca olan bu isim kadın başı süsüne de hotoz diye telaffuz edilerek bu ismi almıştır¹¹⁹.

---

¹¹⁶ Çal, 2015, s. 309.

¹¹⁷ Sadi Kucur, “ Üsküdar Şemsi Ahmed Paşa Camii Haziresi Mezar Taşları”, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler, C.2*, Kurşun, Z.-Bilgili, A.E.-Kahraman, K.-Günsur, C. (Edts.), Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayın no.10, 2004, s. 54, Fot.10a: Nu.4.

¹¹⁸ Abdül Halim Varol, “Aydın Kuşadası Adalı Zade Mezarlığı Kadın Başlıklı Osmanlı Mezar Taşları”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 35, 2019b, s. 514.

¹¹⁹ Varol, 2019b, s. 514.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında kadın başlıklı olanların çoğu da hotoz şeklindedir. Bu tip başlıkların genellikle 18. ve 19. yy.larda Anadolu'nun çeşitli mezarlıklarında kullanıldığı görülmektedir.

Bu tipin Çanakkale'de Kemer Köyüne yakın bir bölge olan Çardak Yakup Bey Aile mezarlığında iki örnek bu tiptedir¹²⁰. Yine Çanakkale ilinde Bayramiç ilçesinde Saçaklı Köyü Mezarlığında da yine iki örnek¹²¹ bu tipin bölgedeki temsilcileri olup Kemer Köyündeki örneklerle benzerdir. Eceabat Büyük ve Küçük Anafartalar Mezarlığı¹²² ve Yalova Köyü Mezarlığı ve Şehitliğinde¹²³ de bir örnek aynı tipe girmektedir. Çanakkale Boğazının Trakya tarafında yer alan Gelibolu'da da yine benzer tipte şahidelere rastlanmaktadır. Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığındaki beş örnek¹²⁴ bu tipin bölgede kullanıldığını gösteren uygulamalardır.

Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıklı kadın baş şahidelerinde Kemer Köyünde görülen örneklerin Çanakkale dışında benzerlerine yakın bir bölge olması bakımından da önem arzeden Edirne örneklerine bakmak önemlidir. Edirne Beylerbeyi Camii Haziresinde 19. yy ikinci yarısına tarihlenen iki örnek¹²⁵ benzer tipte olup, Kemer Köyü örneklerine yakın benzerlik ortaya koymaktadır. Yine Edirne Gazi Mihal Camii Haziresindeki bir örnek¹²⁶ ve Edirne Şehabeddin Paşa Camii Haziresindeki tek örnek¹²⁷ bu tip kadın baş şahidelerindedir. Yalova Armutlu Merkez Haziresinde¹²⁸ 18. yy'a ait dört örnek Kemer Köyündekilerle aynı tarihlere sahiptir. İstanbul Zeytinburnu İlçesi, Çamlık mezarlığındaki iki örnek¹²⁹ ve Üsküdar Ayazma Camii

---

¹²⁰ Şen, 2106, s. 56, no.2, res.8, 62, no.8, res.14.

¹²¹ Gümüş, 2018, s. 34, no.SCK008, s. 35, no.SCK009.

¹²² Şen, 2010, s. 148, no.132, res.144

¹²³ Şen, 2010, s. 121, no.105, res. 117.

¹²⁴ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 448, no.198, s. 500, no.250, s. 532, no.282, s. 734, no.52, s. 762, no.80.

¹²⁵ Baş, 2009, s. 196, fot.83a, 83b.

¹²⁶ Doğan, 2009, s. 56, no.21, fot.41.

¹²⁷ Murat Karademir-İbrahim Kunt, "Edirne Şehabeddin Paşa Camii Haziresi Mezar Taşları", Ağustos-SUTAD, S. 46, 2019, s. 342, no.20, fot.27.

¹²⁸ Engin Kezik, *Armutlu (Yalova) Merkez Haziresi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul, 2011, s. 11, no.1.s. 12, no.4, s. 13,no.5, s. 24, no.27.

¹²⁹ Berk, 2006, s. 239, no.181, s. 243, no.197.

Haziresindeki tek örnek¹³⁰ daha fazla süslü olmakla birlikte aynı tipi yansıtmaktadır. İstanbul Manisalı Mehmet Paşa Camii Haziresinde Mollahakzade İshak Efendi ailesine ait 18.yy. ortalarına tarihli üçlü mezar taşından biri de bu tipe girmektedir¹³¹. Yine Üsküdar Şeyh Devati Camii Haziresindeki 19. yy'a ait bir örnek de yine aynı tipe İstanbul'da vereceğimiz örneklerdendir¹³². Kemer Köyü Cami Haziresindeki Kat. No. 44 oldukça süslü olmasıyla İstanbul'da yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Eyüp Sultan Camii Haziresi'ndeki 1811 M. tarihli kadın baş şahidesi bu düşünceyi desteklemektedir. ¹³³ Bolu Göynük'te¹³⁴ yer alan örnekler bu tipin yakın bölgede kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Dikdörtgen Yatay kesitli başlıklı kadın baş taşı şahidelerinin Çanakkale ve yakın bölge dışında Anadolu'nun diğer bölgelerinde de kullanıldığını Muğla Ortakent Mezarlığındaki 18 ve 19. Yy. 'a ait örnekler¹³⁵, Aydın Adalızade Mezarlığı¹³⁶, Aydın Bozdoğan Eymir Mezarlığı¹³⁷, Giresun Bulancak İlçesi Burunucu Köyü Karabrahimoğulları mezarlığı¹³⁸, Rize Fener Mahallesi Cami Haziresi¹³⁹, Kale Mah. Kale Cami Haziresi¹⁴⁰, Yanıktaş Köyü Cami Haziresi¹⁴¹ ve Üsküdar Mihrimah Sultan (İskele) Cami Haziresi'ndeki¹⁴² 18 ve 19. yy örnekleri ispatlamaktadır. Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıklı kadın

---

¹³⁰ Yariş, 2018, s. 242, no.7, fot.8.

¹³¹ Hans Peter Laqueur, *Hüve'l Baki, İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, (Çev.:S. Delidüzgün), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2007, s. 197, res.44.

¹³² Sağıroğlu Arslan, 2012, s. 1932, fot.12.

¹³³ Nidayi Sevim, *Medeniyetimizin Sessiz Tanıkları*, Kitap Dostu Yayınları, İstanbul, 2010, s. 307.

¹³⁴ Çal, 2007, s. 359, no.25, s. 360, no.45, s. 361, no.60, s. 362, no.68, s. 363, no.82, 86.

¹³⁵ Biçici, 2013, s. 1418, fot, 20, 21, 25, s.1419, fot.27, 28, 29.

¹³⁶ Varol, 2019a, s. 607, no.272, res.3.277

¹³⁷ Ertan Daş, "Bozdoğan Mezar Taşları", *Sanat Tarihi Dergisi*, S.XIX/2, 2010, s. 123, fot.7 .

¹³⁸ İltar, 2005, s. 65, örn.26, fot.43, s. 67, örn.27, fot.45.

¹³⁹ Hanoğlu, 2015, s. 246, no.97, fot.117.

¹⁴⁰ Hanoğlu, 2015, s. 400, no.184, fot.217, s. 404, no.186, fot.219.

¹⁴¹ Hanoğlu, 2015, s. 1285, no.630, fot.714.

¹⁴² Sadi Kucur, "Üsküdar Mihrimah Sultan (İskele) Camii Haziresi Mezartaşları" Yılmaz, C. (Ed.), *Üsküdar Sempozyumu IX, C.2*, Üsküdar Belediyesi Yayını, 2017, s. 133-202., s. 135, Kat.No.38, 39.

şahidelerinin özellikle 18. ve 19.yy' larda kullanıldığını ve genellikle uzun boylu kadınların mezar taşlarında kullanıldığını ortaya koymaktadır.

4.2.1.2.2. Kare Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar

Kemer Köyü Camii Haziresinde bu gruba giren örnek bulunmazken, Asri mezarlıkta ise sadece Kat. No. 91 bu gruba ait örnektir. Kare tipte yer alan örnekler daha çok İstanbul'da karşımıza çıkmaktadır. Kemer Köyü örneklerinde yer alan bu tipteki tek örnek Halit Çal'ın tipolojisine göre 3. tipe girmektedir. Kat. No. 91' in gerek tip, gerek malzeme, gerek boyut ve gerekse tarih bakımından en yakın benzeri Anadoluhisarı Sultan II.Bayezid Han Mezarlığında 18. yy. 'a ait bir mezar taşında¹⁴³ hotoz tipi farklı olmakla birlikte Malatya Sancaktar Mezarlığı'nda¹⁴⁴ ve Mostar Kethüda Camiinde iki örnekte¹⁴⁵ karşımıza çıkmaktadır.

4.2.1.2.3. Yuvarlak (Silindirik) Yatay Kesitli Kadın Başlıklılar

Kare yatay kesitli kadın başlıklı grupta olduğu gibi bu grupta da Kemer Köyü Camii Haziresinden herhangi bir örnek yer almazken Asri Mezarlıktan Kat.No. 88, 94 olmak üzere iki örnek yer almaktadır. Nadir bulunan bu şahidelerden Kat. No. 94 başlığı aşağıdan yukarıya doğru genişleyen tarzda olup süslemelidir. En erken tarihli M. 1696/1697 geç tarihli M. 1720/21 dir. Enss yakın benzerlerine Edirne Arkeoloji ve Etnoğrafya müzesinde sergilenen M. 1758 yılına tarihlenen tek bir örneğe¹⁴⁶ ve Edirne Gazi Mihal Cami haziresinde birkaç örneğe daha rastlamaktayız. 1722, 1728, 1762 tarihli bu örnekler, Kemer köyü Asri mezarlıktaki baş şahide örneğine boyut ve tarih olarak da oldukça yakındır.¹⁴⁷ Yakın örneklerini Edirne'de bulduğumuz

---

¹⁴³ Hande Yılmaz, *Anadolu Hisarı Sultan II.Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2009, s. 66, no.12A, fot. 15.

¹⁴⁴ Güzel, 2017, Kat.No.11, Res.26, 27, s. 136; Kat.No.12, Res.28, 29, s. 137.

¹⁴⁵ Saliha Tanık, "Mostar Kethüda Camii Haziresi Mezar Taşları", *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, C. 1, S. 1, 2017, Kat.No.4, 15, s. 219.

¹⁴⁶ Kurtişoğlu, 2018, s. 54, Res.29.

¹⁴⁷Doğan, 2009, s. 62, Fot.47, s. 162, fot.147, s. 577, fot.568.

silindirik kadın başşahideleri, 18. yy'da yaygınlaşarak kullanılmaya devam etmiştir¹⁴⁸.

4.2.2. Başlıksız Mezar Taşları

4.2.2.1. Başlıksız Erkek Mezar Taşları

4.2.2.1.1. Yuvarlak (Silindirik) Gövdeli Olanlar

Kemer Köyü Osmanlı Dönemi mezar taşları içerisinde Kemer Köyü Cami Haziresinde bu gruba giren örnek bulunmazken Asri mezarlıkta toprağa gömülü olan tek örnekle Kat.No.90 temsil edilmektedir. Bu tipe Çanakkale'de verebileceğimiz erken bir örnek Eski Belediye Binasında yer alan 1603 tarihli Süleyman Bin Nazar'a ait şahidedir¹⁴⁹. 1622 yılına tarihli Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığında yer alan Zeynelabidin'e ait baş şahidesi de bölgede bu tipe verebileceğimiz erken örneklerden biridir¹⁵⁰. Ayrıca, Kilitbahir Cahidi Sultan Cami haziresinde 19. yy ait topçu ikinci alayı emirlerinden Yusuf Efendi'nin baş şahidesi¹⁵¹ de örnek verilebilir.

Yine Çanakkale'de Gelibolu'da Gazi Süleyman Paşa Cami Haziresinde Gelibolu Müftüsü Bolevi Osman Efendiye ait M. 1820 tarihli şahide¹⁵², Gelibolu Halveti Mezarlığında Şeyh İbrahim Efendiye ait M. 1814-1815 tarihli şahide¹⁵³, Rodos Adası'ndaki Murad Reis Mezarlığında yer alan silindirik gövdeli örnekler dikkat çekicidir.¹⁵⁴ Bu tipin erken örneklerine Kastamonu'da 15. yy, Edirne'de 16. yy' a tarihli AEM' de sergilenen baş şahidesi¹⁵⁵ ve Isparta Karaağaç mezarlığında 17. yy ait mezarlarda rastlanmaktadır. İstanbul Anadolu Hisarı Sultan II.Bayezid Han mezarlığında 1585 tarihli baş taşı¹⁵⁶ üzerinde herhangi bir süsleme bulunmaması ve düzenleniş olarak Kemer Köyü

---

¹⁴⁸ Kurtişoğlu, 2018, s. 40.

¹⁴⁹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, s. 245, Kat.No.150.

¹⁵⁰ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, s. 260, Kat.No.10.

¹⁵¹ Şen,Korkmaz, 2010, s. 212, Kat.29, Res.41.

¹⁵² Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 138, Kat.No.57.

¹⁵³ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, s. 195, Kat.No.109.

¹⁵⁴ Neval Konuk Halaçoğlu, *Midilli, Rodos, Sakız ve İstanköy'de Osmanlı Mimarisi*, Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 2013, s. 105.

¹⁵⁵ Kurtişoğlu, 2018, s. 51, Res.18.

¹⁵⁶ Yılmaz, 2009, s. 229, Kat.no.57A, fot.64.

örneği ile benzerdir. Kemer Köyü örneğinin İstanbul'da bir diğer benzeri ise Solak Sinan Camii Haziresinde yer almaktadır¹⁵⁷. M. 1692-1693 tarihli bu baş şahidesi Kemer Köyü örneğiyle tarih olarak da çok yakındır. Tarihsel yakınlığın yanında yazıların kartuşlarla bölünmesi gibi ve sadelik gibi düzenleme anlamında da yakın benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sadece bu baş taşında yazı kemerli bir alan içerisinde başlamaktadır. Sütun şeklindeki mezar taşlarının Doğu Anadolu Bölgesi dışında Balkanlar dâhil Türklerin yerleştiği her bölgede kullanıldığı bilinmektedir.¹⁵⁸ En erkeni Aydınöğlu Beyliğinden Selçuk'taki 1377 tarihli örnektir.

Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar her devirde kullanılan bu tipin özellikle 19. yy da yaygınlaştığı ifade edilmektedir¹⁵⁹. Bu tipolojideki mezar taşları Osmanlı klasik devrinde de yapılmaya devam etmiş ve ayrı bir ekol oluşturmuştur. Klasik devirde silindirik formlu bu taşların hem ölçülerinin büyüdüğü hem de üzerindeki tezyinatın çoğaldığı görülmektedir¹⁶⁰. Sultan I. Selim'in Nedimi Hasan Can'ın Oğlu tarihçi ve Şeyhü'l- İslam Hoca Saadettin Efendi'nin (M.1599), İstanbul Eyüp semtinde Dâru'l-Kurra haziresinde bulunan silindirik formlu mezarı ve 17.yy'dan Hattat Hafız Mehmet Paşa'nın (M.1650) Eyüp'te Saçlı Abdülkadir Camii Haziresinde bulunan mezarındaki baş şahidesi de bu türün ölçü bakımından en gelişmiş örneğini temsil etmektedir¹⁶¹. Silindirik Formlu Başlıksız Erkek baş şahideleri 15 .yy.'da oldukça popüler olmuş ve 19.yy.' a kadar kullanım gördüğü anlaşılmaktadır. Bu tür baş şahidelerinin tedarik edilmelerinin zorluğu ve yuvarlak yüzeyde çalışma zorlukları gibi nedenlerden dolayı ustalarca fazla tercih edilmedikleri ifade edilmektedir¹⁶². Silindirik gövdeli baş şahidelerinin genellikle denize

---

¹⁵⁷ Sahure Yariş, "Üsküdar Solak Sinan Camii ve Sinan Paşa Camii Hazirelerindeki Mezar Taşları" *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu X*, C.III, Yılmaz, C., (Ed.), Üsküdar Belediyesi Yayını, 2019, s. 15, Kat.No.2, fot.4.

¹⁵⁸ Bahattin Yaman, "Isparta Karaağaç Mezarlığındaki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları" *Review of the Faculty of Divinity, University of Süleyman Demirel*, No.18, 2007/1, s. 88, Kat.14, levha 17.

¹⁵⁹ Çal, 2015, s. 303, fot.17.

¹⁶⁰ Hicabi Gülgen, *Osmanlı Mezar Taşlarının Bursa ve Civarındaki İlk Örnekleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı, 2009, s.160.

¹⁶¹ Gülgen, 2009, s. 160, Res.no.326., Res.327.

¹⁶² Gülgen, 2009, s. 160.

kıyısı olan yerlerde görülmesi bu şahidelerin İstanbul'da üretildikten sonra deniz yoluyla rahatlıkla taşındığı düşünülebilir.

4.2.2.1.2. Sekizgen (Çokgen) Gövdeli Olanlar

Bu tip başlıksız çokgen örnekler Osmanlıda çok fazla kullanılmamıştır. Başlıksız çokgen gövdeli mezar taşlarının genel özelliği aşağıdan yukarıya doğru genişlemesidir. Ancak Üsküdar Mustafa Paşa Devati Haziresi ve Anadolu Hisarı Bayezid Han Haziresinde olduğu gibi alttaki kısa bir sekizgen gövdeden sonra yazıya imkan tanımak için ön yüzü daha geniş ve düzgün olmayan bir beş altı kenarlı gövdeye dönüştüğü örnekler de vardır¹⁶³.

Kemer Köyü Cami Haziresinde Kat. No. 1 ve 2 olmak üzere bu grupta iki örnek yer alırken Asri mezarlıkta bu gruba giren örnek bulunmamaktadır. Baş şahideler içinde en erken tarihli (1618/19 M) Kat.No.1 ölçüsü ve boyu ile Kemer Köyü'ndeki diğer şahidelere göre oldukça iridir. Diğer örnek olan Kat.No. 2 ise kendine has bir tip olarak dikkati çekmektedir. Özellikle Kat.No.1 çalışmamızdaki en erken tarihli mezar taşı olup diğer örnekler ile yapılan karşılaştırmalar ve değerlendirmeler bu tip büyük boyutlu ve çokgen gövdeli mezar taşlarının genellikle erken tarihlerde kullanıldığını düşündürmektedir. Bu tip başlıklarda özellikle Edirne'de yer alan örneklerde metin kısımları Edirnekari adı verilen mihrap ile başlarken, bu özellik Kemer Köyündeki örneklerde söz konusu değildir. Benzer örnekleri daha çok Edirne, İstanbul ve Anadolu'nun batısında görülmektedir. Kat No.1 deki örneğimiz pahlanmış kısımda 2 sıra alan içerisinde düzenlenmiştir ve üst kısımda hafif bombeli sonlanmakta alt kısım ise dilimlenmiş yapıdadır. Kat.No.1'in Çanakkale ili sınırları içerisinde benzerlerine Gelibolu'daki mezarlıklarda tanık olunmaktadır. Gelibolu'da Gazi Süleyman Paşa Haziresinde 1698-1699 tarihli mezar taşı¹⁶⁴ aşağıdan yukarıya doğru düzenlenişi ve tarih olarak da Kat.No.1 ile benzerdir. Fark ise Gelibolu örneğinde Edirnekari denilen bir düzenleme varken, Kemer örneğinde bu söz konusu değildir. Gelibolu Üç Köprüler Neşati Çeşme arkasında yer alan (1795-1796 M.) mezar taşı¹⁶⁵ Kat. No.1 ile

---

¹⁶³ Çal, 2015, s. 310.

¹⁶⁴ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 126, Kat.No.46.

¹⁶⁵ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, Kat.No.10.

düzenleniş ve tip olarak en yakın örnek durumundadır. Bu örnek de bizim örneğimizde olduğu gibi Gelibolu'daki en erken örneklerden biridir. Edirne'de Gazi Miha1 Camii Haziresinde yer alan (1683 M.) tarihli örnek¹⁶⁶ çokgen olması bakımından Kemer örneğiyle benzer olmakla beraber taşın pahlânışı ve buradaki yazı düzenlemesi Edirne'ye has özellikler içerir. Aynı şekilde 368 katalog nolu örnek¹⁶⁷ de benzer özelliklere sahip olup, Kemer örneğiyle yakındır. Kemer örneğinde Edirne örneklerinde görülen Edirnekari adı verilen düzenleme görülmemekle birlikte Kemer Köyü Cami Haziresinde yer alan Kat.No.1, taşın boyutu ve tipolojisi açısından Edirne'deki erken dönem tarihli bu tip baştaşları ile uyum içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Saray Bosna İsa Bey Camii haziresinde¹⁶⁸ de gerek boyut ve gerekse tipolojik açıdan Kat.No.1 ile benzer örnekler olduğu görülmektedir. Mostar Kethüda Camii haziresinde yer alan çokgen gövdeli baş taşları¹⁶⁹ 19.yy. ait olup bu tip mezar taşlarının sonraki yüzyıllarda nasıl bir forma dönüştüklerini göstermesi açısından önemlidirler. Kethüda Camii haziresindeki 19.yy. ait mezar taşları, boyut ve tepe kısımlarının sonlanış şekli olarak çok bir değişim göstermediklerini ama taşın düzenleniş biçiminde bazı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Kemer Köyü Cami Haziresinde yer alan Kat.No. 2 yine çokgen gövdeli başlıksız erkek mezar taşı olup Kat.No.1'e göre özellikle kaideden gövdeye geçiş kısmının yapısı bakımından farklılık ortaya koymakta ve bu açıdan pek benzeri bulunmamaktadır. Bu tipte benzerlerini ortaya koymada özellikle tepe kısmı bizim için belirleyici olmuştur. Kat.No.2'nin en yakın benzeri Kırım/Bahçesaray'daki bir mezar taşıdır. Özellikle kaideye geçiş kısmı büyük benzerlik göstermektedir¹⁷⁰. Kat.No.2'nin tam olmasa da benzeri diyebileceğimiz bir örnek Eceabat'ta karşımıza çıkmaktadır¹⁷¹. Bir diğer

---

¹⁶⁶ Doğan, 2009, s. 769, Kat.No.366, fot.no.774,

¹⁶⁷ Doğan, 2009, s. 774, Kat.No.368, fot.no.780.

¹⁶⁸ Utlü-Yıldırım, 2016, s. 253, fot.no.10.

¹⁶⁹ Tanık, 2017, Kat.No.1, 7,13, 17.

¹⁷⁰ Çal, 2015, s. 311, fot.42.

¹⁷¹ Şen, 2010, s. 251, res.194.

benzer örnek Anadolu Hisarı II. Bayezid Han Mezarlığında yer alan 1658 tarihli Kat.No.03A nolu örnek verilebilir¹⁷².

4.2.2.1.3. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Üçgen Tepelikliler

Kemer Köyü'nde bu tipe giren tek örnek Kat.No.80 dir. Tarihi belli olmayan örnek dikkatlice incelendiğinde sanki bir ayak taşından baş taşına döndürülmüş olabileceği değerlendirilmektedir.

4.2.2.2. Başlıksız Kadın Mezar Taşları

4.2.2.2.1. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Sivri Kemerli Tepelikliler

Kemer Köyü Camii Haziresinde Kat.No.7,11, 17, 19, 73 ve 74 bu gruba girerken Asri Mezarlıkta, Kat.No. 95, 106, 113, 115, 120 ve 151 olmak üzere toplam 12 adet örnek bu gruba dahil şahideleri oluşturmaktadır. Selçuklular döneminde popüler olan Başlıksız Sivri Kemerli kadın mezar baş taşlarının Osmanlı döneminde azaldığı ifade edilmekle birlikte Osmanlılarda hemen her dönemde kullanıldığı anlaşılmaktadır¹⁷³. Ancak geleneğin hâkim olduğu Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da sivri kemerli tipe sıkça rastlanıldığı görülmektedir¹⁷⁴. Ayrıca bu tipin baş taşından daha çok ayak taşlarında tercih edildiği de incelenen örneklerden anlaşılmaktadır.

Çanakkale Çardak Yakup Bey Aile Mezarlığında¹⁷⁵, Lapseki Merkezde 18.¹⁷⁶ ve 19.yy¹⁷⁷,a tarihlenen iki örnek, Eceabat Yalova Köyü Mezarlığı ve Şehitliğinde¹⁷⁸, Büyük ve Küçük Anafartalar Köyü Mezarlığında¹⁷⁹, Gelibolu Gazi Süleyman Paşa Haziresinde 17.yy.¹⁸⁰ ve Gelibolu Yazıcızade Camii

---

¹⁷² Yılmaz, 2009, s. 26, Kat.No.03A, fot.13.

¹⁷³ Çal, 2008, s. 11.

¹⁷⁴ Çal, 2008, s. 11.

¹⁷⁵ Şen, 2016, s. 76, no.20.

¹⁷⁶ Şen, 2018, s. 516, no.4.

¹⁷⁷ Şen, 2018, s. 522, no.15.

¹⁷⁸ Şen, 2010, s. 227, res.96,

¹⁷⁹ Şen, 2010, s. 236, res.132.

¹⁸⁰ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 125, Kat.No.45.

Haziresi¹⁸¹, Gelibolu Alaaddin Kalfa Mezarlığında 17, 18. ve 19.yy.ait üç örnek¹⁸², Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında¹⁸³ yer alan bir örnek, Sivri Kemerli tipin Çanakkale bölgesinde baş taşı olarak yaygın bir şekilde kullanılmış olduğunu ortaya koymaktadır. Sivri kemerli baş taşlarının Çanakkale dışında yine sevilerek kullanıldığı bir başka yer Edirne'dir. Edirne Beylerbeyi Camii Haziresinde Kasım Paşa Kızı Saliha'ya ait 17.yy. tarihli örnek¹⁸⁴ özellikle kemer içindeki alınlık bezemesi uygulamasıyla Kemer Köyü örneklerinden Kat.No.7 ile ayrıca yakın benzerlik taşımaktadır. Yine aynı mezarlıkta bulunan Musa Ağanın eşi Şerife Hatuna ait 19.yy.' a ait baş taşı da¹⁸⁵ sivri kemerli olmasının yanında kemerin içinde yer alan Süleyman Mührü bezemesiyle de Kat.No.7 ile benzerdir. Edirne Beylerbeyi Camii Haziresi çoğu ayak taşı da olsa aşağıdan yukarıya doğru genişleyen Sivri Kemerli tipin yoğun kullanıldığı hazirelerden biridir. Edirne Gazi Mihal Camii Haziresi Sivri Kemerli Kadın baş taşlarının en çok görüldüğü haziredir. Bu hazirede 69 örnek sivri kemerli kadın baş taşıdır. Bu taşların boyutları ve düzenlenişleri de Kemer Köyü örneklerine yakın benzerdir. Örneğin en erken tarihli olan 1685 tarihli Mustafa Kızı Fatma'ya ait baş taşı¹⁸⁶ tipolojik olarak benzerdir, Muhammet Kızı Şerife Ümmühan'a 'a ait ve Osman Kızı Molla Ayşe'ye ait 19.yy. tarihli mezar taşı¹⁸⁷ iç düzenlenişi ve üstte düz altta ters mihrap düzenlenişi ile Kemer Köyündeki Kat.No.19 ile çok yakın benzerlikler göstermektedir.

Edirne Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesinde yer alan 1544 tarihli Edirnekari dikdörtgen sivri kemerli örnek, erken tarihli olması bakımından önemli olup, Edirnekari tipindedir¹⁸⁸. Gerek Edirne'deki diğer örnekler ve Kemer Köyü örneklerinde yer alan ters düz mihrap düzenlemesi ve sivri

---

¹⁸¹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 154, Kat.No.72.

¹⁸² Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 257, Kat.No.7, s. 383, Kat.No.133, s. 606, Kat.No.355.

¹⁸³ Burhan Sayılır-Gülgün Yazıcı-Semiha Altier-Yusuf Acioğlu, *Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı*, Egemen Matbaa, İstanbul, 2012, s. 261, Kat.No.ÇNK.KUM1-306.

¹⁸⁴ Baş, 2009, s. 29, Kat.No.5.

¹⁸⁵ Baş, 2009, s. 270, Kat.No.117.

¹⁸⁶ Doğan, 2009, s. 15, Kat.No.1.

¹⁸⁷ Doğan, 2009, s. 67, Kat.No.27., s. 110, Kat.No.44.

¹⁸⁸ Kurtişoğlu, 2018, s. 52, Res.24.

kemerin içinde yer alan gül bezek gibi diğer bezeme unsurları aslında Edirnekari'nin geç dönemdeki uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresinde yer alan örneklerin çoğu¹⁸⁹ 19.yy.ait olup tipolojik olarak Kemer Köyü örneklerine benzer oldukları gibi olduğu gibi sade yapıda olmaları bakımından da benzerdirler.

Bolu Müzesinde yer alan Hamide ve Sümbüle hanımlara ait 19.yy.' a ait iki baş taşı¹⁹⁰ tipolojik yönden Kemer örnekleriyle benzerken, yazının soldan sağa eğimli yazılması bakımından da Kemer Köyündeki Kat.No.74 ile benzerdirler.

Dikdörtgen yatay kesitli başlıksız Sivri kemerle sonlanan baş taşlarının benzerlerine İstanbul'da da rastlanmaktadır. Kadıköy Taşköprü Caddesi Mezarlığı¹⁹¹, Zeytinburnu Ayvalık B Mezarlığı¹⁹², Üsküdar Solak Camii Haziresi¹⁹³ ve Sinan Paşa Camii Haziresi¹⁹⁴ nde aynı tipte örnekler yer almaktadır. Bunlardan Solak Sinan Camiindeki örnek 1563-1564 tarihli olması bakımından erken örneklerden biridir. Sivri Kemerli tipin Sinop'ta da var olduğuna tanık olunmaktadır¹⁹⁵. Sinop'taki örnekten birincisi 1582-1583 tarihi ile 16.yy. diğeri ise 1773 tarihiyle 18.yy. örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Malzemesi farklı olmakla birlikte Erzurum'da da sivri kemerli tipin kullanıldığını görmekteyiz. Ancak burada 19.yy. ait bu örnekte yöreye özgü kamber taşının kullanıldığı ve sivri kemerin uç kısmına doğru her iki tarafın pahlanmış olduğu farklı bir versiyon ile karşılaşılmaktadır¹⁹⁶.

Bu tip ile ilgili olarak yukarıda verilen örneklerden sivri kemerli tipin çoğu yerde tercih edildiği en çok ise Edirne'de kullanıldığı ve erken örneklerin daha süslü geç dönem örneklerinin ise daha sade olduğu anlaşılmaktadır.

---

¹⁸⁹ Arslan, 2007, s. 75, Kat.No.25, s. 79, Kat.No.27, s. 153, Kat.No.61, s. 193, Kat.No.80.

¹⁹⁰ Yasa-Yiğit-Yazar, 2011, s. 104, no.S1, s. 105, no.S9.

¹⁹¹ Gül, 2009, s. 25, 26, örn.13, fot.14.

¹⁹² Berk, 2006, s. 162, no.B-38.

¹⁹³ Yariş, 2019, s. 14, No.SS1, fot.3

¹⁹⁴ Yariş, 2019, s. 42, Kat.No.S1, fot.35

¹⁹⁵ Jean Louis Bacque/Grammont –Nicolas Vatin, *Stelae Turcicae VI.Steles Funeraires de Sinop*, Tobie J., (Ed.), *Anatolia Moderna (Yeni Anadolu)*, Bibliotheque de L'Institut Français D'Etudes Anatolennes D'Istanbul, XXXV, 1992, s. 137, SKC 10, s.156, SSB74.

¹⁹⁶ Hanoğlu, 2006, s. 338, Res.122.

Erzurum gibi daha gelenekselci doğu coğrafyasında bu tipin en erken örneklerine bir öykünme olarak batıdaki örneklerden daha farklı bir işlenişin olduğunu söyleyebiliriz.

4.2.2.2.2. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Üçgen Tepelikliler

Kemer Köyü Camii Haziresi'nde Kat.No. 15, 25, 60 ,65, 70 bu grubu temsil ederken Asri Mezarlıkta Kat.No.116, 121, 126, 134, 145 ve 149 yer almaktadır. Toplam 12 örnek ten oluşan bu tipte Kat No.15 in üçgen tepeliğinin içi bitkisel bezeme ile süslenmişken diğerleri sade olarak bırakılmıştır. Hem baş şahidesi hem de ayak şahidesi olarak kullanılan üçgen tepelikliler her bölgede severek kullanılan bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Kemer Köyü örnekleri 18 ve 19. yy tarih aralığını kapsar ve aşağıdan yukarıya doğru genişleyen bir forma sahiptir. Çardak Gazi Yakup Bey aile mezarlığında Rabia Hatun'a ¹⁹⁷ ve Lapseki merkezde bulunan Hatice Hanım'a ait baş şahidesi ve aynı mezarlıktaki diğer örneklerle beraber¹⁹⁸ Kemer Köyü'ndeki üçgen tepelikli örnekler ile benzerdir.

Çanakkale'nin Bayramiç İlçesi'nde Saçaklı Köyünde Safiye Hatun'a ait baş şahidesi ile Yahşeli Köyü'nde Aişe Hanım'a ait 19.yy.'a tarihli baş şahideleri de Çardak örneklerinde olduğu gibi Kemer Köyü örneklerine benzerdir¹⁹⁹. Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığında yer alan 1770-1771 tarihli baş şahidesi²⁰⁰ ve Piri Reis Müzesinde yer alan 1787-1788 tarihli bir diğer şahide²⁰¹ ve yine Alaattin Kalfa Mezarlığında yer alan 1852-1853 tarihli 19.yy. şahidesi²⁰² aynı tipteki baş şahidelerinin 18 ve 19.yy.'da Gelibolu'da da kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Çanakkale İlinde üçgen tepelikli baş şahidelerinin kullanıldığı bir diğer yer ise Kumkale Tarihi Türk Mezarlığıdır. Bu mezarlıkta 15 adet bu tipte örnek yer almaktadır. Örneğin, 1791 miladi tarihli bir şahide²⁰³ ve 1814 miladi tarihli

---

¹⁹⁷ Şen, 2016, s. 60, no.6, Res.12.

¹⁹⁸ Şen, 2018, s. 517, no.5, s. 519, no.9, s. 525 no.21, s. 526, no.23, 24.

¹⁹⁹ Gümüş, 2018, s. 37, SCK 011, Fot.25, s. 48, YHS003, fot.36, Kat.no.35.

²⁰⁰ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 96, Kat.No.19.

²⁰¹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 314, Kat.No.64ç.

²⁰² Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 587, Kat.No.336.

²⁰³ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s. 76, Kat.No.46.

bir diğ er örnek²⁰⁴ tıpkı Kemer ve Ç anakkale'deki diğ er ö rnkelerde oldu ğ u gibi bu tipin 18.ve 19.yy.'larda bölgede yaygın olarak kullanıld ı ğ ını göstermektedir.

Edirne Gazi Mihal Camii Haziresinde 19.yy.'a ait bir örnek²⁰⁵ üçgen tepelikli tipin Edirne'deki ö rneklerini oluşturmaktadır. Edirne'deki ö rnekler incelendiğ inde üçgen tepelikli tipten ziyade sivri kemerli tipin tercih edildiğ i anlaşılmaktadır. Sakarya Pamukova (Akhisar) Karaoğ lan Zaviyesinde 1805 tarihli²⁰⁶, Bolu Göynük ve merkezde yer alan 18 ve 19.yy. ö rnekleri²⁰⁷ tarihsel olarak Ç anakkale ve Edirne'deki yapıyı devam ettirmektedir.

İstanbul üçgen tepelikli kadı baş şahidelerinin özellikle iç kısmı bitkisel bezemeli olanlarının en anıtsal ö rneklerinin yer ald ı ğ ı yerdir. İstanbul'da Üsküdar Ayazma Camii'nde Miladi 1769-1770 tarihli şahide²⁰⁸, Anadolu Hisarı Sultan II.Bayezid Mezarlığ ında M.1798 ve 1821 tarihli şahideler²⁰⁹, Kadıköy Taşköprü Mezarlığ ında yer alan miladi 1795 tarihli ö rnek²¹⁰, Üsküdar Selim Efendi Tekkesi²¹¹ ve Üsküdar Rum Mehmet Paş a Camii Haziresinde yer alan 18. ve 19.yy. ö rnekleri Kemer Köyü'nde yer alan ö rneklerle tipolojik olarak benzerdir. Karadeniz Bölgesinin en önemli yerleşmelerinden biri olan Sinop'ta da benzer şahidelerin varlı ğ ına tanık olunmaktadır. Miladi 1800-1801, ve 1814 tarihli üçgen tepelikli baş şahideleri²¹² bu tipin Sinop'taki benzerleridir. Yine Karadeniz Bölgesinde Rize'de Alipaş a Köyü Yukarı Ali Paş a Camii Haziresindeki 20.yy.örneğ i²¹³ bu tipin en geç ö rneklerinden biridir. Malatya Sancaktar Mezarlığ ında yer alan Ş ahide²¹⁴ bu tipin Do ğ u Anadolu'daki ö rneklerindendir.

---

²⁰⁴ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğ lu, 2012, s. 111, Kat.No.87.

²⁰⁵ Do ğ an, 2009, s. 464, Kat.No.225, Fot.no.452-453

²⁰⁶ Yasa-Yiğ it-Yazar, 2011, s. 105, no. 510.

²⁰⁷ Ç al, 2007, s. 360, no.35, 40, s.364, no.99.

²⁰⁸ Yariş, 2018, s. 242, no.9, no.10.

²⁰⁹ Yılmaz, 2009, s. 49, Kat.No.07A, s. 116, Kat.No.26A.

²¹⁰ Gül, 2009, s. 122-123, no.58.

²¹¹ Yariş, 2017, s. 352, no.12, s. 607-608, no.4, res.5

²¹² Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 169, SPM 33, s. 170, SPM 37.

²¹³ Hanoğ lu, 2015, s. 116-117.

²¹⁴ Güzel, 2017 s. 141, no.25.

Üçgen tepelikli başlıksız kadın baş şahidelerinin kemer köyü örneklerine benzerlerini Balkanlarda da görüyoruz. Saray Bosna İsa Bey Camii Haziresi'nde 19.yy. tarihli şahideler²¹⁵ aynı yüzyıllarda bu tipin Balkan coğrafyasında da kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Tüm bu örnekler değerlendirildiğinde dikdörtgen yatay kesitli ve Üçgen Tepelikli Kadın baş şahidelerinin genelde iç kısımları bitkisel bezemeli ve sade olmak üzere iki tip gösterdiği, Anadolu'nun genelinde ve Balkanlarda kullanıldığı çoğunlukla 18, ve 19.yy. larda yaygın olduğu söylenebilir.

4.2.2.2.3. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Yuvarlak Kemerliler

Kemer Köyü Camii Haziresinde Kat.No.72 ve 83 bu gruba dahil edebileceğimiz örneklerken, Asri mezarlıkta bu gruba giren örnek bulunmamaktadır. Çanakkale Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında yer alan 1792 tarihli baş şahidesi²¹⁶ bu tipin bölgedeki en erken tarihli örneğidir. Yuvarlak Kemerli Tipin Kemer Köyü'ne en yakın yer olan Çardak'ta benzer tek bir örneği²¹⁷ bulunmakla beraber kimliği ve tarihi belli değildir.

Eceabat Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresi'nde bu tipe benzer iki örnek yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi tıpkı Çardak örneğinde olduğu gibi tarihi belli değilken²¹⁸ diğer örnek ise M.1931 tarihli olup geç örnektir²¹⁹. Çanakkale'de Yuvarlak Kemerli tipin görüldüğü bir diğer yer ise Gelibolu'dur. Gelibolu Piri Reis Müzesi'nde yer alan örnek kimliği ve tarihi belli olmasa da benzer örnek²²⁰ olarak değerlendirebileceğimiz bir şahidedir. Yine Gelibolu'da Alaattin Kalfa Mezarlığı'nda yer alan 1894 tarihli ve 1903 tarihli iki örnek²²¹, Kemer Köyü örneklerine benzer yapı sergilerler.

Edirne Gazi Mihal Camii Haziresi'nde bu tipe giren iki örnek²²² bulunmakla birlikte üç örnekte de tarih ve kimlik yoktur. Ancak tipin Edirne'de

---

²¹⁵ Utlü-Yıldırım, 2016, s. 251, Kat.No.7, s. 254, Kat.No.9.

²¹⁶ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s. 205, Kat.No.223.

²¹⁷ Şen, 2016, s. 75, no.19.

²¹⁸ Şen, 2010, s. 26, Kat.No.10.

²¹⁹ Şen,2010, s. 155, Kat.No.139.

²²⁰ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 102, Kat.No.25.

²²¹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 641, Kat. no.390, s. 654, Kat.No.403.

²²² Doğan, 2009, s. 63, Kat.No.25, s. 75, Kat.No.31.

kullanıldığını göstermesi açısından önem taşımaktadırlar. Yalova Armutlu'da yer alan 1874 ve 1858 tarihli iki örnek²²³ Kemer Köyü Camii Haziresi'ndeki örneklerle en yakın benzerlik gösteren şahidelerdir. Her iki örnek de tarih, boyut ve iç düzenleme açısından özellikle Kat.No.83 ile benzerdirler.

İstanbul Üsküdar Sinan Paşa Camii Haziresi'nde yer alan bir örnek²²⁴ yine Kemer Köyü örnekleriyle benzerlik ortaya koymaktadır.

Yuvarlak Kemerli Kadın Baş şahidelerini Batı Karadeniz'de Kastamonu Atabey Camii Haziresi'nde 1892 ve 1923-1924 tarihli iki örnekte görürken²²⁵, Doğu Karadeniz'de ise Giresun Görele Firengi Mezarlığında ise 1856 tarihli bir örnekte karşımıza çıkmaktadır²²⁶.

Yozgat Çapanoğlu Camii Haziresinde yer alan 19. yy. tarihli örnek²²⁷ ise Kemer Köyü örnekleriyle benzer olup Yuvarlak Kemerli tipin Orta Anadolu'daki varlığını ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki örnekler değerlendirildiğinde Yuvarlak Kemerli Kadın baş şahidelerinin değişik bölgelerde görülmesine rağmen çok fazla tercih edilen bir tip olmadığını en yaygın olarak ise yine Çanakkale bölgesinde kullanıldığını söyleyebiliriz. Kemer Köyünde yer alan Kat.No.72 ise iç kısmının süslemeli olması ile oldukça nadir bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.2.2.4. Gövdesi Dikdörtgen Yatay Kesitli Başlıksız Bitkisel Tepelikliler

Bu gruba Kemer Köyü Camii Haziresi'nden Kat.No. 56, 59, 75, 76 ve 79 nolu şahideler girerken Asri mezarlıkta bu gruba giren örnek bulunmamaktadır. Tamamı kadınlara ait olan bu tür mezar taşları Kemer Köyü'nde yer alan Osmanlı mezar taşlarının en süslü örneklerini oluşturmaktadır. Toplam beş adet olan bu örneklerin tamamı 19.yy.'a aittir. Bu örneklerin bu kadar süslü ve kaliteli olmalarının nedeni 19.yy. Osmanlı

---

²²³ Kezik, 2011, s. 35, Kat.No.50, s. 68, Kat.No.116.

²²⁴ Yariş, 2019, s. 51, 52, Kat.No.511.

²²⁵ Halit Çal-Özlem Ataoğuz Çal, *Kastamonu Atabey Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Kastamonu, 2008, s. 70, no.11, s. 71, no.12.

²²⁶ İltar, 2005, s. 270, no.125.

²²⁷ Halit Çal, "Yozgat Çapanoğlu Camisi Haziresindeki Mezar Taşlarında Tipler" *10.Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2012, s. 968, D II, 3.

toplumunda birçok değişikliklerin yaşandığı bir dönem olmuş ve bu değişimden mezarlıklar da ve dolayısıyla mezar taşları da etkilenmiştir. En köklü değişim ise üst tabakadan kişilerin hazirelere gömülmesinde yaşanmıştır²²⁸. Bu değişim beraberinde batılılaşmanın da etkisiyle mezar taşlarının oldukça kaliteli ve süslemeli olmalarına neden olmuştur.

Kemer Köyü Camii Haziresi'nde karşımıza çıkan Bitkisel Tepelikli Kadın Baş şahidelerinin Çanakkale'deki benzerlerine ilk olarak Çardak Gazi Yakup bey aile mezarlığında²²⁹ ve Lapseki'de²³⁰ rastlamaktayız. Kemer Köyü Camii Haziresi'ndeki Kat.No.76, Eceabat Cahidi Sultan Cami Haziresindeki üç örnek ile çiçek buketli bitkisel tepelik süslemesi açısından aynı karakteri yansıtmaktadır²³¹. Bayramiç²³², Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı²³³ ve Gelibolu'da Alaaatin Kalfa Mezarlığında²³⁴ bu tür baş şahidelerine rastlamaktayız. Bitkisel Tepelikli Kadın Baş Şahidelerini Çanakkale'den sonra Edirne'de Beylerbeyi Camii Haziresinde²³⁵ de tanık olmaktadır. Bu tip Çanakkale ve Edirne'den başka Yalova Armutlu²³⁶, İstanbul Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı²³⁷, Davutpaşa Külliyesi Haziresi²³⁸ Yedikule Mezarlığı²³⁹, Üsküdar Mihrimah Sultan Camii Haziresi²⁴⁰, Üsküdar Yeni Valide Camii Haziresi²⁴¹, Üsküdar Selim Efendi Tekkesi²⁴², Aydın Kuşadası Adalı Zade Mezarlığı²⁴³,

---

²²⁸ Laqueur, 1997, s. 66.

²²⁹ Şen, 2016, s. 64, no.10,s. 66, no.12.

²³⁰ Şen, 2018, s. 530, no.32, s. 535, no.42, s. 536, no.43.

²³¹ Şen, 2010, s. 41, no.25, s. 43, no.27, s. 49, no.33.

²³² Gümüş, 2018, s. 39, no.SCK013, s. 62, no.PTR008.

²³³ Sayılır-Yazıcı-Altier-Acıoğlu, 2012, s. 112, Kat.No.88, s. 113, Kat.No.90, s. 182, Kat.No.189, s. 191, Kat.No.204, s. 218, Kat.No.242, s. 272, Kat.No.324.

²³⁴ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 430, Kat.No.180, s. 469, Kat.No.219, s. 622, Kat.No.371.

²³⁵ Baş, 2009, s. 42, Kat.No.58, fot.no.58a.

²³⁶ Kezik, 2011, s. 78, Kat.No.135.

²³⁷ Gül, 2017, s. 100, fot.16.

²³⁸ Gülsen Baş-Ayşegül Bekmez-Gülsün Ebiri-Mesut Gül-Resul Yelen, *Davut Paşa Külliyesi Haziresi ve Mezar Taşları*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 19, İstanbul,2019, s. 145.

²³⁹ Berk, 2006, s. 202.

²⁴⁰ Kucur, 2007, s. 257, Nu.37.

²⁴¹ Kucur, 2017, s.67, Kat.No.107.

²⁴² Ekim, 2017, s. 349, no.5

Muğla Ortakent Mezarlığı²⁴⁴, Sinop²⁴⁵, Giresun Bulancak, Burunucu Köyü Karaibrahimoğulları Mezarlığı²⁴⁶, Tirebolu Yeniköy Mezarlığı²⁴⁷ ve Trabzon Sülüklü Mezarlığında²⁴⁸ da görmekteyiz.

Yukarıdaki örneklerden anlaşıldığı kadarıyla bu tür Bitkisel Tepelikli Kadın baş şahideleri çoğunlukla 19.yy.'da yoğun olarak kullanılmış olup hemen her bölgede karşımıza çıkmaktadır.

4.3. BAŞLIKLAR

4.3.1. Erkek Mezar Taşı Başlıkları

Kemer Köyü Camii haziresi ve Asri mezarlıkta yer alan Osmanlı mezar taşlarında erkek mezar taşlarına ait erkek başlıkları en basit grupta ile Sarık, Kavuk ve Fes olmak üzere üç gruba ayrılabilir. Tanzimant Fermanından sonra erkeklerde baş giyimi olarak Fes'in kabul edilmesi ve sarıklı kavukların bu tarihten sonra sadece din adamları tarafından giyilen bir başlık olması sarık tabirinin de kavuk gibi başlık manasına gelmesini sağlamıştır²⁴⁹. II. Mahmut tarafından Fes 'in baş giyim olarak kabul edilmesi sonucunda bu dönemden sonra sadece din adamları yada dervişlerin mezarlarında kavuk görülmeye başlanır²⁵⁰ Daha çok 15-17.yy.larda giyilen kavuklarda üzerine sarık sarılan başlık ya hiç görünmez yada sadece tepesi görünürken 18.19.yy.lardaki

---

²⁴³ Varol, 2019, s. 550, Kat.No.248, s. 1021, Kat.No.463, s. 1096, Kat.No.498.

²⁴⁴ Biçici, 2013, s. 1419, fot.26, O-14, s.1430, O-33.

²⁴⁵ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 138, SSB A3, s. 147, SSB32,33,34, s. 151, SSB 49, s. 176, SPM 71.

²⁴⁶ İltar, 2005, s. 23, örn.6, fot.10, s. 43, örn.15, fot.23.

²⁴⁷ İltar, 2005, s. 172, örn.78, fot.109.

²⁴⁸ Hülya Ölçay, *Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığı 19.yy. Kadın Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2004, s. 27, no.12, s .72, no.43, s.81, no.48, s. 111, no.65.

²⁴⁹ Kader Yer, *Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığındaki 18.yy. Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 2004, s. 166.

²⁵⁰ Jean Louis Bacque-Grammont-Hans Peter Laqueur-Nicolas Vatin, "Les Cimetieres Ottomans çömm Source Historique Methodologie et Possibilities de Traitement par I2 Informatique" *Erdem*, S. 16, C. 6, 1990, s. 200.

kavuklarda ise, başlık büyük ölçüde görünür durumdadır²⁵¹. Bu nedenle bu başlık altındaki değerlendirmemizde sarıkların hakim olduğu örnekler Sarık, başlığın hakim olduğu örnekler ise, kavuk olarak sınıflandırılmıştır²⁵². Bu sınıflandırma da ise Prof. Dr. Halit ÇAL'ın makalesinde yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınmıştır.

4.3.1.1. Sarıklar

Sarık sözlüklerde genellikle börk, takke, kavuk, külah, fes gibi başlıkların etrafına ve üzerine sarılan ince bezlere verilen isim²⁵³ olup Arapça'da imame, Farsça'da ise destar adı verilir²⁵⁴.

Çalışmamızda yedi farklı sarık tipi yer almaktadır. Bunlar.

4.3.1.1.1. Düşey Dilimli Oval Sarıklar

Makdem adı verilen bu başlık, Osmanlı Devletinde denizcilik, kalyonculuk ve tersane ile ilgili kişilerin giydiği başlığın adıdır. Kudümden geldiği sözlüklerde yazılıdır. Makdemler sarım tarzları ve görünümleri yönünden fazla bir farklılık arz etmezken sarık üzerine işlenen gül, servi ve çiçek gibi motiflerle değişik türlerine rastlanır²⁵⁵. Makdem adı verilen başlıkların tepeleri düz olup, başa giyilen kısımla tepe arasında ince bükülmüş tülbent ya da şal adı verilen sarık beş-altı parçaktan fazla olmayıp önden bakıldığında sadece sarık görülmektedir²⁵⁶. Narin yapılı bir başlık türü olan²⁵⁷ makdemlerin tepeden bakıldığında Kudüme (müzik aletine) benzediği ifade edilmektedir²⁵⁸. Laqueur bu tipi E-1 olarak sınıflandırmıştır²⁵⁹.

---

²⁵¹ Halit Çal, "İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezar Taşlarında Başlıklar", *III. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi, İstanbul, 2000, s. 209.

²⁵² Çal, 2000, s. 208 vd.

²⁵³ Çal, 2000, s. 209; Yer, 2004, s. 166.

²⁵⁴ Nebi Bozkurt, "Sarık" Maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, C. 36, 2009, s. 152.

²⁵⁵ Necdet İşli, (Ed.), *Osmanlı Serpuşları*, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Geleneksel Sanatlar Yönetmenliği, İstanbul 2009, s. 144; Hanoğlu, 2015, s. 1908.

²⁵⁶ Hanoğlu, 2015, s. 1908.

²⁵⁷ Hanoğlu, 2015, s. 1908.

²⁵⁸ İşli, 2009, s. 144.

²⁵⁹ Laqueur, 2007, s. 147.

Çalışmamızda en fazla erkek şahide başlığı olarak karşımıza çıkan bu tür başlık türünü Kat.No. 14, 20, 22, 28, 36, 37, 38, 39,42, 43, 61, 63, 66, 93, 100, 101 (kırık), 108, 109, 110, 111 (kırık), 112, 118, 119, 122, 124, 129, 136, 138, 142, 153 ve 154’de görmekteyiz. 31 örnekten 9’u 19.yy., 20 si 18.yy’a aitken 2 tanesinin tarihi belli değildir. Bu tip başlıkların kitabelerinin yaklaşık onbeş tanesi üzerinde seyid ibaresi geçmektedir. Kat.no. 36 daki örnekte meslek kahveci olarak bellidir. İncelediğimiz bu tipte başlık üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

4.3.1.1.2. Kısa Başlıklı Düşey Dilimli Oval Sarıklar

Başlığın etrafına sarılan şeritlerin yönü bakımından Makdem sarık tipine benzemekle beraber başlığın belirgin şekilde görülmesi ile makdem den ayrılmaktadır. Kat.No. 5, 89, 97 çalışma sahamızdaki örnekleri oluşturur. Bu başlıklar 18.yy’ın ilk yarısında kullanılmıştır. Bu tür başlıklar çok fazla kullanılan başlıklar olmayıp az bir kullanıma sahiptir. Tam olmamakla birlikte Çanakkale Kumkale Tarihi Mezarlığı²⁶⁰ ve Sinop’ta²⁶¹ bu başlığa yakın örnekler yer almaktadır. Sinop örneğinde başlık daha yüksek bir yapıdadır.

4.3.1.1.3. Kısa Başlıklı Yatay Dilimli Oval Sarıklar

Kemer Köyü Asri Mezarlıkta tek bir örnek ile temsil edilen bir başlıktır (Kat.No.141) Bu başlık türü çapraz eğimli başlıkların yatay olarak düzenlenmiş biçimidir. Bu başlığın benzerlerine Kuşadası Adalızade Mezarlığı²⁶², Rize, Yağlıtaş Mah. Camii Haziresi²⁶³, Bergama Harputlu Mescid Haziresi²⁶⁴, İzmir Bayındır Yakapınar Köyü²⁶⁵ ve Sinop’ta²⁶⁶ yer almaktadır.

4.3.1.1.4. Kısa Başlıklı Çapraz Eğimde Dilimli Oval Sarıklar

---

²⁶⁰ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s. 110, no.085.

²⁶¹ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 126, SMz12.

²⁶² Varol, 2019, s. 979, Kat.No.442.

²⁶³ Hanoğlu, 2015, s. 630, Kat.No.308

²⁶⁴ Hatice Özdemir Demir, “ Bergama (İzmir) Mezar Taşları Envanteri 2010: Harputlu Mescit Haziresi, *TÜBA KED*, S. 9, 2011, s. 90, res.23.

²⁶⁵ İbrahim Güçlü, *Bayındır Yakapınar Köyü Mezar Taşı Kitabeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İzmir, 2013, s. 170, Kat.No.149.

²⁶⁶ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 171, SPM45.

Başlık kısmı neredeyse hiç görülmeyen, destarların üst üste çapraz eğimde sarılmasıyla oluşturulmuş, sol tarafta sarığın uç kısmının görüldüğü oval bir sarık tipidir. Kat. No. 58, 84, 143, 146 çalışma kapsamındaki örnekleri oluşturur. Tarih olarak 19.yy.'a aittirler. Kat.No. 146'da hamamcı mesleği belirtilmiştir. Bu başlık türünün benzerlerine Çanakkale Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında²⁶⁷, Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığında²⁶⁸, Kuşadası Adalı zade Mezarlığında²⁶⁹, Sinop'ta²⁷⁰ ve Rize, Uzunkaya Köyü Camii Haziresinde²⁷¹ rastlamaktayız.

4.3.1.1.5. Yuvarlak Başlıklı Çapraz Eğimde Düşey Dilimli Sarıklar

Çalışmamızda bu tipten üç örnek yer almaktadır. İlk iki örnek Kat.No. 41,47 Dardağan adı verilen bir serpuştur. İşli²⁷² ve Kökrek²⁷³ bu serpuşu kefen niyetine yeniçerinin burarak sıkıştırdığı başındaki kalın keçe takke etrafında muntazam bir sarış şekli ile üzerine sardığı genişçe ve yüksekçe görünüşlü serpuş olarak tanımlanmakta olup bu başlık serdengeçti olarak adlandırılan serpuş gibi halk tarafından perişani olarak isimlendirilmektedir²⁷⁴. Koçu ise bu başlığı tam tersi bir ifadeyle dağınık, darmadağın şekilde sarılmış sarık olarak tanımlamaktadır²⁷⁵ Bize göre de Koçu'nun tanımlaması daha doğrudur. Çünkü Dardağan ismi dağınık olmasından dolayı verilmiş olmalıdır. Dardağan da serdengeçti, makdem ve kuka gibi bir yeniçeri başlığıdır. Kemer Köyü Cami Haziresi'ndeki, Hasan Ağa ve Seyit Hacı Aliye ait iki örnek 18.yy'ın ikinci yarısı ve 19. yy başına tarihlenir. Bu iki başlık türü arasında, üste sarılan destar bakımından küçük bir fark bulunur, Kat.No.41'de aşağıdan yukarıya doğru sarılan tekli sarığın bulunmamasıdır. Fatih Çavuş,"Osmanlı Mezar Taşlarının Sırları" adlı kitabında iki başlığı da dardağan başlık türü içinde

---

²⁶⁷ Sayılır-Yazıcı-Altier-Acıoğlu, 2012, s. 46, no.010, s. 51, no.018

²⁶⁸ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 669, no.418, s.673, no.442.

²⁶⁹ Varol, 2019, s. 721, Kat.No.321, s. 787, Kat.No.351.

²⁷⁰ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 177, SPM74.

²⁷¹ Hanoğlu, 2015, s. 1158, Kat.No.559, s. 1160, Kat.No.560.

²⁷² İşli, 2009, s. 120.

²⁷³ Mehmet Kökrek, "Osmanlı Serpuşları", *El Sanatları*, S. 20, 2015, s. 60.

²⁷⁴ Kökrek, 2015, s. 60.

²⁷⁵ Hanoğlu, 2015, s. 1909.

değerlendirmiştir.²⁷⁶ Bu başlığın benzerlerine birçok yerde rastlanmaktadır. İstanbul Anadolu Hisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı²⁷⁷, Yalova Altınova İlçesi Hersek Köyü Kadı Mezarlığı²⁷⁸, Rize Sarayköy Mezarlığı²⁷⁹, Trabzon Gülbahar hatun Camii Haziresi²⁸⁰ ve Sinop²⁸¹ Dardağan türü başlıklara rastlanan mezarlıklar olarak öne çıkmaktadır.

Yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarıklara çalışmamızda verebileceğimiz bir diğer örnek Kat. No. 96'dır. Bu örnek dardağan başlığın bir başka türü olan Kuka olarak isimlendirilmektedir. Başlık alınlık ve tepelik olmak üzere iki bölümlüdür. Başa giren bir karış yükseklikte olan esas gövdeden sonra tepeye doğru iki kademede gittikçe yükselen bir görüntüsü vardır. Kuka'nın Serdengeçti'den tek farkı genel hatları itibariyle daha yuvarlak, karpuzi denilen tarzda ve tepeliğin biraz daha basık olmasıdır²⁸². Alemdarlar, bir kısım aşçılar, karakullukçular ve başeskiler kuka giyerlerdi²⁸³. Çalışmamızdaki örnekte başlık üzerinde dikiş yoktur. Merhum Mehmet'e ait olan başlık 18. yy'a tarihlenmektedir. Bu tipin en iyi ifade edildiği örnekler, Edirnekapi Mezarlığı'nda gömülmüş olan kırk dört cemaatin alemdarı İsmail Ağa'nın H.1145/M.1732-33 tarihli taşının serpuşu bu tipe girmektedir²⁸⁴. Yine Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'nda bulunan Şekerci Ali Odabaşı'nın M.1804 tarihli taşının serpuşuda "kuka" adı verilen bu tipin en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir.²⁸⁵

Rize İli Hemşin İlçesi Yaltkaya Köyü İmamoğlu Mahallesinde yer alan mezar taşlarından birinde kuka adı verilen başlık türü görülmektedir²⁸⁶.

---

²⁷⁶ Çavuş, 2018-19, s. 139, Res.153-156.

²⁷⁷ Yılmaz, 2009, s. 55, Kat.No.09A; s. 159, Kat.No.37A; s. 174, Kat.No.41A.

²⁷⁸ Şeyban, 2010, s. 23, no.32; s. 33, no.49.

²⁷⁹ Hanoğlu, 2015, s. 1796, Kat.No.870.

²⁸⁰ Eren,2012 s. 244, fot.4Ş.

²⁸¹ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 173, SPM53.

²⁸² Kökrek, 2015, s. 61.

²⁸³ İşli,2009, s. 132

²⁸⁴ İşli, 2009, s. 132; Hanoğlu, 2015, s. 1910.

²⁸⁵ Hanoğlu, 2015, s. 1910.

²⁸⁶ Hanoğlu, 2015, Kat.No.764. s. 1555, 1556.

Üsküdar Çingene Fırını ya da Karakadı Camii Haziresi'nde 1763-1764 tarihli bir mezar taşında da kuka tipi serpuşa tanık olmaktadır²⁸⁷.

4.3.1.1.6. Tepe Bölümü Yuvarlak Başlıklı Çapraz Eğimde Dilimli Sarıklar

Çalışmamızda bu tipe giren iki örnek bulunmaktadır (Kat.No.26, 30,). Serdengeçti olarak adlandırılan bu başlık Yeniçeriler tarafından giyilen bir diğer başlık türüdür. Serdengeçti Yeniçeri teşkilatı içerisinde fedai grubu olarak adlandırılan bir grup olarak tanınmakta ve canından başından vazgeçmiş anlamına gelmektedir. Bu nedenle serdengeçti tabiri bir imtiyazlık ifadesi olmuş ve bu grup dardağan adı verilen başlık türüne değişik bir görünüm verilerek serpuşa serdengeçti başlığı adı verilmiştir²⁸⁸. Bu serpuş eğik ve genellikle sol tarafı daha şişkin olacak şekilde kullanılırdı ve sarık kısmının üzerinde ters dönmüş vazoyu anımsatan bir tepeliği bulunurdu²⁸⁹. Bu serpuş, yeniçerilerin sekban bölükleriyle birlikte savaş meydanlarında düşman mevzilerini dağıtmakta ünlü olan Dalkılıçlar/Serdengeçtiler tarafından kullanılırdı²⁹⁰. Bu başlık bir çok bölgede sevilerek kullanılmıştır. Alaattin Kalfa Mezarlığında yer alan serdengeçti başlık türü örnekleri²⁹¹ Kat.No.26 ve 30 ile benzerdir. Edirne Gazi Mihal Camii Haziresi²⁹², Kadıköy Taşköprü Mezarlığı²⁹³, Sinop²⁹⁴, Isparta Karaağaç Gülcü Mezarlığında²⁹⁵ da benzer örnekler yer almaktadır.

4.3.1.1.7. Yuvarlak Başlıklı Çapraz Şeritli Sarıklar

Çalışmamızda bu tip başlıktan iki örnek yer almaktadır. (Kat.No.3) ve (Kat.No.67)' dir. Camii hatibine ait ve çalışmamızdaki en erken tarihli mezar taşlarından biri olan Kat.No.3 te kullanılan bu başlık türü gerek yatay gerekse düşey sarımdaki kalın hatlar içeren özellikleriyle kendinden sonra çok fazla

---

²⁸⁷ Yariş-Yariş, 2016, s. 740, No.6,

²⁸⁸ İşli, 2009, s. 136.

²⁸⁹ Kökrek, 2015, s. 61.

²⁹⁰ Kökrek, 2015, s. 60.

²⁹¹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 470, Kat.No.220.

²⁹² Doğan, 2009, s. 402, Kat.No.194.

²⁹³ Gül, 2009, s. 187, Kat.No.79.

²⁹⁴ Bacque/Grammont-Vatin, 1992, s. 134, SMz51.

²⁹⁵ Yaman , 2007, s. 89.

kullanılan bir başlık türü değildir. Bu tür sarık sarış şekli bakımından farklı olup tam olmamakla birlikte Aydın Kuşadası Adalı Zade Mezarlığı'ndan iki örnek²⁹⁶ ve Tirebolu Yeniköy mezarlığında yer alan bir örnek²⁹⁷ Kat.No.3 ile benzerlik göstermektedir. Bu tipin bir diğer örneği ise, Ka.No.67'dir. Daha özenli bir işçilik gösteren H.1246 tarihli örneğin tarih ve tip olarak en yakın benzerini Zeytinburnu Tahir Efendi Mezarlığında Mecit Efendiye ait bir baş şahidesinde görmekteyiz²⁹⁸. Sarış şekli ve oval bir başlık olması açısından Söğüt Merkez Mezarlığı'nda bir başlık ile benzemektedir²⁹⁹.

4.3.1.2. Kavuklar

Başlığı sarık kısmına nisbeten daha belirgin olan örnekler Kavuk adı altında değerlendirilmiştir.³⁰⁰ Kemer Köyü'ndeki kavuklar da 4 alt grupta incelenmiştir.

4.3.1.2.1. Baklava Dilimli ve Kesik Çizgili Başlıklı Taşkın Sarıklı Kavuklar

Paşalı Kavuk adı verilen bu tür fes inkılabına kadar kullanılagelmiş çok dikkat çeken bir kavuk sitilidir. Osmanlının “İslam ve Sarık” imajının en belirgin simgesi paşalı kavuktur. Başa takılan esas kavuk ile üzerine önde Lâmelif şeklinde çaprazlama sarılan tülbent bakılır bakılmaz fark edilir. Paşalı Kavuk'un başa geçen kısmı değişik renk ve şekillerde çeşitli kumaşlardan yapılır. Değişik el sanatı iğne örme örnekleri ile dikilen kavuklar daha sonra üzerine kıymetli şal ve tülbentlerle mevki ve makama göre destar sarılarak elde edilir. Bazı kaynaklarda paşa derecesine ulaşanların bu serpuşu kullandıkları yazılmışsa da çeşitli zümredeki insanların, hattatların, bir kısım ağalar ve kapı ağalarının, sarayda mutfak hizmetlilerinin, mehteranın başka sınıf

---

²⁹⁶ Varol, 2019, Kat.No.238, Res.3.243, s. 529; Kat.No.297, Res.3.301, s. 666.

²⁹⁷ İltar, 2005, no.83, s. 186.

²⁹⁸ Berk, 2016, no.16, s. 191.

²⁹⁹ Hamiyet, Bilgili, *Söğüt Osmanlı Mezar Taşları ve Kitabeleri*, Tunç Yayıncılık, Bilecik, 2019, s. 59.

³⁰⁰ Hanoğlu, 2015, s. 1903.

mensuplarının mezar taşlarında paşalı kavukların mevcut olduğuna bakılırsa bu yazılanların doğru olmadığı ortaya çıkar³⁰¹.

Kemer Köyü'nde, iki adet Paşalı Kavuk örneği vardır. Bunlardan baklava dilimli kavuk (Kat.No.8) Türkmen Hasan Bey'e ait olup, kesik çizgi desenli uzun kavuklu, şişkin sarıklı örnek ise (Kat.No.13) Ferhat Ağa'ya aittir. Ferhat Ağaya ait olan bu kavuğun sol tarafındaki şişkin sarık üzerinde gül motifli süslemeye yer verilmiştir.

Çanakkale Arkeoloji müzesindeki Kavuklu Osmanlı şahidelerinden iki örneği bu gurubun baklava dilimli Paşalı kavukları içinde gösterebiliriz.³⁰² Başlık kısmında baklava dilimin daha yaygın kullanıldığı örneklerden Vezirköprü yöresinde de bu tür başlıkların kullanıldığı görülür³⁰³.

4.3.1.2.2. Çubuk Başlıklı Kısa Sarıklı Kavuklar

Katibi adıyla anılan serpuş genel olarak; katip sınıfına mensup, yani okuma-yazma bilen, kişiler tarafından kullanılırdı. Fakat Osmanlı şahidelerinde ve minyatürlerinde bu serpuşun; şehzadeler, mehterde görevli yeniçeriler, tabipler gibi birbiriyle direkt alakası bulunmayan meslek gurupları ve zümreler tarafından kullanıldığı görülmektedir.³⁰⁴ Paşalı kavukta olduğu gibi iç kavuk ve üzerine sarılan destardan meydana gelmiştir. Kavuğun kenarları birer parmak kalınlığında dik ve içi yuvarlatılmış pamuk fitillerinin yan yana dikilmesi suretiyle meydana getirilmiştir. Başa geçen esas kavuk bu olup tepesi tabiatıyla yuvarlak ve düzdür. Kâtibi kavukta tepede terk, gül veya vefk katiyen olmaz. Var olanı varsa kural dışı ve hatalı imalattır. Kâtibi serpuşlarda servi, sorguç, maşallah ve bazı çiçek motiflerinin işlenmiş olduğu ve bunların çeşitlilik arz ettiği görülmüştür. Düz kaş ve kâşi sarık tabir edilen serpuşlar kâtibinin sarık sarılışına göre aldığı adlardır.³⁰⁵

---

³⁰¹ İşli, 2009, s. 104-113; Hanoğlu, 2015, s. 1903.

³⁰² Arbaş, 2012, s. 29, 30.

³⁰³ Recep Gün-Yılmaz Can-Eyüp Nefes-Ahmet Çakır, "Vezirköprü Yöresinde Bulunan 17-18.Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 40, 2016, s. 72, fot.no.8,11.

³⁰⁴ Kökrek, 2015, s. 51.

³⁰⁵ Hanoğlu, 201, s. 1904.

Kemer Köyü'nde, Kat.No.46, Kat.No.57, Kat.No.62 ve Kat.No.92 katibi kavuk şekilli serpuşlardır. Bunların arasından en erken tarihlisi Kat.no.92 18.yy başına tarihlenir, ayrıca başlık üzerindeki çubuklar çok derin olmayıp çizik seklinde işlenmiştir. Diğerleri ise 19. yy başına tarihlenir. Kat no .46'nın başlık ile sarık arasında yarım daire şeklinde kabartma bu tür başlıklarda sıkça rastlanmaktadır. Kat.No. 57'de ise başlık ile sarık arasında işlenmiş divit kabartmasına yer verilmiştir. Kat.No.62 ise divit sarık üzerine işlenmiştir.

Daha çok İstanbul mezarlıklarında karşımıza çıkan bu tür başlığa İstanbul Kadıköy Taşköprü Caddesi Mezarlığında³⁰⁶, Edirne Gazi Mihal Camii Haziresinde³⁰⁷, Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığında³⁰⁸ ve Bolu Müzesinde³⁰⁹ rastlamaktayız.

4.3.1.2.3. Yıldız Desenli Kısa Sarıklı Kavuklar

Bu tip kavuk Laqueur'un çalışmasında katibi kavuğun bir türü olarak ele alınmış olmakla beraber³¹⁰, İşli³¹¹ ve Kökrek³¹² tarafından Nezkeb olarak adlandırılmıştır. Nezkeb sivil halk tarafından kullanılan³¹³ ve ucu sivri olmayan külaha sahip ve genellikle hattatlık, nakkaşlık vb. mesleklere sahip olanlar tarafından kullanılan bir serpuştur³¹⁴. Nezkeb'in üst kısmı yıldız şeklinde dikiş özelliğine sahiptir ki, bu Osmanlı kavuk sanatının bir türüdür³¹⁵. Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında Kat.No.45, Kat.No.48 ve Kat.No.53 olmak üzere üç adet yer almaktadır. Bu örnekler 19.yy başlarında kullanılan tip olup başlık kısmında yıldız motifleri, başa takılan kısım hemen üzerinde ters U içerisinde aynı motife yer verilmiştir.

---

³⁰⁶ Gül, 2009, s. 19, No.10, s. 35, No.18.

³⁰⁷ Doğan, 2009, s. 320, Kat.No.153.

³⁰⁸ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, s. 716, no.34.

³⁰⁹ Yasa-Yiğit-Yazar, 2011, s. 106, S17,18.

³¹⁰ Laqueur, 2007, s. 149, 150.

³¹¹ İşli, 2009, s. 150.

³¹² Kökrek, 2015, s. 51.

³¹³ İşli, 2009, s. 150.

³¹⁴ Kökrek, 2015, s. 51.

³¹⁵ İşli, 2009, s. 150.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşları içerisinde üç örnek ile karşımıza çıkan bu tip başlığın benzerlerine İstanbul Zeytinburnu Çamlık Mezarlığı³¹⁶, Burdur Eskiye Camii Haziresi³¹⁷, Trabzon Sülüklü Mezarlığı³¹⁸, Sinop³¹⁹ ve Bolu Müzesi'nde³²⁰ rastlamaktayız.

4.3.1.2.4. Şeritli Kavuklar

Kalafat olarak adlandırılan bu serpuş başa giren kısmı dar yukarı doğru ters huni çanağı gibi açılan ve tepesi dairesel düz, terksiz ve düğümsüz bir başlıktır. Bu başlık Yeniçeri Ağaları ve üst zabitleri yani Çorbacılar, Cebecibaşılar, Toparabacıbaşıları gibi Kapıkullarının Kıta Kumandanları tarafından takılan başlıktır. Bu başlıkta Lamelif sarık tarzı uygulanmamış olmasından dolayı üstte Lamelif sembolize edilmek üzere V harfi şeklinde dilimli bir parça görülür halde bırakılmıştır³²¹. V'nin içi dikine çizgilerden oluşuyorsa buna çatal kalafat, V'nin içi boş ise buna da düz kalafat adı verilir.³²² Laquer'e göre bu başlık F Tipli Kavuk'un alt tiplerinden biridir³²³.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında, Kalafat türü başlık, Kat.No.4, Kat.No.6 ve Kat.No. 87 olmak üzere üç örnekle karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan Kat.No.4'ü çatal kalafata, Kat.No.6'yı düz kalafata örnek gösterebiliriz. Cami haziresindeki çatal kalafat örneğine baktığımızda iki yanlarda da dilimlere yer verildiği görülmektedir. Bu tür Çatal kalafatlar Osmanlı devletinin 1826 yılına kadar yaya ordusu olan yeniçeri ocağının başı en yüksek amirleri tarafından giyilirdi³²⁴.

---

³¹⁶ Berk, 2006, s. 241, no.187.

³¹⁷ Şevkiye Kazan-Muammer Göçmen, "Burdur Müzesi İle Merkez Camii Haziresindeki Ata Yadigarı Eserlerimiz : Osmanlı Mezar Taşları", Yıldız, G.- Yıldırım, M.Z.- Kazan , Ş. (Ed.), *I. Burdur Sempozyumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 2005, s. 135, res.22.

³¹⁸ Yer, 2004, s. 166, Kat.No.78.

³¹⁹ Bacque-Grammont-Vatin, 1992, s. 175, SPM66.

³²⁰ Yasa-Yiğit-Yazar, 2011, s. 105, S12.

³²¹ İşli, 2009, s. 126.

³²² Kökrek, 2015, s. 55.

³²³ Laqueur, 2007, şek.16, s. 149,150.

³²⁴ Güzel, 2016, s. 176, res. 179.

Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi mezar taşlarında da bu tip başlık yer alır.³²⁵ Aydın Koçarlı Cihanoğlu Camii Haziresi'nde çok benzememekle beraber bir örneği düz kalafata benzetebiliriz³²⁶.

4.3.1.3. Fesler

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında başlık olarak kullanılan bir diğer tür Feslerdir. Fesin geçmişi hakkında değişik rivayetler vardır. Adının etimolojisi, Fas'ın aynı adı taşıyan bir kentinden gelmektedir. Ancak 1829'daki yenilik hareketlerinden önce de, güney Balkanlar ile Yunan adalarındaki Müslüman olmayan halk, bu başlığı kullanıyordu. Dahası bazı Türk yazarlar, Fransız devrimi sırasında Frigya başlığı olarak tanınan Fes'in Anadolu'daki eski bir başlıktan gelebileceğini ileri sürmektedirler.³²⁷ Sultan II. Mahmûd, Vak'a-i Hayriyeden sonra giriştiği reform hareketlerinin içine Osmanlı sarığını (kavüğünü) da değiştirme kararını kattı ve böylelikle 3 Mart 1829'da (H. 1244) fes, resmi serpuş olarak giyilmeye başlandı. Daha önce Kuzey Afrika ülkelerinde kullanılan fes, böylece 19.yy.'ın ikinci çeyreğinden itibaren³²⁸ Osmanlı'nın resmi başlığı olmuştur. Fes koyu kırmızı (vişneçürüğü) veya kırmızı tonlarında, kalın çuhadan imal edilmiştir. Bu işle ilgili 1835'te üretim yeri olarak Feshâne açılmıştır³²⁹.

II. Mahmud'un 1829'da yapmış olduğu kıyafet devrimiyle ilk etapta ordu tarafından kullanılmaya başlanan fes, bu tarihten itibaren sivil halk için de zorunlu hale getirildiğinden artık sivil halk tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Bu değişikliğin ardından çok farklı biçimleri olan kavukların yerini, dinsel kesimin ve tarikatların haricinde Osmanlı toplumunda tüm kesim tarafından kullanılan ve takan kişi hakkında daha az bilgi veren fes almıştır³³⁰.

---

³²⁵ Arslan, 2007, Kat. No.168, s. 386

³²⁶ Varol, 2015, Kat. No.7, s. 236.

³²⁷ Laqueur, 2007, s. 156, Hanoğlu, 2015, s. 1912.

³²⁸ Abdullah, Bay, "Ünye Yöresi Osmanlı Mezar Kitabeleri Üzerine Değerlendirmeler", *History Studies International Journal Of History*, Vol. 4/1, 2012, s. 113.

³²⁹ Hanoğlu.2015, s. 1913.

³³⁰ Güzel, 2016, s. 179.

Hamidiye, Aziziye, Mecidiye, Mahmudiye isimleriyle anılan feslerin, farklı şekillerde kalıp türleri bulunmaktadır.³³¹ İlk fes başlangıçta 20-25 cm. yüksekliğinde ve standart modelinin aksine tepeye doğru hafifçe genişleyen bir şekil gösterir ki bu fes türüne Mahmudi adı verilir. Fesin düz veya hafif oval olan tepe kısmına “tabia” adı verilir ve bunun merkezindeki “ibik” denilen çıkıntıya lacivert veya siyah ipek püskül bağlanırdı. Zaman içerisinde bu püskülleri tarayan çocuklar peydâ olmuş ve bu suretle yeni bir esnaf grubu oluşmuştur. Fesler yapağıdan yapılır ve bunun için en uygunu merinos koyunundan elde edilendir. Günümüzde dâhi fes denildiği zaman akla ilk Osmanlıların gelmesi fes imgesinin hâlâ ne derecede kuvvetli olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir³³².

Kemer köyünde incelediğimiz şahide serpuşlarından Kat.No.69, 77, 78, 82, 147 fesli olanlardır.

4.3.1.3.1. Mahmudi Kalıplı Fesler

Fesli mezar taşlarının en görkemlileri fesin Osmanlı toplumunda kullanılmaya başlandığı II. Mahmud döneminde (1808-39) kullanılan feslerdir. Bu ilk kullanılan fesler sadece kırmızı değil, mavi renkte de olabiliyorlardı. Bu feslerin üst kısmı alt kısımlarından daha genişti ve alışılmışın dışında birden fazla püsküle yer verilmiştir³³³.

İncelediğimiz Fesler içinde Kat.No.69’u Mahmudi Fesler içine dahil edebiliriz. Mahmudi Fes’i Çanakkale’de Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında³³⁴, Üsküdar Selim Efendi Tekkesi Haziresinde³³⁵, Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii Haziresinde³³⁶ ve Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresinde³³⁷ görmekteyiz.

4.3.1.3.2. Mecidiye Kalıplı Fesler

---

³³¹ Varol, 2015, s. 1176.

³³² Kökrek, 2015, s. 53.

³³³ Hanoğlu, 2015, s. 1914

³³⁴ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s. 54, No.022.

³³⁵ Ekim, 2017, s.352, no.11.

³³⁶ Yarış, 2017, s. 616, Kat.No.56.

³³⁷ Arslan, 2007, s. 270, Kat.No.130.

Alt tarafı üst bölümüne kıyasla biraz daralan bu fesler oldukça uzundur ve üst kenarları hafifçe yuvarlatılmıştır. Mezar taşına bakan kişiye göre sol tarafta püskülü vardır. Kumbaracılar oldukça uzun püskülü bulunan buna benzer bir başlığı Sultan Abdülmecid döneminin (1839-61) halk fesi olarak adlandırmaktadır.³³⁸ Aziziye ve Hamidiye kalıplı feslerin tam tersi bir biçim özelliğine sahiptir. Mesleklerde belirli bir ayırım yoktur. Hizmetli, Katip ve paşalar bu tip fes giymektedir.

İncelediğimiz fesli serpuşlar içinde Kat.No. 147 numaralı şahideyi meci diye kalıplı fesler gurubuna dahil edebiliriz. Mecidiye Kalıplı Fesin Görüldüğü şahide örnekleri, Çanakkale’de Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında³³⁹ karşımıza çıkmaktadır.

4.3.1.3.3. Aziziye Kalıplı Fesler

Laqueur’in en yaygın fes türü olarak alt tarafı daha geniş olan Azizi kalıplı fesleri ifade etmektedir. X3 diye adlandırdığı bu türün püskülünün sağ tarafta olduğunu belirtmiştir. Olağandışı kısa olan bu tür başlığı İzzet Kumbaracılar, Aziziye Fesi olarak adlandırmakta ve Sultan Abdülaziz’in (1861-76) böyle bir fes taktığını yazmaktadır³⁴⁰. Bu tür fesleri daha çok askerler ve memurların giydiği ifade edilmekle birlikte³⁴¹ debağ, mülazım, kethüda, vakıf memuru, tabur mülazımı, vali muavini kaymakam, esnaf, molla ve marangoz gibi çok farklı kademe ve meslek grubu tarafından kullanıldığı da ifade edilmiştir³⁴². Ayrıca Azizi fesin en erken örneklerinin 1846/47 yıllarına ait olduğu ve 19.yy.’ın ortalarından Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar toplumun tüm katmanları tarafından giyildiği de ifade edilmektedir³⁴³.

Kemer Köyü Osmanlı Dönemi mezar taşları serpuşlarında 1 adet Aziziye Kalıplı Fes bulunmaktadır. Kemer Köyü Camii Haziresinde yer alan Kat.No.82 tarih bölümü kırık olmasına rağmen üst kısmını alta göre daha dar

---

³³⁸ Laqueur, 2007, s. 157.

³³⁹ Sayılır-Yazıcı-Altier-Acioğlu, 2012, s. 187, no.191.

³⁴⁰ Laqueur, 2007, s. 157; Hanoğlu, 2015, s. 1915.

³⁴¹ Çal, 2000, s. 212; Hanoğlu, 2015, s. 1915.

³⁴² Güzel, 2016, s. 182.

³⁴³ Çal, 2000, s. 212; Hanoğlu, 2015, s. 1915.

olması yan kısımlarda iç bükey yapı nedeniyle Aziziye Kalıplı Fes olarak değerlendirilmiştir.

Yaygın bir kullanımı olduğu anlaşılan Aziziye kalıplı feslerin aynı şekilde geniş bir coğrafyada kullanıldığına da tanık olunmaktadır. Çanakkale Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresi³⁴⁴, Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı³⁴⁵ Üsküdar Selim Efendi Tekkesi Haziresi³⁴⁶ İzmit Maşukiye Camii Haziresi³⁴⁷, Kastamonu Ferhat Paşa Camii Haziresi³⁴⁸, Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii Haziresi³⁴⁹, Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresi³⁵⁰ ve Yahya Efendi Haziresinde³⁵¹ görülmektedir.

4.3.1.3.4. Hamidiye Kalıplı Fesler

II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) ortaya çıkan fesin, üst çapı alt çapından daha dardır. Ancak Aziziye tipine göre daha yüksek olup, üstten alta doğru eğim azalır. Kehribarcı, derviş ve öğrenci fesleri bu tiptedir³⁵².

İncelediğimiz serpuş örneklerinden Kat.No.77 ‘yi bu gruba dâhil edebiliriz. Divan-ı Umumiye memuruna ait olan bu serpuş 1911 yılında da Hamidiye kalıplı feslerin etkisinin bir süre daha devam ettiğini göstermektedir. 1958 yılına tarihli Kat.No.78 ise Hamidi feslerin çok geç bir tarihte de kullanıldığını gösteren unik örneklerden biridir.

Hamidiye kalıplı fesler, Çanakkale Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresi³⁵³, Malatya Sancaktar Mezarlığı³⁵⁴, Edirne Üç Şerefeli Camii

---

³⁴⁴ Şen, 2010, s. 55, Kat.No.39, s. 59, Kat.No.43, s. 60, Kat.No.44.

³⁴⁵ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acioğlu, 2012, s. 144, no.138, s. 305, no.784.

³⁴⁶ Ekim, 2017, s. 355, no.17.

³⁴⁷ Şeyban v.d., 2014, s. 317, no.3, s. 318, no.4.

³⁴⁸ Erol Uğraşkan, *Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Camileri'nin Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim dalı, Türk-İslam San'atları Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya- 2007, s. 113, Kat.No.44

³⁴⁹ Yariş, 2017, s. 607, Kat.No.41.

³⁵⁰ Arslan, 2017, s. 147, Kat.No.103.

³⁵¹ Dikbiyık, 2009, s. 44, Kat.No.007, s. 47, Kat.No.008.

³⁵² Çal, 2000, s. 216

³⁵³ Şen, 2010, s. 54, Kat.No.38, s. 56, Kat.No.40.

³⁵⁴ Güzel, 2012, s. 114, no.1, s. 116, no.7

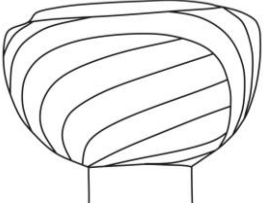
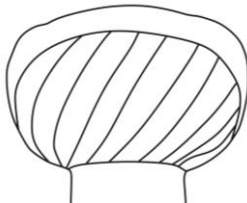
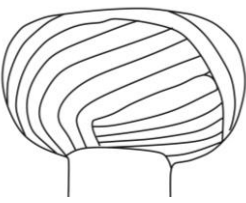
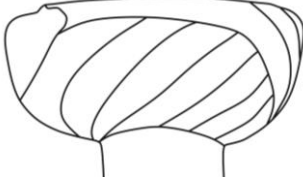
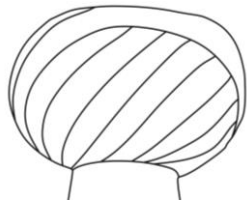

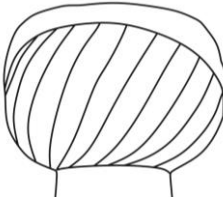
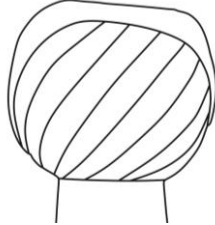
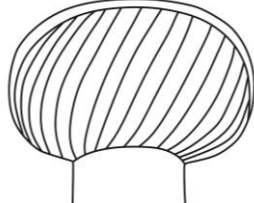
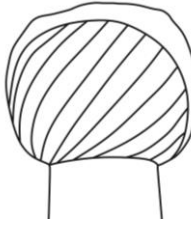
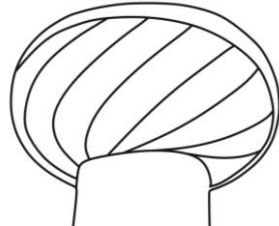
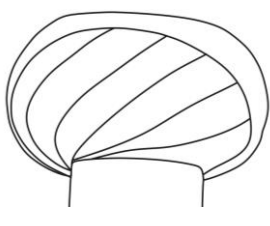
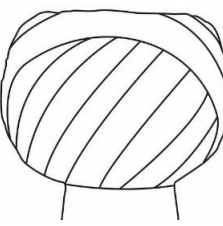
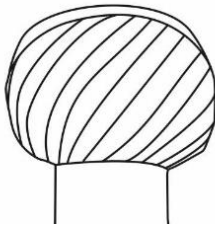
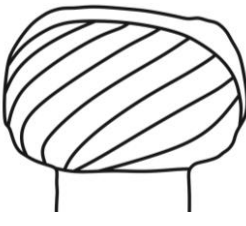
Haziresi³⁵⁵ ve Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii Haziresinde³⁵⁶ karşımıza çıkmaktadır.

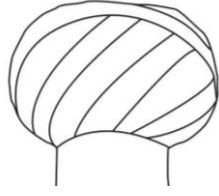
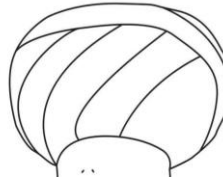
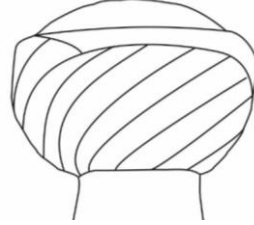
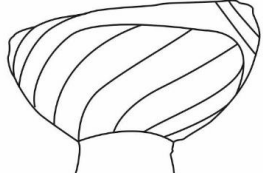
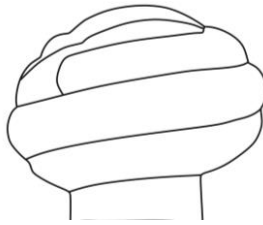
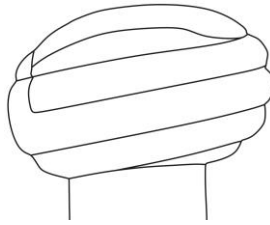
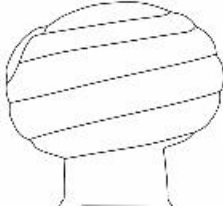
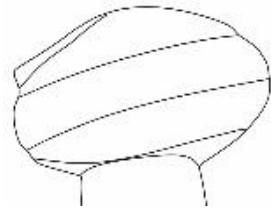
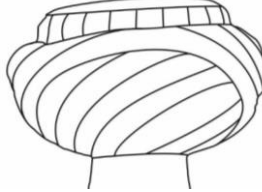
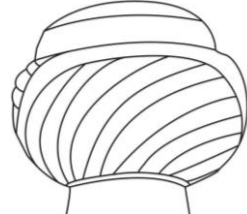
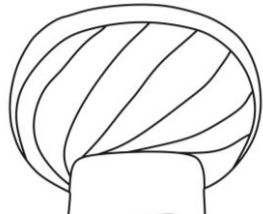
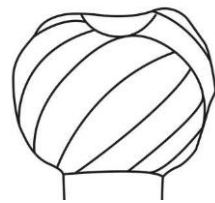
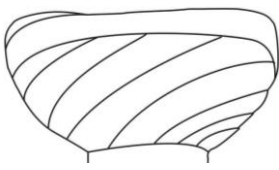
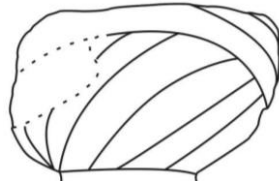
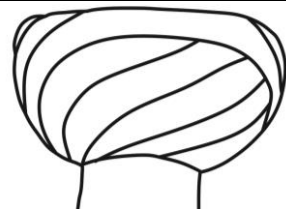

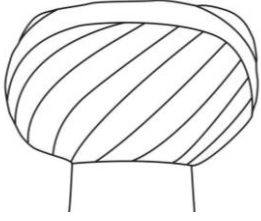
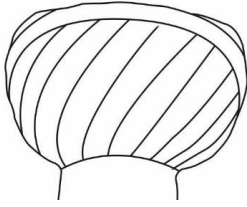
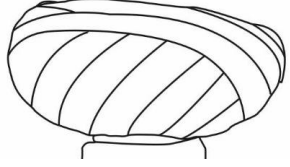
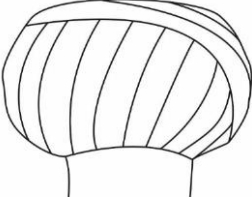
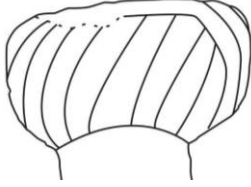
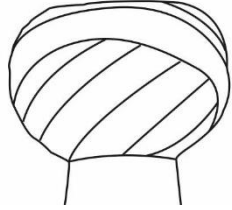
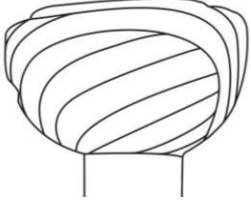
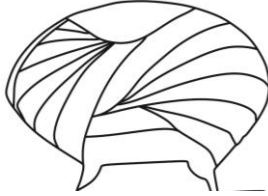

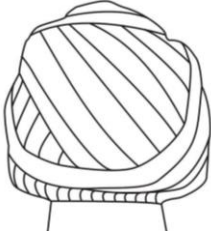

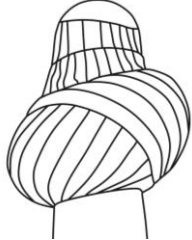
³⁵⁵ Arslan, 2007, s. 152, Kat.No.60 .

³⁵⁶ Yariş, 2017, s. 610, Kat.No.46.

Tablo 1. Sarıklar

		
Kat.No.14: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.20: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.22: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.28: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.36: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.37: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.38: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.39: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.42: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.43: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.61: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.63: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.124: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.129: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.136: Düşey Dilimli Oval Sarık

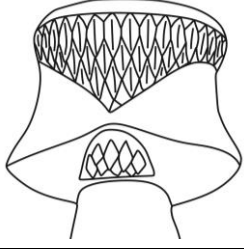
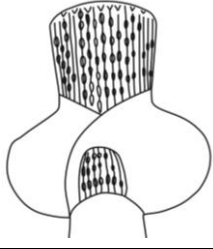
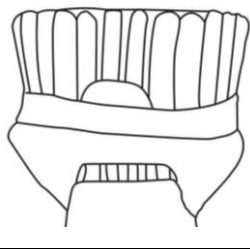

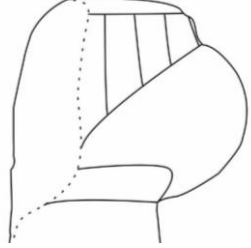

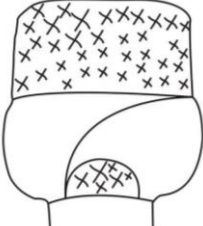

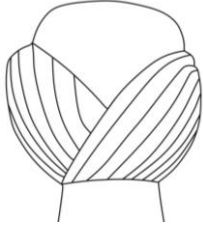
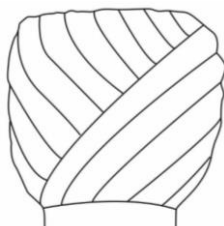
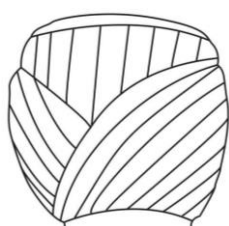
		
Kat.No.138: Düşey Dilimli Oval Sarık.	Kat.No.142: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.153: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.154: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.58: Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarık	Kat.No.84: Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarık
		
Kat.No.143: Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarık	Kat.No.146: Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarık	Kat.No.89: Kısa başlıklı düşey dilimli oval sarık
		
Kat.No.5: Kısa başlıklı düşey dilimli oval sarık	Kat.No.66: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.93: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.100: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.101: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.108: Düşey Dilimli Oval Sarık

		
Kat.No.109: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.110: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.112: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.118: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.119: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.122: Düşey Dilimli Oval Sarık
		
Kat.No.14: Düşey Dilimli Oval Sarık	Kat.No.67: Çapraz dilimli oval sarık	Kat.No.41: Yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarık
		
Kat.No.47: Yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarık	Kat.No.26: Tepe bölümü yuvarlak başlıklı çapraz eğimde dilimli sarık	Kat.No.30: Tepe bölümü yuvarlak başlıklı çapraz eğimde dilimli sarık

		
Kat.No.141: Kısa başlıklı yatay dilimli oval sarık	Kat.No.3: Yuvarlak Başlıklı Çapraz Şeritli sarık	Kat.No.96: Yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarık

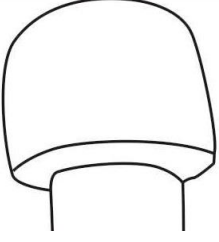

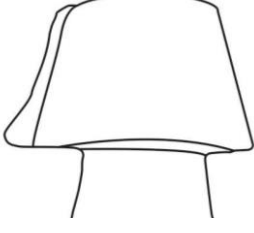
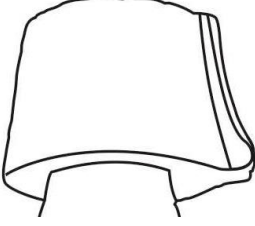

Tablo 2. Kavuklar

		
Kat.No.8: Baklava dilimli ve kesik çizgili başlıklı taşkın sarıklı kavuk	Kat.No.13: Baklava dilimli ve kesik çizgili başlıklı taşkın sarıklı kavuk	Kat.No.46: Çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuk
		
Kat.No.57: Çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuk	Kat.No.62: Çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuk	Kat.No.92: Çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuk
		
Kat.No.45: Yıldız desenli kısa sarıklı kavuk	Kat.No.48: Yıldız desenli kısa sarıklı kavuk	Kat.No.53: Yıldız desenli Kısa sarıklı kavuk
		
Kat.No.6 Şeritli Kavuk	Kat.No.87 Şeritli Kavuk	Kat.No.4 Şeritli Kavuk

Tablo 2. Kavuklar

Tablo 3. Fesler

		
Kat.No.69: Mahmudi Fes	Kat.No.147: Mecidiye Fes	Kat.No.82: Azizi Fes
		
Kat.No.77: Hamidi Fes	Kat.No.78: Hamidi Fes	

4.3.2. Kadın Başlıkları

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında kadın mezar taşlarında karşımıza çıkan başlık türü hotoz'dur. Osmanlı günlük yaşamında kadınlar arasında çok yaygın bir kullanım alanı bulunan hotoz, kadınların kendi saçlarından ya da yemeni ile yaptıkları baş süsüdür³⁵⁷. 16.yy.'da kullanılan hotozlar 17.yy.'da da kullanılmaya devam etmiş, 18.yy.'da daha süslü ve abartısız yapılmış, 19.yy.da ise hotozların boyu kısalarak etrafi zevk ve zenginlik derecesine bağlı olarak çiçekler, değerli taşlar ve pırlantalı iğnelerle süslenmiştir³⁵⁸. Hotozlar boyun kısmından yukarıya doğru genişleyerek yükselir ve düz bir tabla şeklinde son bulur.³⁵⁹ Üst bölümünde çiçek süslemeleri (çiçek sepeti ya da benzeri), basit bir kavis ya da üçgen gibi sivrilen sayısız kadın mezar taşının yanı sıra, erkek mezar taşlarındakine benzeyen başlığı bulunan kadın mezar taşlarının başlık bölümleri kısa ve

³⁵⁷ Şöhret Aktepe-Elvin Erol, "Osmanlı Dönemi Gelinlikleri ve Gelin Başları" The Journal of Social Sciences S. 5, C. 3, 2019, s. 344.

³⁵⁸ Nuran Ocakoğlu, "Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri ve Günümüz Giysi Tasarımına Bir Uyarılma" *Ulakbilge*, S. 60, C. 6, 2018, s. 1540 vd.

³⁵⁹ Çal, 2008, s. 368.

geniştir. Bu taşların da boyun bölümü bulunmaktadır. Böyle mezar taşlarının üzerinde muhtemelen kadın baş örtüleri canlandırılmıştır³⁶⁰.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında 21 adet hotozlu mezar taşı yer almaktadır. (Kat.No.21, 24, 29, 44, 51, 52, 88, 91, 94, 102, 104, 114, 123, 125, 130, 131, 132, 135, 137, 139, 140). Kat.No.102 ve Kat.No.104 nolu örnekler kırık olmasına rağmen hotoz tipi başlığa sahip olmalıdırlar. Bunlardan 6 tanesi Kemer Köyü Camii Haziresinde 13 tanesi ise Kemer Köyü Asri Mezarlığında yer almaktadır. Kemer Köyü Camii Haziresinde yer alan hotozlu örneklerin en erken tarihli Kat.No.21 olup 1767/1768 tarihli iken, en geç tarihli (Kat.No. 52) 1814/1815 yıllarına aittir.

Kemer Köyü Asri Mezarlıktaki örneklerden en erken tarihli (Kat.no. 88) 1696/1697 en geç tarihli ise (Kat.No.140) 1833/1834 tarihli dir. Hotozlu kadın başlıklarından Kat.No.44, 52, 94 ve 125 süslemeli iken diğerleri sade bir yapıya sahiptir. Hotozlu örneklerin içinde en süslüsü 1804-1805 tarihli Kat.No.44. olup boyundan başlayan süsleme başlığın altından tepesine kadar balık pulları ile işlenip, ortada hilal şekilli kabartma yer alır. Kat.No. 52 de ise kabara süslemesine yer verilmiştir.

Kat.No.94 süslemesi farklı ve özgün bir örnektir. Ters çan şeklinde olan serpuş altta tüm başlığı dolanan zikzak motifi, onun üzerinde iki yana ayrılıp yukarıya pile oluşturarak verev uzanan, başörtü veya duvak benzeri başlık diğerlerinden süsleme bakımından farklıdır.

Tamamı ters çan tipinde olan hotozlu örnekler incelendiğinde Osmanlı döneminde kullanım perspektifine uygun yapı göstermektedirler. Kadın serpuşlarından, Kat.No. 21,51,91,104 numaralı olanların üst bölümü bombeli bir formdadır.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında tam olarak 19 örnekte karşımıza çıkan ters çan tipi hotoz başlıklarına Çanakkale ve diğer bölgelerde çok yoğun bir şekilde rastlanmaktadır. Çanakkale Eceabat, Yalova Köyü Mezarlığı,

---

³⁶⁰ Laqueur, 2007, s. 159.

Büyük ve Küçük Anafartalar Köyü Mezarlığı'ndaki kadın serpuşları Kemer Köyü'ndeki örnekler ile benzerdir³⁶¹.

Kuşadası Adalızade Mezarlığı'ndaki süslü kadın serpuşları örneklerinin Kemer Köyü'ndeki süslü kadın serpuşları yakın benzerleri olmakla birlikte tarih bakımından da yakın olduklarını söylemek mümkündür.³⁶² Kütahya Arguniye Mevlevihanesi'nde yer alan örnek de³⁶³ Kemer Köyü örnekleriyle benzer yapıdadır.

Giresun Müzesi'nde sergilenen ve Görele Çavuşlu Beldesi Mezarlığında bulunan iki örnek³⁶⁴ ve Sakarya Karasuda yer alan bir örnek³⁶⁵ başlığın alt bölümündeki kabartmalı süslemesi (kabara) ile Kemer Köyündeki Kat.No.44 ve Kat.No.52 ile benzerlik göstermektedir.

Kemer Köyü kadın serpuşları içinde uzun boylu kadınların mezartaşlarında boyun kısımları daha uzun tutularak başlığa geçiş sağlanmıştır. Bu örnekler birçok yerde bulunmakla beraber Bacqueu-Grammont at Nicolas Vatin'in yazmış olduğu Sinop Mezar Taşları içinde de uzun boylu kadın serpuşuna yer verilmiştir³⁶⁶.

İstanbul Yahya Efendi Kabristanı'nda ters çan biçimli hotoz örneği süslemesi ve başlığın ortasında bulunan kabara ile Kemer Köyü örnekleri ile benzeşmektedir³⁶⁷. Yine Küçük Efendi Külliyesi'nde yer alan bir örnek süsleme bakımından özellikle Kat.No.44 ile benzerdir³⁶⁸.

4.4. SÜSLEME

---

³⁶¹ Şen, 2010, Kat.No.51, s. 67, Kat.No.73, s. 89, Kat.No.134, s.150.

³⁶² Varol, 2019, Kat.No.84, s. 196, Kat.No.86, s. 201, Kat.No.170, s. 380.

³⁶³ Çaycı-Durmuş, 2007, s. 215, Kat.No.13, Res.13.

³⁶⁴ İltar, 2005, Örnek.51, s. 116, örnek.144, s. 310.

³⁶⁵ Tülin Çoruhlu- Murat Alkan, "Sakarya Karasu İlçesi Mezarlık ve Mezar Taşları" Mayda, M (Ed.), *I. Uluslararası Geleneksel Türk Mezar Taşları*, Khazar University Press, 2019, s. 459, Kat.No.64, Fot.61.

³⁶⁶ Bacqueu-Grammont at Nicalos Vatin, Smz.7, s. 125.

³⁶⁷ Dikbıyık, Kat.no.153, s. 305.

³⁶⁸ İdil Zambak, *Küçük Efendi Külliyesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2010, s. 85, E.11.

Kemer Köyü Cami Haziresi ve Asri Mezarlıktaki 154 Şahide içinden 24 tanesi üzerinde çeşitli süsleme unsurları bulunmaktadır. Süsleme unsurları dört ana guruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Bunlar geometrik süslemeler, bitkisel süslemeler, nesneli süsleme, mimari süslemeler ve bunların alt guruplarından oluşmaktadır.

Mezar şahideleri, dönemin süsleme zevkini ve üslup değişimlerini en iyi yansıtan, Türk süsleme sanatının geçirdiği evreleri en iyi yansıtan, Türk süsleme sanatının geçirdiği evreleri en iyi ortaya koyan görsel belgelerden biridir. Bezemelerde kullanılan motif ve kompozisyonlar mezar taşlarını özel kılan unsurlardandır³⁶⁹. Mezar taşlarında süsleme, genel olarak baş taşının üst bölümünde, üçgen, kemerli, düz yada dalgalı olan alınlık veya taç (tepelik) kısmında ve ayak taşının ayna ya da pano olarak adlandırılan yüzeyinde yoğunlaşmıştır. Bunun dışında, sanduka yüzeylerinde, kitabe etrafını çeviren kenar suyu veya bordürlerin içinde, hatta pehle taşı üzerinde de tezyinat görmek mümkündür³⁷⁰.

4.4.1. Geometrik Süslemeler

Taşlar üzerinde görmeye alıştığımız geometrik biçimlerin kökü Orta Asya'ya ve inanç olarak Taoizm'e bağlanır. Eşkenar dörtgen, altıgen, kare ve dairevi motifler sonsuzluğun, kâinatın sembolleridir. İç içe geçmiş çok kenarlı geometrik biçimler her dönemde sevilerek kullanılmış olmasına rağmen Anadolu'da daha çok Selçuklular Devri'nde kullanılmıştır. İslam sanatında geometrik biçimler, sonsuzluk ve süreklilik göstererek Allah fikrini hatırlatırlar. Bir düzen içerisinde süre giden geometrik çizgiler (tek ve sonsuz olan) gücün, adaletin, genişliğin, sonsuzluğun sembolüdür³⁷¹.

İncelediğimiz şahideler içinde 4 adet geometrik süslemesi bulunan eser vardır. 3'ü kadın, 1'i erkek olan baş şahideleri 18. yy'a tarihlenmektedir.

4.4.1.1. Mühr-ü Süleyman

---

³⁶⁹ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s.26.

³⁷⁰ Canan Hanoğlu, "Rize'de Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarına Genel Bir Bakış" *Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 43, 2018, s. 328.

³⁷¹ Hanoğlu, 2018, s. 332.

İslam kültürüne Mühr-ü Süleyman'ın girmesinde etken olan Neml suresidir. Bu sureye göre Hz. Süleyman Allah'ın verdiği insanüstü- metafizik bir kuvvetle, ilme haizdir. Bazı müfessirlere göre de bu güç-kuvvet, O'na iç içe ters olarak girmiş iki üçgen şeklinde olan mühürden gelir. Bu sembol tanrıyı temsil eden bir nev'i tılsımdır.³⁷² Bu motifin mezar taşlarında kullanılma nedeni, ölen kişiyi kötü ruhlardan koruyacağına olan inançtır³⁷³. Kat.No.7'nin yuvarlak kemerin içine işlenmiş daire içinde 6 kollu yıldız yer verilmiştir. Mühr-ü Süleyman süslemesini Edirne Şehabettin Cami Haziresi'ndeki mezarın kısa kenarında da görmekteyiz³⁷⁴. Ayaktaşına işlenmiş, beylikler döneminden kaldığı düşünülen diğer örnek de İzmir-Ödemiş'teki Türk İslam dönemi mezar taşlarından ayaktaşına işlenmiştir³⁷⁵.

4.4.1.2.Kabara

Kemer Köyü'ndeki Osmanlı mezar taşlarında özellikle Hotoz başlıklarda karşımıza çıkan bir diğer geometrik unsur da, yarı küre şeklinde dışa taşkın kabara benzer bir motiftir. Kabara, taş yüzeyine süsleme amacıyla yapılan yarım daire şeklindeki süslemeye verilen isimdir³⁷⁶. Barışta bu süslemenin, sonradan gül işlemek için bırakılmış ceviz büyüklüğündeki kabartılar olduğunu düşünürken Gazanfer İltar bu kabartılara gül tabiri kullanmayı uygun bulsa da gülden daha küçük olması bu ihtimali zayıflattığını ifade etmektedir³⁷⁷.

Kat.No. 44 ve 52 kabara süslemesinin bulunduğu baş şahidelerdir. Kat.No.52'deki kabara örneğinin benzerlerini Çanakkale Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı'nda³⁷⁸, Gelibolu Alaattin Kalfa Mezarlığı'nda³⁷⁹ ve Rize

---

³⁷² Mehmet Kulaz- İltar İgit, *Tunceli'deki Mezarlıklar ve Mezar Taşları*, İstanbul, 2018, s. 302.

³⁷³ Aslı Sağıroğlu Aslan, *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No.44, Kayseri, 2018, s. 466.

³⁷⁴ Murat Karademir, İbrahim Kunt, "Edirne Şehabeddin Paşa Camii Haziresi Mezar Taşları", *Ağustos-SUTAD*, S. 46, 2019, Kat.No.18, s. 342.

³⁷⁵ Yılmaz, 2013, fot.no.9C, s. 556.

³⁷⁶ Güçlü, 2013, s. 76.

³⁷⁷ İltar, 2005, s. 370

³⁷⁸ Sayılır-Yazıcı-Altier-Acioğlu, 2012, ÇNKUM1-147, s. 152.

³⁷⁹ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, Kat.No.230, s. 480.

Yanıktaşköyü mezarlığında bir kadın baş şahidesinde³⁸⁰ hotozlu başlık altında görmekteyiz.

4.4.1.3. Zikzak

Kat.No.12 'nin boyun kısmını çevreleyen zikzak motifi ince bir motif olup, örneğine Saraybosna Kethüda Camii'nde baş taşının kenarlarına dikey yerleştirilmiş³⁸¹, biçimde ve Tire Müzesi'ndeki bir mezar taşında da karşımıza çıkmaktadır³⁸².

4.4.1.4. Düğüm

Kat.No.15' de baş şahide üzerinde üçgen tepeliğin altında bir satırı baştan sona dolduran motif, ortada oval desenin iki yanına uzanan halatların yine iki yanda içi içe geçmesi ile meydana gelmektedir.

4.4.2. Bitkisel Süsleme

Kuran-ı Kerim'de putperestliğin reddedilmesi 8. ve 9.yy hadis kaynaklarınca resmin kesinlikle yasak olduğu şeklinde yorumlanması nedeniyle canlıların resminin yapılması Allah'ın yaratıcılığına ortak koşmak şeklinde görülmüştür. Bu nedenle İslamiyet'te figüratif açıdan sadece cansız olan şeylerin resminin yapılmasına izin verilmiş, bitkiler de bu sınıfın içinde yer almıştır³⁸³. Bu nedenle mezar taşlarındaki süslemede bitkilerden fazlaca ilham alınmıştır. Mezar süslemelerinde bitkisel motiflere bu kadar çok yer verilmesinin sebebi, insanların istirahatgahlarını cennet bahçelerine benzetme gayretlerinin yanı sıra İslam inancında bitki yetiştirmenin önemli olmasıdır³⁸⁴.

İncelediğimiz baş şahideleri içinde 13 tanesi üzerinde bitkisel süslemelere yer verilmiştir. 2'si erkek 11 tanesi kadın şahidesinden en erken tarihlisi 1752 en geç tarihlisi ise 1797 tarihlidir. Bunlar içerisinde; Gülbezek, Gonca gül, Akantus ve Kenger yaprakları, Hatayi, Palmet, Kıvrık dallı

---

³⁸⁰ Hanoğlu, 2015, Kat.No.644, s. 1313 vd.

³⁸¹ Tanık, 2017, no.11, s. 224.

³⁸² Biçici, 2009, no.3, s.113-114.

³⁸³Laqueur, 2007, s. 128-129; Yariş, 2018, s. 232-233.

³⁸⁴ Yariş, 2018, s.233.

çiçekler, S C kıvrımları, Karanfil, buğday ya da çeltik başağı, Buket, Nar, Zeytin dalları, Selvi (servi) ağacı gibi bitkisel süslemeye yer verilmiştir.

4.4.2.1. Gülbezek (Gülce)

İslam mimarisinde uygulanan gül şeklindeki yuvarlak tezyini motiflere gülce denir. Bunlar bir daire içerisine yerleştirilmiş yapraklardan oluşmakta, tavan göbeklerinde, kubbelerin ortasında veya bazı yüzeyleri süslemek için yüzeysel veya yüzeyden taşkın kabartma biçiminde uygulanmaktadır. Gül, gülce, rozet, madalyon olarak isimlendirilen bu motif Osmanlı sanatının hemen her alanında kullanılmıştır.

Aynı zamanda usluplaştırılmış gül biçiminde küçük bezeme örgesi olarak tanımlanan gülce veya gülbezek bezemesi mezar taşlarında çok sevilerek işlenen bir bezemedir. İçten dışa doğru işlenen yaprakları ile katmerli bir görünüm sergileyen bu süsleme ögesi çok plastik bir etkiye sahiptir³⁸⁵.

İncelediğimiz şahideler içinde 2 tane gülbezek motifine yer verilmiştir. Kat.No. 11 ve 95 olan 18.yy'a tarihlenen bu şahideler kadınlara ait olup ikisi de sivri kemer ortasına işlenmiştir. Ayaktaşlarında da oldukça tercih edilen gülbezek motifi Eceabat'ta³⁸⁶, Vezirköprü Yenimahalle Mezarlığı'nda³⁸⁷ kadın baş şahidesi üzerinde yarım işlenmiş gülbezek, motifine yer verilmiştir. İstanbul Davutpaşa Külliyesinde 18.yy'a tarihlenen³⁸⁸, Edirne Şehabettin Cami Haziresinde³⁸⁹, Talas İlçe Mezarlığında³⁹⁰ (Cemil Baba Mezarlığı) yer alan baş şahidelerinde de benzer şekilde gülbezek motifine yer verilmiştir. Baş ve Ayak şahidelerinde bolca kullanılan gülbezek motifi Kayseri Zamantı bölgesinde çok işlenmemesine rağmen bir mezarın güney yan taşı üzerinde yer aldığı da görülebilmektedir.³⁹¹

---

³⁸⁵ Hanoğlu, 2015, s. 1929.

³⁸⁶ Şen, 2010, Res.167- 171, s. 244-245.

³⁸⁷ Gün- Can- Nefes- Çakır, 2016, fot.16a, s.74

³⁸⁸ Baş-Bekmez-Ebiri-Gül-Yelen, 2019, no.9, s. 31.

³⁸⁹ Karademir-Kunt, 2019, Kat.no.2, s. 332, Kat.No.18, s. 341.

³⁹⁰ Sultan Murat Topçu, "Talas İlçe Mezarlığında (Cemil Baba Mezarlığı) Yer Alan Bezemeli Mezar Taşları" *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 3, 2009, Kat.no.7, s. 146.

³⁹¹ Arslan, 2018, Kat.No.64, s. 427.

4.4.2.2. Gül

Mezar taşı süslemelerinde en çok tercih edilen bitkisel motiflerden biri güldür. Osmanlılarda mimaride, iç dekorasyonda, el sanatlarında, ciltlerde ve mezar taşlarında en fazla kullanılan motiflerden biri olmuştur. Allah'ın ve onun birliğinin ve Hz. Peygamber'in sembolü olarak kabul edilen gülün süsleme sanatlarında ve özellikle mezar taşları üzerinde görülmesinin sebebi ilahi güzelliği sembolize etmesi ve Hz.Muhammed'in remzi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden "Verd-i Muhammedi" veya "Gül-i Muhammedi" isimleri de verilen gülün kokusunun Hz.Muhammed'in kokusu olduğuna inanılırdı³⁹². Ancak Çal gülün simgesi ile ilgili bu görüşe katılmamaktadır. Hz. Peygamber'in sembolü olmaktan çok hayatın kısalığını temsil ettiğini ifade etmektedir.³⁹³ Gül betimi yurdumuzun çeşitli yerlerindeki mezar taşlarında yoğun olarak görülmektedir. Bunlar içerisinde Edirne Üç Şerefeli, Kastamonu Yılanlı, Yakup Ağa, Şeyh Şaban-ı Veli, Ferhat Paşa Camilerinin hazireleri ve Samsun Kökçüoğlu mezarlıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca, İstanbul'daki bazı çeşmelerin yüzey bezemelerinde vazo içerisinde güllü natüremort kompozisyonları yer almaktadır³⁹⁴.

İncelediğimiz Osmanlı baş şahideleri içinde, kitabesinden şehit düştüğü anlaşılan, erkek başlığının sol yanında, gonca gül şeklinde tasvir edilmiş Kat.no.13, Bitkisel Tepelikli kadın baş şahidesi üzerinde, ortasında vazo içinde ve serlevhanın iki köşesinde tasvir edilmiş, Kat.no.56, Bitkisel Tepelikli kadın baş şahidesinin ortasında tasvir edilen Kat.No.59 ve son olarak buket olarak düzenlenmiş şekliyle Kat.No.76'da gül motifini görmekteyiz.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşları içinde karşımıza çıkan gül motifinin benzerlerini Üsküdar Ahmediye Külliyesi Haziresinde 19.yy. tarihli bir mezar taşında³⁹⁵, Üsküdar Çingenefırını (Karakadı Camii) Camii

---

³⁹² Canan Hanoğlu-Ahmet Ali Bayhan, Rize Şehir Merkezinde Bulunan Osmanlı Dönemi Bezemeli Kadın Mezar Taşları" *Turkish Studies*, Vol.12/3, 2017, s. 290.

³⁹³ Çal, 2007, s. 308; Şen, 2010, s. 180.

³⁹⁴ Gün-Can-Nefes-Çakır, 2016, s. 56-57.

³⁹⁵ Abdülhamit Tüfekçioğlu-Oktay Gündoğdu, "Üsküdar Ahmediye Külliyesi Haziresi Meyve Tasvirli Mezar Taşları" *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi (GSED)*, S. 36, 2016, s. 187, 188.

Haziresinde³⁹⁶ görülmektedir. Eceabat Cahidi Sultan Camii Haziresinde karşımıza çıkan gül betimleri³⁹⁷ buket şeklinde düzenlenmesiyle Kat.No.76 ile yakın benzerlikler göstermektedir.

4.4.2.3. Karanfil

Karanfil çiçeği hüznü ifade etmektedir. Bu anlamda mezar taşları üzerindeki karanfil motifinin varlığı oldukça manidardır. Süheyl Ünver, karanfilin menşinin Asya ve Anadolu olduğunu, erken örneklerinin Anadolu'da Selçuklu taş ve çini işlerinde görüldüğünü, özellikle Kanuni döneminde Lale gibi rağbette bir çiçek olduğunu ifade eder. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çinilerimizin önemli bir elemanı olan bu çiçek, taş işleme ve özellikle kumaşta çok sık olarak görülmektedir³⁹⁸.

İncelediğimiz Şahideler içinde Kat.No.56' da vazodan çıkan çiçeklerden, alttaki iki karanfili gösterebiliriz. Kat.No. 56 da görülen gül bezeklerinin altında yer alan karanfil motifinin benzerlerini Kastamonu Ferhat Paşa Camii ve Atabey Gazi Camii Haziresi'nde³⁹⁹ yer alan bir örnekte, İstanbul Selimiye Camii Haziresinde⁴⁰⁰ ve İstanbul Kadıköy Taşköprü Mezarlığı'nda⁴⁰¹ yer alan bir örnek te yine gül motiflerinin altında görmekteyiz.

4.4.2.4. Nar

Meyve motiflerinin mezar taşlarında kullanılması ile ilgili olarak meyve sembolizmine bakıldığında, meyvenin genel anlamıyla ölümsüzlük, bir şeyin özü olan varlık ve hakikati ifade ettiği görülmektedir. Bunu mezar taşlarına uyguladığımızda yaşanan iyi hayatın meyvesi olan Cenneti ifade ettiği belirtilmektedir⁴⁰². Ayrıca kâse içerisindeki meyvelerin yaşamı, ölümü,

---

³⁹⁶ Yariş-Yariş, 2016, no.11, s. 742, no.12, s. 743.

³⁹⁷ Şen, 2010, Kat.No.26, s. 42, Res.164, s. 244.

³⁹⁸ Hanoğlu, 2015, s. 1937-1938.

³⁹⁹ Uğraşkan, 2007, Kat.No.15, Res.34, s. 53; Kat.No.69, Res.140, s. 167, 168.

⁴⁰⁰ Sema Daşdemir, *İstanbul Selimiye Camii Haziresi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul, 2011, Kat.No.22, Res.86, s. 89.

⁴⁰¹ Gül, 2009, No.42, fot.no.49, s. 101.

⁴⁰² Yılmaz, 2009, s. 312.

ölümsüzlüğü ve cenneti sembolize etmesinin yanında bolluk ve bereket anlamlarını taşıdıkları da ifade edilmektedir⁴⁰³.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında kase içinde meyve betimlerinin yer aldığı tek örnek Camii Haziresinde yer alan Kat.No.79'dur. Oldukça güzel tezyin edilmiş olan bu mezar taşında dilimli bir meyve tabağının içinde üç adet nar yer almaktadır. Nar meyvesi Yunan mitolojisinde Demeter'in kızı Kore'nin (Persephone) kaçırılması hikayesinde geçer. Yer altı tanrısı Hades Persephone'yi yer altındaki ülkesine kaçıtır ve orada ona nar yedirir. Çünkü mitolojiye göre yer altı ülkesinde bir şey yiyen bir daha oradan dışarı çıkamamaktadır⁴⁰⁴. Kore (persephone) güzelliğin ve baharın yani doğanın canlanmasının⁴⁰⁵ sembolüdür ve bir nar ile ifade edilir. İran mitolojisinde ve Budizm inancında da narın önemli bir motif olduğu görülmektedir. Zerdüştlükte nar kutsal bir ağaçtır. Dikkat edilirse nar da servi ve defne gibi yaz kış yeşil kalan bir ağaçtır ve ölümsüzlükle ilişkisi bu yolla kurulmuştur. Kur'an'da nar En'am Suresinin iki ayetinde geçer; ilkinde hurma, üzüm ve zeytinle, ikincisinde ise yalnız hurma ve zeytinle birlikte anılır. Bu meyvelerin hem benzer hem de benzemez oldukları vurgulanır. Bu durum inananlar için ibrettir. Bu ayetlerde nar meyvesinin zenginliğine ve kutsiyetine işaret edilir⁴⁰⁶.

Kat.No.79'da gördüğümüz nar benzeri kompozisyon, İstanbul Vefa Camii Haziresi'nde⁴⁰⁷, İstanbul II. Bayezid Camii Haziresi'nde⁴⁰⁸ ve Üsküdar Ahmediye Külliyesi Haziresi'nde karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında kase içerisinde meyve betimlerine, Üsküdar Solak Sinan Camii Haziresi⁴⁰⁹, Ayrılık

---

⁴⁰³ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, s. 28.

⁴⁰⁴ Delikgöz-Alıç, 2010, s. 118.

⁴⁰⁵ Tüfekçioğlu-Gündoğdu, 2016, s. 312.

⁴⁰⁶ Delikgöz-Alıç, 2010, s. 119;Tüfekçioğlu-Gündoğdu, 2016, s.183.

⁴⁰⁷ Delikgöz-Alıç, 2010, s. 127.

⁴⁰⁸ Gültekin Erdal "İstanbul II. Bayezid Cami Haziresi Mezar Taşlarında Meyve Motifleri" *Turkish Studies*, Vol.10/2, 2015, s. 365, res.4—10.

⁴⁰⁹ Yariş, 2019, s. 30-31, Kat.No.SS17.

Çeşmesi Mezarlığı⁴¹⁰, Anadolu Hisarı Sultan Bayezid Han Mezarlığı⁴¹¹, Tarsus Arkeoloji Müzesi⁴¹² ve Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda⁴¹³ görmekteyiz.

4.4.2.5. Buğday Başağı

Buğday başağı Kur'an'ı Kerimde bolluk ve bereketi ifade eden islam tasvir sanatında da bu anlamıyla kullanılan bir motiftir. Başak Anadolu köylerinde gelinin başına takılmıştır. Kayınvalide gelinin çok çocuğu'nun olması ve eve bolluk bereket getirmesi için gelin eve ilk girdiğinde buğday, şeker, bozuk para karışımını gelinin ve davetlilerin üzerinde saçmıştır.⁴¹⁴ Kat. No.72 'nin yuvarlak kemer içinde işlenmiştir. Kat.No.72'nin benzerini Rize Büyükköy Beldesi Demirciler Mahallesi Merkez Camii Hazires'nde yer alan Fatıma isimli bir kadın mezar baş şahidesinde görmekteyiz⁴¹⁵. Her iki örnekte de buğday başağına benzeyen bu bitkisel süsleme kemer içerisinde üste doğru uzanmaktadır.

4.4.2.6. Haşhaş

Kat.No.13 üstünde karşılıklı birer tane haşhaş motifi işlenmiştir. Haşhaş, ebedi uykuyu ve cenneti temsil eder ⁴¹⁶ölen kişiye ebedi istirahatgahında rahat uyuması için işlenmiş süsleme olabilir. Kat.No.13'te görülen haşhaş motifinin benzerine 18.yy.'a ait Eskişehir Seyitgazi Yağbasan Köyü Mezarlığı'nda yer alan bir mezar taşı ve yine Niğde Bor kazasında ele geçen bir ayak taşında⁴¹⁷ haşhaş motifi görülmektedir.

4.4.2.7. Akanthus Yaprığı, C, S Kıvrımları ve Soyut Yaprak

Akantus yaprakları dikenli olması nedeniyle binaları kötülükten ve uğursuzluktan koruması için bolca kullanılan bir bitkidir. Akantus yaprağına, kenger yaprağı veya yabani enginar da denilmektedir. Bu bilgiyi Yıldız

---

⁴¹⁰ Gül, 2017, s. 75, F.14, 16.

⁴¹¹ Yılmaz, 2009, s. 86, Kat.No.18A; s. 202, Kat.No.50A; s. 211, Kat.No.52A.

⁴¹² Yıldırım, 2013, s. 326, Res.10.

⁴¹³ Ölçay, 2004, s. 27, No.12.

⁴¹⁴ Sayılır-Yazıcı -Altıer -Acioğlu, 2012, s. 27.

⁴¹⁵ Hanoğlu, 2015, Kat.No.368, s. 767.

⁴¹⁶ Sevim, 2010, s. 90.

⁴¹⁷ Beyhan Yörükkan Karamağralı," İslam Sanatında Haşhaş ve Hint Keneviri Motifleri" *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 5 , 1982, s. 481, res.20, 21.

Demiriz kesinlikle yanlış bulmaktadır. Eski yunan ve Mısır medeniyetlerinde özellikle korint sütun başlıklarında akantus yaprakları kullanılmıştır. Akantus, Osmanlı sanatında Batı sanatının etkisiyle 18. yy.'ın ikinci yarısından itibaren yaygınlaşır⁴¹⁸. 18.yüzyıl ile 20.yüzyıl başında akant yaprakları, S ve C kıvrımları, deniz kabuğu motifleri yapıların iç mekan süslemesinde, çeşme cephelerinde ve özellikle kadın mezar taşlarında yoğun olarak kullanılmıştır⁴¹⁹. Birbirine bağlanan dizi halindeki dilimli stilize yaprak motifleri şeklinde görülen soyut yaprak motifleri genellikle barok tarzı motiflerle birlikte kullanılmaktadır⁴²⁰.

Kemer Köyü'ndeki stilize akanthus yaprakları, S C kıvrımları ve soyut yaprakların bulunduğu örnekler, Kat.No. 13, 15, 44, 56, 59, 75, 79 dur. Bu baş şahidelerinden Kat.No.13 erkek baş şahidesi olup diğerleri kadınlara aittir.18. ve 19. Yüzyıl'a tarihlenen şahidelerden Kat.No.13 üzerinde, Bursa Kemerin altında ters yerleştirilmiş stilize akantus (kenger), Kat No.15'de sivri kemerin içerisinde iki yanda simetrik yerleştirilmiş akant yaprakları ortada üçgen başlığa uyumlu işlenip, yanlara doğru içe ve dışa kıvrılan dallardan oluşmaktadır. Kat.No. 44 üzerinde kitabeyi çevreleyen kemer ve yanlarda kenar suyu olarak işlenmiş stilize akanthus yapraklarına, Kat.No.56'da bitkisel tepeliğin üst kısmında akanthus yaprağına, yanlarda ise iki sıra palmet motifine yer verilmiştir. Tepeliğin yanlarına doğru S ve C kıvrımları, onunda içine örgü motifi işlenmiştir. Kat.No.59 nolu şahide üzerinde, bitkisel tepeliğin üst kısmında stilize edilmiş soyut yaprak ve ortasında oval kabartmaya yer verilmişken yapraklar yanlardan aşağıya doğru inerek içe ve dışa dönük C kıvrımları oluşturmaktadır. Serlevhayı çevreleyen kemerin etrafı da akant yaprakları ile dekore edilmiştir. Kat.no.75'te taç formunu anımsatan stilize akanthus yaprakları üstte dik, yanlara doğru ise, eğilerek işlenmiştir. Kat.No.79'da tarih satırı kırılmış olsa da bitkisel tepelik ortada dik yanlara doğru eğilerek işlenip, uçlarda C kıvrım oluşturmaktadırlar.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında 18. ve 19.yy.lara tarihlenen şahidelerde görülen, akanthus yaprağı, C S kıvrımlı yapraklar ve soyut yapraklı

---

⁴¹⁸ Hanoğlu, 2017, s. 291.

⁴¹⁹ İltar, 2005, s. 382.

⁴²⁰ Hanoğlu, 2015, s. 1932.

bitkisel motiflerin benzerlerine, Çanakkale’de Kumkale Tarihi Türk Mezarlığında⁴²¹, İstanbul Karacaahmet Mezarlığı⁴²², İnebolu Gemiciler Köyü (Evrenye) Merkez Cami Haziresi,⁴²³ Tarsus Arkeoloji Müzesi⁴²⁴, İzmir Menderes’te Samancıoğlu Camii Haziresi⁴²⁵ Ayvacık Yeşilyurt Köyü⁴²⁶, ve Giresun’da⁴²⁷ rastlamaktayız.

4.4.2.8. Çeşitli Yaprak Motifleri, Çiçekli Dal Motifleri

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında karşımıza çıkan bir diğer bitkisel süsleme elemanı çiçekli yaprak ve dal motifleridir. Bu tür bitkisel dekorasyonun genellikle bitkisel tepelikli şahidelerin içlerinde, kemer köşelerinde, merkezde yer alan ana motifin etrafında oluşan boşlukları doldurmada ve kenar suyu oluşturmada kullanıldığını görmekteyiz.

İncelediğimiz baş şahidelerinden Kat.No.44’te soyut yaprağın iki köşesinde çiçekli yapraklı dal motiflerine, Kat.No.56’da serlevhanın iki köşesinde çiçek açmış yapraklı dallara ayrıca perde motifinin aralarını doldurmada tek yaprak süslemesine, Kat.No.59’da goncagül motiflerinin etrafında yapraklı dallara, Kat.No.79’da nar dolu kaseinin iki yanında zeytin dallarına, aynı şahidede serlevhanın iki yanında yine yapraklı dallara ve kitabeyi iki yandan kuşatan kırık dal ve yapraklardan oluşan kenar suyuna yer verilmiştir. Kat.No.125’te ise, serlevhanın üzerinde kadın baş şahidelerinde sıkça karşımıza çıkan çiçek açmış iki adet yapraklı motifine tanık olunmaktadır. Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında Kat.No.44, 56, 59, 79 ve 125’te görülen bu bitkisel motifin benzerlerine Çanakkale Gelibolu Alaattin

---

⁴²¹ Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acıoğlu, 2012, Kat.No. cnkkum1-388, s. 309.

⁴²² Saliha Bozer Bayraktar, İstanbul Karacaahmet Mezarlığında Yer Alan Asma-Üzüm Tasvirli Mezar Taşlarından Örnekler” *SOBİDER*, S. 40, Yıl. 6, Ağustos-2019, fot.1, s. 440.

⁴²³ Özgür Yeni, “ İnebolu Gemiciler Köyü (Evrenye) Merkez Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10, S. 49, 2017, Kat.No.7, 11, s. 252,254.

⁴²⁴ Savaş Yıldırım, “Tarsus Arkeoloji Müzesi’ndeki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *Tarih Araştırmaları Dergisi* (TAD), C. XXXII, S. 53, 2013, s.326, Res.10.

⁴²⁵ Türkan Acar, “Samancıoğlu Camii (İzmir/Menderes) Haziresindeki Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Mezar Taşları” *Turkish Studies*, Vol. 14, S. 3, 2019, s. 107, 60B.

⁴²⁶ Acıoğlu, 2008, Res.17, s. 22.

⁴²⁷ İltar, 2005, örnek 15,32, fot.23,53, s. 42, 77.

Kalfa Mezarlığı'nda 19. yy.'a ait bir mezar taşında⁴²⁸ çiçekli dal motifleri karşımıza çıkmaktadır. Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresi'nde bulunan bir mezar taşında⁴²⁹ ise Kat.No.79'da olduğu gibi kitabenin etrafında kenar suyu bulunmaktadır.

4.4.2.9. Selvi (Servi)

Yaz kış yeşilliğini muhafaza etmesi, temizliği, güzel kokusu, uzun boyu ve yoğun yaprakları ile mezarlıkların vazgeçilmezi olan selvi, mezar taşlarında süsleme ögesi olarak yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Ağır başlılığı temsil eden selvinin ucunun eğik olması tevazuu simgelemektedir⁴³⁰. Servi dünyanın en uzun ağaç türlerindedir. Türk mitolojisinde, yakutların inancına göre Kutup yıldızına uzanan “Demirkazık”⁴³¹, Altay mitolojisinde üzerinde Tanrı Bay Ülgen'in oturduğu düşünülen ağaç örneklerinde olduğu gibi göğe uzanan ağaç tanrıya giden yol olarak düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında ölümle tanrıya ulaşma düşüncesinin selvi ağacıyla ilişkilendirilmesi ve cennete varması temenni edilen kişinin mezar taşına servi ağacı işlenmesi anlaşılır hâle gelir⁴³².

Servi, Allah lafzının ilk harfi olan Elif'e de benzetilir. Rüzgarda sallanırken çıkardığı 'Hu' sesiyle Allah'ı zikrettiğine inanılır. Servi dikine büyür, dik durur, kolay kolay eğilmez. Dik ve doğru duruşu ile doğruluğu ve dürüstlüğü simgeleyen selvi ağacı, tüm bu anlamlarından dolayı mezar abidelerinin en çok işlenen ağaçların başında gelir⁴³³.

Kemer köyü Osmanlı baş şahideleri içinde Kat no.80 üzerine işlenmiş Selvi ağacı motifi tektir. Genellikle ayak taşlarını süslemek için kullanılan selvi motifi, Erzurum Derviş Ağa Camii Haziresi'nde Resim. 94, 113, 223 no'lu

⁴²⁸ Arbaş-Yazıcı-Yazıcı, 2014, Kat.No.180, s. 430.

⁴²⁹ Arslan, 2007, Kat.No.55, fot.no. 58, s. 140.

⁴³⁰ Yılmaz, 2013, s. 475

⁴³¹ Saliha Ağaç-Menekşe Sakarya, “ Hayat Ağacı Sembolizmi” *International Journal of Cultural and Social Studies*, Vol. 1, 2015, s. 7.

⁴³² Ömer Delikgöz-Fulya Alıç, “Osmanlı İstanbul’unda Bulunan Bazı Müslim ve Gayri Müslim Mezarlıklarındaki Kimi Semboller”, *Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, No. 13, 2010, s. 115.

⁴³³ Onur Çetin, “Osmanlı Mezar Taşlarında Bitkisel Motifler Etrafında Gelişen Kültür ve İnanç Dünyası: Eyüp Örneği”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, V. 6, S. 36, 2019, s. 1192.

ayak şahidelerinde⁴³⁴, İzmir Ödemiş'te, Gölcük Beldesi (Zeytinlik okul yanı) 287 no'lu baş şahidenin alt kısmında selvi ağacı süslemesine yer verilmiştir⁴³⁵.

4.4.3. Nesneli motifler

İncelediğimiz Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında görülen bezeme türlerinden biri de nesneli bezemedir. Çoğunluğu kadın mezar taşlarının tepelik kısmında karşımıza çıkan nesneli bezeme, 18.yy.dan itibaren minyatürlerde ve duvar resimlerinde batılılaşmanın etkisiyle çiçek ve meyve betimlerini içeren çeşitli natüromort ve bitkisel üslupta kompozisyonlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Aynı tür bezeme anlayışı mezar taşlarında da 18. ve 19.yy.da Barok ve Rokoko üsluplarının etkisiyle moda halini almıştır⁴³⁶. Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında gördüğümüz bu tür bezeme de aynı yüz yıllara ait olup benzer üsluptadır. Kemer Köyü örneklerinde nesneli grubun içerisinde Vazo, Kase (Meyve Tabağı), Perde, Ziyet eşyaları, Sütünce, Tüy, Örgü motifi vb. motifler vardır.

İncelediğimiz Baş şahideler içinde, Kat.No. 27, 44, 46, 56, 57, 59, 62,79, 102, 142 üzerinde nesneli süsleme motiflerine rastlamaktayız.

4.4.3.1.Vazo

Vazo kelimesi Türkçede odalara, bahçelere veya bina duvarları üstüne süs olarak konulan tezyini saksı, küp, kavonoz gibi kaplara denir. Vazo kelimesinin yerine eskiden çeşitlerine göre şükufedan, kûze, kavonoz, küp, saksı, fakfûri, hattâi, tombak, çiçeklik gibi isimler de kullanılırdı. Vazo motifi Türklerde Osmanlı devrinde yaygınlık kazanmıştır. Özellikle mezar taşları ve çeşmeler üzerinde sık kullanılan vazo motifleri 16. yüzyılda çoğunlukla sade çalılmışken sonraki asırlarda daha ayrıntılı işlenmiştir. En güzel örneklerine Topkapı Sarayında III. Ahmet'in Yemiş Odası'nda rastlanan vazoda çiçek ve çiçek buketleri ile meyve kâseleri 17.yy 'da çok kullanılmıştır⁴³⁷. 19. yy'da ise vazolu örnekler daha da çoğalmıştır⁴³⁸.

---

⁴³⁴ Hanoğlu, 2006, s. 314, 330, 441

⁴³⁵ Yılmaz,2013, s. 320.

⁴³⁶ Biçici, 2008, s. 313.

⁴³⁷ Ölçay, 2004, s. 226.

⁴³⁸ İltar, 2005, s. 383

17.yy'dan itibaren görülen meyve motifleri Lale devrine özgü olmayıp, Selçuklu sanatında da örneklerine rastlanılmıştır. Lale devrinde görülen bu yenilik⁴³⁹ de motifler natüralist bir üslupla işlenmişlerdir. Erken örnekleri ise Gazneli Mahmut Albümü'nde görülmektedir. 1685 tarihli yazmada meyve ve çiçek motifleri kendi başına bir konu olarak sayfaları süslemektedir. Gerek İslamiyet'ten sonra Asya Türk minyatürlerinde gerekse Osmanlı devri sonuna kadar Anadolu Türk minyatürlerinde meyve tasvirlerine rastlanmaktadır. Meyve tasvirlerinin yapılmasında tasvir olarak Türk sanat tarihindeki resimler ve geç dönem Avrupa sanat üslupları etkili olmuştur. Eyüp Sultan mezar taşlarında baş ve ayak taşları üzerinde de görülen kase içinde nar, elma, üzüm, armut, şeftali gibi meyveler ölümsüzlük, bir şeyin özü olan varlık, cevher, hakikat gibi genel anlamlar taşımaktadır⁴⁴⁰.

Kemer Köyü'nde vazo tezyinli baş şahide Kat.No.56' dadır. Bitkisel tepeliğin ortasında kaideli, yuvarlak gövdeli, ince boyunlu vazonun içinde 5 tane gül, 2 karanfil çiçeğine yer verilmiştir.

Benzer örneklerine, Gelibolu Alaattin Kalfa mezarlığında⁴⁴¹, Çanakkale Kumkale Mezarlığı'nda içinden akant yaprakları çıkan vazo biçiminde rastlamaktayız⁴⁴².

4.4.3.2.Kâse (Meyve Tabağı)

Meyve kâsesi motifi 18. yy'ın ikinci yarısından sonra özellikle kadın mezar taşlarında görülmeye başlanmış ve mezarlıklar adeta meyve bahçesine çevrilmiştir. Rüçhan Arık natürmort resmi yapan ilk sanatkarın Süleyman Seyit bey (1842- 1913) olduğunu söylemekle birlikte, Selçuklulardan beri çiçek ve meyve motiflerine ilgi duyulduğunu ileri sürmekte ve örnek olarak da Konya İnce Minareli Medrese portalinde ve Sivas Çifte Minareli Medrese cephesinde, yan pencerelerde yer alan enginar motiflerini göstermektedir⁴⁴³.

---

⁴³⁹ Çal, 2007, s. 311

⁴⁴⁰ Ölçay, 2004, s. 222.

⁴⁴¹ Arbaş, Yazıcı, 2014, Kat. no. 180, s. 430.

⁴⁴² Sayılır-Yazıcı-Altıer-Acioğlu, 2012, ÇNKKUM 1-88, s. 112.

⁴⁴³ Gün-Can-Nefes-Çakır, 2016, s. 60; Rüçhan Arık, *Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988, s. 132.

4.4.3.3.Perde

Batı etkili süsleme unsuru olan perde ve kumaş motifleriyle, özellikle iç mekân süslemelerinde sıkça karşılaşıyoruz⁴⁴⁴.

Kemer Köyü'nde, Kat.No.56'nın baş şahidesi üzerinde, bir kartuşu tamamen kaplayan, dört büyük iki küçük bombeli perde süslemesini görmekteyiz. Çok benzer bir örneğine Sinopta rastlamaktayız⁴⁴⁵ Koçarlı Cihanoğlu Cami Haziresi'nde⁴⁴⁶, Ödemiş Bozcakaya Köyü'nde bir ayak taşı üzerinde,⁴⁴⁷vazo üzerine işlenmiş iki örnek halinde Bulancak ve Tirebolu mezarlıklarında⁴⁴⁸ perde motifi görmekteyiz.

4.4.3.4. Takı

Bir süs eşyası olan takılar Osmanlı dönemi mezar taşlarında beğenilerek kullanılan motifler arasındadır. Kadın mezar taşlarını süsleyen gerdanlık, broş ve küpe desenleri aynı zamanda gelinlik çağına varamadan ölen kızların çeyiz sembolüdür. Bilhassa 17. yy. 'dan itibaren çok sık görülürler⁴⁴⁹. 18.yy. ve 19.yy. mezar taşlarındaki takılar ise yaklaşık yüz yıllık zaman dilimindeki takılar konusunda açıklayıcı bilgiler vermektedir. Kuyumculuk açısından da değer taşıyan bu tasvirler yakalı ve yakasız gerdanlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁵⁰.

Genellikle kadın baş şahidelerini süsleyen takı, boyun kısmını hareketlendirmektedir. Bunlar, birkaç sıra zincir ve etrafındaki yuvarlaklarla günümüzdeki beşibiryerde tarzı takıları hatırlatır. Çalışmamızdaki örnekleri, Kat.No.27, Kat.No.44, Kat.No.102' dir. Kat.No.142' de ise boyun kısmı üzerinde içi boş daire görünümlü süsleme, erkek baş şahidesi olan bu taşın bir kadın için hazırlanıp sonradan erkek baş şahidesine dönüştürüldüğünü akla getirmektedir. İstanbul Çamlık 181 Mezarlığı'nda çalıştığımız baş

---

⁴⁴⁴ İltar, 2005, s. 386.

⁴⁴⁵ Bacqueu-Grammont at Nicalos Vatin, SSB-B 29, s. 146.

⁴⁴⁶ Varol, 2015, s. 155.

⁴⁴⁷ Yılmaz, 2013, s. 813.

⁴⁴⁸ İltar, 2005, Kat.No.15, 84, s. 43, 185.

⁴⁴⁹ Hanoğlu, 2015, s. 1963.

⁴⁵⁰ H.Örcün Barışta, "Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk Mezar Taşlarından Bazı takı Tasvirleri" XIII.Türk Tarih Kongresi, C. 3, II.Kısım, 1999, Ankara, s. 1313.

şahidelerinden Kat.No.44 üzerindeki takı süslemesi ile oldukça benzeyen bir şahideye rastlamaktayız⁴⁵¹.

4.4.3.5.Tüy (Sorguç)

Mezar taşları üzerinde yer alan motiflerden bir diğeri tüy motiftir. Tüy motifi ya gövde yüzeyine ya da erkek taşlarının başlıkları üzerine işlenmiştir⁴⁵².

Eğer kişi hayatta iken kalem ile geçindi ise onun mezar taşında rulo halinde kağıtlar ile kamış veya tüyden bir kalemi mezartaşı başlığında görmek mümkündür. Örneğin bir kâtip, kafesi destarının yanına tüy takabiliyordu.

Kemer Köyü Osmanlı baş şahideleri'nden Kat.No.57 ve Kat.No.62' de örneklerini görmekteyiz. Kat.No.46'nın başlığı üzerinde de tüy'e çok benzemese bile katibi kavuk olması sebebi ile bu süslemeye rastladığımızı söyleyebiliriz.

4.4.3.6.Örgü

İncelediğimiz baş şahideler içinde Kat.No.56 ve Kat.No.59 birbirine benzer süsleme özellikleri gösterip, ikisinde de saç örgüsü görülmektedir. C ve S kıvrımlarının iç kısımlarında olan bu süslemeler kadın zerafetini de yansıtmaktadır. Trabzon sülüklü mezarlığında bu süsleme unsuruna yer verilmiştir⁴⁵³.

4.4.4. Mimari Süsleme

Çalışmamızda sütunce olarak karşımıza çıkan mimari süsleme unsuru, Osmanlı döneminde kemerleri taşıyan ayaklardır. 1819/20 ve 1820/21 M. yılına tarihli baş şahidelerimiz de sütunceler bitkisel tepeliğin iki yanında kemer formunu taşımaktadır.

4.4.4.1. Sütunce

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında tek mimari öge olarak Kat No. 56 ve 59 üzerinde sütunceleri görmekteyiz.

---

⁴⁵¹ Berk, 2006, s. 239.

⁴⁵² Hanoğlu, 2015, s. 1966.

⁴⁵³ Ölçay, 2004, Örnek no.83, s. 131.

4.5. MEZAR TAŞLARINDA KİTABE

4.5.1. Serlevha (Başlangıç İfadeleri)

Serlevha sözlükte “baş” anlamındaki Farsça Ser ile Arapça “Levha kelimelerinden oluşan Serlevha bir yazının başlığı anlamına gelmektedir⁴⁵⁴. Osmanlı Sanatında daha çok tezhip sanatında el yazması kitapların zahriye sayfasından sonra karşılıklı iki sayfasına yapılan bezemeli başlığı ifade eden serlevha kelimesi⁴⁵⁵ tezhip sanatının dışında çeşme gibi yapılarda yer alan yazıtlı levhalarda da kullanılmıştır. Osmanlı mezar taşlarında ise mezar taşı kitabelerinin baş kısmında Arapça veya Osmanlıca olarak Allah’ın kuvvet ve kudreti ile bekâsını işaret eden, yahut ölümün mukadder olduğuna işaret eden cümleleri ifade eder⁴⁵⁶. Bu nedenle mezartaşlarında serlevha yerine başlangıç ifadeleri kelimesini kullanmak daha doğru bir yaklaşımdır. Osmanlı mezar taşlarında başlangıç ifadeleri çeşitlidir. Bunlar, Allah’ın Sıfatları, Serzeniş, Ayet’i Kelimeler az da olsa tarih yazılıdır. Yazılarda, ilk satırda Allah’ın sıfatlarından biri ile başlamak en yaygın uygulamadır.⁴⁵⁷ *Hüve’l-Bâki*, “Sonsuz-kalıcı olan yalnız Allah’tır” anlamındaki ifade, sıfatlar arasında en çok tercih edilendir. Çalışmamızdaki örnekler Kat. No. 44, 51, 57, 59, 62, 64, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 82, 85, 125, 127, 141, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150’ de karşımıza çıkmaktadır. *Hüve’l- Hayyü’l- Bâki*, “Allah diri ve sonsuzdur” ifadesi, kitabelerde karşılaşılan başka bir örnektir. Kat.No. 9, 13, 30, 83 bu ifade ile başlamıştır. Bir başkası olan, *Hüve’l-Hallâku’l-Bâki*, “Allah yaratıcı ve sonsuzdur” ifadesi, Kat.No. 39, 50, 53, 54, 74, 79, 93, 124, 145, 151’ deki serlevhada yer verildiği gözlenmiştir. Bunlara ilaveten, *El-Bâki*, “O sonsuzdur” ifadesi, Kat.No.44 üzerinde, **Ya Hu** ve **Hu**, “Ey o” ve “o” anlamına gelip, Kat.No.29 üzerinde yer bulan ifadeler olarak tesbit edilmiştir.

Serzeniş ifadelerinden, *Mine’l- Mevt* (Acı ölüm) Kat.No.58 üzerinde yer alır. Bunların dışında, bu mezar, *Hâzâ Kabir* ifadesi Kat.No.60’da

---

⁴⁵⁴ Gülnur Duran, “Serlevha” İslam Ansiklopedisi, C.36, 2009, s.567

⁴⁵⁵ Duran, 2009, s.567.

⁴⁵⁶ Berk,2006, s.33; Barış Sipahi-Ayten Çetin, “1697-1910 Yılları Arasında Osmanlı Kültüründe Muhasebecilerin Mezar Taşlarının Karakteristik Özellikleri” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 48, Yıl. 2010, s. 235.

⁴⁵⁷ Çal, 2015, s. 324.

yazılıdır. *İntekale*, ebediyete yürümek ifadesi, Kat.No.1, 2, 3, 7, 11, 14, 87, 90'nın serlevhasında kullanılmıştır. *El Fatiha* ile başlayan ifadeler ise Kat.No.12, 37, 102, 103,154 tür.

4.5.2. İnsanlardan İstek

Ölenin ağzından, mezarının ziyaret edilmesi ve dua okunması istenir⁴⁵⁸. Hemen hemen tüm Şahideler üzerinde Fatiha isteği belirtilmiştir. Ancak aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere bazı şahideler üzerinde bu istek şiirsel bir dilde ifade edilmiştir.

Tablo 4. İnsanlardan İstek

Kat.No.	İfade
15,25,34,37,38,43,103,129,131,154	Ziyaretten Murad olan Duadır Bugün bana ise yarım sanadır
26,30,45,48,133,134	Tarihim tahrir olundu Bu mezarım taşına Bir fatiha okuyan Olsun resule aşına
22	Ziyaret eyle icabım unutmayan
35	Ziyaret iden ahbâb Beni unutmayın herdem
42	Gel ibret eyledi nazar Kıl mezarım taşına
69,77	Gelüb kabrim ziyaret iden ihvan İdeler ruhuma bir fatiha ihsan
101	Kabrime bak Dua eyle el hac

4.5.3. Allah'tan İstek

Allahtan ölen kişiye rahmet ve suçunun bağışlanması istenir. 19. yy'nın ikinci yarısında çoğalmıştır⁴⁵⁹. Kat.No.79'da İbrahim Ethem hazretlerine ait Arapça bir duaya yer verilmiştir. Aşağıdaki grafikte görülebilir.

⁴⁵⁸ Çal, 2015, s. 328.

⁴⁵⁹ Çal,2015, s. 326.

Tablo 5. Allah'tan İstek

Kat.No.	İfade
35	Ola ki afvide rahman
47,82	İde kabrini hak Ravza-yi Cennet
59	Meskenim kıl lütfunla ya hüda daru's-selam Eyle handan bu fakiri çakirin ruzi kıyam Cürmümü af et ilahi cümleden sensin rahim Sol zaman kim ümmeti der çağırır Fahru'l -enam
69,77, 145	Beni kıl mağfıret ey Rabb-i yezdan Bi-Hakk-ı arş-ı a'zâm nuru Kur'an
84	İla rahmeti rabbihi'l-gafur
132	Ya Rabbi ğufr eyle
146	Hak(Allah) ravza-yi cennet
79	İlahi Abdüke'l- âsi etake/Sen fazl-ı kerem ve izzet-i ikram sahibisin Mugirran bi'z-zünûbi deâke/ Benimse tek sermayem hatalarım ve günahlarım Fein te'gfi fe-ente ehlün lizâke/Ne olur kulunu affet Fein tedrud Femen yerham sivâke/İsyankar isem de affına olan ümidim hiç sarsılmadı. Diliyor ve dileniyorum

4.5.4. Durum ve Sebep Bildirme

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında durum ve sebep bildirme ile ilgili metinlerin nispeten geniş bir yelpazede olduğu görülmektedir. Bunların içinde Kat.No.56 ve 62 ile, 58 ve 64 ve 146 ile 150 nolu örnekler aynı ifadeyi taşımaktadır. Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında görülen sebep ve durum bildiren ifadelerin genelde diğer coğrafyalarda görülen metinler ile hemen hemen aynı olduğu ancak bazı küçük farkların da olduğu bazılarında ise gerçekten orijinal metinlerin olduğu dikkati çekmektedir. Bu metinlerde genç yaşta ölüm, sıla hasreti ve Kat.No.13'te şehitlik gibi konular en çok karşılaşılan ifadelerdir. Aşağıdaki tabloda bu metinleri gösterecek olursak;

Tablo 6. Durum ve Sebep Bildirme

Kat.No.	İfade
13	Kanlar döküp oldu şehit Verdi ruhunu şahenda
17	Dimeyüb tazeliğine oldu nâ- murâd Rahmete müstağrak eyledi ânı rabbü'l- ibâd

39	Azmi dünya metaından Hemen iman etmiş ancak Küllü varın sunum ettim harab viran imiş ancak
41	Tazelikte muradıma eremedim
44	Bu bağ-1 gülşende bir gonca iken Bâd-1 ecel beni eyledi hazan
46	Gonca gülüm uçdu cennet bağına Fırakı kaldı valideynin canına
56, 62	Ah ile zaar kılarak tazeliğime doymadım Çün ecel peymanesi dolmuş muradım alamadım
57	Ucdu bağ-1 cennete nevcihanım
58, 64	Gençliğine doymayan Muradına ermeyen
60	Diyar-1 gurbette kalan Memleketine hasret giden
63	Diyar-1 gurbette vefat iden
65	Nuş idüb
85	Öksüz koyan gençliğine doymayan Diyar-1 gurbette kalan fakirler içinden Merhum olan, cümle ahbabına hasret giden
86	Darü dünyada civan iken gezerdim bir zaman Nagehan erdi ecel itdi yerim bağ cefa
102	Gençliğine doymayan Anasız, babasız, öksüz konan
114	Civanım gitti cennet bağına
127	Sevgiliyi aldı mağfıret
144	Emir eyledi haliki müruru... Hakire yeksan eyledi
146, 150	Fenadan bekaya eyledi Rihlet ide kabrini hak ravza-yi cennet
151	Emir etti hüda eyledi ferman Erişdi ecel virmedi aman

4.5.5. İnsanlara Uyarı

Çalışmamızda yer alan mezar taşlarında karşımıza çıkan metinlerden biri de insanlara uyarıdır. Burada karşılaştığımız insanlara uyarı ifade eden

metinler Osmanlı mezar taşlarında genel olarak kullanılan metinler ile benzerdir. Aşağıdaki grafikte örnekler listelenmiştir.

Tablo 7. İnsanlara Uyarı

Kat.No.	İfade
12, 42	Gel ibretle nâzır Kıl bu mezarım taşına Gafil olma akıbet Senin de gelir başına
40, 49	Zindeyim diye fenaya Eyleme sakın gurur Her ne kadar yaşarsan Meskenini olur kabir
75	Aldanma sakın dehri deni eline kararsa Baldır deyü zehri içirdi sana canım Güldüresi hemen bin kere ağlatacaktır Bir gonca gül idim şimdi görün bir halimi

4.5.6. Sülale İsimleri

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında karşılaşılan sülale isimleri aşağıda tablo olarak verilmiştir. Örneklerden anlaşıldığı kadarıyla 10 adet sülale ismi tespit edilmiştir. Bunlardan en genişinin Karaosmanzadeler olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Sülale İsimleri

Kat. No.	Sülale İsmi
16	Camcızade
33, 49	Çelebizade
37	Solakzade
46	Ömerzade
56, 57, 59, 66, 67	Karaosmanzade
73	Behlivanağazade
129	Kocamemişoğlu
134	Osmanzade
147	Adnanzade
150	Alibeyzade

4.5.7. Ünvan ve Meslekler

Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında 154 baş şahide içerisinde 39 kadın baş şahidesinde 20 adet *Hatun* (Kat.No.11, 15, 17, 25, 34, 35, 44, 50, 65, 72, 83, 106, 107, 114-116, 121, 126, 131, 145), 12 adet *Kadın* (Kat.No.16, 19, 21, 29, 56, 59, 60, 68, 104, 120, 134, 135) 5 adet *Hanım* (Kat.No. 73-75, 149, 151) 1 adet *Lehâ* (Kat.No 23) 1 adet *Molla* (Kat.No.70) ünvanı yer alırken meslek olarak *Hoca* (Kat.No.135) ve *Hamamcı Çırağı* (Kat.No.19) bulunmaktadır.

Erkek baş şahideleri ise kadınlara göre biraz daha fazladır. Erkek baş şahidelerinde 26 adet *Seyyid* (Kat.No. 14, 20, 22, 26, 28, 33, 38, 42, 47-49, 58, 69, 71, 84, 97,100, 112,119,122, 129, 133, 138,142,153,154) 22 adet *Ağa*, (Kat.No.13, 26, 28, 31, 37, 38, 41, 54, 57, 62, 66, 80, 82, 89, 90, 111, 133, 141, 144, 146,148, 150) 12 adet *Hacı* (Kat.No.2, 4, 32, 39, 40, 43, 47, 62, 69, 92, 101, 141,) 10 adet *Efendi* (Kat.No. 9, 40, 45, 46, 48, 49, 53, 55, 77, 147) 4 adet *Beşe* (Kat.No. 61, 98, 99, 110) 4 adet *Bey* (Kat.No.8, 30, 67, 71,) 3 adet *Molla/Monla ü* (Kat.No.18, 109, 127) 1 adet *Çavuş* (Kat.No.148) ve 1 adet *Kadı* (Kat.No.108) yer alırken, 3 adet *Hatip* (Kat.No.3, 10, 49) 2 adet *Hamamcı* (Kat.No.31, 146) ,1 adet *Bayrakdar* (Kat.No.30) 1 adet *G.L.İ Memuru* (Kat.No.78) 1 adet *Voyvoda* (Kat.No.69) ve 1 adet *Duyun-u Umumiye* Memuru şeklinde mesleki ifade yer almaktadır.

4.5.8. Akrabalık Bağları

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşları içerisinde akrabalık bağlarını ve yakınlık derecelerini yansıtan ifadeler de yer almaktadır. Bunlar; *Ahiretlik* (Kat.No.85), *Bintu* (Kat.No.76, 95, 113), *Cariye* (Kat.No.56, 59, 68), *Ehli* (Kat.No.13, 16, 35, 152), *Hafidi* (Kat.No.67), *Halile* (Kat.No.65), *Kerime* (Kat.No. 44, 51, 52, 72, 83, 125, 130, 134), *Mahdum* (Kat.No.55, 57, 71, 82), *Valide* (Kat.No.70, 114, 126) ile *Zevce* (Kat.No.50, 73, 74, 145, 151) gibi ifadelerdir.

4.5.9. Fatiha İsteği

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında Fatiha isteğini belirten ifadeler; *El Fatiha* (Kat.No. 6,10) .

İhlas ile bir Fatıha (Kat.No.13).

Ruhuna Fatıha (Kat.No.15,16, 18-21, 24, 25, 27, 32,34, 35, 41, 43, 44, 47, 48, 51, 52, 54, 57, 58, 60, 64, 65, 68-71, 74, 78, 88, 91, 93, 94, 99, 101-103, 105, 107-111, 113-115, 121, 123, 126, 128, 131, 132, 134, 136-138, 139, 142, 144, 146, 148, 154).

Ruhiçün Fatıha (Kat.No. 2, 4,14, 22, 26, 28, 29, 33, 36, 38-40, 42, 45, 49, 55, 59, 66-68, 73, 76, 77, 81, 83, 89, 92, 96-98, 100, 118-120, 122, 125, 127, 129, 130, 133, 135, 147, 151).

Ruhiçün el Fatıha (Kat.No. 8, 30, 56, 61-63, 80, 82, 90, 95, 106, 112, 116, 123, 124, 153).

Ruhuna el- Fatıha (Kat.No. 7, 11, 23, 31, 71, 95, 106, 117).

Ruhiçün (Kat.No.37).

Ruhuna Rızaen - lillahi'l Fatıha (Kat.No.17, 50, 53).

Ruhiçün Rızaen Lillahi'l Fatıha (Kat.No.150).

Rızaen Lillahi'l Fatıha (Kat.No.140, 143).

Ruhuna (Kat.No.).

Vel Valideyne ve'l Üstaze ve İleyhi Mûnib Fatıha (Kat.No.9).

4.5.10. İsimler

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarındaki kitabelerde rastlanılan isimler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Tablo 9. Kadın İsimler

Bulunduğu Yer	Kadın İsimleri
Cami Haziresi	Saliha (4), Hatice (3), Şerife Hatice (2), Şerife Ayşe (2), Şerife Latife, Şerife Fatma, Ümmühan, Aişe, Emetullah, Rabiş, Hanife, Laleper, Şerife, Fatma, Emine, İ(E)smail, Huriye, Süreyya, Molla.
Asri Mezarlık	Fatma (7), Ayşe (4), Hatice (3), Zeynep (3), Şerife (2), Hanife (2), Gülbuy, Ayni, Şerife Kezban, Meryem, Rukiye, Rabia,

	Zeliha, Azize.
--	----------------

Tablo 10. Erkek İsimleri

Bulunduğu Yer	Erkek İsimleri
Cami Haziresi	Hasan (5), Ali (4), Halil (4), Mehmed (4), Muhammed (4), Ahmet (4), İsmail (2), Osman (2), Ferhat (2), Salih (2), Mustafa (2), Memiş (2), Eşref (2), Emrullah, Ebubekir, Yaşar, Numan, Mahmut Cemal, Hüseyin, Mehmet Reşit, Yusuf, İbrahim, Sadullah, Zaim Ferhat.
Asri Mezarlık	Mehmet (7), Halil (4), Ali (4), Hüseyin (2), İsmail (2), Osman (2), Ahmet (2), Mahmut (2), İbrahim, Hasan, Memiş, Serdar Hüseyin, Mehmet Emin, Mehmet Aşır, Mehmet Şakir, Rüstem, Abdurrahim

4.5.11. Tarih

Osmanlı Dönemi mezar taşlarının tümünde olduğu gibi Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında da şahideler üzerinde yer alan tarihler mezar taşlarının tarihlendirilmesi konusunda önem arz ettiği gibi, dönem özelliklerini belirlemek açısından da faydalıdır. Osmanlı mezar taşlarında tarihler genelde sonda yer alır, incelediğimiz 154 adet mezar taşında da tarihler sonda yer almaktadır. 153 adet mezar taşında tarihler hicri bir tanesinde ise (Kat.No.78) miladi olarak belirtilmiştir. Mezar taşlarında sonda kullanılan tarihlerde sene ifadesi miladi tarihli olan hariç tüm mezar taşlarında kullanılmıştır. Yine incelediğimiz örnekler içerisinde ölüm tarihleri için çoğunda yıl kullanılmış olmakla 10 adet mezar taşında⁴⁶⁰ ay, gün ve yıl şeklinde Osmanlıca olarak belirtilmiştir. İncelenen mezar taşlarında 3 örnekte ay isimleri uzun haliyle yazılmışken⁴⁶¹ 5 örnekte ise kısaltma olarak verilmiştir⁴⁶². Kat.No.80 ve

⁴⁶⁰ Kat.No.65'te Sene 1240 Fi 5 Ra (Rebîu'l evvel) (28 Ekim 1824) , Kat.No.67'de Sene 1246 Ra 8 (27 Ağustos 1830), Kat.No.69'da Sene 1246 Ra 15(3 Eylül 1830), Kat.No.71'de Sene 1264 Lâm (Şevval) 15 (14 Eylül 1848), Kat.No. 72'de Sene 1272 Gurre⁴⁶⁰ Be (Receb ayı'nın ilk günü 1856), Kat.No.73'te Sene 1277 ve "H" harfi, Kat.No.76'da Sene 1295 Gurre Ra (Rebîu'l-Evvel ayının ilk günü, 1878), Asri mezarlıkta Kat.No. 144'te Sene 1256 ve "H" harfi, Kat.No.145'te Sene 1257 Rebîu'l-Evvel (Nisan/Mayıs 1841) Kat.No.147'de Sene 1264 Rebîu'l –Ahir (Mart/nisan 1848)

⁴⁶¹ Kat.No.1ve 2'de Rebîu'l-evvel , Kat.No.3'te ay adı Ramazan

Kat.No. 83'te tarih hiç yazılmamışken, 9 örnekte ise tarih kısmının yer aldığı bölüm kırılmış vaziyettedir.

4.6. MALZEME VE TEKNİK

İncelediğimiz mezar taşlarında kullanılan malzeme bir örnek hariç mermerdir. Mermerin tercih edilmesinin nedeni yüzeyinin sert olması nedeniyle keskin profiller için daha kullanışlı olmasıdır⁴⁶³. Mermer dışında kullanılan tek örnek Latince yazıtlı olan Kat.No.78 olup bu şahidenin malzemesi kum taşına benzemektedir.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında yazıların tamamı kabartma olarak işlenmiş olup, Kat.No.78'deki Latince yazıtlı şahide oyma tekniğinde yazılmıştır. Süslemelerde Kabartma ve oyma tekniği birlikte kullanılmış, özellikle kadın mezar şahidelerinde görülen (Kat.No.56, 59, 75, 76, 79) nolu örneklerde olduğu gibi süslemeler erkek baş şahidelerine oranla daha yüksek kabartma ve plastik bir işlenişe sahiptirler.

İncelediğimiz mezar taşlarında işleniş olarak karşımıza çıkan bir önemli detayda Camii haziresindeki mezar taşları Asri mezarlıktakilere oranla daha anıtsal ve kaliteli bir işçiliğe sahipken Asri mezarlıkta yer alan baş şahideleri daha sade ve boyut olarak da daha küçüktürler.

4.7. YAZI

Osmanlı mezar taşlarında karşılaştığımız yazılar başlı başına bir hattatlık örneğidir. Selçuklular döneminde mezar taşlarında kullanılan kufi ve ibtidai sülüs'ün yerini Osmanlılarda Sülüs, celi Sülüs ve Ta'lik almıştır⁴⁶⁴. Osmanlılarda adeta bir ölü edebiyatı doğmuş gibidir⁴⁶⁵Osmanlılarda yazı türlerinin meydana gelmesinde zamanın ihtiyacına en uygun yazının

---

⁴⁶² Kat.No.65 , 67 ve 69'da ay adı "Ra", Kat.No.71'de Şevval Ayı "Lam" olarak ifade edilmiş, Kat.No.72'de ise yine Rebîu'l-Evvel ayı "Ra" olarak yazılmış bunun önünde ise ayının ilk günü olduğunu belirten "gurre" ibaresi kullanılmıştır.

⁴⁶³ Eyüp Nefes, *Samsun Yöresinde Bulunan Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2002, s. 202; Yılmaz, 2013, s. 489.

⁴⁶⁴ Dikbıyık, 2009, s. 9, 10.

⁴⁶⁵ İbrahim Hakkı Dönmez-Birol Demircan, "Bir Kültürel Bellek Taşıyıcısı Olarak Mezar Taşlarını Okumak" *Turkish Studies*, vol.8/12, 2013, s. 418.

uygulanması, hattatların zevkleri, yazılan kalemin ağız genişliği ve kullanılan malzeme gibi unsurlar belirleyici olmuştur⁴⁶⁶. Uzun zaman boyunca Ma'kılı, Kufi, Rik'a, Muhakkak, Reyhani, Sülüs, Nesih, Ta'lik ve Divani Siyahat gibi yazı türleri günümüze kadar ulaşmıştır⁴⁶⁷.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında kullanılan yazılar Celi Sülüs, Rik'a ve Ta'lik tir. 7.yy.da Emeviler tarafından ortaya konulduğu ifade edilen⁴⁶⁸ Celi Sülüs her harfin altıda dördü düz, altıda ikisi ise yuvarlak olan bir yazı türüdür⁴⁶⁹. Celi Sülüs, Sülüs'ün kitabe ve levhalarda kullanılan türü olarak bilinmektedir⁴⁷⁰. Celi Sülüs ayrıca bazen gösterişli bazen de serbest bir şekilde birbirine girmiş şekillerde de kullanıldığına tanık olunmuştur⁴⁷¹. Kemer Köyü'nde yer alan Osmanlı Mezar taşlarında Kat.No.1, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 118, 119 120, 121, 122, 124, 126, , 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 145, 146,147, 149, 150, 151, 152, 154 nolu örneklerde olmak üzere en fazla kullanılan yazı türünün celi sülüs olduğu görülmektedir. Çanakkale Arkeoloji Müzesi bahçesi'nde kavuklu Osmanlı şahidelerinden 7 ve 10 no'lu baş

---

⁴⁶⁶ Kezik, 2011, s. 161

⁴⁶⁷ Kezik, 2011, s. 161.

⁴⁶⁸ Nefes, 2002, s. 219; Yüzyıllarda Sina ve Suriye'de arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan Eski Arap kitabeleri üzerinde yapılan araştırmalar İslamiyetten önce geometrik yazıdan başka yine aynı kökten çıkan daha çok günlük işlerde ve mektuplarda görülen hatları yuvarlak bir yazı formunun da varlığını göstermiştir. Bilim adamları bu belgelere dayanarak İslam'ın doğuşu ile büyük önem kazanan Kufinin kullanım sahası dışında özellikle resmi kurumlarda ve kitap yazımında süratle yayılan bir sanat yazısı olarak gelişme gösterdiği ve mevzun harflerin kaynağı olduğu fikrini daha çok benimsemişlerdir. Emevi ve Abbasiler devrinde hat sanatındaki gelişmeleri temsil eden sanatkarlar arasında öne çıkan İbrahim eş-seceri tomar kalemine nisbetle sülüs ve sülüseyn adını verdiği iki kalem belirleyerek asli ve mevzun hatların ana üsluplarından birini ortaya koymuştur. Talebesi Ahmet el-Muharrir celil kalemine nisbetle sülüs yazısının incisini ortaya koymuştur. Muhittin Serin, "Sülüs" İslam Ansiklopedisi, Sülüs mad. , C. 38, 2010, s. 128-130; Yariş, 2017, s. 628.

⁴⁶⁹ Nefes, 2002, s. 219.

⁴⁷⁰ Yariş, s. 628.

⁴⁷¹ A. Vahap Yıldız, "Osmanlılarda Yazı Çeşitleri" *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl. 17, Sayı: 28, Temmuz-Aralık, 2012, s. 51.

şahideleri⁴⁷², Kuşadası Adalızade mezarlığında Kat.No. 248 ve 261⁴⁷³'i ve en güzel örneklerinden olan 2. Mahmut Türbesi Haziresi'nde bulunan Ziya Gökalp'in baş şahidesini.⁴⁷⁴ celi sülüs yazı örnekleri arasında gösterebiliriz.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında Celi Sülüs'ten sonra en fazla kullanılan yazı türü ise Rik'a dır. Rik'a sözlüklerde ruk'a veya rik'a şeklinde geçmektedir. Anlam olarak ise, bez ve kumaş parçası, üzerine yazı yazılan kağıt, deri parçası, yama, kısa mektup olarak ifade edilmektedir⁴⁷⁵. Rik'a yazı türünün; günlük işlerde kullanılmak üzere geliştirmiş çabuk yazılan bir yazı olması ve hat yazılarının üzerine yazdıkları malzemenin ismiyle anılabilmesi için bu ismi aldığı söylenmektedir⁴⁷⁶.Ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmeyen rik'a yazınının 15.yy'ın ikinci yarısından sonra Dulkadiroğulları döneminde kullanıldığı ve 18.yy.'ın ikinci yarısından sonra Osmanlılar'da Divanı Hümayunda belli kurallara bağlanmış ve ana çizgileriyle belirli bir karakter kazandığı bilinmektedir⁴⁷⁷. Kemer Köyü Osmanlı Mezar Taşlarında Kat.No.5, 7, 8, 29, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 108, 115, 116, 117, 123, 125, 148 ve 153 olmak üzere topla 21 örnekte Rik'a yazı türünün kullanıldığını görmekteyiz. Benzerlerine, Armutlu (Yalova) Merkez Haziresi'nde tek örnek Kat.no. 273⁴⁷⁸, İzmir (Ödemiş)te 17 no'lu baş şahide⁴⁷⁹ üzerinde görmekteyiz.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında karşımıza çıkan bir diğer yazı türü ise Ta'lik tir. Ta'lik yazı tüm harfleri kavisli , eğimli ve kıvrımlı bir yazı çeşididir. Hareke ve süs unsurlarına yer verilmeyen bu yazının İran menşeli olduğu kabul edilir⁴⁸⁰. Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında Kat.No. 50, 51, 53, 72, 77, 127 no'lu örneklerde Tâ'lik yazı türünün kullanıldığı

---

⁴⁷² Arbaş, 2012, s. 32, 34.

⁴⁷³ Varol,2019, s. 550, 582.

⁴⁷⁴ Pala,2019, Kat.No. 3.1.130, s. 277.

⁴⁷⁵ İsmail Balcı, “Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Hat Çeşitleri, Bunları Öğretimi ve Uygulama Metinleri” T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2017, s. 93.

⁴⁷⁶ Balcı, 2017, s. 93.

⁴⁷⁷ Balcı, 2017, s. 93.

⁴⁷⁸ Kezik, 2011, s. 147.

⁴⁷⁹ Yılmaz, 2013, s. 561.

⁴⁸⁰ Nefes, 2002, s. 219; Balcı, 2017, s. 69.

görülmektedir. Örneklerine İzmir Ödemiş de, Fot. No. 267⁴⁸¹, Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı'nda Kemer Köyü örnekleri'nden Kat. No.72 gibi soldan sağa eğik istiflenmiş yakın tarihli iki örneği gösterebiliriz⁴⁸².

---

⁴⁸¹ Yılmaz, 2013, s. 724.

⁴⁸² Sayılır-Yazıcı-Altier-Acioğlu, CNKKUM1-079, ÇNKKUM1-094, s. 105, 115.

SONUÇ

Çanakkale İli, Biga İlçesi Kemer Köyü'nde Camii Haziresi ve Asri Mezarlıkta yer alan 154 adet Osmanlı dönemi baş şahidelerini incelediğimiz bu çalışmada, oldukça erkene giden bir tarihe sahip Kemer Köyünde Osmanlı döneminin 16, 17 18 ve 19.yy.larına ait bir kesiti ortaya koymaya çalıştık. Cami Haziresi ve Asri mezarlık olarak ikiye ayırdığımız baş şahidelerinde Camii Haziresi'nde yer alan örnekler Asri mezarlıktaki baş şahideleri ile karşılaştırıldığında daha anıtsal ve işçilik olarak daha kaliteli bir yapı ortaya koymaktadırlar. Ancak ne yazık ki gerek Cami haziresi gerekse Asri mezarlıkta yer alan baş şahidelerinin yer aldığı mezarlar bulunamamış ayrıca ayak taşı ele geçmemiştir. Ele geçen az sayıdaki ayak taşının da ne yazık ki hangi baş şahidelere ait oldukları belli değildir. Bu nedenle değerlendirmeye alınmamışlardır. Kemer Köyü Osmanlı mezar taşları genel olarak değerlendirildiğinde;

Kemer Köyü Cami Haziresinde 52 erkek, 30 kadın ve 4 adet kimliği tesbit edilemeyen mezar taşı bulunurken Kemer Köyü Asri mezarlıkta ise 36'sı erkek 30'u kadın ve 2 adet de kimliği tespit edilemeyen mezar taşı yer almaktadır. Cami Haziresi'nde en erken tarihli baş şahide Kat.No.1 (M.1618/1619) iken, en geç tarihli olanı ise Kat.No.77 (M.1910/1911)'dir. Bu baş şahideden daha geç tarihli Latince yazıtlı Kat.No.78'de vardır ancak Cumhuriyet dönemine tarihlendiğinden dikkate alınmamıştır. Asri Mezarlıkta ise en erken tarihli baş şahide Kat.No.87 ve 88 iken (M.1696/1697) en geç tarihli olanı ise Kat.No. 151, (M.1860/ 1861) tarihli baş şahidedir. Bu bağlamda Camii haziresindeki tarihler geniş bir zamanı içermekteyken Asri Mezarlıktaki baş şahidelerinin büyük çoğunluğunun 18.yy başından sonuna kadar olan zamanı kapsadığı görülmektedir.

Dikdörtgen yatay kesitli erkek ve kadın baş şahideleri Kemer Köyü'nde en kalabalık grubu oluşturmasının yanında Çanakkale ve çevresinde, İstanbul ve Anadolu'nun diğer bölgelerinde de oldukça yaygın uygulandığı görülmektedir. Kemer Köyü'nde 18. yy'ın başında görülen dikdörtgen kesit 20.yy'ın başına kadar devam etmiştir.

Kare yatay kesitli erkek ve kadın baş şahidelerden en erken Kemer köyü örneği 1696 /1697 M. tarihinde başlayıp 1767 M. tarihine kadar uygulanmıştır. Anadolu'da yaygın kullanılmayan kare kesitli baş şahideler en çok Balkanlarda uygulanmıştır. Kemer köyüne belli aralıklarla Yunanistan ve Bulgaristan'ın bazı şehirlerinden insan göç ettiği düşünüldüğünde kare yatay kesitli şahidelerinde oradan gelen bir etkiyle kullanıldığını söyleyebiliriz.

Yuvarlak gövdeli, yatay kesitli en erken tarihli baş şahide cami haziresinde 1695/96 M. tarihli olan Kat. no.3 tür. En geç tarihli baş şahide ise 1721/22 tarihli Kat.No.94 ve 96 dır. Boyut ve tarih olarak yakın benzerlerine daha çok Edirne'de rastladığımız silindirik kesitli baş şahideler 18. yy boyunca kullanılmaya devam etmiştir. Bu tip'in 19. yy' a ait örneklerinin daha iri gövdeli ve batı etkisiyle şahidenin alt kısımları plastik kabartmalarla süslenmiş olduğu görülmektedir.

Sekizgen gövdeli yatay kesitli baş şahidelerinden en erken tarihli olanı cami haziresinde bulunan Kat.No.1 olup 1618/1619 M. tarihidir. Başlıklı sekizgen gövdeli tek örnek Asri mezarlıktaki 1706/1707 M. tarihli Kat.No.89 dur. Kemer Köyü'nde yer alan bu tipin bu tarihli benzerlerine Çanakkale ve çevresinde pek rastlayamadık. Ancak 19.yy. da daha büyük boyutlu ayaktaşı uygulamalarına İstanbul'da rastlanmaktadır. Bu bağlamda Kemer Köyü sekizgen gövdeli yatay kesitli baş şahideleri Çanakkale ve bölgedeki en erken örneklerinden birini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında başlıklı kadın baş şahidelerinde dikdörtgen yatay kesitli olanlarından Camii Haziresi'nde 13, Asri mezarlıkta ise 15 adet, kare yatay kesitliler ve yuvarlak (silindirik) olanlarda ise sadece Asri mezarlıkta 1'er örnek bulunmaktadır. Kare ve silindirik olanların erkek mezar taşlarına oranla kadın baş şahidelerinde daha az tercih edildiği görülmektedir. Özellikle yuvarlak (Silindirik) kesitli olanlar nadir bulunan bir tip olup benzerlerine çoğunlukla Edirne'de rastlanılmaktadır.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında başlıksız mezar taşlarından erkek baş şahidelerinde Yuvarlak (silindirik) kesitliler den sadece Asri mezarlıkta 1'er örnek yer almaktadır. Bu tipin özellikle 19.yy.'da yaygınlaştığı, başlıkların büyüdüğü ve üzerlerindeki tezyinatın'da olasılıkla batı sanatının

etkisi ile arttığına tanık olunmaktadır. Kemer Köyü'ndeki baş şahidelerinde de tek bir örnekle temsil edilen bu tipin büyük boyutlu olmaları ve yuvarlak yüzeyde çalışılmasının zor olması gibi nedenlerden dolayı ustalarca fazla tercih edilmediğini ve bunun Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında da tek bir örnekle temsil edildiğinden doğru olduğunu söyleyebiliriz. Sekizgen (Çokgen gövdeli) baş şahidelerinden Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşları içerisinde Camii Haziresi'nde iki örnek yer alırken Asri mezarlıkta bu tipe giren bir örnek bulunmamaktadır. Özellikle Kat.No.1'deki örnek Kemer Köyü Osmanlı mezar taşları içerisindeki en erken tarihli örnektir. Benzerlerine bakıldığında bu tipin daha çok Anadolu'nun batı tarafında özellikle de Edirne ve İstanbul'da benzerlerininin olduğuna tanık olunmaktadır.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli üçgen tepelikliler tipinde tek başlıksız erkek baş şahidesi Camii Haziresinde yer alan örnektir (Kat.No.80) bu baş şahidesinde yer alan servi motifi dikkatlice incelendiğinde ayak taşından baş şahidesine döndürülmüş olabileceği düşünülmektedir.

Başlıksız Kadın mezar taşlarından gövdesi dikdörtgen yatay kesitli başlıksız sivri kemerli tepeliklilerden Camii Haziresi'nde 6 Asri mezarlıkta da 6 olmak üzere 12 adet bu tipe giren baş şahidesi bulunmaktadır. Selçuklular döneminde popüler olan bu tip Osmanlı döneminde azalma göstermekle beraber hemen her dönemde kullanıldığı dikkati çekmektedir. Gelenekselciliğin daha hakim olduğu Doğu ve Güney Anadolu bölgesinde daha yaygın kullanıldığı görülmektedir. Dikdörtgen yatay kesitli başlıksız üçgen tepelikli tipte yine Camii haziresi ve asri mezarlıkta bir önceki tipte olduğu gibi 6'şar olmak üzere 12 örnek yer almaktadır. Osmanlılarda hemen her dönem kullanıldığı görülen bu tipin Kemer Köyündeki mezar baş şahidelerinde daha çok 18.ve 19.yy. aralığında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Başlıksız kadın baş şahidelerinde karşımıza çıkan bir diğer tip yuvarlak kemerlilerdir. Sadece camii haziresi'nde 2 örnekle temsil edilen bu tipin çok yaygın olmadığı ve daha çok Çanakkale bölgesinde tercih edilen yerel tipte bir baş şahidesi olduğunu söyleyebiliriz. Bitkisel tepelikli baş şahidelerinde ise camii haziresi'nde 5 örnek yer alırken asri mezarlıkta herhangi bir örneğe rastlanmamaktadır. Bu tipler giren örneklerin tamamı 19.yy.'a aittir. 19.yy.'ın Osmanlıda bir çok değişikliğin yaşandığı bir dönem olduğunu özellikle batı

etkisinin sanatta kendini hissettirdiği bu dönemde bu akımdan mezar taşları da etkilenmiştir. Kemer köyünde yer alan 5 örnekte bu akımın temsilcileri olarak değerlendirilmelidir. Köyün varlıklı ailelerinin bu akıma yabancı kalmadıkları ve mezar taşlarında bunu talep ettikleri anlaşılmaktadır.

Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında bir çok başlık türü de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle erkek baş şahidelerinde görülen bu başlıklar Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında kavuk, sarık ve fes olmak üzere üç farklı başlık türü ile karşılaşırız. Bu başlıklar kendi içerisinde alt türlere ayrılmaktadır. Erkek başlıklarında en çok karşımıza çıkan sarıklardır. Kendi içlerinde düşey dilimli oval sarıklar, Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarıklar, kısa başlıklı düşey dilimli oval sarıklar, yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarıklar, tepe bölümü yuvarlak başlıklı çapraz eğimde dilimli sarıklar , kısa başlıklı yatay dilimli oval sarıklar ve yuvarlak başlıklı çapraz şeritli sarıklar olmak üzere 7 alt tip göstermektedir. Bunlardan düşey dilimli oval sarıklar 31 örnek ile en çok temsil edilen başlık türüdür. Bu başlık türünde 20'si 18.yy., 9'u 19.yy'a aitken 2 tanesinin de tarihi belli değildir. Kısa başlıklı çapraz eğimde dilimli oval sarıklar 4 örnek ile temsil edilirken bunların tamamı 19.yy.'a aittir. Kısa başlıklı düşey dilimli oval sarıklardan 3 örnek yer almakta olup bu örnekler 18.yy'a aittir. Bu örnekler sarıkların yönü bakımından Makdem adı verilen başlığa benzemekle birlikte başlığın belirgin olarak görülmesi yönünden makdemden ayrılmaktadır.

Yuvarlak başlıklı çapraz eğimde düşey dilimli sarıklar bir diğer alt başlığı oluşturmaktadır. Bu tipe giren 3 örnek yer almaktadır. Bunlardan ikisi dardağan, diğeri ise kuka olarak adlandırılan başlık tipine girmektedir. Bu her üç başlıkta yeniçeri başlığı olarak bilinmekte olup üç örnekte 18.ve 19.yy.'lara aittir. Tepe bölümü yuvarlak başlıklı çapraz eğimde dilimli sarıklar üç örnekle çalışmamızda yer almıştır. Serdengeçti olarak adlandırılan bu başlıklar bir öncekiş tipte olduğu gibi yeniçeri başlığı olup 18.yy'a tarihlidirler. Kısa Başlıklı yatay dilimli oval sarıklar ve yuvarlak başlıklı çapraz şeritli sarıklar ise 1'er örnekle temsil edilmektedirler.

Kavuklar Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında karşımıza çıkan bir diğer başlık türüdür. Dört alt kategoriye ayrılan bu başlıklar; baklava dilimli kesik çizgili taşkın sarıklı kavuklar, çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuklar, yıldız

desenli kısa sarıklı kavuklar ve şeritli kavuklardır. Bu kavuk türlerinden baklava dilimli kesik çizgili taşkın sarıklım kavuklar paşalı kavuk olarak adlandırılmakta olup Kemer köyü mezar taşlarında iki örnek yer almaktadır. Bunlardan baklava dilimli olan Kat.No.8, şişkin sarıklı olan ise Kat.No.13'tür. Çubuk başlıklı kısa sarıklı kavuklar katibi başlık olarak isimlendirilmiş olup 18.ve 19.yy.'lara tarihli olan kavuklardan dört örnek tespit edilmiştir. Yıldız desenli kısa sarıklı kavuklar nezkep olarak adlandırılmış olup üç 19.yy.'a ait üç örnek yer almaktadır. Son alt tür olan şeritli kavuklar ise kalafat kavuk olarak isimlendirilmiş olup Kemer Köyü'nde üç örnek ile temsil edilmektedir.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında karşımıza çıkan bir başka başlık türünde fes olmuştur. Mahmudi Kalıplı fesler, Mecidiye kalıplı fesler, Azizi kalıplı ve Hamidi kalıplı olmak üzere dört farklı tipte karşımıza çıkan fes türü başlıklardan Mahmudi kalıplı fesler 1 örnek, Mecidi ve Azizi kalıplı fesler 1'er örnekle yer alırken Hamidi kalıplı fesler 2 örnek ile temsil edilmiştir.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında kadın başlıklarında karşımıza çıkan en önemli tip hotozlu olanlardır. 21 adet hotoz başlığından en erkeni 17.yy. olup en geçi ise 19.yy.dır. Bunlardan altı tanesi camii haziresinde yer alırken 13 tanesi asri mezarlıkta bulunmaktadır. İki tanesi ise üst kısımları kırık olmakla birlikte hotoz başlıklı olarak değerlendirilmişlerdir. Bunlar içerisinde dört örnek süslemeli iken diğerleri sadedir. Kat.No.44 hotoz başlıkları içerisinde en süslemeli olanı olup, bir tanesinde de kabara adı verilen bir kabartma yer almaktadır. Kat.No.52, Kat.No.94 süslemesi olan özgün bir örnek iken, dört örneğin üstü bombelidir. 19 örnekte karşımıza çıkan ters çan tipi hotoz başlığın Çanakkale ve çevresinde yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında 154 adet baş şahidesinden 24 tanesinde süsleme yer almaktadır. Süslemeler geometrik, bitkisel, nesneli ve mimari olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiş, geometrik bezemede Mühr-ü Süleyman, kabara, zikzak ve düğüm motifleri alt başlıkları oluşturmuşken, bitkisel bezeme 13 adet şahide üzerinde görülmektedir. Bunlardan ikisi erkek , 11'i kadın baş şahidesidir. Bitkisel bezemeleri baş şahidelerinin tamamı 18.yy.' aittir. Gülbezek, goncagül, akhantus ve kenger yaprakları, hatayi, palmet, kıvrık dal, çiçekler, S C kıvrımları, karanfil, buğday başağı, buket, nar, zeytin dalları, ve servi ağacı gibi süslemeler Kemer Köyü

Osmanlı mezar taşlarında karşımıza çıkan bitkisel süslemeler olup, bunlar Osmanlı mezar taşlarında karşılaşılan bitkisel süsleme repertuarının önemli unsurlarının Kemer Köyü mezar taşlarında da uygulandığını göstermektedir. 18.yy'dan itibaren minyatürlerde ve duvar resimlerinde batılılaşmanın etkisiyle çiçek ve meyve betimlerini içeren natürmort süslemeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Nesneli bezmelerde bu anlayışın bir ürünü olarak görülmektedir. Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşlarında 10 örnek nesneli bezeme içermektedir. Vazo, kase (meyve tabağı), perde, toka, tüy ve örgü bezemeleri nesneli bezemeleri oluşturmakta, iki örnekte karşımıza çıkan sütünce ise mimari bezeme unsurunu oluşturmuştur.

Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında kitabeler zengin bir yapı ortaya koymaktadır. Başlangıç ifadelerinde en çok kullanılan Hüve'l- Bâki olup bunun dışında Hüve'l Hâyyûl- Baki ve Hüve'l Hallakul Baki'de on örnekte görülmektedir. El-Baki, Ya hu ve Hu gibi başlangıç ifadeleri de birer örnek ile karşımıza çıkmaktadır. Kemer Köyü Osmanlı mezar taşlarında kitabelerle ilgili olarak, insanlardan istek, Allah'tan istek, durum ve sebep bildirme, insanlara uyarı gibi genelde Anadolu'da ki mezar taşlarında rastlanan kalıplaşmış ifadeler ile, sülale isimleri, unvan ve meslekler ile akrabalık ilişkilerini gösteren ifadelere ve Fatiha ve dua isteğini dile getiren bir çok deyim rastlıyoruz. Bütün bunlar Kemer Köyündeki Osmanlı mezar taşlarının, çağdaşları ile aynı akımı yakaladığını, Osmanlı'daki mezar taşı geleneğini büyük oranda yansıttığını gözler önüne sermektedir. Kemer Köyü Osmanlı Mezar taşları genel olarak değerlendirildiğinde erken döneme ait mezar taşlarının fazla olmadığı genelde 17.yy ve daha çok 18.ve 19.yy.'lara ait mezar taşlarının çoğunlukta olduğu dikkati çekmektedir. Mezar taşlarında oluşturulan tipoloji ve yapılan kapsamlı karşılaştırmalar sonucunda Kemer Köyü'ndeki Osmanlı dönemi mezar taşlarının genelde Edirne ve İstanbul etkili olduğu Kare kesitli tipte ise bir balkan etkisinin sözkonusu olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Camii Haziresi'nde yer alan mezar taşlarının Asri mezarlıkta yer alanlara göre daha anıtsal ve kaliteli işçilik yansıttığını ve bunların olasılıkla İstanbul'da yapıldığını söyleyebiliriz.

Osmanlı Sanatında 19.yy.'da yaşanan batılılaşma etkisiyle dikkate değer biçimde kendini gösteren süsleme sanatındaki değişim ve mezar

tipolojisinin Kemer Köyü'ndeki mezar taşlarında da görüldüğünü ve bu anlamda bölgenin bu değişime kapalı kalmadığını bunun da İstanbul'a olan yakınlıkla açıklanabileceğini söylemek mantıklıdır.

Bölgede gelecek yıllarda yapılacak olan çalışmalar bu konuda daha detaylı bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, Türkan, “Samancıoğlu Camii (İzmir/Menderes) Haziresindeki Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Mezar Taşları” *Turkish Studies*, Vol.14, S.3, 2019, s.977-1022.

Acıoğlu, Yusuf, “ Yeşilyurt Köyü Camii Haziresindeki Mezar Taşları” *Sanat Tarihi Dergisi*, S.XVII/2, 2008, s.1-23.

Acıoğlu, Yusuf, “Kilitbahir Cahidi Sultan Camii Haziresindeki Mezar Taşları”, Karpuz, H.,- Eravşar, O., (Ed.), *Konya Kitabı X*, Konya Ticaret Odası, Konya, 2007, s.25-41.

Ağaç, Saliha,-Sakarya, Menekşe, “Hayat Ağacı Sembolizmi”, *International Journal of Cultural and Social Studies*, Vol. 1, 2015, s.1-14.

Aktepe, Şöhret-Erol, Elvin, “Osmanlı Dönemi Gelinlikleri ve Gelin Başları” *TJSS*, Y.3, C.3, S.3, 2019, s.339-349.

Alyılmaz, Cengiz, “Kosova ve Makedonya’daki Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarının Bugünkü Durumu”, *Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.5/1, 2016, s.56-93.

Arbaş, Hamit- Yazıcı Gülgün- Yazıcı Mesut, *Çanakkale Kitabeleri-1 Gelibolu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.

Arbaş, Hamit, “ Kavuklu Osmanlı Şahideleri: Çanakkale Arkeoloji Müzesi Örneği” *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.1., S.1., 2012, s.27-39.

Arık, Rüçhan, *Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988.

Arslan, Aslı Sağıroğlu, “Taşlar Konuşur: “Türk Mezar Taşlarının Biçim Dili” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.6/3, 2017, s.1923-1937.

Arslan, Aslı Sağıroğlu, *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No.44, Kayseri, 2018.

Arslan, Ayşegül, *Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresi Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, 2007.

Aykaç, Razan, “Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı Bir Grup Mezar Taşı” Duranlı, M., -Haykıran, R.K.,-Demir, G.K., (Ed.) *I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi*, Bildiriler Kitabı, Yeni Fikir Dergisi, Aydın, 2018.

Bacque, G.J.L.,- Laqueur, H.P., -Vatin, N., “Les Cimetieres Ottomans comme Source Historique Methodologie et Possibilities de Traitement par I2 Informatique” *Erdem*, S. 16, C. 6, 1990, s. 197-214.

Bacque, L.J.,-Grammont, E.,- Vatin, N., *Stelae Turcicae VI. Steles Funeraires de Sinop*, Institut Français D'Études Anatoliennes d'Istanbul, Paris, 1992.

Bahar, Hasan, “Avrasya’da Ölüm ve Türklerde Mezar Kültürü”, *Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür, Prof.Dr. Nejat Göyünç Armağanı*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 2013, s.267-304.

Balcı, İ., “Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Hat Çeşitleri, Bunları Öğretimi ve Uygulama Metinleri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Konya, 2017.

Barişta, H.Örcün, “Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk Mezar Taşlarından Bazı takı Tasvirleri” *XIII.Türk Tarih Kongresi*, C.3, II.Kısım, 1999, Ankara, s.1309-1328.

Baş, E., *Edirne Beylerbeyi Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2009.

Baş, Gülsen-Bekmez,Ayşegül-Ebiri, Gülsün-Gül, Mesut-Yelen, Resul, *Davut Paşa Külliyesi Haziresi ve Mezar Taşları*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 19, İstanbul, 2019,

Başaran, Cevat, *Arkeolojiye Giriş*, Aşyan Yayınevi, Erzurum 1998.

Başaran, Cevat, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2002.

Bay, Abdullah, “Ünye Yöresi Osmanlı Mezar Kitabeleri Üzerine Değerlendirmeler”, *History Studies International Journal Of History*, Vol. 4/1, 2012, s.111-124.

Baykara, Tuncer, “ Asya Türk Kültürü’nün Bir Unsuru Olarak Mezar Taşı” , *Vakıf Haftası Dergisi*, 10, 1993, s.127-132.

Bayraktar, Saliha Bozer, “İstanbul Karacaahmet Mezarlığında Yer Alan Asma-Üzüm Tasvirli Mezar Taşlarından Örnekler” *SOBİDER*, S.40, Yıl.6, Ağustos-2019, s.438-470.

Berk, Süleyman, *Zamanı Aşan Taşlar*, Zeytinburnu Belediyesi Yayını, No.8, İstanbul, 2006.

Berкли. Yunus, “At Sembolizminin Türk Defin Geleneğindeki İzleri” *Ekev Akademi Dergisi*, Y. 11, S.30, Kış 2017, s.67.

Biçici, Hür Kamil, “ Safranbolu Yörük Mezarlığında Bulunan Süslemeli Mezar Taşları” *Sosyal Bilimler Dergisi*, S.20, 2008, s.297-324.

Biçici, Hür Kamil, “Muğla Ortakentte Bulunan Osmanlı Dönemi Süslemeli Mezar Taşları II” *The Journal of Academic Social Science Studies* (JASSS), Vol.6, S.2, 2013, s.1373-1426.

Biçici, Hür Kamil, “Osmanlı Dönemi Ortakent Başlıklı Mezar Taşları” *Turkish Studies*, Vol.7/4, 2012,s.1063-1105.

Biçici, Hür Kamil, “Tire Müzesi’nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII-XX.yy)” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 50:1, 2009, s.109-150.

Bilgili, Hamiyet, *Söğüt Osmanlı Mezar Taşları ve Kitabeleri*, Tunç Yayıncılık, Bilecik, 2019.

Bozkurt, Nebi, “Sarık mad.” İslam Ansiklopedisi, C.26, 2009, s.152-154.

Buğrul, Hasan, *Van-Bitlis Yöresi XII.-XV. Yüzyıl Mezar Taşlarının İslâm Öncesi Orta Asya Türk Mezar Taşları İle Bağlantıları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2010.

Çal, Halit, “Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları” *Vakıflar Dergisi*, S.30, 2007 s.307-395.

Çal, Halit, “ İstanbul Eyüp’teki Erkek Mezar Taşlarında Başlıklar”, *III. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi, İstanbul, 2000, s.206-225.

Çal, Halit, “ Türklerde Mezar-Mezar Taşları”, Sakaoğlu, s.,-Aça, M.,-Ergun, P., (Ed.), *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları*, Başak Matbaacılık, Ankara, 2015, s.295-332.

Çal, Halit, “Ah minel Mevt Kastamonu Şehrindeki 14-20.Yüzyıl Mezar Taşları” Seymen, L, (Ed.), *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 2008, s.353-374.

Çal, Halit, “Bursa Şehri Osmanlı Mezar Taşlarında Aile, Hastalık, İş, Kişi, Tarikat, Vakıf, Yapı, Yerleşim Adları” *TÜBA KED* , S.14, 2016, s.105-143.

Çal, Halit, “Karadeniz Bölgesinde 18.Yüzyıl Erkek Mezar Taşları” *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.87, 2018, 103-151.

Çal, Halit, “Yozgat Çapanoğlu Camisi Haziresindeki Mezar Taşlarında Tipler” *10.Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2012, s.965-972.

Çal, Halit,-Çal, Özlem Ataoğuz, *Kastamonu Atabey Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Kastamomu, 2008.

Çavuş, Fatih, *Osmanlı Mezar Taşlarının Sırları*, İstanbul, 2019.

Çaycı, Ahmet-Durmuş, Latife, “Kütahya Arguniyye Mevlevihanesi (Dönenler Camii) Haziresindeki Mezar Taşları, *İSTEM*, Yıl.5, S.10, 2007, s.203-219.

Çerkez, Murat, “Yozgat Cevheri Ali Efendi Camii Haziresi Mezar Taşları” *Milli Folklor*, Yıl, 25, Sayı. 97, 2013, s.178-194.

Çetin, O., “Osmanlı Mezar Taşlarında Bitkisel Motifler Etrafında Gelişen Kültür ve İnanç Dünyası: Eyüp Örneği”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, V.6, S.36, 2019, s.1189-1197.

Çoruhlu, Tülin, -Alkan, Murat, “Sakarya Karasu İlçesi Mezarlık ve Mezar Taşları” Mayda, M (Ed.), *I. Uluslararası Geleneksel Türk Mezar Taşları*, Khazar University Press, 2019, s.385-478.

Daş, Ertan, “ Bozdoğan Mezar Taşları ”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S.XIX/2, 2010, s.109-127.

Daşdemir, Sema, *İstanbul Selimiye Camii Haziresi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim dalı, İstanbul, 2011.

Delikgöz, Ömer,-Alıç, Fulya, “ Osmanlı İstanbul’unda Bulunan Bazı Müslim ve Gayri Müslim Mezarlıklarındaki Kimi Semboller”, *Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, No.13, 2010, s.113-131.

Demir, Çetin, *Tokat Erenler Tarihi Mezarlığı ve Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2008.

Demir, Hatice Özdemir, “ Bergama (İzmir) Mezar Taşları Envanteri 2010: Harputlu Mescit Haziresi, *TÜBA KED*, S.9, 2011, s.78-94.

Dikbıyık, Ruhengiz Tuğba, *Yahya Efendi Kabristanı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim dalı İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, İstanbul, 2009.

Diyarbakirli, Nejat, *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları, İstanbul, 1972.

Doğan, Burcu, *Edirne Gazi Mihal Camii Haziresindeki Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Edirne, 2009.

Dönmez, Hakkı İbrahim, – Demircan, Birol, “Bir Kültürel Bellek Taşıyıcısı Olarak Mezar Taşlarını Okumak”, *Turkish Studies*, Vol. 8/12, Ankara 2013, s.415-426.

Duran, Gülnur, “Serlevha” *İslam Ansiklopedisi*, C.3, 2009, s.567-569

Ekim, Zeynep Emel, “ Üsküdar Selim Efendi Tekkesi Haziresi ve Mezar Taşları”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu IX*, C.II, Yılmaz, C., (Ed.), Üsküdar Belediyesi Yayını, 2017, s.335-361.

Emecen, Feridun, ”Biga”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, 1992, s.136- 137.

Erdal, Gültekin, “İstanbul II. Bayezid Cami Haziresi Mezar Taşlarında Meyve Motifleri” *Turkish Studies*, Vol.10/2, 2015, s.351-366.

Eren, Sevinç, “ Trabzon Gülbahar Hatun Cami Haziresi’ndeki Erkek Mezar Taşları” *Dini Araştırmalar*, C.15, S.40, Ocak-Haziran 2012, s.222-246.

Ersoy, Ruhi, “Türklerde Ölüm ve Ölü ile İlgili Rit ve Ritüeller”, *Milli Folklor*, S.54, 2014, s.86-101.

Güçlü, İbrahim, *Bayındır Yakapınar Köyü Mezar Taşı Kitabeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve sanatları Anabilim Dalı, İzmir, 2013.

Gül, Selma, “ Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı XVIII.Yüzyıl Kadın Mezar Taşlarında Görülen Bezemeler” *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.26, 2017, s.69-103.

Gül, Selma, *Kadıköy Taşköprü Mezarlığı (Batı Yönündeki 18.yüzyıl Mezar Taşlarının Sanat tarihi Açısından Değerlendirilmesi)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Gülgen, Hicabi, *Osmanlı Mezar Taşlarının Bursa ve Civarındaki İlk Örnekleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı, Bursa, 2009.

Gümüş , Güray, *Bayramiç’in En Eski Köylerinde Osmanlı Dönemi Türk Mezar Taşları*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Ödevi, Çanakkale, 2018.

Gün, Recep, -Can, Yılmaz, -Nefes, Eyüp, -Çakır, Ahmet, “Vezirköprü Yöresinde Bulunan 17-18.Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.40, 2016, s.37-75.

Gün, Recep-Nefes,Eyüp, “Çarşamba Kurdahmetli Köyü Mezarlığındaki Tarihi Mezar Taşları” *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, S.2, 2011, s.135-166.

Gürsu, Engin, *Biga – Pegai*, Biga Doğu Gazetecilik, Matbaacılık, Yayıncılık Ltd. Şti., Çanakkale , 2011.

Güzel, Emine, “Malatya Sancaktar Mezarlığındaki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *Osmanlı Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, C.4, S.10, Kasım-2017, s.111-143.

Güzel, Emine, *Osmanlı Erkek Mezar Taşlarında Serpuş Biçimleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Bilim Dalı, Isparta, 2016.

Halaçoğlu, Neval Konuk, *Midilli, Rodos, Sakız ve İstanköy'de Osmanlı Mimarisi*, Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 2013.

Hanoğlu, Canan, "Rize'de Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarına Genel Bir Bakış" *Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.43, 2018, s.291-344.

Hanoğlu, Canan, *Batılulaşma Dönemi Rize Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum, 2015.

Hanoğlu, Canan,- Bayhan, Ahmet Ali, "Rize Şehir Merkezinde Bulunan Osmanlı Dönemi Bezemeli Kadın Mezar Taşları" *Turkish Studies*, Vol.12/3, 2017, s.235-308.

Hanoğlu, Canan, *Erzurum Merkez'de Camii Hazirelerinde Bulunan XVIII.-XIX.yy. Mezar Taşları*" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanata Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum, 2006.

İğit, İlder, *Tunceli'deki Mezar Taşları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van, 2012.

İltar, Gazanfer, "Eski Türklerde Mezar Kültü ve Günümüze Yansımaları", *Hacı Bektaş Veli*, S.27, Güz 2003, s. 1-8.

İltar, Gazanfer, *Giresun İli Sahil Şeridindeki Osmanlı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.

İşli, Necdet, (Ed.), *Osmanlı Serpuşları*, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Geleneksel Sanatlar Yönetmenliği, İstanbul, 2009.

Karaca, Faruk, " Mezar Taşlarına Yansıyan Şekliyle Türk Kültüründe Hayat ve Ölümle İlgili Bazı Değerlendirmeler" , *İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt.14, S.3/4, 2001, s.501-512

Karademir, Murat,- Kunt, İbrahim, " Edirne Şehabeddin Paşa Camii Haziresi Mezar Taşları", *Ağustos-SUTAD*, S.46, 2019, s.329-356.

Karamağralı , Beyhan Yörükhan, "İslam Sanatında Haşhaş ve Hint Keneviri Motifleri" *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S.5 , 1982, s.463-484.

Kazan, Şevkiye- Göçmen, Muammer, " Burdur Müzesi İle Merkez Camii Haziresindeki Ata Yadigarı Eserlerimiz : Osmanlı Mezar Taşları", Yıldız, G.,-

Yıldırım, M.Z.,- Kazan , Ş., (Ed.), *I. Burdur Sempozyumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 2007, s. 123-146.

Keleş, Vedat, “İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 128*, 2008.

Keleş, Vedat, – Çelikbaş, E., “Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri”, *Arkeoloji ve Sanat 145. sayı*, İstanbul 2014, s.75-84.

Keleş, Vedat, – Yılmaz, Alper, - Oyarçin, Kasım, “Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 147. Sayı*, İstanbul 2014, s.21-36.

Keleş, Vedat, “Parion History from Coins”, *XIV International Numismatic Congress Proceedings*, Glasgow 2009, Gutenberg Press, London 2011, s.237-245.

Kezik, Engin, *Armutlu (Yalova) Merkez Haziresi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul, 2011.

Koçin , Abdülhakim,”Ölüm Gerçeğinin Türk Kültürü ve Anadolu Türk Şiirine Yansıması”, *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 4, S.5, 2003/2, s.135-160.

Kökrek, Mehmet, “Osmanlı Serpuşları”, *El Sanatları*, S.20, 2015, s.44-53.

Köşklü, Zerrin,- Gökler, Burak Muhammet, “ Balıkesir Zağnos Paşa Camii Haziresindeki Kavuk Tipleri”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.66, 2019, s.453-478.

Kucur, Sadi, “ Üsküdar Şemsi Ahmed Paşa Camii Haziresi Mezar Taşları”, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler, C.2*, Kurşun, Z.,-Bilgili, A.E.,-Kahraman, K.,-Günsur, C., (Edts.),Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayın no.10, 2004, s.26-58.

Kucur, Sadi, “Üsküdar Mihrimah Sultan (İskele) Camii Haziresi Mezar Taşları”, Yılmaz, C., (Ed.), *Üsküdar Sempozyumu IX, C.2*, Üsküdar Belediyesi Yayını, 2017, s.133-202.

Kucur, Sadi, “Üsküdar Yeni Valide Camii Haziresi Mezar Taşları” *Üsküdar Sempozyumu IV, Bildiriler, C.1.*, Yılmaz, C., (Ed.), Üsküdar Belediyesi Yayını, 2007, s.213-280.

Kulaz, M.,-İğit, İ., *Tunceli'deki Mezarlıklar ve Mezar Taşları*, İstanbul, 2018.

Kumbaracılar, İzzet, *Serpuşlar*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul, 1978.

Kurtişoğlu, Gülay Apa , “ Sadelikten Gösterişe Edirne Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16, C.8., Temmuz-2018, s.32-36.

Küçük, Mehmet Alparslan, “Geleneksel Türk Dini İnanışlarından Mitolojiye: Ölüm/ br Ruhlar”, *Gazi Türkiyat*, S.20, Bahar 2017, s.25-33.

Laqueur, Hans Peter, *Hüve'l Baki, İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, (ev.:S. Delidzgn), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2007.

Mandaloğlu, Mehmet, “Türk Kültür çevresinde şamanizm ve şamanlık Meselesi”, *TSA*, S.3, 2011, s.111-112.

Muşmal, Hüseyin,-Kunt, İbrahim.,-Çetinaslan, Mustafa, “ Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesinde

Naldan, Funda, *Erzincan Terzibaba Türbesi Haziresi'nde Bulunan Mezar Taşları*, Semih Ofset, Erzincan, 2019.

Nefes, Eyüp, *Samsun Yöresinde Bulunan Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2002.

Ocakoğlu, Nuran, “Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri ve Günümüz Giysi Tasarımına Bir Uyarlama”, *Ulakbilge*, s.30, C.6, 2018, s.1537-1548.

gel, Bahattin, , *İslamiyetten nce Türk Kültür Tarihi, Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre*, Türk Tarih Kurumu, 1984.

lay, Hülya, *Trabzon Sülüklü şehir Mezarlığı 19.yy. Kadın Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, 2004.

nder, Mehmet, “Konya Mezar Taşlarında şekil ve Süsleme”, *Türk Etnografya Dergisi*, S. XII, Ankara 1970, s.5- 16.

zkan, Mehmet, “Biga zerine”, *Biga Değerleri Sempozyumu*, Çanakkale 2008, s.5-12.

zkan, Serap, *Geç Dönem Adana Mezar Taşları(18-20.yy.)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Konya, 2007.

Ramsay, W.M., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (ev: M. Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.

Richter, Otto Friedrichs., *Wallfahrten im Morgenlande*, Berlin 1822.

Sağol, Yüksekkaya Gülden, “Türklerde lmn Algılanışı ‘lmek’ Karşılığı Kullanılan Kelimelerden Hareketle”, *Umağ Varmak*, E. G. Naskali-G.S. (Ed.) Yüksekkaya Kitapevi, 2009, s.14-16.

Sayılır, Burhan-Yazıcı, Gülgün-Altier, Semiha, Acıoğlu, Yusuf, *Kumkale Tarihi Türk Mezarlığı*, Egemen Matbaa, İstanbul, 2012.

Sevim, Nidayi, *Medeniyetimizin Sessiz Tanıkları*, Kitap Dostu Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Sipahi, Barış- Çetin Ayten, “1697-1910 Yılları Arasında Osmanlı Kültüründe Muhasebecilerin Mezar Taşlarının Karakteristik Özellikleri”, *MUFAD JOURNAL*, S.48, 2010, s.232-241.

Şen, Korkmaz, “Çanakkale Çardak Gazi Yakup Bey Aile Mezarlığındaki Bir Grup Mezar Taşı” *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.1, C.5, 2016, s.51-86.

Şen, Korkmaz, Eceabat’a Bağlı Bazı Merkezlerdeki Türk-İslam Dönemi Mezar Taşları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Çanakkale, 2010.

Şen, Korkmaz-Tay, Hekim, “Çanakkale-Lapseki Merkezde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *TIASAD*, S.17, 2018, s.512-540.

Şeyban, L., “İzmit Maşukiye Merkez Camii Haziresinde Bulunan Osmanlı Mezar Taşları” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.5, 2014, s.309-368.

Şeyban, Lütfi, “Yalova’nın Altınova İlçesindeki Osmanlı Mezar Taşları ve Kitabeleri” *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.V, S.2, 2010, s.172-226.

Şeyban, Lütfi, “Sakarya’da Osmanlı Mezar Taşları”, Eriş, M., (Ed.), *Sakarya*, Sakarya Valiliği, 2013, s.77-82.

Şimşek, Yaşar,” Yenisey Yazıtlarında Ekler”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.3/1, 2014, s.29-67.

Tali, Şerife, “Ünye Çamlık Feneraltı Mezarlığı Mezar Taşları ve Kitabeleri” *Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.45, 2018, s.371-408.

Tali,Şerife, “Kayseri Tavlusun Köyü Mezarlığında Bezeme Mezar Taşları-II”, *Sanat Dergisi-20*, Erzurum 2012, 97-124.

Tanık, Saliha, “Mostar Kethüda Camii Haziresi Mezar Taşları”, *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, C.1, S.1, 2017, s.212-230.

Topçu, Sultan Murat, “Talas İlçe Mezarlığında (Cemil Baba Mezarlığı) Yer Alan Bezemeli Mezar Taşları” *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.3, 2009, Kat.No.7, s.141-175.

Tüfekçioğlu, Aabdülhamit-Gündoğdu, Oktay, “ Üsküdar Ahmediye Külliyesi Haziresi Meyve Tasvirli Mezar Taşları” *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi (GSED)*, S.36, 2016, s.173-191.

Uğraşkan, Erol, *Kastamonu Ferhat Paşa ve Atabey Camileri'nin Hazirelerindeki Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim dalı Türk İslam Sanatları Bilim Dalı, Konya, 2007.

Uludağ, Süleyman, “Ağıt”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C1, 1988, s.470-472

Umar, Bilge, *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1993.

Utlu, Eyüp- Yıldırım, Mustafa, “Saraybosna İsa Bey Camii ve Haziresindeki Bir Grup Mezar Taşı”, *İstem*, S.28, 2016, s.227-273.

Ünal , Yenal, “Ata Yadigarı Ahlat”, *Tarih Okulu*, S. X, Ağustos-2011,s.227-231.

Varol, Abdülhalim, “Aydın Kuşadası Adalı Zade Mezarlığı Kadın Başlıklı Osmanlı Mezar Taşları” , *Sosyal Bilimler Dergisi*, S.35, 2019, s. 513-524.

Varol, Abdülhalim, *Aydın Koçarlı Cihanoğlu Camii Haziresi Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Varol, Abdülhalim., *Kuşadası Adalızade Mezarlığı Osmanlı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.

Yaman, Bahattin, “Isparta Karaağaç Mezarlığındaki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *Review of the Faculty of Divinity, University of Süleyman Demirel*, No.18, 2007/1, s.71-89.

Yariş, S., “Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki Mezar Taşları” *STD*, S.1., Nisan-2018, s.197-249.

Yariş, Sahure- Yariş, Zülküf, “Üsküdar Çingene Fırını (Karakadı Camii) Haziresindeki Mezar Taşları Üzerine Bir Değerlendirme” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.9, s.44, 2016, s.738-756.

Yariş, Sahure, “Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii Haziresindeki Mezar Taşları”, *Turkish Studies*, Vol.12/13, 2017, 577-642.

Yariş, Sahure, “Üsküdar Solak Sinan Camii ve Sinan Paşa Camii Hazirelerindeki Mezar Taşları” *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu X*, C.III, Yılmaz, C., (Ed.), Üsküdar Belediyesi Yayını, 2019, s.13-86.

Yasa, Azize Aktaş-Yiğit, Bilge Kaya- Yazar, Turgay, “ Bolu Müzesi’nde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”, Yaman, A.,- Yasa, A.A.,- Öztrük, E.,- Yiğit, B.K., (Ed.), *21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, AİBÜ BAMER yayınları, No.9, Bolu, 2011, s.68-107.

Yavuz, S., “ Geyve Elvan Bey İmaretı Hazıresinde Yer Alan Mezar Taşlarının Bugünkü Durumu” *SAÜ Fen-Edebiyat Dergisi II*, 2012, 71-103

Yeni, Özgür, “ İnebolu Gemiciler Köyü (Evrenye) Merkez Camii Hazıresinde Bulunan Mezar Taşları” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.10, S.49, 2017, s.248-262.

Yeni, Özgür, “Kastamonu Honsalar Camii Hazıresinde Bulunan Mezar Taşları” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.25, 2013, s.594-611.

Yer Alan Mezar Taşları” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.35, 2014, s.165-216.

Yer, Kader, *Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığındaki 18.yy. Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, 2002.C.XXXII, S.53, 2013, s.303-329.

Yıldırım, Savaş, “Tarsus Arkeoloji Müzesi’ndeki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları” *Tarih Araştırmaları Dergisi (TAD)*,

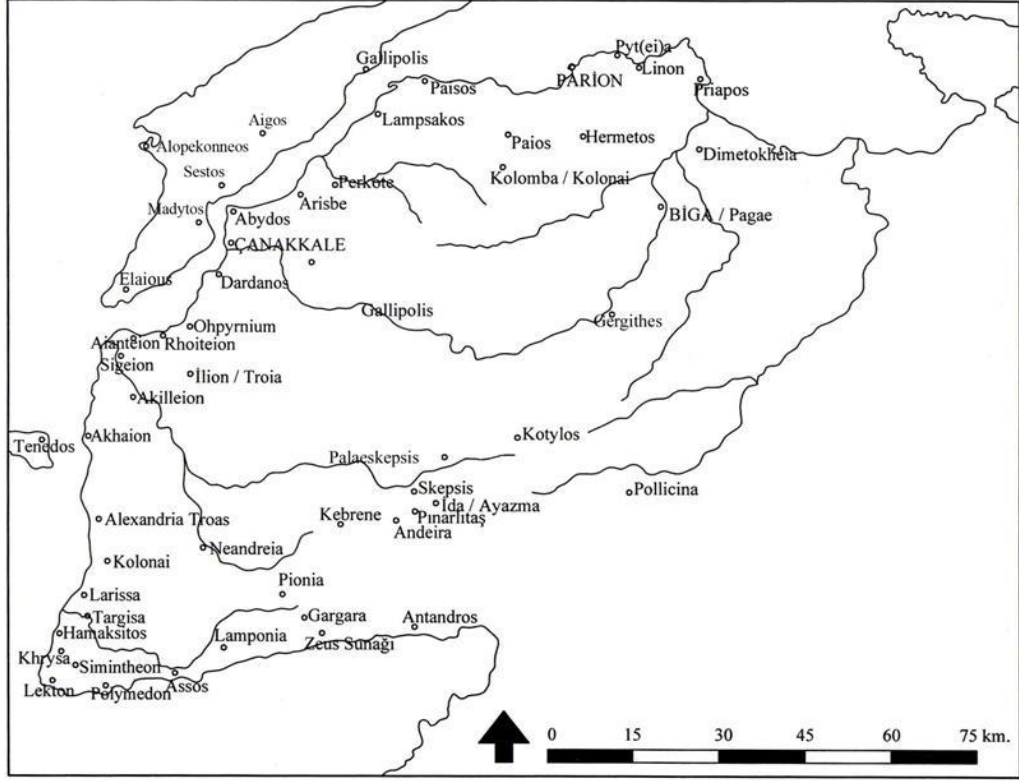
Yıldız, Vahap “Osmanlılarda Yazı Çeşitleri” *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl. 17, Sayı: 28, Temmuz-Aralık, 2012, s.47-62.

Yılmaz, Edip, *İzmir-Ödemiş’teki Türk-İslam Devri Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van, 2013.

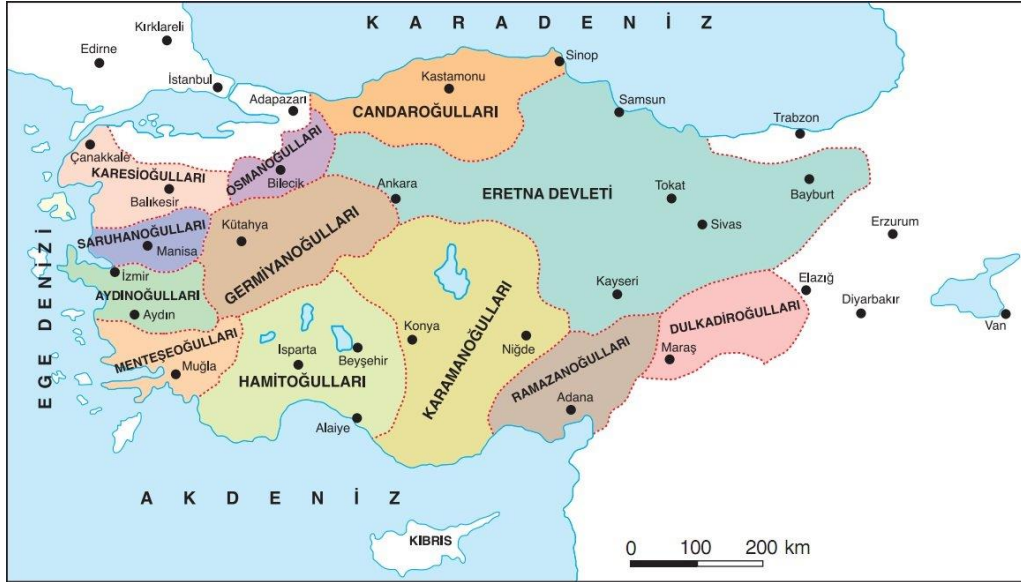
Yılmaz, Hande, *Anadolu Hisarı Sultan II.Bayezid Han Mezarlığı Mezar taşları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2009.

Zanbak, İdil, *Küçük Efendi Külliyesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

GÖRSELLER

Görsel 155. Kemer Köyü (Parion)

Görsel 156. Karesioğulları ve Biga

Görsel 157. Asri Mezarlık Kat. No. 90 Toprak Mezar

Görsel 158. Asri Mezarlık Kat. No. 145 Toprak Mezar

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	ELİF KELEŞ
Doğum Yeri-Tarihi	Samsun- 05.02.1977
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
Yüksek Lisans	
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	Parion Antik Kenti Kazıları, Hadrianoupolis Antik Kenti Kazıları
Çalıştığı Kurumlar	Ondokuz Mayıs Üniv. Tıp Fakültesi.
İletişim	
E-Posta Adresi	elifvt@gmail.com
Tarih	